

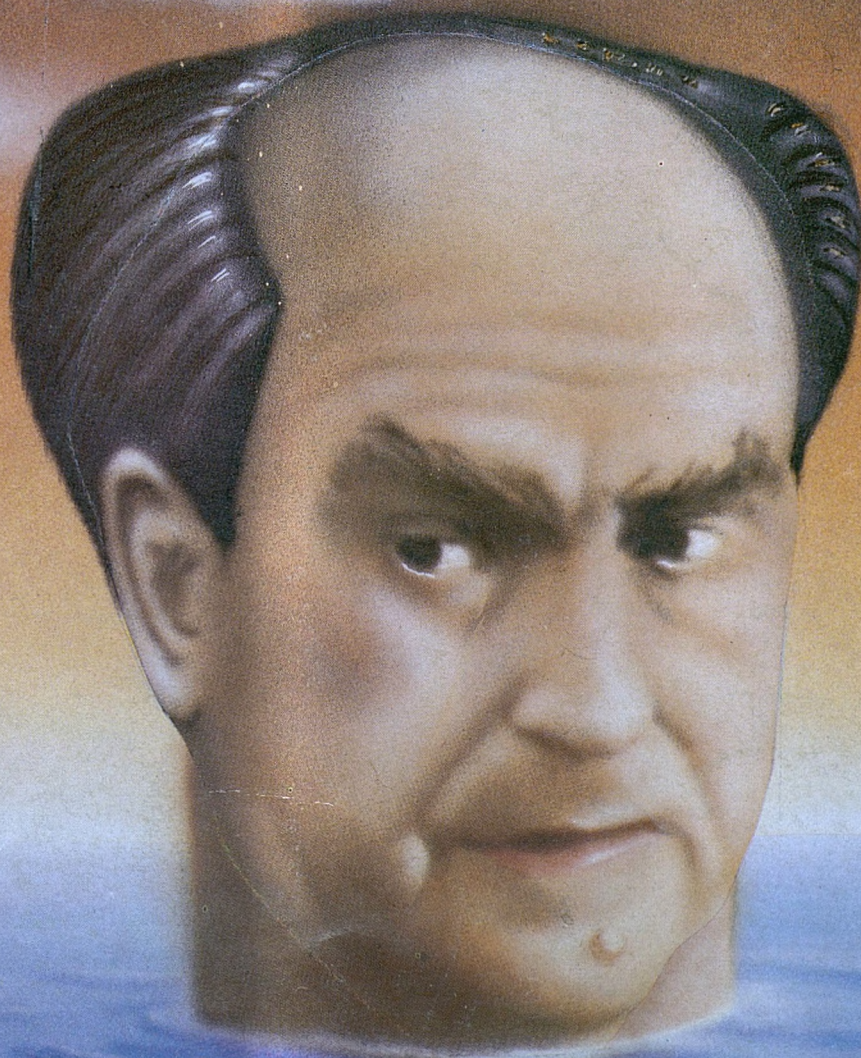
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 314, Παρασκευή 11 Απριλίου 1986

Δρχ. 100

ΚΥΠΡΟΣ: ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ
Η επιστολή Ντενκτάς που διαμόρφωσε
το σχέδιο του Ντε Κουεγιάρ

- Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ
- Η «17 ΝΟΕΜΒΡΗ» ΕΞΩ ΑΠ' ΤΑ ΝΕΡΑ
- 23ο ή 24ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΤΗ ΓΣΕΕ;
- ΝΕΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΜΙΑΤΟΣ
ΣΚΟΥΡΑΣ 86

Ο ΜΕΤΑΛΟΣ ΤΙΜΟΝΙΕΡΗΣ ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΤΙΑΝΓΚ-ΤΣΕ

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

ή άρχαία
έλληνική δημοκρατία
καί ή σημασία της
για μās σήμερα

ύψιλον / βιβλία

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΑΚΟΜΗ
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΨΙΛΟΝ/ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΗΜΕΡΑ
Η ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (ΤΟΜΟΙ 2)
Η ΠΕΙΡΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ (ΤΟΜΟΙ 2)
ΟΥΤΓΡΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1956
ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ;
ΛΑΪΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

ύψιλον/βιβλία

Ζωοδόχου Πηγής 34
Αθήνα 106 81
τηλ. 3638257

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

ή γαλλική
κοινωνία

Άλγερία, Ντέ Γκόλ
Μάρτς '68, Γαλλικό ΚΚ
«Νέοι Φιλόσοφοι»

ύψιλον / βιβλία

Περίοδος Β'
• Τεύχος 314
Παρασκευή 11 Απριλίου 1986
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΕΛ. Κ.	
Ο Μεγάλος Τιμονιέρης	9
ΑΝΤΙ	
Κ. Ζηλεμένος: Βίος και Πολιτεία	10
ΕΡΕΥΝΑ	
Το Κυπριακό σήμερα	
Το σχέδιο Κουεγιάρ	11
Δ. ΠΕΣΙΜΙΣΤΟΥΛΗΣ	
Η «17η Νοέμβρη»	16
Ν. ΧΕΙΛΑΣ	
Η υπόθεση Βαλντχάιμ	18
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Μία, δύο, τρεις, πολλές εφημερίδες	20
Αναταραχή και στις αγροτικές οργανώσεις	21
Το 23ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ	22
ΒΑΓΓ. ΓΙΑΧΝΗΣ	
Μια συνέντευξη του κ. Σπράου	23
ΧΡ. ΛΑΖΟΣ	
Καλά, εσύ πήρες πτυχίο νωρίς	24
ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ	
Απαντούν: Ρ. Κλουτσιανιώτη, Μ. Μυλωνάκης, Θ. Πάγκαλος και Τ. Παπάς	25
ΣΠ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ	
Η χαμένη ορμή του νέου φορέα	28
ΑΣΤ. ΣΤΑΓΚΟΣ	
Η πυρηνική αποκλιμάκωση	29
ΦΛ. ΚΑΡΑΝΑΣΟΥ	
Συνέντευξη με τον Φουάντ Αλ-Μπιτάρ (PLO)	30
Μ.Ν. ΡΑΠΤΗΣ	
Τα όπλα και το μέλλον μας	32
ΔΙΟΓ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΙΔΗΣ	
Περί διαλυτηρίου πλοίων	38
Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ	
Αντίλογος	41
ΛΗΔΑ ΜΟΣΧΟΥ	
Πατριδογνωσία των φαρτών υλικών	44
ΑΛΕΞ. ΞΥΔΗΣ	
Αχιλλέας Απέργης	47
ΒΑΣ. Δ. ΦΟΡΗΣ	
Σχόλιο σε μια διακήρυξη	48
ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ	
Τέσσερα Νο του Μισίμα	52
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ	
Στη χώρα του Μεγάλου Τιμονιέρη	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	8
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ	
ΣΠ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ	
Αντικυνηγετικό	36
Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ	
Έστι δίκης οφθαλμός	37
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	54
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

ΟΥΤΕ ΕΞΩ ΠΑΜΕ ΚΑΛΑ...

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ Χάου, η επίσκεψη Σουλτς, οι προτάσεις Ντε Κουεγιάρ, η επίσκεψη Κυπριανού έφεραν ξανά στην άμεση επικαιρότητα τα προβλήματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και καθιστούν έτσι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα την «εκτός ημερησίας διατάξεως» συζήτηση που θα παρακολουθήσουμε σε μια βδομάδα στη Βουλή —εφόσον τελικά γίνει. Θα μας δοθεί, ίσως, η ευκαιρία να καταλάβουμε μέσα από τη συζήτηση αν υπάρχει μια σφαιρική κυβερνητική αντίληψη για το θέμα, αν υπάρχει στρατηγική σ' ό,τι αφορά τα εθνικά θέματα και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας ή αν, αντίθετα, η «πολιτική» δεν συνίσταται παρά σε μια σειρά χειρισμών που αποβλέπουν κάθε φορά ν' αντιμετωπίσουν τα όσα θέτει η συγκυρία, χωρίς κανένα μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ βέβαια δείχνουν ότι στρατηγική αντίληψη και μακροπρόθεσμοι στόχοι δεν υπάρχουν —μακάρι οι τοποθετήσεις του πρωθυπουργού να μας διαψεύσουν— και ότι όλα παίζονται μέρα με τη μέρα, όπως καληώρα συμβαίνει και με τα εσωτερικά θέματα. Αν όμως στους εσωτερικούς χειρισμούς διακυβεύονται απλώς η πολιτική αξιοπιστία και το μέλλον του ΠΑΣΟΚ, στις εξωτερικές σχέσεις διακυβεύονται εξαιρετικά σημαντικότερα θέματα από τα «περαστικά» συμφέροντα του άλβα ή βήτα κόμματος —κι επομένως λάθη δεν συγχωρούνται.

ΕΙΝΑΙ ΗΛΙΟΥ φαينότερον πως το ΠΑΣΟΚ έχει πλέον εγκαταλείψει τις τρικοκοσμικές του αντιλήψεις, τα δημαγωγικά συνθήματα τύπου «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο» και έχει προσχωρήσει στο καραμανλικό δόγμα «ανήκομεν εις τη δύσιν». Ούτε τα πρώτα ως «πρωτότυπα», ούτε το δεύτερο ως «ρεαλιστική» πραγματικότητα αρκούν για να στοιχειοθετήσουν τον ισχυρισμό της «περήφανης» και ανεξάρτητης εθνικής πολιτικής» που τόσο συχνά ακούμε από επίσημα χείλη ή διαβάζουμε από υποτακτικούς κονδυλοφόρους. Το γεγονός είναι πως σ' όλα τα μέτωπα βρισκόμαστε σε άμυνα— κι υπάρχει κίνδυνος κάποια στιγμή να στριμωχτούμε στη γωνία.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ δεν έχει να κάνει ούτε ένα βήμα πίσω σ' ό,τι αφορά τις απαιτήσεις για έλεγχο του εναέριου και θαλάσσιου χώρου του Αιγαίου, την υφαλοκρηπίδα, το καθεστώς των νησιών. Στη# ΕΟΚ, δίνουμε μάχες οπισθοφυλακών για να καθυστερήσουμε τη σύσφιξη των σχέσεων της χούντας του Εβρέν με την Ευρώπη. Στο Κυπριακό οι προτάσεις του Ντε Κουεγιάρ συνεχώς χειροτερεύουν, προσαρμοζόμενες στις απόψεις του Ντενκτάς, όπως αναλυτικά περιγράφεται σ' άλλες σελίδες αυτού του τεύχους. Για τις βάσεις, η περηφάνεια έγκειται στο να ζητάμε να καταγγείλουν οι Αμερικανοί τη συμφωνία —για να τη ξαναδιαπραγματευτούμε μετά. Πολλά γράφονται τελευταία για το «μακεδονικό», η κατάσταση με την τουρκική μειονότητα στη Θράκη όλο και χειροτερεύει, με την Αλβανία οι σχέσεις βελτιώθηκαν, η εμπόλεμη κατάσταση παραμένει. Οι χειρονομίες προς τους Άραβες (δηλαδή την ΟΑΠ και τη Λιβύη κυρίως) κόστισαν την ταξιδιωτική οδηγία του Ρήγκαν και τις κατηγορίες για υπόθαλψη της τρομοκρατίας. Η μεταβατική περίοδος στις σχέσεις με την ΕΟΚ τελειώνει κι η οικονομία είναι σε χειρότερη θέση απ' την εποχή της ένταξης ενώ τα ΜΟΠ δεν φαίνεται να μπορούν να σώσουν την κατάσταση. Ουδείς έχει την πρόθεση ν' αμφισβητήσει πως η «Πρωτοβουλία των έξι» για την Ειρήνη είναι θετική —αρκεί όμως η προσωπική πρωθυπουργική εξωτερική πολιτική που ασκείται ως προς το θέμα αυτό για ν' αλλάξει η συνολική αρνητική εικόνα που παραθέσαμε;

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ έχει πολλές φορές δηλώσει πως το κυπριακό αποτελεί εθνικό θέμα —και ήρθαν οι τελευταίες εξελίξεις να μας θυμίσουν ότι ούτε έξω πάμε καλά. Οι αποτυχημένοι ερασιτεχνισμοί της πρώιμης πασοκικής περιόδου αντικαταστάθηκαν από την παγιωμένη ρουτίνα της ελληνικής διπλωματίας, το ενστικτώδες εθνικό δόγμα του «βλέποντας και κάνοντας» —ή step by step, όπως το διατύπωσε ο κ. Σουλτς που γνωρίζει πολύ καλά πως ο ίδιος μπορεί να σχεδιάζει και να κερδίζει κι αφήνει εμάς να βηματίζουμε νευρικά. Θα χαρούμε πολύ αν ο πρωθυπουργός διαψεύσει αυτό το μελαγχολικό τοπίο που σκιαγραφήσαμε. Αν βέβαια η κυβέρνηση φυγομαχήσει, κι αναβάλλει τη συζήτηση απλώς το τοπίο θα γίνει πιο ζοφερό.

Στη χώρα του «Μεγάλου Τιμονιέρη»

ΑΥΤΗ τη φορά όλα ήταν διαφορετικά.

ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟ ταξίδι του Πρωθυπουργού κ. Ανδρέα Παπανδρέου στην αχανή χώρα των Σινγκ δεν είχε τίποτε από τον βαρύγδουπο χαρακτήρα άλλων ταξιδιών, όπως στις αραβικές χώρες το 1982-1983.

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ στην Κίνα (με πρώτο σταθμό την στρατοκρατούμενη Ταϊλάνδη, για την οποία βέβαια δεν ειπαν λέξη οι δύο κυβερνητικές ΕΡΤ). Δεν συνοδεύτηκε από αυτάρεσκους βερμπαλισμούς, πλην ίσως από τον ισχυρισμό της αντιφώνησης του Πρωθυπουργού ότι «*παρά τις διάφορες συνθήκες, έχουμε Ελλάδα και Κίνα κοινές εμπειρίες από την προσπάθεια για την εδραίωση της αλλαγής στο εσωτερικό — προσπάθεια στην οποία όπως γνωρίζεται έχει σήμερα αποδύθει η Ελλάδα*». Φρονίμως ποιούσες οι φιλοκυβερνητικές εφημερίδες δεν συμπεριλάβαν στην περιλήψη της πρωθυπουργικής ομιλίας την περικοπή αυτή.

Μια βελόνα κάθε μέρα...

ΑΥΤΗ τη φορά τον πρωθυπουργό συνοδεύουν —μαζί με τα μόνιμα σμήνη των συνεργείων των δύο ΕΡΤ, των συμβούλων, συνεργατών, διευθυντών και επιτελών κάθε κατηγορίας— και 23 (σε σύνολο 140 μελών της αποστολής, από τους οποίους μόνο οκτώ δημοσιογράφοι, εκ των οποίων ένας και «ιδίους εξόδους» του «Αντί») εκπρόσωποι της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Ωστόσο τα περιθώρια εξαγωγών και επενδύσεων —και μάλιστα «ελληνικού Τύπου»— αποδείχθηκαν πολύ περιορισμένα. Γιατί, αλίμονο μόνον όποιος μεταβεί στην πατρίδα του Κομφούκιου θα διαπιστώσει πόσο εσφαλμένες και αεριστήδικες είναι αντιλήψεις του τύπου «*αρκεί να τους πουλήσουμε από ένα τσιγάρο ή μια βελόνα την ημέρα...*».

ΜΟΝΟ τότε θα διαπιστώσει αυτοπροσώπως ότι οι επίγονοι του Μάο Τσε Τουνγκ που έχουν γίνει αυτάρκεις σε γεωργικά προϊόντα, που συζητούν με χιλιάδες μεγάλους βιομηχάνους και επενδυτές, που συζητούν με εκατοντάδες επίσημες αντιπροσωπείες και εμπορικές αποστολές... μόνο τότε θα αντιληφθεί ότι οι πολύγλωσσοι αρμόδιοι του Πεκίνου και της Σαγκάης ξέρονται να θέτουν όρους τόσο στυγνούς, όπως ακριβώς και οι κεφαλαιοκράτες της Δύσης, με τους οποίους βεβαίως στενά συνεργάζονται.

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ, οι εξαγωγές μας προς την Κίνα μπορεί να είναι οριακές και οι επενδύσεις μας να επαφίενται σχεδόν στις «σωληνώσεις» της εταιρίας Πετζετάκη εξίσου περιορισμένα φαίνεται να είναι και τα αποτελέσματα της επίσκεψης στην Κίνα, της οποίας ο πρόεδρος κ. Δη Ξανιάν έχει επανειλημμένα επισκεφθεί την Τουρκία και έχει υποδεχθεί, επίσης επανειλημμένα, στο Πεκίνο τον αρχηγό του στρατιωτικού πραξικοπήματος και σήμερα «πρόεδρο» της Τουρκίας στρατηγό Κενάν Εβρέν.

Ταξίδι σε άγονη γραμμή

ΑΝ ΚΑΙ ΔΕΝ μπορεί κανείς να αρνηθεί τη χρησιμότητα του ταξιδιού στη νέα χώρα του άλλοτε «Μεγάλου Τιμονιέρη» (του οποίου τη βαλσαμωμένη σωρό επισκέπτονται όλο και αραιότερος αριθμός κινέζων), δεν μπορεί να μην προβληματισθεί για ένα άλλο χαρακτηριστικό του:

● Ότι, όντως, για πρώτη φορά επίσημο ταξίδι του κ. Α. Παπανδρέου δεν επισκίασε την εσωτερική πολιτική επικαιρότητα, που κυριάρχησε στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων. Μια επικαιρότητα τόσο καυτή και πολύπλευρη, ώστε παραγκώνισε, ακόμα και στον φιλοκυβερνητικό τύπο, την πρωθυπουργική επίσκεψη στις εσωτερικές σελίδες.

ΑΥΤΟ σημαίνει ότι τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα του τόπου είναι υπαρκτά και οξυτάτα και πως όλο και λιγότερο μπορεί να βασίζεται κανείς στις βολικές αισιοδοξίες «*πότε το ένα ταξίδι, πότε η μία αργία και πότε η άλλη επίσημη επίσκεψη, ο δύσκολος καιρός θα περάσει έως το καλοκαίρι*». Αποδεικνύεται ότι είχε δίκιο ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Κώστας Σημίτης όταν στην κλειστή σύσκεψη των δέκα υπουργών, υποστήριζε την άποψη πως «*οι απεργίες και τα συλλαλητήρια δεν πρόκειται να είναι παροδικά*». Βέβαια ο κ. Σημίτης εγκλωβισμένος στην κυβερνητική λογική (ίσως όχι όπως ο υπουργός Εργασίας κ. Ευαγ. Γιαννόπουλος του οποίου οι πανομοιότυπες ανακοινώσεις για τις «*παταγώδεις αποτυχίες των απεργιών*» πάνε να του προσδώσουν το προσωνύμιο «*παταγώδης*»), δεν μπορεί να αντιληφθεί ένα νέο στοιχείο του πολιτικού χάρτη της χώρας. Εκείνο της διαμορφούμενης κοινωνικής δυσαρέσκειας («*κοινωνική αριστερά*») την ονόμασε ήδη ο κ. Βασ. Πάικος) τόσο από την πολιτική της κυβερνήσεως όσο και από την πολιτική της «ΝΔ» και των δύο ΚΚΕ. Μιας δυσαρέσκειας που δεν είναι πάντοτε καθοδηγούμενη ή ελεγχόμενη από τα κόμματα της αντιπολίτευσης.

Από τα πολιτικά στα κοινωνικά αδιέξοδα

ΟΛΟ ΚΑΙ γίνονται περισσότεροι εκείνοι οι πολίτες, οι οποίοι όχι μόνο νιώθουν αστέγαστοι κομματικά και δεν εκφράζονται έστω και κατά προσέγγιση από κανένα κομματικό σχηματισμό αλλά και προβληματίζονται πώς θα μπορέσουν να υπερβούν τα πολλαπλά τους αδιέξοδα. Το φαινόμενο αυτό της έντονης αποστασιοποίησης τόσο από την κυβερνητική πολιτική όσο και από τη «ΝΔ» του κ. Μητσοτάκη και τα ΚΚΕ ίσως οδηγήσει στη συσσώρευση ενός εκρηκτικού κοινωνικού υλικού, που μπορεί να εκδηλωθεί στην ακρότητά του άγνωστο πώς ακόμα (με νεοφασιστικές μορφές έως φαινόμενα «τρομοκρατίας αριστερού χαρακτήρα»).

ΠΑΝΤΩΣ αυτή η εβδομάδα άρχισε με τη φόρτιση του πολιτικού κλίματος από τα αποτελέσματα του «*ενωτικού, ταξικού*»

Κυκλοφορεί ο 22ος τόμος του ANTI
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Α' εξαμήνου 1985 (278-293).

και δημοκρατικού» 23ου Συνεδρίου της ΓΣΕΕ, με το οποίο οι κ. Γιαννόπουλος, Σουλαδάκης, Α. Τσοχατζόπουλος και Ραφτόπουλος εισέπραξαν τα επιχειρήματα από την επιχείρηση «ασκοί του Αιόλου», που άρχισαν με τις διαγραφές των συνδικαλιστών της ΠΑΣΚΕ τον περασμένο Οκτώβριο.

ΜΕ ΤΗΝ αδυναμία του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης να συγκεντρώσουν υπέρ των εκλεκτών τους περισσότερους από 289 ψήφους (μαζί με ορισμένους ακροδεξιούς) σε σύνολο 620 αντιπροσώπων του Συνεδρίου, δεν έγινε μόνο καταγέλαστος ο ισχυρισμός «περί διαγραφών» και «ανίερων συμμαχιών», αλλά δέχτηκε ισχυρό πλήγμα το σύνολο του κυβερνητικού έργου μετά το 1981, στο συνδικαλισμό, που τον ήθελε «ταξικό και ακηδεμόνευτο». Μια πρώτη εφαρμογή στα καθ' ημάς του «ρεσπονσιμπιλίτυ σύστημα» της Κίνας θα είναι ασφαλώς η σύντομη καθάρση του «προέδρου» της ΓΣΕΕ κ. Γιώργου Ραυτόπουλου και του υπουργού Εργασίας κ. Ευαγγ. Γιαννόπουλου.

Ο κ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ δεν έμαθε ακόμα ότι εάν με τους άκριτους κομματικούς παιάνες (που είχαν τις ευλογίες του Καστρίου) μπόρεσε μαζί με τους συνδικαλιστές να οδηγήσει στην «παραίτηση αξιοπρέπειας» τον τότε υφυπουργό Τύπου κ. Κώστα Λαλιώτη, στους πέντε μήνες που ακολούθησαν, τα πράγματα έχουν αλλάξει. Από την άκριτη υπεράσπιση της κυβερνητικής πολιτικής και της μονοκομματικής λογικής, το ΠΑΣΟΚ οδηγείται από τα πράγματα στην «γλώσσα της συναίνεσης» όσο και εάν ακόμα δεν φαίνεται να ασπάζεται τις λογικές συνέπειες μιας νέας τέτοιας πολιτικής.

ΟΜΩΣ σύντομα θα αναγκασθεί —αφού απέτιχε ο «εθνικός διάλογος» ως πολιτικό πυροτέχνημα— να τον πραγματοποιήσει με τη στοιχειώδη συνέπεια, δηλαδή με την παραχώρηση συγκεκριμένου ρόλου και πολιτικών ανταλλαγμάτων προς τα άλλα κόμματα. Ο λόγος του ΠΑΣΟΚ δεν παράγει πλέον θεαματικά πολιτικά αποτελέσματα, δεν δημιουργεί γεγονότα, όπως δεν δημιουργούν πλέον πρώτες ειδήσεις τα ταξίδια του κ. Α. Παπανδρέου καθεαυτά. Έτσι, το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ αναγκάζεται να «κάνει τον κουφό» απέναντι στις αρνητικές ουσιαστικά απαντήσεις των δύο ΚΚΕ και της ΝΔ και να υπόσχεται ότι θα επανέλθει με νέες και συγκεκριμένες προτάσεις (δηλαδή παραχωρήσεις) στην πρότασή του για «εθνικό διάλογο».

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ αυτές, θα αφορούν για μέντα κομμουνιστικά κόμματα τη συνεργασία στις δημοτικές εκλογές, για δε το σύνολο των κομμάτων κάποιες παραχωρήσεις - υπεσχημένες από τα τέλη του Ιουνίου 1985— στα ειδησεογραφικά δελτία των δύο ΕΡΤ.

Από την πόλη του Ουρανού, στο νέφος της Αθήνας

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ όμως με τη νέα πολιτική των «ανοικτών θυρών» το ΠΑΣΟΚ δεν φαίνεται να είναι αμέτοχο προς την προπαγάνδη της θεωρίας για «ανιερή συμμαχία» ΝΔ-ΚΚΕ, που έχουν επιδοθεί φιλικόι του κάλαμοι, με επικεφαλής εκείνους της ευόδου «Αυριανής». Αν όμως το ΚΚΕ απάντησε στη γνωστή «πρόταση» του κ. Μητσοτάκη με επίθεση κατά της «ΝΔ» ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης —που επιβεβαιώνει όλο και περισσότερο την πεποίθησή πως δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένας επιδέξιμος μικροπολιτικός των παρασκηνίων —αντιμετώπισε σοβαρούς εκλογικούς κραδασμούς, καθώς οι βολές της «πούρας εθνικόφρονος» «Ακροπόλεως» συντονίσθηκαν με τις βολές της «φωτισμένης» «Καθημερινής» με αφετηρία τον υπονομευτικό χειρισμό της υποψηφιότητας του κ. Γ. Ράλλη για τη δημαρχία των Αθηνών και το γενικότερο προβληματισμό πάνω στην «ενδογενή» αδυναμία της «ΝΔ» όχι μόνο να γίνει κόμμα εξουσίας αλλά και να ασκήσει εποικοδομητική αντιπολίτευση.

ΠΟΙΟΣ ΣΕ ΧΤΥΠΗΣΕ;
...Η 17 ΝΟΕΜΒΡΗ; ...ΤΑ ΜΑΤ;
...ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΙ;

ΑΚΟΜΑ και το περιβάλλον του κ. Μητσοτάκη ομολογεί ότι «κάναμε κοιλιά μετά το Συνέδριο και έχουμε χαλαρώσει», αλλά ο ίδιος ο αρχηγός της «ΝΔ» υπεραισιδοξός από τη φύση του ελπίζει ότι πρόκειται για μια ακόμη μπόρα που θα περάσει.

ΑΝΑΛΟΓΕΣ καλές ελπίδες φαίνεται να διατηρεί η κυβέρνηση και για τις επιπτώσεις, που μπορεί να έχει στον τουρισμό του καλοκαιριού η περιπέτεια της έκρηξης υπεράνω του Άργους στο αεροπλάνο της TWA, ενώ περισσότερες ανησυχίες για την εσωτερική ασφάλεια φαίνεται να προκαλέσει η δολοφονία του βιομήχανου Δημ. Αγγελόπουλου (αδελφού του υπουργού Οικονομικών της ΠΕΕΑ) από την «Νοέμβρη 17» στην πυκνοκατοικημένη περιοχή της πλατείας Κολωνακίου. Ήταν η δεύτερη δολοφονία από την ίδια οργάνωση στην περιοχή μετά από εκείνη του εκδότη της «Απογευματινής» Νικ. Μομφεράτου και καταδικάστηκε με εντονο τρόπο από τον κ. Α. Παπανδρέου στο Ήεκίνο, απ' όπου έσπευσε να επιστρέψει μια ημέρα νωριότερα.

«Ο ΕΧΘΡΟΣ εντός των τοιχών» περιέγραψε κατά τρόπο ζοφερό το «Έθνος» την περασμένη Τρίτη ένα άλλο πρόβλημα «τάξεως και ασφαλείας» στο κέντρο των Αθηνών. Κατά την αριστερή εφημερίδα «ο καρκίνος των Εξαρχειών είναι έτοιμος να αρχίσει τις μεταστάσεις» και γι' αυτό επιζητεί να «σπάσει εγκαίρως το κοινωνικό αυτό απόστημα» γιατί «αν αυτό δεν γίνει τώρα, ενδέχεται αύριο να βγάξει "Γκριζους Λύκους" αυτή η κατάσταση».

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ κλίμα της χώρας φορτίζεται όχι μόνο με τα γνωστά προβλήματα, τα οποία όλο και περισσότερο οξύνονται (από την εισοδηματική πολιτική έως τη δράση της «17ης Νοέμβρη» και από τις σχέσεις κυβέρνησης και Προέδρου της Δημοκρατίας έως την άρνηση υποταγής των δύο ΚΚΕ στη λογική και σκοπιμότητες της ΕΛΕ του ΠΑΣΟΚ) αλλά και με νέα δεδομένα, όπως η πρόταση Γκουεγιάρ για το Κυπριακό και η έρπουσα κοινωνική ανασφάλεια και δυσαρέσκεια μαζί με την αναζωπύρωση των διαιρετικών καταστάσεων στη «Νέα Δημοκρατία». Θέματα και προβλήματα, που προοιωνίζουν ένα θερμό πολιτικό καλοκαίρι.

ΑΝΤΙΑΙΟΓΟΣ

Όταν ακούω κουλτούρα τραβάω μπιστόλι

Από το Πεκίνο, ο κ. Α. Παπανδρέου δήλωσε πως οι ιδεολογικοί καθοδηγητές της «17ης Νοέμβρη» είναι «δήθεν πνευματικοί άνδρες που είναι ιδεολογικά τοποθετημένοι και κατευθύνουν αυτά τα εγκλήματα». Παράλληλα, προειδοποίησε ότι θα υπάρξει σκληρή απάντηση από το κράτος «όσο ψηλά κι αν βρίσκονται» οι καθοδηγητές (εφημερίδες της 9ης Απριλίου).

Με αφετηρία αυτές τις δηλώσεις, το «Έθνος» (9/4) κυκλοφόρησε με τον πρωτοσέλιδο τίτλο «Ξέρω ποιοι είναι οι εκτελεστές», ενώ η «Αυριανή» και ο «Δημοκρατικός Λόγος» ανέλαβαν να ερμηνεύσουν τις δηλώσεις του πρωθυπουργού και οργάνωσαν το μέτωπο της προβοκάτσιας. Έτσι, η «Αυριανή» κυκλοφόρησε (9/4) με πρωτοσέλιδο υπότιτλο: «... ο πρωθυπουργός δήλωσε ότι επικεφαλής των τρομοκρατών είναι κουλτουριάρηδες και άνθρωποι των γραμμάτων». Και ο «Δημοκρατικός Λόγος» (9/4) εντυπωσιασμένος από τη σοφία της προκήρυξης, εκτιμά ότι ο συντάκτης της «πρέπει να είναι άριστος γνώστης των οικονομικών και πολιτικών επιστημών» και πιθανολογεί ότι πίσω από την οργάνωση «βρίσκονται άτομα που έχουν σχέση με τον πανεπιστημιακό ή δημοσιογραφικό χώρο».

Όπως είναι φανερό, η δήλωση του Αν. Παπανδρέου θέτει ένα τεράστιο πολιτικό ζήτημα. Διότι αν ο πρωθυπουργός διαθέτει κάποιες συγκεκριμένες πληροφορίες ή έστω ενδείξεις που νομιμοποιούν τις δηλώσεις του, τότε αντί να προβαίνει σε ανέξοδες φραστικές απειλές θα έπρεπε ή να σιωπήσει και να συμβάλει στο έργο της ανάκρισης ή να δώσει όλες τις αναγκαίες διευκρινίσεις. Αν τους ξέρει, όπως υποστηρίζει πρωτοσέλιδα το «Έθνος», ας τους κατονομάσει, κι ας κάνει δωρεά τα 50 εκατομμύρια της επικήρυξης. Αν του μένουν αμφιβολίες, ας στείλει τον κ. Ζιάγκα στον «σημειολόγο - αναλυτή» Κρυστάλλη για να συσκεφθούν επί του θέματος.

Αν όμως, όπως είπα είναι εντελώς προφανές, δεν διαθέτει τίποτα περισσότερο από τις «αναλύσεις» κάποιων υπευθύνων της Ασφάλειας και της ΚΥΠ οι οποίοι εκτιμούν ότι οι καθοδηγητές της 17ης Νοέμβρη προέρχονται από το χώρο της «εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς διάνοησης», τότε κάνει ένα διπλό πολιτικό σφάλμα με εξαιρετικά επικίνδυνες συνέπειες. Με ανεύθυνο, για έναν πρωθυπουργό, τρόπο μετατρέπει την πάγια αστυνομική λογική σε πολιτική ερμηνεία. Κι έπειτα, προσφέρει ο ίδιος τη νομιμότητα και την αφετηρία για μια εκστρατεία φασιστοειδούς τύπου, την οποία αναλαμβάνουν αυτόκλητα τα φύλλα του «Συγκροτήματος του Ταύρου». Και σ' αυτή την προοπτική οι αριστεροί διανοούμενοι δηλαδή όσοι πνευματικοί άνθρωποι ή δημοσιογράφοι ασκούν κριτική στην κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ στιγματίζονται συλλήβδην με τη ρετινιά του δολοφόνου - τρομοκράτη. Κι εδώ το ζήτημα δεν είναι απλώς να υπονομευθεί εκ των προτέρων η αξιοπιστία των απόψεών τους, αλλά να δημιουργηθεί στη συνείδηση των απλών ανθρώπων το ακόλουθο απλουστευ-

τικό πορτραίτο: διανοούμενοι - επικριτές της κυβέρνησης - αριστεροί - άνθρωποι των σαλονιών - τρομοκράτες. Όπως γράφει ο Κ. Διακογιάννης στην «Αυριανή» αναπτύσσοντας τον αστυνομικής έμπνευσης πρωθυπουργικό συλλογισμό «... πάντως εμφανώς πλέον διαγράφεται η βεβαιότητα ότι στην ηγεσία της δολοφονικής οργάνωσης βρίσκονται άτομα της κουλτουριάρικης ελίτ, ικανά για ο,τιδήποτε, αφού έχουν πειστεί ότι είναι διάνοιες και σωτήρες των λαϊκών συμφερόντων».

Άραγε ανάμεσα σ' αυτή τη στάση της «Αυριανής» και την περιβόητη δήλωση του Γκαίμπελς «όταν ακούω τη λέξη κουλτούρα τραβάω το περιστροφικό», υπάρχει ακόμα κάποια απόσταση;

Μετά την απεργία, τι;

Οι εκτός της «νόμιμης» ΓΣΕΕ συνδικαλιστικές (αλλά και πολιτικές) δυνάμεις μπορούν σίγουρα να είναι ευχαριστημένες από τα αποτελέσματα της πανελλαδικής, σχεδόν, απεργίας που κήρυξαν 30 Εργατικά Κέντρα και 15 ομοσπονδίες στις 7 Απριλίου. Ανεξάρτητα από τα ποσοστά συμμετοχής, (που οπωσδήποτε βρίσκονται, όπως συνήθως, κάπου ανάμεσα σ' αυτά που ανακοίνωσαν οι απεργοί και σ' αυτά που προσπάθησε να επιβάλει η κυβέρνηση) η μάχη των εντυπώσεων κρίθηκε στη συγκέντρωση της Αθήνας— η οποία και μαζική ήταν και παλμό είχε. Κι αποτελούσε οπωσδήποτε τη μαχητική απάντηση των εργαζομένων στο 23ο «Συνέδριο» της ΓΣΕΕ που μόλις είχε τελειώσει: το «πεζοδρόμιο» κέρδισε τη μάχη απέναντι στα υπερπολυτελή σαλόνια του Αστέρα όπου συνεδρίαζαν οι «νόμιμοι» εκπρόσωποι της εργατοϋπαλληλικής τάξης.

Είναι συζητήσιμο όμως το αν η μάχη των εντυπώσεων θα είχε κερδηθεί χωρίς την απεργία που την ίδια μέρα είχε κηρύξει η ΓΣΕΒΕ: τα κλειστά μαγαζιά, η νεκρή αγορά, επέτειναν την εντύπωση δύναμης και αποφασιστικότητας που δημιουργούσαν οι μαγικές συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις. Φυσικά, η ΓΣΕΒΕ είναι εργαδοτική οργάνωση και βρίσκεται από την άλλη μεριά του τραπέζιου όταν γίνονται διαπραγματεύσεις για την Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας. Το γεγονός ότι οι εργοδότες, έστω και οι μικροί, απεργούν μαζί με τους εργατοϋπαλλήλους και απαιτούν (συγκεντρωμένοι λίγες δεκάδες μέτρα παραπέρα και 2 ώρες αργότερα) αλλαγή της εισοδηματικής πολιτικής, δηλαδή αυξήσεις για τους υπαλλήλους τους, δεν θα πρέπει να τ' αποδώσουμε μόνο στην πολιτική μαεστρία του ΚΚΕ που ελέγχει τη ΓΣΕΒΕ: τα ταξικά όρια ανάμεσα στον σχεδόν αυτοαπασχολούμενο βιοτέχνη / επαγγελματία και τον εργάτη / υπάλληλο είναι ασαφή και ρευστά στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Άλλωστε υπάρχουν πάντα οι τρόποι (για μικρούς, μικρομεσαίους και μεγάλους) να προσφύγουν στη μαύρη αγορά εργασίας και να ξεφύγουν τις δεσμεύσεις της ΑΤΑ και της εργατικής νομοθεσίας...

Η επιτυχία των απεργιών της 7ης Απριλίου, σε συνδυασμό με την αποτυχία της ΠΑΣΚΕ να στήσει, έστω και σε επίπεδο εντυπώσεων, ένα συνέδριο που να δικαιώνει την άποψή της ότι αποτελεί την πλειοψηφία στο συνδικαλιστικό κίνημα, τι μέλλον προϋφίσταται; Φαίνεται ίσως παράδοξο αλλά είναι πιθανό η «γενική απεργία» της 7ης Απριλίου ν' αποτελεί το κύκνειο άσμα των κινητοποιήσεων ενάντια στην πολιτική λιτότητας και τις κυβερνητικές επεμβάσεις στη ΓΣΕΕ. Όχι μόνο επειδή έρχεται Πάσχα και καλοκαίρι. Η μειοψηφούσα, ΠΑΣΚΕ έχοντας εξασφαλίσει τις σφραγίδες, τείνει χείρα φιλίας προς τους αντιπάλους της, το ΠΑΣΟΚ ισχυρίζεται πως ο διάλογος με τα άλλα κόμματα της αριστεράς οπωσδήποτε θα γίνει. Θα έλεγε κανείς πως όλες οι τελευταίες κινήσεις έγιναν για να μπορούν ΠΑΣΟΚ - ΠΑΣΚΕ να παζαρέψουν από θέση ισχύος το συνδικαλιστικό πρόβλημα. Και τα παζάρια απαιτούν ηρεμία και συγκέντρωση—όχι φωνές, πεζοδρόμιο, οχλαγωγία.

Φυσικά, επιθυμητό είναι ο διάλογος είτε κομματικός, είτε συνδικαλιστικός, να μην ξεπέσει σε παζάρι. Κι επειδή η πρακτική κι η πρόθεση ΠΑΣΟΚ - ΠΑΣΚΕ είναι δεδομένη η ευθύνη για την αποφυγή του παζαριού πέφτει στο ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσ., την ΕΣΑΚ, το ΑΕΜ, τη ΣΣΕΚ. Ίδωμεν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

Φαίνεται πως οι σχέσεις κυβέρνησης - Προέδρου της Δημοκρατίας θα συνεχίσουν να παίζονται στο επίπεδο του «μια στο καρφί και μια στο πέταλο». Μετά την «απέχθεια» που δικαιολογήματα, εξέφρασε ο κ. Μαγκάκης για τον γενικό Γραμματέα της Προεδρίας, είχαμε τις δηλώσεις για την «εκτίμηση» και την «εμπιστοσύνη» που έχει η κυβέρνηση προς τον κ. Σαρτζετάκη. Τώρα, έχουμε την καλυμμένη άρνηση της κυβέρνησης να ενημερώσει τον Πρόεδρο σχετικά με τις εξελίξεις στα εξωτερικά θέματα: συναντήθηκε με τον κ. Κυπριανού, δήλωσε με περισσή αφέλεια ο κυβερνητικός εκπρόσωπος —σαν να ήταν Πρόεδρος της κυπριακής Δημοκρατίας υπάλληλος της ελληνικής κυβέρνησης που όφειλε να ενημερώσει τον κ. Σαρτζετάκη.

Η κυβέρνηση (και προσωπικά ο πρωθυπουργός) ξέχασαν άραγε ότι επέλεξαν (έστω και μετά από 2-3 αποτυχημένες «βολιδοσκοπήσεις») και επέβαλαν (με τεχνάσματα αντάξια των χειρότερων στιγμών της κοινοβουλευτικής ιστορίας του τόπου) τον κ. Σαρτζετάκη ως Πρόεδρο της Δημοκρατίας; Είναι δυνατόν από τη μια να τον «τιμούν» κι από την άλλη να αρνούνται να τον ενημερώνουν; Είναι δυνατόν να μοιάζουν οι σχέσεις και οι συμπεριφορές προέδρου - πρωθυπουργού μ' αυτές που οι φαλλοκράτες αποκαλούν «κατινίστικες» και οι πολιτειακές λειτουργίες να υποτάσσονται στην ψυχροσύνη γειτονιών που τσακώθηκαν κι αρνείται η μια να μιλήσει στην άλλη; Ένας δρόμος χωρίζει το Προεδρικό Μέγαρο από το Μέγαρο Μαξίμου —θα δούμε σε λίγο τους ενοίκους τους να διαπληκτίζονται από τους φράχτες των κήπων τους;

Είναι κρίμα που ο κ. Παπανδρέου δεν κατάφερε, επί δικτατορίας, να φυγαδεύσει τον κ. Σαρτζετάκη από την Ελλάδα και να τον ανακηρύξει υπαρχηγό του ΠΑΚ —γιατί αυτή την πρόθεση είχε, μας βεβαιώνει (;) ο κ. Ζούβελος στην Πρώτη. Θα είχαν ίσως από τότε δει πως τα «χνώτα τους δεν ταιριάζουν» και θα είχαμε ησυχάσει. Έστω και τώρα όμως είναι καιρός να πάρουν τις πολιτικές αποφάσεις τους και να πράξουν. Οι θεσμοί δεν αντέχουν άλλο τη διακωμώδηση.

Η τρομοκρατία του αδιεξόδου

Οι τρομοκρατικές ενέργειες που προέρχονται από ποικίλες αραβικές οργανώσεις θα πρέπει πλέον να θεωρηθούν ενδημικό φαινόμενο που υπερβαίνει τις δυνατότητες είτε της αστυνόμευσης είτε του πολιτικού ελέγχου; Δύο παράγοντες, από τους οποίους εξαρτάται κυρίως αυτό το φαινόμενο, πείθουν ότι μια τέτοια πρόβλεψη είναι μάλλον λογική. Και τούτο διότι η πολυδιάσπαση των πολιτικών οργανώσεων των Παλαιστινίων και των Λιβανών και η αισθητή μείωση του κύρους του Αραφάτ συνδυαζόμενα με την πραγματική αδυναμία να ασκηθούν αποτελεσματικά η ιδεολογικοπολιτική ηγεμονία, και ο οργανωτικός έλεγχος καθιστούν σχετικά εύκολη τη συγκρότηση αυτών των ομάδων στην τεράστια no man's land που είναι σήμερα ο Λίβανος. Επιπρόσθετα, τα ποικίλα και αντικρουόμενα κρατικά συμφέροντα που συγκρούονται στο συγκεκριμένο θέ-

μα έχουν ως δευτερογενή τους αποτέλεσμα την ευχέρεια στην εξεύρεση του υλικού και τις ευκαιρίες για μια αποτελεσματική εκπαίδευση.

Δεν είναι όμως αποκλειστικά αυτός ο συντελεστής που παράγει αυτές τις ομάδες. Τα άλυτα διεθνή προβλήματα της εθνικής εστίας των Παλαιστινίων, ο διαμελισμός και ο αλληλοσπαραγμός στο Λίβανο, συνδυασμένα με την επίσημη κρατική τρομοκρατία που ασκείται συστηματικά από το Ισραήλ και τις ΗΠΑ, είναι ο άλλος πόλος. Ο σπινθήρας της τρομοκρατίας δεν είναι δυνατόν να μην γεννηθεί σ' αυτές τις συνθήκες.

Προφανώς οι τρομοκρατικές ενέργειες που στρέφονται τελικά εναντίον αθώων θυμάτων προκαλούν τον αποτροπιασμό. Οι αμέριμνοι ταξιδιώτες του αεροσκάφους της TWA έπεσαν θύματα μιας πραγματικότητας για την οποία δεν έφεραν καμία ευθύνη και κλήθηκαν να πληρώσουν με βάση την εθνικότητα της εταιρείας. Στο μέτρο όμως, που η αντιτρομοκρατική εκστρατεία του προέδρου Ρέηγκαν δεν συνοδεύεται από ουσιαστικές και γενναίες προσπάθειες για την επίλυση αυτών των προβλημάτων, το μόνο αποτέλεσμα της θα είναι να αυξάνει τον αριθμό των θυμάτων.

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ
θα έρχεται σπίτι σας
και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

ΤΟ ΠΑΣΟΚ
ΜΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ
ΔΙΑΛΟΓΟ...
Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΜΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ...

ΞΑΦΝΙΚΑ
ΓΙΝΑΜΕ ΠΕΡΙΖΗ-
ΤΗΤΟΙ, ΤΩΡΑ ΣΤΑ
ΓΕΡΑΜΑΤΑ
ΦΡΗΝΤΡΙΧ.

ΕΠΙΟ

8-4-86
ΤΟΥ
του Γιάννη Ιωάννου

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΤΙΜΟΝΙΕΡΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΗΤΑΝ η πρώτη φορά που ο «Μεγάλος Τιμονιέρης» επισκέπτονταν την Ελλάδα, από τότε που η επανάσταση είχε νικήσει. Ήθελε πολύ να επισκεφθεί αυτή τη χώρα, κοιτίδα παλιότερα του πολιτισμού και θα έπρεπε κανονικά να ήταν ιδιαίτερα ευχαριστημένος. Τα προβλήματα όμως που αντιμετώπιζε στην πατρίδα του, δεν τον άφηναν να ησυχάσει.

ΔΕΝ ΗΤΑΝ τόσο ότι οι αντίπαλοί του διεκδικούσαν την εξουσία. Ο ηγέτης της Νεο-Δημοκρατάνγκ, δεξιός αντεπαναστάτης Κωτσ-Μι-Τσο-Τάν, παλιός συνεργάτης του «Μεγάλου Τιμονιέρη» στην Σμπα-Ρα-Λιά («Ένωση Κέντρου» στα ελληνικά) και αποστάτης στην υπηρεσία του γιαπωνέζικου ιμπεριαλισμού αργότερα, αμφισβητείται και από τους οπαδούς του. Η τελευταία εκδήλωσή του στο Κι-Λε-Λέ ήταν μία αποτυχημένη προσπάθεια του Κωτσ-Μι-Τσο-Τάν, να εφαρμόσει την παλιότερη τακτική του Μεγάλου Τιμονιέρη «να περικυκλώνουμε τις πόλεις από την ύπαιθρο». Από τότε που οι δυνάμεις του Πράσινου Στρατού κατέλαβαν την εξουσία, ο Μεγάλος Τιμονιέρης είχε ευφώς ανυψώσει το επίπεδο των αγροτών και λοιπών ορυζοκαλλιεργητών και τους είχε μαζί του, προσφέροντάς τους τις εισφορές από την Ασιατική Οικονομική Κοινότητα, την οποία, ατυχώς, παλιότερα ο Μεγάλος Τιμονιέρης αποκαλούσε «Ίδιο Συνδικάτο» με τον γιαπωνέζικο ιμπεριαλισμό.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ πλευρά, οι «αριστεροί» οππορτουμιστές του Χαρ-Φλω-Ράκ και του τέως αριστοκράτη Λεο-Κυρκ-Ού, προσπαθούσαν να αφηνίσουν τις εργατικές μάζες στην πόλη. Όμως, ο Μεγάλος Τιμονιέρης είχε καταφέρει με τη βοήθεια δύο εμπιστών συντρόφων, του αδελφίου Ραφ-Το-Πό και κυρίως του ιδεολόγου Αρκ-Ου-Δέα, να ελέγξει τα συνδικάτα. Ακόμη, η ίδια η επιρροή του Μεγάλου Τιμονιέρη, δεν φαινόταν να είναι πεσμένη. Μάλιστα σε μία πρόσφατη εκδήλωση στην ύπαιθρο, τον είχαν αποκαλέσει Ζα-Πα-Τά, γεγονός που δεν του είχε καθόλου κακοφανεί.

ΑΥΤΟ που περισσότερο τον απασχολούσε, ήταν η κακή πορεία της επανάστασης: «το μεγάλο άλμα προς τα μπρος», που είχε επιχειρήσει την προηγούμενη χρονιά, αποπέμποντας από την Προεδρία της Λαϊκής Δημοκρατίας τον δεξιό Καρ-Μαν-Λί, είχε προς το παρόν αναθαρρήσει τους οπαδούς, αλλά μετά δυσκόλεψε τα πράγματα προκαλώντας μια περίοδο χάους με αρνητικά αποτελέσμα-

τα για την οικονομία. Για την τελευταία ο Μεγάλος Τιμονιέρης, είχε ρίξει αμέσως μετά την επανάσταση τη γραμμή «η πολιτική έχει το πάνω χέρι πάνω στην οικονομία», σύνθημα που τελικά αποδείχθηκε καταστροφικό και οδήγησε στην αποπομπή του πανίσχυρου μανδαρινού Αρσ-Εν-Ι. Η κατάσταση δεν ήταν καλύτερη στα πολιτιστικά πράγματα, όπου με πρόσχημα το σύνθημα «να αφήσουμε εκατό λουλούδια να ανθίσουν, και εκατό σχολές να συναγωνίζονται», διάφορα στοιχεία, όπως οι Κου-Πι, οι Μπακα-Λα-Κί, είχαν καταλάβει τα ισχυρά πόστα.

«Ο ιμπεριαλισμός, και όλοι οι αντιδραστικοί είναι χάρτινοι τίγρεις» πίστευε και διαλαλούσε παλιότερα ο Μεγάλος Τιμονιέρης, αλλά τελικά συνειδητοποιούσε ότι τα πράγματα ήταν και εδώ δυσκολότερα: έτσι, στην τελευταία επίσκεψη του Γιαπωνέζου υπουργού Εξωτερικών Σουλτσικό, αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει διπλωματική γλώσσα, χωρίς να αποκλείσει και το ενδεχόμενο να παραμείνουν οι γιαπωνέζικες βάσεις και μετά τη λήξη της συμφωνίας, πράγμα όμως που θα προκαλούσε την αντίδραση του Χαρ-Φλω-Ράκ και του Λεο-Κυρκ-Ού. Βλέποντάς τον πιο διαλλακτικό, ο Σουλτσικό προώθησε ένα σχέδιο συμφωνίας για την νήσο Ταϊβάν (Φορμόζα) που είχαν καταλάβει οι επιθετικοί γείτονες σε συνεργασία με τους Εγγλέζους ιμπεριαλιστές, το οποίο ήταν χειρότερο απ' όλα τα προηγούμενα.

ΑΠΟ την άλλη όμως πλευρά, το παλιό σύνθημα του Μεγάλου Τιμονιέρη «η εξουσία κρέμεται από τις κάννες των ντουφεκίων», του φαινόταν εξίσου εξωπραγματικό και εμπνευσμένο από μερικούς συνεργάτες του.

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ, είχαν και αυτοί αλλάξει, μετά την νίκη της επανάστασης. Τώρα μεγάλο μέρος της εξουσίας, κατείχε η λεγόμενη «κλίκα των τεσσάρων»

δηλαδή ο Μεν-Κουτσ-Ο, ο Κατσ-Ιφ-Α, ο Λιβ-Αν-Λί και η Μαγκ-Γκα-Ρέ. Ήταν αλήθεια ότι και οι τέσσερις του ήταν εντελώς αφοσιωμένοι, μάλιστα ο Κατσ-Ιφ-Α, είχε παλιότερα δηλώσει σε μία εφημερίδα, ότι «αν δεν υπήρχε ο Μεγάλος Τιμονιέρης δεν θα μας ήξερε ούτε ο θυρωρός της παγόδας μας», δήλωση που γέμιζε ασφάλεια τον Μεγάλο Τιμονιέρη. Η κλίκα των τεσσάρων, χρησιμοποιώντας το πράσινο βιβλιάρκι με μανία τη δεξιά στα λόγια, αλλά ο Μεγάλος Τιμονιέρης διαίσθανονταν ότι στην πράξη δεν ήταν και τόσο αριστεροί. Από την άλλη πλευρά, οι σύντροφοί της Μεγάλης Πορείας του 1974-1981, είχαν κατηγορηθεί ως «στελέχη με προσωπικές φιλοδοξίες που παίρνουν τον καπιταλιστικό δρόμο», και είχαν είτε αποπεμφθεί, όπως ο Λα-Λιω-Τί, που κατηγορήθηκε ότι ασπάζεται τις ιδέες του Κομφουκιού, είτε είχαν τοποθετηθεί σε δύσκολα πόστα, όπως ο Γεν-Η-Ματά, που ασχολιόταν με τους ξυπόλητους γιατρούς.

ΑΥΤΕΣ οι σκέψεις απασχολούσαν τον Μεγάλο Τιμονιέρη, την ώρα που επισκέπτονταν το ανάκτορο του Περικλή στην Αθήνα. Έπρεπε μήπως να αλλάξει πορεία, αλλάζοντας την σύνθεση της επαναστατικής κυβέρνησης, μετά την επιστροφή του; Μήπως έπρεπε να ενισχύσει το Κόμμα, αλλάζοντας την καθοδήγηση, στην οποία υπήρχαν σήμερα στελέχη όπως ο Γκι-Βε-Λό ή ο Σκαν-Δα-Λί, και με την οποία βαριόταν να συνεδριάζει αντίθετα από παλιότερα;

«Έχουμε και οι δύο χώρες κοινές εμπειρίες, και βαδίζουμε προς την Αλλαγή», του τόνισε στην πρόποσή του ο Έλληνας πρωθυπουργός, διακόπτοντας τις σκέψεις του Μεγάλου Τιμονιέρη. «Τι διάβολο κοινές εμπειρίες έχουμε και ποια αλλαγή;», γύρισε και ρώτησε τον σύμβουλό του. «Α! δεν ξέρετε; απάντησε στον Μεγάλο Τιμονιέρη, ο σύμβουλος. «Είχανε και εδώ ένα μεγάλο Κίνημα Αλλαγής με επικεφαλής τον μεγάλο ηγέτη Ανδρέα Παπανδρέου. Αυτός όμως άρχισε να κάνει πολλά λάθη, επηρεασμένος από την λεγόμενη κλίκα του Καστριού, και αργότερα άρχισαν να αποδίδουν τα λάθη στον ίδιο τον κ. Παπανδρέου, παρότι παλιότερα κανείς δεν τολμούσε, όχι μόνο να τον κατηγορήσει, αλλά να του κάνει και κριτική. Τώρα ούτε καν αναφέρουν το όνομά του στις προποσεις».

«Και τι στο διάολο κοινές εμπειρίες έχουμε τότε;», γύρισε και είπε νευριασμένος ο Μεγάλος Τιμονιέρης...

Στε-Λο-Κουά

Κ. ΖΗΛΕΜΕΝΟΣ: Μια σταδιοδρομία

που θα
ζήλευε
κάθε
χουντικός

Εγεννήθη εις Αθήνα την 29ην Ιουλίου 1927.

Από νεαρής ηλικίας ησθάνθη ιδιαιτέρως έφεισιν προς την σπουδήν των γραμμάτων. Τούτο ήτο απόρροια αφ' ενός μεν της εμφύτου προς αυτά κλίσεώς μου, αφ' ετέρου δε της παροτρύνσεως του πατρός μου όστις, πλην της νομικής, είχε σπουδάσει και φιλολογία.

Από τα γυμνασιακά δε έτη επεδιδόμην ιδίως εις τα κλασικά αποκαλούμενα μαθήματα, ως επίσης, δια τη συγγραφήν φιλολογικών πονημάτων, δια τας βραβευόμενας εκθέσεις ιδεών και δια τας διδομένας υπ' εμού σχολικάς διαλέξεις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΗΛΕΜΕΝΟΣ

Και νέα αγωγή —κατά του ANTI— αυτή τη φορά ζητώντας μόνον... 10.000.000 δρχ. υπέβαλε ο Γ. Κουρής γιατί το δημοσίευμα του προηγούμενου τεύχους μας «λοιδορεί πέρα από κάθε κανόνα κριτικής, την Αυριανή».

Μέρα εκδικάσεως ορίστηκε αυτή τη φορά η 23η Απριλίου, δυο μέρες δηλαδή μετά την εκδίκαση της προηγούμενης αγωγής του που ζητούσε αποζημίωση 20.000.000 δρχ. Στη δικη αυτή —της 21ης Απριλίου— θα παρίσταται ο «πληρεξούσιος δικηγόρος» Κώστας Ζηλεμένος.

Λόγοι επετειακοί και λόγοι συγκυρίας επιβάλλουν νομιζουμε να θυμίσουμε λίγα κατ' αρχήν για το βίο και την πολιτεία του Κ. Ζηλεμένου που δεν είναι μόνον ο δικηγόρος του Γ. Κουρή αλλά και τακτικός αρθρογράφος της φυλλάδας του Ταύρου. Ο «διδάκτωρ Δικαίου του Πανεπιστημίου των Παρισίων» αρθρογραφεί από καιρού εις καιρόν στην «Αυριανή» υπεραμυνόμενος και αυτός της Αλλαγής, της Δημοκρατίας και της Αξιοκρατίας.

Η λυρεία του Κ. Ζηλεμένου που κατάληξη της είχε την ένταξη του στο επιτελείο της «Αυριανής» υπήρξε μακρά και επίπονη:

- Στα 1949 πλέκει το εγκώμιο των Αμερικανών σε ομιλία του «εις την αίθουσα του Λουξ και ενώπιον πυκνοτάτου ακροατηρίου... με θέμα: Φιλέλληνας και Ελληνική Επανάσταση». Σύμφωνα με εφημερίδα της εποχής, «ιδιαίτερα μνεία εγένετο δια τον σύγχρονον αμερικανόν φιλέλληνησιν, όστις υπό την αιγίδα του μεγάλου φίλου της Ελλάδος Προέδρου Τρούμαν, στέλνει αφειδώς τα ευγενικά δείγματα της αγάπης του προς τον ιστορικών αγώνα του Έθνους».

- Το 1961, προφανώς μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου, χορηγείται στον Κ. Ζηλεμένο «βεβαίωσις» υπογραφομένη από τον Υποστράτηγο ε.ά., Αθανάσιο Βαβαρούτα. Σύμφωνα με αυτήν, ο δικηγόρος της «Αυριανής», «υπηρέτησεν ως Δόκιμος Έφεδρος Ανθυπολοχαγός Πεζικού εις το υπό την Διοίκησιν μου 552 Τ.Π., ότε τούτο ευρίσκετο εις την προκάλυσιν, ήτοι από 8/5/50 και μέχρι της διαλύσεώς του (25/5/50). Κατά αυτό το χρονικόν διάστημα, ο περί ου πρόκειται, υπηρέτησεν ως διμοιρίτης προκεχωρημένου τμήματος παρά την Ελληνοβουλγαρικήν μεθόριον, μετασχών μικροσυμπλοκών με κομμουνιστοσυμμορίας και εις λοιπάς εξερευνητικάς απο-

στολάς εις την προκάλυσιν».

- Την 1η Σεπτεμβρίου του 1962, μια άλλη βεβαίωση χορηγείται στον Κ. Ζηλεμένο. Αυτή τη φορά ο Κ. Ζηλεμένος παρουσιάζεται ως δημοσιογράφος, και: «... ειργάσθη ως τακτικός συνεργάτης της εφημερίδος ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ, αφ' ης ανέλαβον κατά Ιανουάριον του έτους 1957, την διεύθυνσιν της Εφημερίδος μέχρι του έτους 1962 (Αύγουστος), ότε ούτως μετέβη εις το εξωτερικόν δι' ευρυτέρας σπουδάς. Καθώς γνωρίζω, ο κ. Ζηλεμένος ειργάζεται ως συνεργάτης της ίδιας εφημερίδος και προηγουμένως από του έτους 1952». Την βεβαίωση υπογράφει ο Τάκης Παπαγιαννόπουλος Διευθυντής Συντάξεως των Σ.Ν., που τονίζει: «Ο κ. Ζηλεμένος... συνέβαλεν σπουδαίως εις όλην την προσπάθειαν της εφημερίδος δια την επί εθνικού επιπέδου διαφώτισιν της στρατευμένης νεότητος...».

- Δέκα χρόνια πριν, ο δικηγόρος της «Αυριανής» είχε εξασφαλίσει και άλλη βεβαίωση από τον Συνταγματάρχη Πεζικού Βασίλειο Γερμανόπουλο: «... ο απολυόμενος σήμεραν Έφεδρος Ανθυπολοχαγός Πεζικού ΖΗΛΕΜΕΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ... ανέλαβεν τα καθήκοντα του Διευθυντού Γραφείου Ηθικής Αγωγής μέχρι σήμεραν καθ' ην απολύεται (28-4-52)».

- Το 1971 μια άλλη βεβαίωση του Αντιστράτηγου Γεωργίου Χατζή αποδεικνύει ότι ο «Δρ. Κ. Ζηλεμένος» επανεμφανίστηκε στο στρατό το 1962: «... ότι ο κύριος Ζηλεμένος Κωνσταντίνος του Δημ. Δικηγόρος Αθηνών, έφεδρος αξιωματικός Πεζικού υπηρέτησεν υπό τας αμέσους διαταγάς μου εις το ΓΕΣ το 1960-62 εις τη διεύθυνσιν δημοσίων σχέσεων ως υπεύθυνος στο τμήμα Διαφωτίσεως και Ψυχολογικού Πολέμου... Είναι η υπηρεσία όπου «προϊστατο» ο δικτάτορας Γ. Παπαδόπουλος.

Ακολουθούν κάποιες «κοινωνικές κι επισημονικές» δραστηριότητες του «Δρ. Κ. Ζηλεμένου» μέσα στη δικτατορία. (π.χ. «Την προεχή Τρίτην 2αν Μαρτίου 1971 και ώραν 8μ.μ. θα γίνει ανακοίνωσις του κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΗΛΕΜΕΝΟΥ, διδάκτορος του Δικαίου του Πανεπιστημίου των Παρισίων, Δικηγόρου Αθηνών, με θέμα: ΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΘΕΣΜΟΝ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ») για να φθάσουμε στις 29 Ιουλίου 1973, όποτε ο «Δρ.

Κ. Ζηλεμένος» εκδηλώθηκε χωρίς διαταγμούς:

- Η εφημερίδα «Ηχώ των Ενόπλων Δυνάμεων» στην πρώτη σελίδα και δίπλα από την φωτογραφία του δικτάτορα Παπαδόπουλου, είχε το ενδεικτικό για την ποιότητα του ανδρός άρθρο που έφερε τον τίτλο: «Εις την Διασταύρωσιν των Πεπρωμένων του Έθνους». Συγγραφέας ο «Δρ. Κ. Ζηλεμένος». Ας μην κάνουμε σχόλια, απλώς αναδημοσιεύουμε την ίδια περιεκτική του κατάπτυστου άρθρου που δημοσίευσε ο φίλος και μαχητής της δημοκρατίας Λούης Δάνος στα «Πολιτικά Θέματα» της 10-15 Ιουλίου 1976:

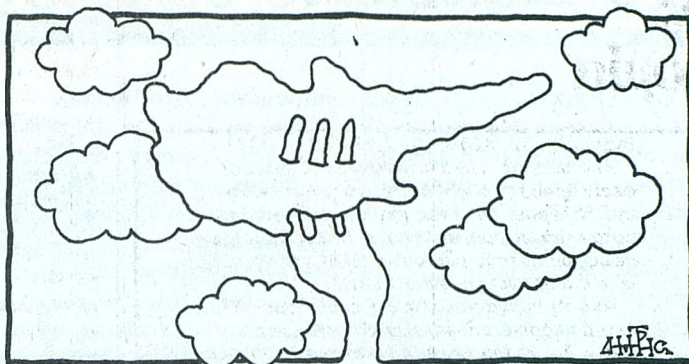
Η ΥΠΕΡΨΗΦΙΣΙΣ ΤΟΥ ΝΑΙ διανοίγει, όθεν, εις το Έθνος συγκεκριμένην πολιτικήν κατεύθυνσιν, εις τα πλαίσια της οποίας ο πολιτικός στοχασμός, ο ουσιαστικός διάλογος και η γόνιμος πολύμορφος πολιτική πράξις, θα αποτελούν μοχλούς και σκοπούς της συντελεσθείσης μεταπολιτεύσεως. Όσον περισσότερο ποιητικώς και ποσοτικώς ισχυρά εξέλθει από την κάλην η κατάσταση εις προς το ΝΑΙ, τόσο περισσότερον θα διευρυνθεί η ευθύνη των κυβερνήσεων, δια την εφαρμογή των υποσχεθέντων στόχων εις τα πλαίσια της νέας Δημοκρατίας.

ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ της εκ βάθρων διαμορφουμένης πολιτειακής εξουσίας, η κατάφασις αποτελεί εξέσιον σκόπιμον ενέργειαν. Πρώτον, διότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Γ. Παπαδόπουλος είναι όχι μόνον ο καταλύτης του μοναρχευομένου κοινοβουλευτισμού, αλλά και ο οραματιστής της νέας Προεδρικής Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Θα ήτο χαρακτηριστικώς άπιθανον να πιστεύσει τις, ότι θα αρνηθεί ούτος, βραχυπροθέσμως, να εφαρμόσει παν ό,τι υπεσχέθη δια την οικοδόμησιν της νέας Δημοκρατίας. Θα ήτο και φιλοσοφικώς απαράδεκτον και πολιτικώς άστοχον, εφόσον εκ των διδαγμάτων της πολιτικής ιστορίας διδασκόμεθα ότι, μακροπροθέσμως, ουδείς κυβερνητικός ανασχηματισμός είναι ακατάλυτος. Εφόσον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει την υπερηφάνειαν του καταλυτού και του οικοδόμου, είναι ανεπιτρέπτον να του αμφισβητήσωμεν την ωριμότητα των ιδανικών του, το προς την Πατρίδα καθήκον του και την προς το εκλογικό Σώμα σκόπιμον πολιτικήν συμπεριφοραν του. Εις την νεοδημιουργηθείσα Προεδρική Κοινοβουλευτικήν Δημοκρατίαν ο Γεώργιος Παπαδόπουλος δεν είναι κομπάρσος, ο οποίος επιθυμεί να παρατείνει την επί σκηνής παρουσίαν αυτού δια λίαν ολιγόλεπτον παράτασιν ενός ματαιόδοξου χειροκροτήματος. Εις τα πλαίσια της Δημοκρατίας ταύτης ο νυν Πρόεδρος είναι δημιουργός και πνευματικός αυτής πατήρ.

Επειδή η εκλογή της 29ης Ιουλίου αφορά και εις το πρόσωπον του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας, είναι θετικόν στοιχείον τó ότι γνωρίζομεν από τούδε ότι εις σεμνός Στρατιώτης, ο κ. Οδυσσεύς Αγγελής, Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων σήμεραν, θα παραστέκει τον Αρχηγόν του Κράτους. Με την ανωτερότητα τού ήθους του και την βαθειαν πείραν αυτού, ο στρατηγός Αγγελής θα αποτελεί μίαν εισέτι ασφαλιστικήν δικλείδα δια το καθεστώς. Οι δυο ούτοι άνδρες έχουν κάθε συμφέρον και την γνώσιν να σχηματίσουν αύριον κυβερνήσιν ικανή να αντιμετώπισει οριστικώς τα προβλήματα της νέας Δημοκρατίας και εντός του πλαισίου του αντισπροσδιορισμού των πεπρωμένων του Έθνους.

Ο νομικός αυτός θα εκφωνήσιν τους δικαιοδικούς του σε λίγες μέρες. Την 21η Απριλίου αλλά και την 23η Απριλίου. Θα τ'ον ακούσουμε με προσοχή. Προεξοφλούμαι πάντως από τώρα τον συγκινητικό του τόνο τσλαχίστων κατά την εκδίκαση της πρώτης αγωγής. Ο άνθρωπος θα γιορτάζει «έμπλως εθνικών και πατριωτικών» αισθημάτων...

ΠΩΣ Ο ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΠΕΡΝΑΕΙ ΓΡΑΜΜΗ ΣΤΟΝ ΚΟΥΕΓΙΑΡ...

Όταν τη Δευτέρα 31/3 είδε το φως της δημοσιότητας το «σχέδιο Κουεγιάρ» στον κυπριακό και ελληνικό Τύπο, (ένα σχέδιο που «αναπάντεχα και εσπευσμένα» επέδιδε το προηγούμενο Σάββατο 29/3 ο Γ.Γ. του ΟΗΕ στα δύο ενδιαφερόμενα μέρη) οι αντιδράσεις —γι' αυτούς που λειτουργούν ακόμα τα αντανakλαστικά τους στα γεγονότα —εποίκιλαν από την πλήρη αμηχανία έως την αγανάκτηση.

Αυτό ήταν λοιπόν το αποτέλεσμα διαβουλεύσεων ενός έτους του Γ. Γραμματέα; Αυτή ήταν η ερμηνεία του ψηφίσματος - εντολής αρ. 550 προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ;

Απλούστατα: Μέσα στο διάστημα Απριλίου '85 ως Μάρτιο '86 ο κ. ντε Κουεγιάρ κατάφερε να επιστρέψει στις αμερικανο-άγγλο - καναδικές προτάσεις —το «σχέδιο Νίμιτς»— που πανηγυρικά είχε απορρίψει ο κ. Κυπριανού από το Νοέμβριο του 1978.

Τι μεσολάβησε αυτή τη χρονιά ώστε ο κ. ντε Κουεγιάρ να λησμονήσει το συγκεκριμένο περιεχόμενο της εντολής που ώφειλε να σεβαστεί και να επιστρέψει 8 χρόνια πίσω, στις πρώτες αμερικανονατοϊκές φόρμουλες;

Όταν ο Ντενκτάς απέρριψε το σχέδιο Απριλίου '85 —ένα σχέδιο που χωρίς να λύει το πρόβλημα ήταν μια αφετηρία προσεγγίσεως των απόψεων —η τουρκοκυπριακή πλευρά μεθόδευε τις πιέσεις με αποκορύφωμα ένα πολυσέλιδο γράμμα του τουρκοκύπριου ηγέτη προς τον Γ. Γραμματέα του ΟΗΕ με ημερομηνία 8/8/1985.

Το γράμμα αυτό —που σήμερα αποκαλύπτουμε τα κύρια σημεία του— είχε αναφερθεί αποσπασματικά στον τουρκικό Τύπο (Cumhuriyet, αρχές Δεκεμβρίου 1985).

Ό,τι αποτελεί **σκάνδαλο** είναι ότι όλες σχεδόν τις υποδείξεις που ο Ντενκτάς προτείνει προς τον ντε Κουεγιάρ, ο τελευταίος τις ενσωματώνει στο σχέδιο που υπέβαλλε πριν 10 ημέρες.

Ο Ντενκτάς κάνει υποδείξεις ακόμα και συντακτικές —που

βέβαια έχουν κάποια σημασία— τις οποίες ο Κουεγιάρ ενσωμάτωσε στο σχέδιό του.

Αλλά οι υποδείξεις αυτές δεν επαναφέρουν απλώς στο σχέδιο του Γενάρη του '85 που είχε απορριφθεί επίσης από τον κ. Κυπριανού: πάει πίσω τη συζήτηση στο «σχέδιο Νίμιτς» του '78 που η όλη του «φιλοσοφία» στηρίζεται στα αμερικανονατοϊκά σχέδια. Κεντρική θέση εκείνου του «ξεχασμένου» σχεδίου ήταν ότι οι ουσιαστικές εξουσίες θα ασκούνταν από τις περιφερειακές κυβερνήσεις, ήταν η καθιέρωση της Άνω και Κάτω Βουλής, το δικαίωμα veto που θα αδρανολοιούσε την κεντρική κυβέρνηση και η δυνατότητα ανάπτυξης διακεκριμένων διπλωματικών σχέσεων.

Το νέο σχέδιο Κουεγιάρ, ακολουθεί αυτήν ακριβώς τη «φιλοσοφία» της ισοδύναμης εκπροσώπησης των κοινοτήτων στη διακυβέρνηση της μελλοντικής ομοσπονδίας και επιπλέον δεν προβλέπει αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων ούτε ρυθμίζει το θέμα των εγγυήσεων και των «τριών ελευθεριών». Τα θέματα αυτά, αφήνει να συζητηθούν στο μέλλον αφού όμως προηγούμενα θα έχει δεσμευθεί η ελληνοκυπριακή πλευρά για τα υπόλοιπα θέματα που εξυπηρετούν την τουρκική πλευρά. Είναι φανερό ότι εκείνο που επιδιώκεται είναι να ελέγχει πλήρως το βόρειο τμήμα της Κύπρου και να έχει συγκυριαρχικά δικαιώματα στο νότο.

Το λυπηρό είναι ότι ενώ υπήρχαν ενδείξεις για τη φόρμουλα που ο Κουεγιάρ προετοιμάζε υπακούοντας πλήρως στις υποδείξεις Ντενκτάς, η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν φάνηκε να αντιδρά έγκαιρα και αποφασιστικά.

Αυτή τη στιγμή οι εξελίξεις τρέχουν. Αλλά αποτελεί σκάνδαλο πρώτου μεγέθους η συμμόρφωση του Γ. Γραμματέα του ΟΗΕ στις υποδείξεις Ντενκτάς όπως αποδεικνύεται από τη συγκριτική ανάγνωση των σχετικών κειμένων.

Στις σελίδες που ακολουθούν δίνονται αναλυτικά αυτά τα στοιχεία και εκτίθενται ορισμένες απόψεις και —οι δυσοίωνες— προοπτικές του Κυπριακού.

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΥΕΓΙΑΡ

Ακόμα και μια απλή και συνοπτική εξέταση των κυρίων σημείων του σχεδίου Κουεγιάρ της 29/3, όπως αυτό είδε το φως της δημοσιότητας, δείχνει τις δυσλειτουργίες του και το παράλογο της πρότασης. Υπενθυμίζουμε πρόχειρα αυτά τα σημεία:

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΤΥΧΗ:

- Δεν προβλέπει αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων.
- Δεν προνοεί για εγγυήσεις.
- Δεν αποκλείει παραμονή ξένων στρατευμάτων και μετά την εφαρμογή του σχεδίου.
- Δίνει «διεθνή προσωπικότητα» και στα επιμέρους ομόσπονδα κράτη, καταργώντας την ενιαία κρατική εκπροσώπηση.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΤΥΧΗ:

- Προβλέπει ίση εκπροσώπηση.
- Προβλέπει ισοπολιτικό στάτους.
- Όλες οι αποφάσεις (νομοθετικές και εκτελεστικές) απαιτούν συγκατάθεση και της τουρκικής πλευράς.
- Οι μηχανισμοί ρύθμισης των αδιεξόδων μάλλον περιπλέκουν παρά επιλύουν τα προβλήματα.

- Δεν προκύπτει από πουθενά ότι θα εφαρμόζονται οι «τρεις ελευθερίες».

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ:

- Ζητείται να δεσμευθεί η ελληνική πλευρά για τα θέματα που ενδιαφέρουν τους τουρκοκυπρίους χωρίς όμως να ρυθμίζονται και τα θέματα που ενδιαφέρουν την ελληνική πλευρά: τα τελευταία παραπέμπονται σε μελλοντικές διασκέψεις και «ομάδες εργασίες» δηλαδή στις καλένδες.

ΕΠΙΜΥΘΙΟ:

- Με τα δεδομένα αυτά είναι δύσκολο να λειτουργήσει η μελλοντική ομοσπονδία και θα δημιουργούνται διαρκείς προστριβές στη λειτουργία της. Η Κύπρος θα εξελιχθεί σε εστία οξύτερων ακόμα προστριβών και αντιπαραθέσεων. Υπάρχει ο κίνδυνος, με τις διαδικασίες αυτές να αυτοκαταργηθεί η νόμιμη κυβέρνηση της Κύπρου που αποτελεί τη στιγμή αυτή το κύριο όπλο της ελληνικής πλευράς. Όταν στο μέλλον προκύψει κάποιο θέμα, δεν θα υπάρχει «διεθνής φωνή» να εκπροσωπήσει τα ελληνικά συμφέροντα. □

Το Κυπριακό θα λύσουμε τώρα;

«Ε, τι το Κυπριακό θα λύσουμε τώρα;». Κάπως έτσι θα πρέπει να σκέπτονται οι Ελλαδίτες και Ελληνοκύπριοι αρμόδιοι, μετά την ανάγνωση και τη μελέτη του «νέου σχεδίου» Ντε Κουεγιάρ, ή καλύτερα Ντενκτάς. Γιατί όπως φαίνεται από το αποκαλυπτικό γράμμα του Τουρκοκύπριου ηγέτη προς το Γ.Γ. του ΟΗΕ, του οποίου τα κυριότερα σημεία δημοσιεύει το ANTI, οι θέσεις του Ντενκτάς έχουν όλες σχεδόν ενσωματωθεί, στην τελευταία «πρόταση συμφωνίας», που με τη σειρά της φέρνει την ελληνική και ελληνοκυπριακή πλευρά σε δυσχερέστατη θέση: είναι πολύ καλύτερη η σημερινή κατάσταση του Κυπριακού, παρά η προσπάθεια «επίλυσης» του, με τον τρόπο που επιχειρείται.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Τον Απρίλιο του 1985, οι Τουρκοκύπριοι απορρίπτουν το «δεύτερο σχέδιο» του Ντε Κουεγιάρ, και τον Αύγουστο (μετά τις «εκλογές» στο ψευδοκράτος) ο Ντενκτάς στέλνει επιστολή στον Κουεγιάρ με τις αντιρρήσεις του, οι οποίες «όπως τυχαίως» γίνονται και αποδεκτές, στο τελευταίο σχέδιο.

Από την παράθεση όμως της επιστολής και των βασικών διαφορών, που παρουσιάζει το ένα σχέδιο από το άλλο, όπως εκτίθενται στη συνέχεια, προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα τόσο για τη στρατηγική της Τουρκίας, όσο και για το ρόλο του Γ.Γ. του ΟΗΕ: Η πρώτη ακολουθεί μία πολιτική, που συνοψίζεται λίγο πολύ στο γνωστό σλόγκαν, «τα δικά μου δικά μου και τα δικά σου δικά μου». Επιδιώκουν δηλαδή ένα είδος, όχι ομοσπονδίας, διζωνικής ή όποιας άλλης μορφής, αλλά ουσιαστικά συνομοσπονδίας, αφού απαιτούν ξεχωριστές πλειοψηφίες και αποφάσεις κάθε κοινότητας, η οποία θα μπορεί επιπλέον να συνάπτει και ξεχωριστές διεθνείς συμφωνίες. Προδιαγράφεται δηλαδή ένα μοντέλο, συνένωσης δύο διαφορετικών κρατικών οντοτήτων, ανάλογα ίσως με αυτό που κατά καιρούς οραματίζεται και συμφωνεί η Λιβύη με άλλες Αραβικές χώρες.

Από την άλλη όμως πλευρά, αρνούνται να πουν τη συνομοσπονδία με το όνομά της, γιατί και η «ομοσπονδία» έχει τα καλά της: σύμφωνα με το τελευταίο σχέδιο, προβλέπεται ένα «Αναπτυξιακό Ταμείο, για την Τουρκοκυπριακή επαρχία», με στόχο «την επίτευξη οικονομικής ισορροπίας μεταξύ των δύο ομοσπονδιακών κρατών». Τα λεφτά δηλαδή θα πηγαίνουν από το Νότο στον Βορρά, αλλά οι εξουσίες και τα στρατεύματα θα

παραμένουν στο Βορρά...

Από τη δική του την πλευρά, ο κ. Κουεγιάρ, ο οποίος θέλει μία επιτυχία για να επανεκλεγεί, από κει που θα έπρεπε σύμφωνα με όλα τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, να προσφέρει τις «καλές του υπηρεσίες», για την άρση της ανακήρυξης του ψευδοκράτους - Ντενκτάς, και την εφαρμογή των αποφάσεων των Γενικών Συνελεύσεων και του Συμβουλίου Ασφαλείας, έχει μεταβληθεί σε βασικό διαπραγματευτή της «λύσης». Μιας λύσης όμως, που είναι έξω ακριβώς από τις αποφάσεις του Οργανισμού, του οποίου προϊστάται. Και αν η πρώτη διαπίστωση είναι ότι ο ΓΓ αγνοεί τον Οργανισμό που υπηρετεί σαν λειτουργός, η δεύτερη δεν μπορεί παρά να αφορά τα διπλωματικά λάθη, που ακριβώς διευκόλυναν τον Κουεγιάρ να παίξει αυτό το ρόλο. Με άλλα λόγια, ενώ πρώτα κάθε άρνηση της ελληνικής πλευράς θα ήταν άρνηση των τουρκικών θέσεων, τώρα εισπράττεται ως άρνηση των θέσεων των Ηνωμένων Εθνών...

ΕΘΝΟΣ ΑΝΑΔΕΛΦΟΝ

Απομένει να διευκρινισθούν οι διεθνείς συγκυρίες που οδήγησαν σε ένα παρόμοιο και απαράδεκτο σχέδιο: ασφαλώς η δυναμική παρουσία της Τουρκίας, η προσπάθεια αναβάθμισης του ρόλου της από τις ΗΠΑ και ίσως οι εκτιμήσεις των τελευταίων για τις ελληνικές δυσχέρειες, είναι ορισμένοι από τους παράγοντες που δημιούργησαν την εντύπωση ότι το σχέδιο μπορεί να περάσει.

Το σίγουρο πάντως είναι, ότι κινδυνεύουμε να γίνουμε έθνος ανάδελφον. Η πρωτοβουλία της Σοβιετικής Ένωσης για το Κυπριακό, που αρχικά έδωσε νέες ελπίδες, δεν παρουσίασε καμία εξέλιξη. Αντίθετα, στις διπλωματικές προσπάθειες που έγιναν από ελληνικής πλευράς να διασαφηνισθεί περισσότερο η πρόταση, δεν υπήρξε ανταπόκριση, έτσι ώστε πολλοί καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο απλώς για μία κίνηση ενίσχυσης του ΑΚΕΛ μετά το αρνητικό αποτέλεσμα των τελευταίων εκλογών.

Ο κ. Κυπριανού, προσπάθησε βέβαια με το πρόσφατο ταξίδι του να σφυγμομετρήσει τις διαθέσεις της Μεγ. Βρετανίας, ιδιαίτερα σε περίπτωση άρνησης του σχεδίου, αλλά και εδώ οι ενδείξεις δεν αφήνουν περιθώρια για χαμόγελα: η κ. Θάτσερ, εξέφρασε — σύμφωνα με πληροφορίες — τη θεωρητική «κατανόησή της», πλην όμως επέμενε «ότι δεν υπάρχει άλλη λύση».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μεροληπτική κατάθεση
Μία προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.
ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: Λεπτομέρειες
Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη πολλές φορές ανυπόφορη.
Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ANTI.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
**ΠΟΛΥ
ΕΣΤΙ**

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ: Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
Μια αναλυτική παρουσίαση του αστυνομικού - κατασκοπευτικού μυθιστορήματος των κόμικς και άλλων μορφών της παραλογοτεχνίας.
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ: Η αδιαχώρητη κοινωνία
Με αφητρία το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο» ο συγγραφέας αναζητά τους όρους με τους οποίους η λογοτεχνική μαρτυρία και η κοινωνική σκέψη μπορούν να θεμελιώσουν μια κοινή δημιουργία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
**ΠΟΛΥ
ΕΣΤΙ**

«... ότι έτσι μπορεί να φύγουν κάποτε τα στρατεύματα», με τον σκληρότερο υπουργό Εξωτερικών κ. Χάου, να συμπληρώνει, ότι «τα ψίχουλα είναι καλύτερα από το τίποτα». Επιμόθιο και των δύο: «αν δεν δεχθείτε το σχέδιο, ορισμένες χώρες θα προχωρήσουν στην αναγνώριση της "Δημοκρατίας της Βορείας Κύπρου"».

Ο ΤΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

Είναι όμως αυτό το ενδεχόμενο, η χειρότερη εξέλιξη που πρέπει να φοβούνται ελληνική και ελληνοκυπριακή πλευρά; Πρόκειται ασφαλώς για ένα ακόμη βήμα προς τα τετελεσμένα γεγονότα, αλλά από την άλλη πλευρά δεν μπορεί να αποτελεί και το μοναδικό γνώμονα άσκησης μίας συνολικής εξωτερικής πολιτικής: επί χρόνια ο άλλος μόνιμος φόβος ήταν η ανακήρυξη του κράτους, χωρίς η πραγματοποίηση της απειλής το Νοέμβριο του 1983 να αλλάξει ριζικά τα δεδομένα του Κυπριακού προβλήματος.

Με αυτά τα δεδομένα, τα ερωτήματα αφορούν περισσότερο μία σχετική αδράνεια ή υπερτίμηση των καλών διαθέσεων Κουεγιάρ, όπως εκδηλώθηκαν τους τελευταίους έξι μήνες. Το μνημόνιο που συντάξε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας προς τον γραμματέα του ΟΗΕ, μετά από τη συμβουλή και της ελληνικής κυβέρνησης, έφτασε κάπως αργά στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών...

Ακόμη πιο κρίσιμα, εμφανίζονται τα προβλήματα και οι διαφοροποιήσεις περί της τακτικής: και οι δύο πλευρές θεωρούν το σχέδιο πολύ κακό, αλλά η μεν ελληνική προσανατολίζεται σε μία «προσεγγμένη αντίκρουση του Συνομοσπονδιακού καθεστώτος», η δε ελληνοκυπριακή στο αίτημα μίας συνάντησης υψηλού επιπέδου, πριν από την οποία τελική τοποθέτηση πάνω στο σχέδιο, ώστε να διευκρινισθούν όλα τα προβλήματα, και να επιτευχθούν νίκες σε σημεία. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα: η αποδοχή ενός σχεδίου που δεν μπορεί να λειτουργήσει, έστω κι αν υπήρχε καλή θέληση και από τις δύο πλευρές, οδηγεί σε σύγκρουση· και αν κλείσει το Κυπριακό, ανοίγει το Αιγαίο. Η απόρριψή του, σημαίνει μία άδικη καταδικη αδιαλλαξίας από τη «διεθνή κοινή γνώμη». Ελλείψει μίας καθαρής στρατηγικής για το κυπριακό, που να καθορίζει μέχρι πού υποχωρούμε, τι ακριβώς θέλουμε και πώς θα το επιτύχουμε, το μόνο που απομένει είναι να διατηρηθεί τουλάχιστον η σημερινή κατάσταση: «Το Κυπριακό θα λύσουμε τώρα»;

ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΠΡΟΣ ΓΚΟΥΕΓΙΑΡ:

Αν και φαίνεται εκ πρώτης όψεως ασήμαντο... διατηρείστε τις παρενθέσεις...

Οι παρατηρήσεις του Ντενκτάς στην επιστολή του προς τον Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ (5-8-85) είναι λεπτομερειακές και επίμονες. Ισχύει φυσικά η γενική παρατήρηση ότι όπως έχει εξελιχθεί το κυπριακό τείνει να εκφυλιστεί —συν τοις άλλοις— και σε ένα πρόβλημα ερμηνείας νομοτεχνικών κανόνων και να αποβάλλει τον πολιτικό του χαρακτήρα. Αλλά είναι ενδιαφέρον ότι το σύνολο και των πιο μικρών λεκτικών παρατηρήσεων και των συντακτικών υποδείξεων του Ντενκτάς, ο Γ. Γραμματέας του ΟΗΕ έσπευσε να τις υιοθετήσει.

Ο Ραούφ Ντενκτάς άλλοτε παρατηρεί ότι οι παρενθέσεις πρέπει να παραμείνουν σε μια φράση, άλλοτε ότι η λέξη «επίσης» είναι περιττή και άλλοτε ότι η λέξη «επιπροσθέτως» πρέπει να παρεμβληθεί.

Το περίεργο δεν είναι ότι ο Ντενκτάς παρεμβάινει, παρατηρεί και σημειώνει λεπτομερειακά τις απόψεις του. Το περίεργο είναι ότι ο ντε Γκουεγιάρ δέχτηκε και ενσωμάτωσε παρενθέσεις και πολλά «επιπροσθέτως» του Ντενκτάς.

Αλλά για τον τόνο της επιστολής, προτιμήσαμε να μεταφέρουμε μερικά μικρά αποσπάσματα - παρατηρήσεις:

Εξοχότατε,

8 Αυγούστου 1985

«Είχαμε διαβιβάσει στην Εξοχότητά σας ότι μελετούσαμε τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ του ντοκουμέντου «Σχέδιο συμφωνίας για το Κυπριακό» της 12ης Απριλίου 1985, και του Σχεδίου Συμφωνίας που παρουσιάστηκε στη συνάντηση κορυφής της 17ης Ιανουαρίου 1985, και ότι θα σας γνωστοποιούσα τις σχετικές παρατηρήσεις μας, όταν θα εγκαθίστατο η νέα κυβέρνηση (εννοεί το ψευδοκράτος —σημ. ΑΝΤΙ) και είχαμε την ευκαιρία να ασχοληθούμε με αυτά».

Αφού καταγγέλλει την «άλλη πλευρά» ότι «δεν θέλει λύση του προβλήματος» αλλά «την προσάρτηση του νησιού στην Ελλάδα», την κυριαρχία σε όλο το νησί, «ακόμα και με τη χρήση βίας» (SIC), φτάνει στο ψητό:

Είναι θέμα απόλυτης προτεραιότητας η πραγματική και αποτελεσματική εγγύηση της Τουρκίας. Αυτό έχει ζωτική σημασία για τον τουρκοκυπριακό λαό. Από το άλλο μέρος, η εμμονή τόσο του κ. Κυπριανού όσο και του κ. Παπανδρέου στην αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων σαν προϋπόθεση για την οποιαδήποτε διευθέτηση του προβλήματος, υπονομεύει τις προσπάθειές σας και μας αφήνει με την εντύπωση ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν ενδιαφέρεται καθόλου για την εξεύρεση μιας λύσης στο Κυπριακό.

Η δεύτερη απόπειρα του Ντενκτάς, είναι να «βάλει στο τσουβάλι» την ελληνοκυπριακή πλευρά, με τη μέθοδο του «ή το αποδέχεσθε όλο (και όπως έχει) ή τίποτα»:

Το Σχέδιο Συμφωνίας που προετοιμάστηκε λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των προκαταρκτικών Συνομιλιών (proximity talks), αποσκοπούσε στην εγκαθίδρυση μιας λεπτής ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων της τουρκοκυπριακής και της ελληνοκυπριακής πλευράς. Το ότι το ντοκουμέντο αποτελούσε ένα «ενιαίο σύνολο» (integrated whole), αυτό ήταν μια αποτελεσματική διασφάλιση που απέβλεπε στο να αποκλεισθεί η πιθανότητα μίας μονομερούς αλλαγής της ισορροπίας η οποία είχε με προσοχή επιτευχθεί μετά από πέντε μήνες διαπραγματεύσεων. Αυτός ο ζωτικής σημασίας χαρακτήρας του «Σχεδίου Συμφωνίας», διατυπώθηκε ρητά στο ίδιο το ντοκουμέντο της 27ης Νοέμβρη 1984:

«Τα μέρη συμφώνησαν στα ακόλουθα ζητήματα που πρέπει να θεωρηθούν σαν ένα ενιαίο σύνολο».

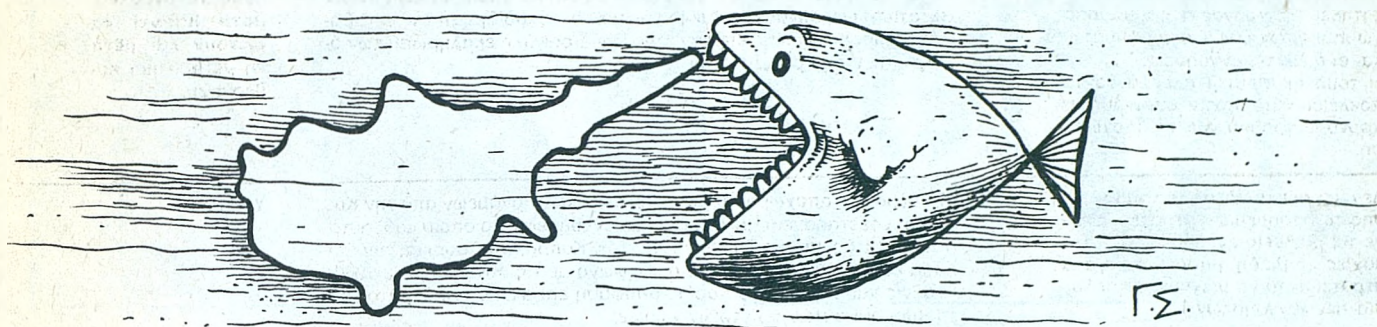
Αυτό προκύπτει και από τις δικές σας διαβεβαιώσεις ότι ούτε ένα κόμμα δεν θα άλλαζε στο ντοκουμέντο αν δεν συναινούσαν και οι δύο πλευρές. Επομένως ήταν απολύτως σαφές ότι η προσθήκη νέων στοιχείων στο ντοκουμέντο, η απάλειψη οποιουδήποτε από τα υφιστάμενα ή η αλλαγή τους θα υπονόμει αυτή τη σύνθετη και πολύπλοκη ισορροπία. Σε μια τέτοια περίπτωση, θα απαιτούνταν ένας νέος κύκλος συνομιλιών (exercise) και θα έπρεπε να επιτευχθεί εκ νέου μια ισορροπία, με αμοιβαία συμφωνία...

Τέλος, πριν περάσει στα επί μέρους σημεία, παραπονιέται, επειδή: υπάρχουν σημαντικές διαφορές, ουσίας και διαδικασίας, ανάμεσα στο νέο αυτό «Σχέδιο» και το αντίστοιχο της 27ης Νοεμβρίου και υπογραμμίζεται ότι το νέο αυτό σχέδιο «είναι το αποτέλεσμα των επαφών και διαβουλεύσεών σας μόνον με την ελληνοκυπριακή πλευρά».

ΟΙ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ ΚΟΥΕΓΙΑΡ ΣΤΟΝ ΝΤΕΝΚΤΑΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ '85	ΓΡΑΜΜΑ ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΠΡΟΣ ΚΟΥΕΓΙΑΡ	ΝΕΟ ΣΧΕΔΙΟ
<p>Προβλέπονταν ότι στην πρώτη συνάντηση υψηλού επιπέδου, θα συζητηθεί το χρονοδιάγραμμα αποχώρησης των ξένων στρατευμάτων και οι διεθνείς εγγυήσεις. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δεν αποκλείει κατ' αρχήν οποιοδήποτε χρονοδιάγραμμα για την αποχώρηση.</p>	<p>«Η τουρκοκυπριακή πλευρά δεν έβαλε εμπόδια για τη διαμόρφωση ενός χρονοδιαγράμματος για την απομάκρυνση των μη κυπριακών στρατιωτικών δυνάμεων και, μετά από την εγκαθίδρυση της μεταβατικής Ομοσπονδιακής κυβέρνησης, την πρακτική εκπλήρωση των όρων αυτών των ρυθμίσεων».</p>	<p>ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ. Δηλαδή τα στρατεύματα μπορεί να μείνουν και μετά τη μεταβατική κυβέρνηση.</p>
<p>Δεν υπήρχε σύνδεση της αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων με τις διεθνείς εγγυήσεις και συμμαχίες (δηλαδή μπορεί ορισμένα στρατεύματα να μείνουν, στα πλαίσια των «εγγυήσεων»).</p>	<p>«Το θέμα της αποχώρησης των στρατιωτικών δυνάμεων από την Κύπρο συνδέεται άμεσα με το σύστημα εγγυήσεων, το οποίο καθ' αυτό αφορά, εκτός από τις δύο πλευρές στην Κύπρο, την Τουρκία, την Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο σύμφωνα με τις συνθήκες του 1960. Δεν είναι δυνατόν να παρθεί απόφαση επί αυτού του θέματος εν τη απουσία αυτών των τριών χωρών. Η τουρκοκυπριακή πλευρά δεν μπορεί να παραβλέψει ούτε την αποτελεσματική εγγύηση της Τουρκίας, ούτε την ασφάλεια η οποία θα προέλθει από την παρουσία των τουρκικών δυνάμεων που θα σταθμεύουν στην Κύπρο μέσα στα πλαίσια της συμφωνίας».</p>	<p>ΥΠΑΡΧΕΙ</p>
<p>Προβλέπονταν 29% χωρίς ειδικά κριτήρια προσδιορισμού του εδάφους.</p>	<p>«Η ένδειξη «29+» είχε γραφτεί έτσι στο έγγραφο της 27ης Νοεμβρίου (δηλαδή στο σχέδιο που απέρριψε ο Κυπριανός. Σημ. ΑΝΤΙ) ώστε να εκφράζει αυτό το είδος κατανόησης. Ακριβώς επειδή η ερμηνεία της προσκάλεσε τις δυο πλευρές να έρθουν στον τρίτο γύρο των Άμεσων Διαπραγματεύσεων, όχι με τις διαπραγματευτικές τους θέσεις αλλά με τις τελικές τους θέσεις, πάνω σ' αυτό το ζήτημα, όπως και σε όλα τα άλλα, αποδεχτήκαμε, σε συμφωνία μαζί σας, να περιλάβουμε αυτό το ποσοστό στην Εισήγηση. Δεν χρειάζεται να εξηγήσω εδώ ότι η έκφραση «της τάξεως του 29%» που χρησιμοποιήθηκε σ' αυτή την παράγραφο του «2ου σχεδίου Συμφωνίας», σε συνδυασμό με το μέγεθος της χώρας, είναι αρκετά διαφορετική από αυτήν της εισήγησης της 27ης Νοεμβρίου».</p>	<p>29+ , και με ειδικά κριτήρια υπολογισμού του εδάφους</p>
<p>Δεν προβλέπονταν διεθνής εκπροσώπηση των ομόσπονδων κρατών ξεχωριστά.</p>	<p>«Η άποψη της Έκθεσης αναφορικά προς τη «Διεθνή προσωπικότητα» διαφοροποιεί το γράμμα και το πνεύμα των εγγράφων της 27ης Νοεμβρίου... ... Αυτή η τροποποίηση είναι εις βάρος της Τουρκοκυπριακής πλευράς».</p>	<p>ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ</p>
<p>Δικαίωμα βέτο του τούρκου Αντιπροέδρου, μόνο στις αποφάσεις της Βουλής.</p>	<p>... Η έκταση του δικαιώματος της αρνησικυρίας (veto) του αντιπροέδρου, που περιλάμβανε τους νόμους και τις αποφάσεις του νομοθετικού οργάνου όπως επίσης και τις αποφάσεις του υπουργικού Συμβουλίου κατά το Σύνταγμα του 1960 επρόκειτο να διευρυνθεί στο νέο Σύνταγμα.</p>	<p>Σε κάθε απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου</p>
<p style="text-align: center;">ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ</p> <p>α) Νομοθετική εξουσία δεν προβλεπε σε ποια θέματα θα χρειάζονταν ξεχωριστές πλειοψηφίες (δηλαδή οι δύο Κοινότητες ξεχωριστά) στη Βουλή. β) Εκτελεστική εξουσία: μια τουρκική ψήφος στο υπουργικό Συμβούλιο, μόνο για θέματα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.</p>	<p>Όμως, στην παράγραφο 3.2. του «2ου σχεδίου Συμφωνίας», το δικαίωμα της αρνησικυρίας (veto) του Προέδρου και του Αντιπροέδρου περιορίστηκε μόνο στους νόμους και τις αποφάσεις του νομοθετικού οργάνου, έγινε κατανοητό ότι η έκταση αυτού του δικαιώματος της αρνησικυρίας (veto) θα υπερβεί όσα εκάλυπτοντο από το Σύνταγμα του 1960. Επομένως, το δικαίωμα της αποφασιστικής αρνησικυρίας του υπουργικού Συμβουλίου δεν περιελήφθη στο «2ο σχέδιο συμφωνίας». Αυτό, κατά την άποψη μας, είναι μία κρίσιμη παράλειψη. Στην παράγραφο 1 της εισήγησης της 27ης Νοεμβρίου 1984, περιείχετο πρόβλεψη «σταθμισμένης ψηφοφορίας» στο υπουργικό Συμβούλιο, προς χάριν της Τουρκοκυπριακής πλευράς ως ακολούθως: «σταθμισμένη ψηφοφορία», δηλαδή απλή πλειοψηφία, αλλά με ένα τουρκοκυπριακό ψήφο υπέρ. Η καθαρή σημασία αυτής της πρόβλεψης ήταν ότι οι αποφάσεις θα ελαμβάνοντο στο υπουργικό Συμβούλιο με απλή πλειοψηφία, με τουλάχιστον έναν τουρκοκύπριο υπουργό να ψηφίζει υπέρ. Αυτή η σημαντική και βασική πρόβλεψη παραλήφθηκε εντελώς παράλογο που θα έπρεπε να περιληφθεί πλήρως σε κάθε εκδοχή Σχεδίου Συμφωνίας.</p>	<p>α) Σε 10 από τα 12 θέματα, ξεχωριστές πλειοψηφίες β) Για όλα τα θέματα</p>
<p>Προβλέπονταν παραπομπή των αδιεξόδων, στο Συνταγματικό Δικαστήριο.</p>	<p>Παρόλα αυτά, στην προτελευταία πρόταση της συγκεκριμένης παραγράφου του «δεύτερου σχεδίου», υποδηλώνεται ότι μια ευρεία λειτουργία που αφορά την επίλυση των αδιεξόδων στα Νομοθετικά όργανα, ακόμη και πριν από την υιοθέτηση νόμων, εκχωρείται στο Συνταγματικό Δικαστήριο. Δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε το γεγονός αυτό, και το βρίσκουμε ασυμβίβαστο με τις λειτουργίες του Συνταγματικού Δικαστηρίου, που είχαν γίνει απαράδεκτες.</p>	<p>ΔΕΝ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ</p>
<p>Δεν προβλέπονταν ρητά, ότι το υπουργείο Εξωτερικών, θα το είχε Τούρκος.</p>	<p>Αν η μία κοινότητα αναλάβει την προεδρία, η άλλη θα αναλάβει το υπουργείο Εξωτερικών.</p>	<p>«Θα συζητηθεί, και έχει το Υπουργείο Εξωτερικών, τουρ-»</p>

Το ΝΑΤΟ πιέζει για «λύση» στο Κυπριακό —αλλά πόσο συμφωνούν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι;

Δεν υπάρχει κανείς αναλυτής των πολιτικών πραγμάτων στην Ελλάδα και στην Κύπρο που να αμφισβητεί ότι το νέο σχέδιο ντε Κουεγιάρ για την επίλυση του Κυπριακού είναι σαφώς χειρότερο από το προηγούμενο. Χειρότερο για την ελληνοκυπριακή πλευρά αφού προβλέπει μια σειρά ρυθμίσεις που όχι μόνο ικανοποιούν τα ενδιαφέροντα της άλλης πλευράς, αλλά εκφράζουν την πλήρη σχεδόν αποδοχή των αιτημάτων Ντενκτάς, όπως αποδεικνύεται και από το έγγραφο που το ΑΝΤΙ φέρνει σήμερα στη δημοσιότητα.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις έγκυρων κύκλων, η ελληνική κυβέρνηση βρίσκεται κάτω από πίεση «να μην απορρίψει εξ ορισμού ένα απαράδεκτο σχέδιο αλλά να το διαπραγματευτεί». Τις πιέσεις αυτές φαίνεται ότι άσκησαν οι δύο υπουργοί των ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας Τζ. Σουλτς και Τζ. Χάου. Φαίνεται ότι οι δύο ξένοι υπουργοί κατέστησαν σαφές στην ελληνική κυβέρνηση ότι «αυτό το σχέδιο είναι και η τελευταία ευκαιρία» για «επίλυση» του κυπριακού, και ότι φοβούνται πως δεν θα μπορέσουν να συγκρατήσουν αναγνώρισεις του ψευδοκράτους του Ντενκτάς. Εξάλλου ο Ξαβιέ Περές ντε Κουεγιάρ επιθυμεί να γίνει δεκτό το σχέδιό του σαν πρόκριση για την επανεκλογή του στη θέση του Γ.Γ. του ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο, επιθυμία που δεν έχει συναντήσει —προς το παρόν τουλάχιστον— αντιρρήσεις των μεγάλων δυνάμεων.

Το δίλημμα για την ελληνική κυβέρνηση είναι ή να δεχτεί το σχέδιο και μακροπρόθεσμα να έχει προσυπογράψει μια λύση που θα έθετε σε κίνδυνο τον κυπριακό ελληνισμό, «λύση» χειρότερη και από εκείνη της Ζυρίχης - Λονδίνου, ή να το απορρίψει, οπότε βραχυπρόθεσμα θα κινδυνεύει να χαρακτηριστεί η ελληνική πλευρά σαν αδιάλλακτη, με αποτέλεσμα να υπάρξουν αναγνώρισεις του ψευδοκράτους.

Βέβαια, το δίλημμα αυτό είναι, σε τελευταία ανάλυση, ψευδοδίλημμα, διότι το γεγονός ότι θα επισυμβούν κάποιες αναγνώρισεις δεν συνηγείται στο να προσυπογράψει και η ελληνική πλευρά την αναγνώριση, αποδεχόμενη το σχέδιο Κουεγιάρ.

Το ερώτημα βέβαια είναι γιατί οδηγήθηκαν τα πράγματα σ' αυτό το τραγικό σημείο. Δεν υπήρχε άραγε τρόπος να διαγνωσθεί η κατάληξη αυτής της πρωτοβουλίας; Και εφόσον διαπιστωνόταν αυτή η πορεία γιατί δεν υπήρξαν προσπάθειες να απαγκιστρωθούμε από τη διαδικασία Κουεγιάρ; Σημειώνεται πάντως ότι είναι δηλωμένη η επιθυμία των Αμερικανών «να τελειώσουν με αυτό το ρήγμα στη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ», στο βαθμό που έχουν να αντιμετωπίσουν «στην άλλη όχθη της Μεσογείου» μέτωπα που παραμένουν ανοιχτά. Οι ΗΠΑ αναζητούν λύσεις — ακόμα και δυναμικές— στα αραβικά πεδία συγκρούσεων, τουλάχιστον σε όσα απ' αυτά διακυβεύονται βασικά τους συμφέροντα.

Αναξιοποίητο παραμένει το σοβιετικό σχέδιο —πιο σωστά η σοβιετική πρόταση— όπως αναφέρουν πολιτικοί κύκλοι της κυπριακής αριστεράς, σχέδιο που θα ήταν δυνατόν να χρησιμεύει ως διαπραγματευτικό ατού στην ελληνική πλευρά «**ακόμη και αν για λόγους βορειοατλαντικής συμμαχίας το απορρίπτουν**». Στο

σημείο αυτό υπογραμμίζεται ότι η Σοβιετική Ένωση δεν μπορεί να προσφέρει κάτι καινούργιο, αφού η νέα της ηγεσία εξαντλείται στην αντιμετώπιση των τεραστίων προβλημάτων εκουγχρονισμού της ΕΣΣΔ. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ «*πρέπει*» —και αυτό πράττει— να φροντίζει για την εικόνα του προς τα έξω (πρωτάσεις για τους εξοπλισμούς και τα πυρηνικά) ιεραρχώντας σαν επόμενα, προβλήματα όπως εκείνο της Κύπρου, το Μεσανατολικό, τη διένεξη ΗΠΑ - Λιβύης κτλ.

Οι Άραβες από την πλευρά τους είναι προφανείς ότι δεν επιδεικνύουν ιδιαίτερη προθυμία διάθεση να εμπλακούν με το μέρος της Ελλάδας ή της Τουρκίας, ενώ εκτιμάται ιδιαίτερα ότι καμιά αραβική χώρα δεν έχει αναγνωρίσει το ψευδοκράτος του Ντενκτάς. Και είναι γενικά παραδεκτό ότι ο αραβικός κόσμος δεν επηρεάζεται τόσο αποφασιστικά στις αποφάσεις του από τη θρησκευτική σχέση με τους μουσουλμάνους Τούρκους και προτιμά μια αδέσμευτη και ανεξάρτητη —και όχι τουρκοποιημένη Κύπρο. Κάποιες διαφοροποιήσεις σημειώνονται βέβαια από χώρα σε χώρα. Η Συρία βρίσκεται πιο κοντά στις ελληνικές θέσεις αλλά αν η ελληνική κυβέρνηση δεχτεί τελικά το σχέδιο, ούτε αυτή ούτε άλλη αραβική χώρα θα έχουν κάποιο λόγο να διατηρήσουν αντιπαλότητα με την τουρκική πλευρά, αφού «*τι να κάνουμε εμείς αν εσείς πρώτοι αναγνωρίσετε ντε γιούρε το ψευδοκράτος*».

Συνεξετάζοντας πάντως όλα τα δεδομένα της περιοχής, οφείλει κανείς να παρατηρήσει ότι η αμερικανική διπλωματία αναπτύσσει ευρύτατες πρωτοβουλίες στην περιοχή, από τη στιγμή μάλιστα που οι σοβιετικοί τηρούν μια στάση αναμονής και το ενδιαφέρον τους έχει συρρικνωθεί στο ελάχιστο δυνατό. Το παλαιστινιακό κίνημα έχει ουσιαστικά αποσαρθρωθεί, και οι αμερικανοί τώρα μπορούν, με λυμένα τα χέρια, να ιεραρχούν εκ νέου και να αναβαθμίζουν τις συμμαχίες τους. Η Τουρκία κερδίζει αυτή τη στιγμή τις προτιμήσεις της αμερικανικής διπλωματίας, που τείνει να αναβαθμίσει το ρόλο αυτής της σύμμαχης χώρας.

Η εμφάνιση της ελληνικής πλευράς σαν «*αδιάλλακτης*» είναι ένα ακόμα εργαλείο για την αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας μέσα από τους χειρισμούς των αμερικανών διπλωματών.

Το αιτούμενο είναι, για την ελληνική πλευρά, να σχεδιάσει μια συνολική στρατηγική για την εξωτερική της πολιτική και να συνεκτιμήσει συμμαχίες αλλά και τα σημαντικά ατού που ακόμα διαθέτει. Φοβόμαστε όμως ότι αυτή η στρατηγική και οι κατάλληλοι σχεδιασμοί δεν υπάρχουν. Η αποσπασματικότητα και η αντιφατικότητα σειράς ενεργειών είναι η καλύτερη απόδειξη αυτού του ισχυρισμού.

Όπως κι αν έχει το πράγμα φαίνεται ότι το σχέδιο Κουεγιάρ είναι ένα πρώτο δέμα απ' το πακέτο των συνομιλιών Α. Παπανδρέου - Τζ. Σουλτς. Ένα πακέτο του οποίου το περιεχόμενο είναι πιθανότατα «*Κυπριακό - Αιγαίο - Βάσεις - Σχέσεις με το ΝΑΤΟ*». Το πρώτο δέμα ανοίξε κιόλας, μ' ένα ανεπιθύμητο για την ελληνική πλευρά δώρο. Συζητάμε το δώρο, ή περιμένουμε και διαπραγματευόμαστε το δεύτερο δέμα;

«ΕΟ 17 ΝΟΕΜΒΡΗ»

Λόγοι επί πτωμάτων πολύ κοντά στο πέλαγος...

Στην οδό Κανάρη που σκοτώθηκε ο Δ. Αγγελόπουλος

Για τρίτη στη συνέχεια φορά η «17 Νοέμβρη» κτυπά επίκαιρο στόχο. Πέρσι το Φεβρουάριο δολοφονήθηκε ο Μομφεράτος, ο άνθρωπος που υποτίθεται ότι προωθούσε για τον «επικείμενο» συμβιβασμό Παπανδρέου - Καραμανλή. Πέρσι το Νοέμβριο ήταν η ενέδρα στα ΜΑΤ —«αντεκδίκηση» για τη δολοφονία του νεαρού Μιχ. Καλτέζα μετά την πορεία του Πολυτεχνείου. Και την περασμένη Τρίτη 8 Απριλίου, η «17η Νοέμβρη» ανέλαβε να «τιμωρήσει» έναν από τους κύριους, κατά τη γνώμη της, υπεύθυνους για την περίοδο λιτότητας που περνάμε, τον πρόεδρο του ΔΣ της Χαλυβουργικής Δ. Αγγελόπουλο. Φυσικά, δεν είναι τυχαίο το ότι ο Δ. Αγγελόπουλος δολοφονήθηκε την επομένη ακριβώς της μεγάλης απεργιακής κινητοποίησης και των διαδηλώσεων στο κέντρο της Αθήνας: περισσότερο από κάθε άλλη φορά η «17 Νοέμβρη» υπακούει στο σφυγμό της επικαιρότητας...

Κι έτσι, πατώντας πάνω σ' ένα πτώμα, η οργάνωση απέκτησε για μια ακόμη φορά το δικαίωμα του λόγου: 13 πυκνογραμμένες σελίδες γραφομηχανής δεν φιλοξενούνται εύκολα από τις εφημερίδες και, κυρίως, δεν διαβάζονται παρά από τους φανατικούς. Ποιος θα τολμήσει όμως να περιφρονήσει ένα κείμενο που γράφτηκε για να εξηγήσει γιατί έγινε ο φόνος ενός σημαντικού μάλιστα, ανθρώπου; Προκειμένου να μιλήσει η ίδια, η «17 Νοέμβρη» επιβάλλει σ' άλλους την οριστική κι αμετάκλητη σιωπή. Οι «άλλοι» επιλέγονται ως θύματα, δικάζονται, καταδικάζονται και εκτελούνται από την οργάνωση στο όνομα φανταστικών ή και πραγματικών εγκλημάτων που διεπραξαν εις βάρος του ελληνικού λαού —που την προάσπιση των συμφερόντων του ανέλαβε εργολαβικά η «17 Νοέμβρη». Όμως όλα αυτά, η διαδικασία της επιλογής και της κρίσης, το αιματηρό θέαμα της εκτέλεσης, ο ρόλος του τιμωρού, οι συνωμοτικοί κανόνες, η παράνομη ζωή δεν έχουν ως στόχο παρά τη διεκδίκηση και την απόκτηση του δικαιώματος του λόγου, της δυνατότητας να μιλήσει και ν' ακουστεί η οργάνωση. Έντεκα χρόνια αναποτελεσματικής πολιτικά τρομοκρατικής πρακτικής (σε τι επηρέασαν, έστω και ελάχιστα, την πολιτική ή κοινωνική ζωή της χώρας οι κατά καιρούς εκτελέσεις;) πρέπει να έχουν πείσει πια τα μέλη της πως οι «μάζες» δεν είναι έτοιμες ν' ακολουθήσουν το μονοπάτι του πολέμου. Κι αν εξακολουθούν να επιμένουν στην πρακτική τους δεν είναι επειδή μισούν τα θύματά τους αλλά επειδή λατρεύουν τις προκηρύξεις τους.

Απο μια άποψη, ευτυχώς που είναι έτσι. Γιατί τα δυο τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για ν' αρχίσει να κινείται η «17 Νοέμβρη» σαν «το ψάρι μες στο νερό». Για πρώτη φορά εδώ και δυο χρόνια είμαστε μάρτυρες βίαιων συ-

Ο Δημήτρης Αγγελόπουλος με τη γυναίκα του

κρούσεων με τις δυνάμεις καταστολής που ξεπερνούν τα παλιά πρότυπα: Με ορόσημο, ίσως, τα γεγονότα κατά την επίσκεψη Λε Πεν το 1984 οι διαδηλωτές δεν αμύνονται αλλά επιτίθενται στην αστυνομία. Τα κοκτέιλ Μολότωφ είναι στην ημερήσια διάταξη ενώ έκαναν την εμφάνισή τους και τα πρώτα μασούρια δυναμίτη. Η βία εξαπλώνεται σαν κηλίδα, παίρνει μαζικές διαστάσεις —παύει να είναι προνόμιο «πρωτοποριακών» οργάνωσεων όπως η «17 Νοέμβρη» ή ο ΕΛΑ. Στην κλιμάκωση αυτή έπαιξε καθοριστικό ρόλο η δολοφονία του άτυχου δεκαπεντάχρονου Μιχάλη Καλτέζα —αποτέλεσμα της πασοκικής αντίληψης για τους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζονται τα φαινόμενα της εξέγερσης απέναντι σ' ένα κράτος, σε μια κοινωνία που προσφέρει ολοένα και λιγότερες διεξόδους στις ανησυχίες και τις αγωνίες των νέων.

Πρέπει να θυμηθούμε πως αν η ιταλική τρομοκρατία «άνθισε» κατά την περίοδο '75-'80 δεν ήταν μόνο επειδή οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» αποφάσισαν ν' αντιπαρατεθούν άμεσα με το κράτος, να χτυπήσουν την καρδιά του. Οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» δεν θα έφταναν σε τέτοια επίπεδα τον αγώνα τους αν δεν μπορούσαν να κολυμπούν, να στηρίζονται, να αλληλεπιδρούν με το χώρο της Αστυνομίας —χώρο μαζικό και βίαιο, όπως αυτός που τώρα αναπτύσσεται στον τόπο μας. Η διαφορά όμως βρίσκεται στο ότι τόσο η αστυνομία όσο και οι «Ερυθρές Ταξιαρχίες» ανήκαν στο μαρξιστικό - λενινιστικό χώρο. Εδώ, τα φαινόμενα δείχνουν πως το βίαιο μαζικό περιθώριο που αναπτύσσεται έχει αναρχικές τάσεις —που δύσκολα μπορούν να συμπορευθούν με τη διαφανή μαρξιστολενινιστική ιδεολογία της «17 Νοέμβρη» ή του ΕΛΑ. Άλλωστε η «17 Νοέμβρη» έχει φροντίσει έγκαιρα να καταδικάσει απερίφραστα τους «καταγκιόζηδες των Εξαρχείων» και να κόψει έτσι τις πιθανές γέφυρες μ' αυτούς που θα μπορούσαν ν' αποτελέσουν το «μαζικό της χώρο».

Το κρίσιμο και υπαρκτό πολιτικό πρόβλημα λοιπόν δεν είναι η, επαγγελματικού επιπέδου, επιχειρησιακή ικανότητα των εκτελεστών της «17 Νοέμβρη» —αν και με την άποψη αυτή διαφωνούν βέβαια πλήρως τα θύματά της και οι πιθανοί μελλοντικοί στόχοι της που θα αποτελέσουν, πρόσχημα για.. 25σέλιδη προκήρυξη αυτή τη φορά. Ούτε οι κοινότυπες προκηρύξεις της, όπως αυτή η τελευταία, που αναμασούν πασιγνώστα γεγονότα και αλήθειες: αν εξαιρέσει κανείς τη γνωστή μακάβρια επίκληση φράση: «αποφασίσαμε λοιπόν να εκτελέσουμε τον...» όλη η υπόλοιπη προκήρυξη θα μπορούσε να περιεχεται κατά τμήματα σ' οποιοδήποτε έντυπο, από πασοκικό μέχρι αριστεριστικό. Το πάθος βέβαια δεν λείπει αλλά οι παλιό-

τερες επικλήσεις για την ένοπλη οργάνωση του λαού έχουν εξαφανιστεί. Η «17 Νοέμβρη» εμφανίζεται να ενδιαφέρεται στις 13 σελίδες της προκήρυξης της να σταματήσει η αποβιομηχάνιση, να προλάβουμε το τραίνο της τεχνολογικής επανάστασης, να σταματήσει η εκ περιτροπής κυκλοφορία των αυτοκινήτων, να γίνουν φτηνότερα τα ιδιωτικά, να γίνουν δρόμοι ταχείας κυκλοφορίας —τουλάχιστον παλιότερα είχε την πρωτοτυπία να δολοφονεί τα θύματά της στο όνομα των πεζών που πετσόκοβαν τα αυτοκίνητα στην ταχείας κυκλοφορίας λεωφόρο Καβάλας. Τι άλλαξε άραγε από τότε; Το πιστόλι σίγουρα η γραφομηχανή όμως; Μόνο στην Ασφάλεια μπορούμε να στηρίζομαστε για να πειθόμαστε πως η «17 Νοέμβρη» είναι η ίδια και όχι κάποια άλλη.

● Όσο για την επιχειρηματολογία τους εναντίον του Δ. Αγγελόπουλου δεν κάνουν τίποτ' άλλο παρά να επικαλούνται, λέξη προς λέξη σχεδόν, άρθρο στο *Αντί* του 1984 (τεύχος 271) που κατήγγειλε το σκάνδαλο της *Χαλυβουργικής*. Κι οι αδαιξ που δεν ξέρουν την (αθά άραγε;) λογοκλοπή θ' απορούν με τις λεπτομερείς γνώσεις της «17 Νοέμβρη». Αρχίζει πάντως να γίνεται περίεργη αυτή η μανία της μιας και της άλλης πλευράς να τσιτάρουν *Αντί* —γιατί και στα χαλκευμένα από την ΚΥΠ έντυπα που βρέθηκαν στα χέρια του Κρυστάλλη υπήρχαν αποσπάσματα (όπως επισημαινούμε στο τεύχος 300) από άλλα άρθρα του *Αντί*. Η τιμή που μας περιποιούν τόσο οι «κλέφτες» όσο κι οι «αστυνόμοι» ειλικρινά μας ανησυχεί.

Ο κίνδυνος λοιπόν δεν προέρχεται ούτε από την πρακτική ούτε από τις αυριανικές λαϊκιστικές επιστημονικοφανείες προκηρύξεις της «17 Νοέμβρη» αλλά από την πιθανή σύζευξη ένοπλων οργανώσεων και μαζικού βίαιου κινήματος κατά το παράδειγμα της Ιταλίας. Η μέχρι τώρα ιδεολογική απόσταση που έχουν οι δυο χώροι δεν αποτελούν εγγύηση πως κάτι τέτοιο δεν θα γίνει —άλλωστε τίποτε δεν αποκλείει ο ίδιος ο αναρχικός χώρος να δημιουργήσει τις οργανώσεις του. Είτε σύζευξη έχουμε, είτε δημιουργία νέων ένοπλων ομάδων η κλιμάκωση της αναποτελεσματικής βίας από τη μεριά του κράτους και της τρομοκρατίας μόνο χειρότερες μέρες υπόσχεται.

Και είναι βέβαια φανερό πως η ένοπλη βία που ασκεί η «17 Νοέμβρη» δεν είναι δυνατόν ν' αντιμετωπιστεί ριζικά γιατί δεν αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο: οι πολιτικές ή ιδεολογικές επιλογές μεμονωμένων ατόμων δεν εντάσσονται σ' αυτήν την κατηγορία. Αντίθετα, η μαζική βία που τους τελευταίους μήνες βγαίνει στο προσκήνιο είναι σαφώς κοινωνικό φαινόμενο: την τροφοδοτεί η απογοήτευση από την πολιτική και τους πολιτικούς, η ανασφάλεια για το μέλλον, η έλλειψη προοπτικών για τη νέα γενιά, η συνεχής παραγωγή ανέργων απ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, η έλλειψη πειστικών προτάσεων για μια καλύτερη ζωή, η έλλειψη ιδεολογιών που ν' αντικαθιστούν αυτές που αργοπεθαίνουν. Η οικονομική και πολιτιστική κρίση δεν εξαντλείται στην κατάργηση της ΑΤΑ ή την υποβάθμιση του Τύπου. Πολύ σημαντικότερος απ' αυτά είναι ο διαχωρισμός της νεολαίας σ' αυτούς για τους οποίους οι δρόμοι είναι ανοικτοί και σε κεινούς που πρέπει ν' ακολουθήσουν δύσβατα μονοπάτια —τα μονοπάτια της ανεργίας, της βίας, του περιθωρίου, των ναρκωτικών. Το «ελληνικό όνειρο» της μικροαστικής ανέλιξης πεθαίνει —και δεν πρόκειται να το αναστήσει ούτε η επαναφορά της ΑΤΑ ούτε η καθιέρωση της απλής αναλογικής. Τα κόμματα της αριστεράς πρέπει να υποστηρίξουν «τα συμφέροντα του μέλλοντος», της ποιοτικής αναβάθμισης της ελληνικής κοινωνίας κι όχι αυτά των κομματικών πελατειών τους ή, το χειρότερο, των μηχανισμών τους. Αν το ΠΑΣΟΚ δεν έχει διεξόδους από την κρίση, έχουν αυτά υποχρέωση να βρουν —αλλιώς η «17 Νοέμβρη» και ο ΕΛΑ θα έχουν ολόκληρο πέλαγος στη διάθεσή τους για να κολυπούν.

Δ. Πεσιμιστούλης

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΝΑΣΗΣ

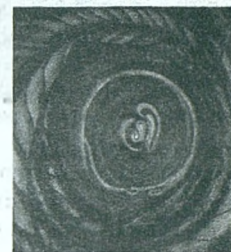
μικρά κι ασήμαντα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΝΑΣΗ
ΑΘΗΝΑ 1986

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΝΑΣΗΣ

Ωσαννά!

ΑΘΗΝΑ 1986

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΝΑΣΗ
Ζ. Πηγής 49-51 • τηλ. 36.22.416 ΑΘΗΝΑ

εκδοσεις ειρηνη

ασκληπιου 36 - αθηνα - τηλ.: 36.39.259

ΣΤΑΜΑΤΗ ΜΕΣΗΜΕΡΗ

ΨΥΧΙΚΟΣ ΠΟΝΟΣ

«μια δυναστεία χωρίς όρια...»

μια μαρξιστική πρόταση
ενάντια στην Ψυχιατρική
και Ψυχολογική δυναστεία

μια μαρξιστική πρόταση
ενάντια στην Ψυχιατρική
και Ψυχολογική δυναστεία

διατίθεται από την «Σύγχρονη Εποχή»
μόλις
κυκλοφόρησε

Η ελληνική θητεία ενός αξιότιμου ναζιστή

του Νίκου Χειλά

Ο άνθρωπος που ούτε στην κατοχή ούτε στα 43 χρόνια που επακολούθησαν δεν ήξερε τίποτα για τις διώξεις των Εβραίων της Θεσσαλονίκης δεν είναι κάποιος τυχαίος: στην εποχή των διώξεων ήταν στην υπηρεσία Πληροφοριών του Στρατού. Μετά τον πόλεμο, ανεβασμένος στα πιο ψηλά πόστα κρατικών και διεθνών οργανισμών, ήταν ένας από τους πιο καλά πληροφορημένους διπλωμάτες της υψηλίου.

Ο αριθμός των ανθρώπων που είχαν ζήσει τότε στη Θεσσαλονίκη και δίνουν σήμερα πίστη στα λεγόμενα του τότε Γερμανού αξιωματικού δεν ξεπερνά τα δάχτυλα του ενός χεριού. Όλοι οι άλλοι επιζήσαντες σήμερα απλοί πολίτες, ακόμη και συνεργάτες των Γερμανών, θεωρούν τέτοιους ισχυρισμούς σαν πραγματικό μυστήριο — αν και ένα από τα πιο ανίερα.

Η παρουσία του στην Ελλάδα

Ο Kurt Waldheim πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της στρατιωτικής του θητείας, από την άνοιξη του 1942 μέχρι την άνοιξη του 1945, στα Βαλκάνια. Από την 24/3/1942 μέχρι την 26/10/1944 βρισκόταν στο Αρσακλί, στην αρχή σαν διερμηνέας, και από την 1/12/1942 σαν υπολοχαγός μέλος του διαβόητου 1Γ γραφείου του Γενικού Επιτελείου της Ομάδας Στρατιών Ε, υπό τον στρατηγό Alexander Loeer.

Οι εκτοπίσεις των Εβραίων, συνολικά 19, άρχισαν την 15η Μαρτίου 1943. Το τελευταίο τρένο προς το Άουσβιτς εγκατέλειψε τη Θεσσαλονίκη στις 7/8 του ίδιου χρόνου. Δεδομένου ότι ο Waldheim επανήλθε μετά τρίμηνη άδεια στις αρχές του Απριλίου στο επιτελείο του είχε κάθε δυνατότητα να παρακολουθήσει από κοντά το μεγαλύτερο μέρος των εκτοπίσεων. Ο σωφέρ της υπηρεσίας του, που ζει σήμερα, στη Βιέννη, δήλωσε πρόσφατα ότι τον μετέφερε τουλάχιστον κάθε Κυριακή στην Θεσσαλονίκη. Ο Waldheim διαψεύδει.

Οι διαψεύσεις αποτελούν ένα βασικό όπλο άμυνας του πρώην γεν. γραμματέα του ΟΗΕ. Σε πρώτο πλάνο όμως βρίσκεται η απλή αποσιώπηση των πολεμικών του δραστηριοτήτων. Η μεγαλύτερή του επιτυχία σ' αυτόν τον τομέα αφορά, χωρίς αμφιβολία, την περίοδο 1942-45.

Της άγνοιας για τους διωγμούς των Εβραίων είχε προηγηθεί η άγνοια της ύπαρξης των Βαλκανίων, Waldheim: «Μετά την επιστροφή μου στη Βιέννη τον Ιούλιο του 1942 δεν ήταν πια δυνατό να εγκαταλείψω την Αυστρία. Ενδιάμεσα, τα σύνορα είχαν κλείσει ερμητικά. Βρισκόμου υπό την επιτήρηση των στρατιωτικών αρχών οι οποίες, για να βεβαιωθούν ότι ήμουν πράγματι αφοσιωμένος στις σπουδές μου, προμηθεύονταν τακτικά πιστοποιητικά¹».

Η απάτη αποκαλύφθηκε πρόσφατα και ο Waldheim αναγκάστηκε ν' αποδεχθεί τα Βαλκάνια σαν χώρο διαμονής του. Η αποκάλυψη οδήγησε όμως σε διένεξη με τον Τύπο, η οποία κλιμακώθηκαν συνεχώς. Ο μηχανισμός της ήταν απλός: ο Τύπος αποκάλυπτε και ο Waldheim διέψευθε. Μόνον όταν τα πειστήρια ήταν εντελώς ακράδαντα μπορούσαν να γίνουν από τον βαλλόμενο αποδεκτά — πάντα όμως με την προσθήκη ότι δεν αποτελούν τίποτα το νέο, και ότι κατά τα άλλα αυτό το έχει διαλευκάνει ο ίδιος προ πολλού. Η επιμονή του Τύπου απέφερε τελικά πολλούς καρπούς. Με αδιάσειστα στοιχεία αποδείχτηκε ότι ο Waldheim ήταν μέλος

Νέα αποκαλυπτικά στοιχεία για την «ελληνική διάσταση» στην υπόθεση ΒΑΛΝΤΧΑΪΜ

«Είναι πραγματικά η πρώτη φορά που ακούω κάτι τέτοιο. Ούτε άκουσα ούτε έμαθα ποτέ τίποτα τέτοιο όταν ήμουν εκεί».

(Απάντηση του Kurt Waldheim στην ερώτηση των New York Times αν είχε υπόψη του τις μεταφορές 46.000 Εβραίων, ήτοι 1/5 του συνολικού πληθυσμού της Θεσσαλονίκης, στο Auschwitz την Άνοιξη του 1943. Η συνέντευξη δόθηκε στις 2/3/86).

του Ιππικού Σώματος και της Φοιτητικής Ένωσης των ναζιστών, και ότι καταζητείτο το 1947 από την γιουγκοσλαβική κυβέρνηση σαν εγκληματίας πολέμου.

Και όχι μόνο αυτό. Με την προώθηση των ερευνών άρχισε να διαγράφεται όλο και πιο καθαρά κατ' αρχήν η έμμεση, αργότερα και άμεση ανάμειξη του 1Γ γραφείου στο Αρσακλί, στις διώξεις των Εβραίων.

Ο κύριος στόχος της Ομάδας Στρατιών Ε ήταν οι παρτιζάνοι. Στα έγγραφα του Wehrmacht που αφορούν την εποχή μέχρι το τέλος του '43 δεν γίνεται λόγος για Εβραίους.

Η μαρτυρία του Μέρτεν

Στη Θεσσαλονίκη διέμενε όμως όχι μόνον ο Waldheim αλλά τουλάχιστον για ένα μικρό διάστημα, και ο Adolf Eichmann. Μάρτυρας της παραμονής του ήταν ο Max Merten, σύμβουλος της Στρατιωτικής Διοίκησης της Θεσσαλονίκης και πρωτοστάτης στις μεταφορές των Εβραίων. Στη δίκη που έγινε εναντίον του τον Φεβρουάριο - Μάρτιο 1959, ο Merten κατέθεσε σχετικά:

Ο Άιχμαν ήλθε στη Θεσσαλονίκη με αποκλειστικόν σκοπόν την εφαρμογήν και εκτέλεσην του σχεδίου της εξοντώσεως των Ισραηλιτών που συνέλαβεν ο Χίτλερ από το 1941. Προς τον σκοπόν τούτον ο Άιχμαν συνεκάλεσε σύσκεψη εις το γραφείον του στρατιωτικού διοικητού την 15ην Ιανουαρίου 1943 εις ην συμμετείχον, πλην του Στρατ. Δ/τού, το 1Γ Γραφείον, το Γραφείον Αντικατασκοπείας, εγώ, εκ π ρ ό σ ω π ο ι τ η ς Ο μ ά δ α ς Σ τ ρ α τ ι ώ ν, της Αστυνομικής Αντικατασκοπείας Γκε-Εφ-Σε και ΕΣ-ΕΣ. Κατ' αρχήν, ο Άιχμαν μας είπε ότι ο Χίτλερ απεφάσισεν ότι οι Εβραίοι θα έπρεπε εις το εξής να φέρουν διακριτικόν σήμα, να συγκεντρωθούν εις ωρισμένα στρατόπεδα και να υποβληθούν και εις άλλους περιορισμούς διότι η οικονομική δύναμις αυτών πρέπει να σπάσει (...) Κατά την συγκέντρωσιν αυτήν ο Άιχμαν μας ανακοίνωσεν ότι έφθανεν μετ' ολίγον εις Θεσσαλονίκην εν κλιμάκιον από το Υπουργείον Ασφαλείας και ότι ο Στρατιωτικός Διοικητής θα είχε την υποχρέωσιν να βοηθήσει αυτό το κλιμάκιον (...) Εις τούτο διεμαρτυρήθη ο Στρατηγός Διοικητής ότι δεν είμεθα ημείς αρμόδιοι, αλλά ο Άιχμαν επέρριψε και τη διαμαρτυρίαν ταύτην με μίαν κίνησιν και μας επέδειξεν την διαταγή του Χίτλερ, δυνάμει της οποίας η Στρατιωτική Διοίκησις θα έπρεπε να παράσχει κάθε αιτούμενην βοήθειαν εις το κλιμάκιον που θα ήρχετο².

Ο Στρατηγός Διοικητής στον οποίον αναφέρεται ο Merten αποκλείεται να είναι ο Λέερ — ο τελευταίος βρισκόταν εκείνες τις μέρες αποδεδειγμένα στην Κροατία. Γεγονός πάντως μένει ότι στη σύσκεψη πήραν μέρος και άλλα μέλη του επιτελείου του.

Μολονότι λοιπόν και εδώ δεν υπάρχει καμιά απόδειξη ότι το 1Γ του Αρσακλί συμμετείχε την άνοιξη του '43 στις διώξεις των Εβραίων, η πληροφορήσή του γι' αυτές τις διώξεις είναι αναμφισβήτητη.

Προς το τέλος του 1943, όμως, η κατάσταση στην Ελλάδα αλλάζει ριζικά. Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας οι Γερμανοί κατάλαβαν τη νότια Ελλάδα και τα νησιά και άρχισαν ένα συστηματικό διωγμό των εκεί Εβραίων.

Σ' αυτή τη φάση, ο ΓΓ γραφείο στο Αρσακλί εμπλέκεται ολοκληρωτικά στις διώξεις. Για τις διώξεις στην Κέρκυρα έχουν κυκλοφορήσει από παλιά έγγραφα της Βέρμαχτ που αποδεικνύουν τη συμμετοχή του ΓΓ γραφείου³. Δύο νέα έγγραφα που βρέθηκαν αυτή την εβδομάδα στο στρατιωτικό αρχείο του Freiburg επιβεβαιώνουν αδιάσειστα τη συνεργασία του ΓΓ στις διώξεις.

Αποστολέας του πρώτου εγγράφου, με ημερομηνία 15 Ιουλίου 1944, είναι το γραφείο του Διοικητού Ανατ. Αιγαίου. Παραλήπτης: το ΓΓ/ΑΟ της Ομάδας Στρατιών Ε, δηλαδή ακριβώς το ιδιαίτερο τμήμα του Waldheim.

«Τέλη Ιουλίου. Εκτόπιση των Εβραίων μη τουρκικής καταγωγής από την ολική υπό ημάς διατασσομένην περιοχήν. Κατά εντολή του Ανώτερου Διοικητού της Ομάδας Στρατιών Ε, ΓΓ/ΑΟ. Εφαρμογή από το SD (υπηρεσία ασφαλείας) —Ελλάδος, το οποίο καθόρισε προς τούτο ένα ιδιαίτερο κομμάτι δια την υπό ημάς διατασσομένην περιοχήν. Τα στοιχεία να διατηρηθούν ακόμη, δεδομένου ότι υπάρχει ακόμη χρεία τους»⁴.

Με άλλα λόγια: η διαταγή για τις μεταφορές ήρθε απ' ευθείας από το γραφείο του Waldheim. Ο οποίος όμως διατείνεται σήμερα ότι δεν ξέρει ούτε το έγγραφο ούτε γενικά περί μεταφορών Εβραίων από τα ελληνικά νησιά.

Το ίδιο ισχυρίζεται σχετικά και με ένα δεύτερο ντοκουμέντο από το αρχείο του Freiburg που πέρασε επίσης από τα χέρια του. Στο σχετικό κείμενο γίνεται νύξη του γεγονότος ότι το ελληνικό και ιταλικό τμήμα του πληθυσμού στην περιοχή των διωγμών αντέδρασαν αρνητικά στα γερμανικά μέτρα. Και το κείμενο καταλήγει: «Σε μεμονωμένες περιπτώσεις, οι Γερμανοί χαρακτηρίστηκαν σαν βάρβαροι».

Ίσως σ' αυτή τη μοναδική περίπτωση ο Waldheim να έχει δικίο. Η ανάγνωση ενός τέτοιου κειμένου ομολογουμένως δεν είναι ευχάριστη.

Αντισημιτισμός και προεδρικές εκλογές

Το «θέμα Waldheim» έχει προκύψει απ' αυτή την αγεφύρωτη αντίθεση μεταξύ ισχυρισμών και ντοκουμέντων, αποσιωπήσεων και αποκαλύψεων, πλαστογραφημάτων και πραγματικότητας. Η ελληνική διάσταση του θέματος δεν εξαντλείται βέβαια με τα παραπάνω. Ο αριθμός των εγγράφων που έχουν ήδη βρεθεί και αναφέρονται στις δραστηριότητες του ΓΓ απέναντι στην αντίσταση ξεπερνάει ήδη τις εκατοντάδες. Δεκάδες απ' αυτά φέρουν ευκρινώς την υπογραφή του Waldheim έγγραφα που αφορούν τα πεπραγμένα του ίδιου στη Γιουγκοσλαβία του δείχνουν σαν ένα αξιωματικό ο οποίος δεν κάθεται, σύμφωνα με τα λόγια του, συνεχώς πάνω από τους χάρτες του, αλλά διατάσσει την σύλληψη και εκτέλεση ομήρων. Η ανάλυση, των με την Ελλάδα συσχετιζόμενων εγγράφων στις προσεχείς ημέρες δεν προοιωνίζει τίποτε το καλό για τον νυν υποψήφιο πρόεδρο Αυστρίας. Στην Αυστρία το θέμα Waldheim πήρε, από τις αρχές του Μάρτη, επίσης δραματικές διαστάσεις. Σ' αυτό το διάστημα συνέπεσε και η έναρξη του

προεκλογικού αγώνα για το αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας και οι πρώτες σχετικές αποκαλύψεις του Τύπου. Ο Waldheim, κατεβαίνει στις εκλογές σαν εκπρόσωπος του Συντηρητικού Λαϊκού Κόμματος. Κύριος αντίπαλός του είναι ο Σοσιαλιστής Kurt Steirer (Στάιρερ).

Για όλα τα κόμματα είναι ξεκάθαρο ότι μια εκλογική επιτυχία του Waldheim θα είναι επιβλαβής για το κύρος της χώρας στο εξωτερικό. Ο υποψήφιος των Συντηρητικών δεν είναι μόνο η προσωποποίηση του «άσχημου» αυστριακού. Ορισμένες φορές, όπως το Ισραήλ και οι ΗΠΑ που αντιδρούν ιδιαίτερα αλλεργικά στον ναζισμό γερμανικής προελεύσεως, δεν αποκλείεται να εξαγγείλουν σύντομα διπλωματικά μέτρα εναντίον ενός μελλοντικού προέδρου Waldheim.

Πιο ανησυχητικές ακόμη είναι όμως οι εσωτερικές εξελίξεις. Το Λαϊκό Κόμμα κάνει αναπάντεχα μεγάλη πολιτική αναμοχλεύοντας τον παραδοσιακό αντισημιτισμό. Σύμφωνα με εκτιμήσεις που στηρίζονται σε γκάλοπ επί σειρά δεκαετιών, το ποσοστό των αντισημιτών στον αυστριακό πληθυσμό κυμαίνεται μεταξύ 40%-70%. Στα αντισημιτικά συνθήματα του Λαϊκού Κόμματος αντιδρούν θετικά πριν απ' όλα οι πρώην μαχητές της Βέρμαχτ, που θεωρούν τη συμμετοχή τους στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο σαν τιμητική εκτέλεση καθήκοντος. Μια νίκη τον μοιζδεάτη τους Waldheim είναι στα μάτια τους ένα είδος ιστορικής αποκατάστασης. Τα αντισημιτικά συνθήματα συνεπαίρνουν όμως ήδη, απ' ό,τι φαίνεται, την πλειοψηφία των εκλογέων. Σύμφωνα με γκάλοπ στις αρχές Απριλίου ο Waldheim είχε απέναντι στον Στάιρερ ένα προβάδισμα της τάξης του 10% —ένα μήνα πιο μπροστά το προβάδισμα ήταν μόλις 4%.

Στα τέλη του Φεβρουαρίου ακόμη χαρακτήριζε η εφημερίδα Le Monde την προπολεμική Βιέννη σαν μια «πολιτεία μαγική» κέντρο της πρωτοπορείας σε επιστήμες και τέχνες.

Ο χαρακτηρισμός αυτός ήταν όμως δυστυχώς ελλειπής. Η Βιέννη ήταν εξίσου επίσης το κέντρο του σύγχρονου αντισημιτισμού και της ξενοφοβίας.

Και αυτό το τελευταίο στοιχείο είναι που βρυκολάκισσε σήμερα, και κατακλύζει τη Βιέννη και ολόκληρη την Αυστρία. Το πρόσωπό του έχει τα χαρακτηριστικά του Waldheim.

Νίκος Χειλάς

Βιέννη, Απρίλιος '86

1. K. Waldheim, "Eric Rouleau en métier unique" Le Monde, 2/4/86. Παρόμοια μυθεύματα επαναλαμβάνονται και στα βιβλία του Waldheim "The challenge of the peace" (1980) "In Glass Palast der Welt Politik" καθώς και σε πολυάριθμα άρθρα.
2. Αριθμός απόφασης 1/1959 του ειδικού Στρατοδικείου Εγκληματιών Πολέμου, σελ. 162-164.
3. «Η εξόντωση των Εβραίων της Ευρώπης» Berlin 1982, σελ. 482 και μετά.
4. Kommandant OST AEGEIS PR. B. NR 5256/44 geh.

Προς το παρόν! Απευθυνθείτε μελλοντικά στο **αντι**

Από το 1974 και μέχρι σήμερα, κάθε δεύτερη Παρασκευή κυκλοφορεί το ANTI.

Οι 22 τόμοι του ANTI απομνημονεύουν μια εποχή: από τη Μεταπολίτευση ως τις μέρες μας. Καταγράφουν το πρόσφατο παρελθόν και την καθημερινότητα του παρόντος.

Προβλήματα πολιτικής ιστορίας, ιδεολογίας, πολιτισμού έχουν καταγραφεί στις σελίδες των τόμων του ANTI που είναι χρήσιμοι για να ανατρέχει όποιος θέλει να γνωρίσει τα γεγονότα και τους μηχανισμούς που αποκρύπτονται.

Ζητείστε από τα γραφεία μας τους τόμους του ANTI που κυκλοφορούν. Έχουν ήδη εξαντληθεί οι πρώτοι 5 τόμοι (1974-1976)

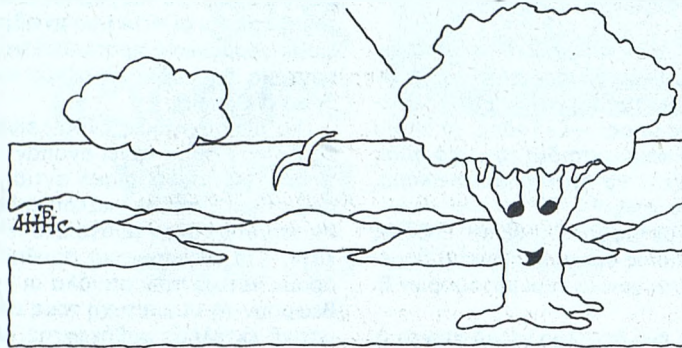
αντι —ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ 60 121 15 ΑΘΗΝΑ 32.72.713 - 32.72.819

Μία, δύο, τρεις, πολλές εφημερίδες

του Ρεπόρτερ

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΧΕΙΡΟΤΕΡΗ
ΜΟΙΡΑ ΦΙΛΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ;
Η ΔΙΚΙΑ ΣΟΥ Ή Η ΔΙΚΙΑ ΜΟΥ
ΠΟΥ ΘΑ ΓΙΝΩ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ;

Η ΕΚΔΟΣΗ δύο νέων εφημερίδων μέσα σε διάστημα 10 ημερών σίγουρα δεν αποτελεί συνηθισμένο φαινόμενο στον τομέα της πολιτικής ενημέρωσης: από αυτή την άποψη, οι πρόσφατες πρωτοβουλίες στον εκδοτικό χώρο δεν μπορούν παρά να συναρτώνται με κάποιες πολιτικές ανάγκες και κινητικότητες σε χώρους της πολιτικής ζωής.

ΠΡΩΤΗ έκανε την εμφάνισή της η πρωινή εφημερίδα «**ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ**» «με συνέπεια στις αρχές της Αλλαγής» (το Α είναι κεφαλαίο, για να μην υπάρξει ήδη από την αρχή, αμφιβολία περί ποιας αλλαγής πρόκειται: Αλλαγή, ως γνωστόν ισον ΠΑΣΟΚ...). Και όπως ήδη είχε γράψει το ΑΝΤΙ την εφημερίδα εκδίδει ο τέως εκδότης του «**Έθνος**» Κ. Κυριαζής, ενώ διευθυντής της είναι ο Κ. Γερονικολός, που έχει κουμπάρο τον κ. Παπανδρέου και ήταν ηγετικό στέλεχος της «Ελεύθερης Γνώμης».

Από το πρώτο ήδη φύλλο της, η εφημερίδα που φιλοδόχησε να δώσει διαστάσεις «Συγκροτήματος» στην επιχείρησή του Ταύρου, υπέπεσε κατ' ανάγκην στις ίδιες αμαρτίες με την άλλη «**συνεπή στην Αλλαγή**» φυλλάδα του Κουρή, την «**Αυριανή**»: στη σελ. 5, ενώ διακηρύσσεται, εντός πλαισίου μάλιστα, ότι ο «**Δ.Λ. δεν ανήκει ούτε ταυτίζεται με κανένα κόμμα ή πολιτικό πρόσωπο**», λίγο αριστερότερα, πάντα βεβαίως στην ίδια σελίδα, διαβάζουμε: «**Οι γνωρίζοντες λένε ότι ο πρωθυπουργός έχει αναθέσει την ευθύνη αυτή** (δηλαδή «για τον τομέα της τρομοκρατίας σε ό, τι αφορά τις σχέσεις με τα άλλα κράτη», σ.σ.) στον κ. Κουτσόγιωργα επειδή είναι πολύ ευχαριστιμένος με την απόδοσή του σε αντίθεση με άλλους καθ' ύλην αρμόδιους υπαυρούς». Βέβαια, θα πείτε ότι ο κ. Κουτσόγιωργας δεν είναι «πρόσωπο», για να ταυτίζεσαι μαζί του, αλλά ιδέα, με την οποία μπορείς να ταυτίζεσαι, και μάλιστα ιδέα της «Αλλαγής». Μα, περί αυτού ακριβώς πρόκειται: είναι γνωστό ότι η συνέπεια χαρακτηρίζει πάντα τον Ταύρο: μια συνέπεια προς ένα συγκεκριμένο κύκλο προσώπων που εκφράζουν με συνέπεια το «πνεύμα της Αλλαγής».

ΙΣΩΣ κάτω από αυτή την οπτική θα πρέπει να ιδωθεί η άποψη του κ. Κατσανέβα — ο οποίος έχει κάποια αξιολογή συμμετοχή στο πρωινό φύλλο του Κουρή — ότι «**γεγονός είναι ότι μας λείπει ο έντυπος πρωινός δικός μας λόγος επικοινωνίας**» και ότι «**τώρα που δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική πρόταση για καθημερινό πρωινό μέσο επικοινωνίας της Αλλαγής, η προσπάθεια αυτή (δηλ. η έκδοση του «**Δημοκρατικού Λόγου**», σ.σ.) αξίζει τον κόπο. Είναι αναμφίβολα ένα τολμηρό βήμα**». Ουδέν πρόβλημα λοιπόν, που δεν υπάρχει «**άλλη εναλλακτική πρόταση**», αφού το νέο πρωινό φύλλο έχει στην προμετωπίδα του τη «**συνέπεια στις αρχές της Αλλαγής**» και «**το παίζει**» στενά προς παλιούς και νέους φίλους.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ είναι αλλού: η «**τολμηρότητα του βήματος**», μετά από λίγες μέρες, ήδη, μετατράπηκε (δεν θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά) στη γνωστή λαϊκίστικη, πράσινη και κρατική φωνή της «Αλλαγής»: Τρίτη 8 Απριλίου, μια μέρα μετά την απεργία, και ο «**Δημοκρατικός Λόγος**» στην πρώτη σελίδα δείχνει ότι δεν μπορεί να αντέξει στον ανταγωνισμό της... «**Αυριανής**»: «**Κάτω το Μαζούτ, φθινότερο κατά 800 δρχ. ο τόνος**» και από κάτω ο μεγαλύτερος τίτλος: «**Απεργία εργοδοτών, "φιάσκο" με τους εργατούπαλλήλους**». Και να σκεφτεί κανείς ότι η κυκλοφορία του φύλλου έσπασε ρεκόρ προς τα κάτω, παλεύοντας το κρίσιμο — όχι οικονομικά μόνο — όριο των 10.000 φύλλων, από το αρχικό των 35.000 (τα νούμερα αφορούν την κυκλοφορία του «**λόγου**» στην Αθήνα και τον Πειραιά).

ΟΜΩΣ αν ο «**Δημοκρατικός Λόγος**» δεν φαίνεται να μπορεί να

στοιχηθεί προς τον τίτλο του, η νέα απογευματινή εφημερίδα «**ΠΡΩΤΗ**», εμφανίστηκε ήδη από το πρώτο φύλλο με μια κωδικοποιημένη πρόταση δημοσιογραφικής δεοντολογίας και συγχρόνως μια έντονη κριτική προς όλο τον Τύπο, που του προσάπτει κιτρινισμό παραπλάνηση, παραπληροφόρηση κ.ά. Πολιτικά, στο εδάφιο 4 του κανονισμού λειτουργίας της, το νέο έντυπο φιλοδοξεί να καλύψει κάποιο αριστερό κενό που ενδεχομένως υπάρχει στις συμπολιτευόμενες απογευματινές εφημερίδες, φροντίζοντας ωστόσο να υποσχεθεί, ότι «**θα ακολουθεί αταλάντευτα πολιτική υπέρ της Αλλα-**

γής, έτσι όπως την εξέφρασαν πολιτικές δυνάμεις της χώρας κατά τις ιστορικές εκλογές του 1981». Το κοινό στο οποίο προσβλέπει η εφημερίδα αυτή είναι εκείνο που «**μάχεται στη χώρα μας για την εξουδετέρωση του διεθνούς ιμπεριαλισμού και των μονοπωλιακών κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων**».

ΕΙΝΑΙ σαφές από τα δύο προηγούμενα αποσπάσματα ότι επιδίωξη της «**Πρώτης**» θα είναι η ισόρροπη εκπροσώπηση τάσεων και ρευμάτων της κομμουνιστικής και μη αριστεράς, πράγμα που θα της δώσει τη δυνατότητα, όπως πιστεύουν οι δύο εκδότες βιβλίων και οι τρεις επιχειρηματίες που ίδρυσαν την εφημερίδα, να επιδράσει στις διεργασίες στο χώρο της Αριστεράς. Αυτό όμως είναι και το κύριο ζητούμενο της εφημερίδας: αν δεν αποκτήσει συνεκτικό πρόσωπο και πολιτική και αιωρηθεί στην παρατακτική συναίρεση των επί μέρους αριστερών απόψεων, αυτό θα αποβεί εις βάρος της σαφήνειας στην πολιτική της παρέμβαση: απ' την άλλη, η συνοχή μπορεί να είναι συνώνυμη με την ετεροβαρή σχέση προς τον ισχυρότερο — με τη δεδομένη συγκυρία — της Αριστεράς, δηλαδή το ΚΚΕ, με το οποίο ήδη βρίσκεται σε κάποιες καλές, όσο και λεπτές, βέβαια, ισορροπίες. Ίσως είναι νωρίς ακόμα για αξιολογήσεις, όμως θα μπορούσε να ειπωθεί, ότι, στο βαθμό που η «**κοινή γνώμη**» δεν είναι *tambula rasa* αλλά θεσμίζεται καθημερινά από υπάρχοντες πολιτικούς φορείς, στον ίδιο ή ανάλογο βαθμό η «**Πρώτη**» θα συναρτά την όλη πορεία της περισσότερο με τις εκτός αυτής εξελίξεις στο χώρο της πολιτικής και κοινωνικής Αριστεράς και λιγότερο με τη δυναμική που θα αναπτύξει η ίδια στους κομματικούς μηχανισμούς: μια δυναμική που δεν αποκλείεται, όπως γράψαμε ήδη σε άλλο τεύχος, να προκαλέσει θραύσματα σε λεπτές ενδοκομματικές ισορροπίες ορισμένων αγκυλωμένων σχημάτων.

ΜΕΤΑΞΥ του πρωινού φύλλου του Κουρή και του απογευματινού φύλλου της «Αλλαγής του '81», ο Τύπος της πάλι ποτέ μεγάλης δημοκρατικής παράταξης, το συγκρότημα **Λαμπράκη**, φαίνεται να αφήνει οριστικά στο παρελθόν την ιστορία του μέχρι πρόσφατα ιδιοκτήτη του: οι πληροφορίες των προηγούμενων τευχών μας για την πώληση του «**Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη**», τη σχέση της υπόθεσης με το Καστρί και το ρόλο που έπαιξε σ' αυτή τη σχέση ο διοικητής της Εθνικής Τράπεζας και κομπάρος με το νέο ιδιοκτήτη του Συγκροτήματος, εφοπλιστή κ. Γιάννη Μαυρακάκη, είναι ακριβείς, παρά τις προσπάθειες που έγιναν για να διαψευθούν ή διασκεδασθούν.

ΙΣΩΣ, βέβαια, να μην υπάρξουν δραστικές αλλαγές στα έντυπα του συγκροτήματος: όμως, λέγεται πως, όταν ο κ. Λαμπράκης διαπραγματευόταν με τον κ. Βαρδινογιάννη, υπήρξαν κάποιες σαφείς κινήσεις πανικού εκ μέρους του περιβάλλοντος του «**Καστριού**» για την αποτροπή του ενδεχόμενου να αναλάβει διάδοχος στο «**δημοκρατικό Συγκρότημα**» ο «**δεξιός Βαρδινογιάννης**». Κάποιοι, σήμερα, ξέχασαν ότι το «**μετερίζι**» αυτό της δημοκρατικής παράταξης κατηγορούνταν από τους ίδιους ως «**επικίνδυνο**» φαίνεται πως η ασφάλεια που πρέπει να νιώθουν οι εξουσιάζοντες, απαλύνει τις ιστορικές τους αντιπαλότητες...

Αναταραχή ΚΑΙ στις αγροτικές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ

του Ρεπόρτερ

Συγκλίνουσες πληροφορίες αναφέρουν ότι κορυφαία στελέχη, που κατέχουν υψηλές θέσεις στις συνεταιριστικές και συνδικαλιστικές αγροτικές οργανώσεις, (ΠΑΣΕΓΕΣ, ΓΕΣΑΣΕ κτλ.) διαδηλώνουν την έντονη αποφασιστικότητά τους να διαχωρίσουν τη θέση τους από τον «χώρο των χειροκροτητών του μονομερούς ρεαλισμού και της αντιλαϊκής πολιτικής».

Μετά λοιπόν τη διαγραφή των γνωστών συνδικαλιστικών στελεχών, τη διαγραφή του Γ. Αρσένη, τις αποχωρήσεις μελών και στελεχών από την ΠΑΣΠ και την Ν. ΠΑΣΟΚ ολοκληρώνεται ο κύκλος της ρήξης της αριστερής πτέρυγας του ΠΑΣΟΚ και με τη διαγραφή ή την αποχώρηση σημαντικότεων στελεχών του αγροτικού κινήματος.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, τα εν λόγω στελέχη διευκρινίζουν ότι η διαφωνία τους δεν περιορίζεται μόνο στα πλαίσια των προβλημάτων που ανέκυψαν στον αγροτικό χώρο, αλλά αφορά τη συνολική πολιτική που εφαρμόζεται μετά τις εκλογές του Ιούνη του '85 από το ΠΑΣΟΚ.

«Αν δεχτούμε, τονίζουν, ότι μοναδικό κριτήριο για την ανεύρεση της αλήθειας παραμένει η πράξη και όχι οι μεγαλοστομίες των μαλακονιών, τότε θα δυσκολευτούμε πάρα πολύ να διακρίνουμε τις διαφορές ανάμεσα στην πολιτική της λιτότητας, των διώξεων, των υποχωρήσεων απέναντι σε ΗΠΑ, ΝΑΤΟ και ΕΟΚ που εφαρμόζονταν από τη δεξιά και στην πολιτική του σοσιαλμονεταρισμού, της απροκάλυπτης νόθευσης και καταδίωξης του συνδικαλισμού καθώς και της νηνεμίας των ελληνοαμερικανικών υδάτων που ακολουθείται από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ».

«Συνεπώς, δεν υπάρχει κανένας λόγος να παρατείνουμε την παραμονή μας σ' ένα χώρο που δεν θυμίζει τίποτα από το αντιπολιτευόμενο ΠΑΣΟΚ ή ακόμα από την κυβέρνηση της Αλλαγής της πρώτης τετραετίας. Σ' ό,τι αφορά το αγροτικό πρόβλημα», συνεχίζουν, «σήμερα αντιμετωπίζεται από την κυβέρνηση όχι σαν ένα πρόβλημα με εθνικές ιδιαιτερότητες, αλλά σαν μια εκκρεμότητα της ΕΟΚικής Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Ο αρχικός ενθουσιασμός των πρώτων χρόνων της

κυβερνητικής αλλαγής για την αναβάθμιση του ρόλου των συνεταιριστικών οργανώσεων και την ολοκλήρωση του εμπορομηχανικού τους χαρακτήρα υποκαταστάθηκε από την πολιτική της λογιστικής διαχείρισης των ΕΟΚικών κονδυλίων. Γι' αυτό δεν χρειάζονται πλέον την αυθεντική εκπροσώπηση του αγροτικού προβληματισμού, αλλά την έρπουσα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, έντονα εκδηλωτική (Emiliano Zapata κτλ.) κολακεία των εκκολαπτόμενων αγροτοπατέρων».

Εξάλλου, πρέπει να σημειωθεί ότι οι υπό διαφοροποίηση συνδικαλιστές είναι και οι μοναδικοί εξ επαγγέλματος αγρότες, ενώ οι υπόλοιποι είναι δικηγόροι, γιατροί, γεωπόνοι κτλ.

Σύμφωνα πάντα με τις ίδιες πληροφορίες, η ρήξη των προαναφερόμενων στελεχών τοποθετείται χρονικά στο τελευταίο δεκαήμερο του τρέχοντος μηνός, κατά το οποίο θα διεξαχθεί και η συνεδρίαση του ΔΣ της ΠΑΣΕΓΕΣ. Σ' αυτή τη συνεδρίαση θα ασκηθεί έντονη κριτική στον πρόεδρο της ΠΑΣΕΓΕΣ κ. Σκουλά, ο οποίος, παρά την αντίθετη εισήγηση της συντριπτικής πλειοψηφίας του ΔΣ (σ' αυτήν συμπεριλαμβάνονται και όλα σχεδόν τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ) για τη μη παρουσία της ΠΑΣΕΓΕΣ στο Κιλελέρ, προκειμένου ν' αποφευχθεί η επισήμοποίηση της διάσπασης, παραβρέθηκε σ' αυτό και εμφάνισε την ΠΑΣΕΓΕΣ σαν συνδιοργανώτρια της μονοκομματικής εκδήλωσης. Επίσης, ο τελευταίος, που έχει την εύνοια του πρωθυπουργικού περιβάλλοντος και του κομματικού μηχανισμού, τις τελευταίες μέρες ασκεί αφόρητες πιέσεις στους διαφωνούντες να παραιτηθούν απ' όλες τις θέσεις που κατέχουν, «αφού έχουν εκλεγεί με τις ψήφους του ΠΑΣΟΚ». Ωστόσο, οι διαφωνούντες δεν δείχνουν διαθεσιμότητα να υποχωρήσουν, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι «ναι μεν είχαμε εκλεγεί με το ΠΑΣΟΚ, αλλά όταν αυτό εφάρμοζε μια άλλη πολιτική, τελείως διάφορη από τη σημερινή και, εν πάση περιπτώσει, αν ρωτηθούν οι αγρότες, δεν νομίζουμε ότι θα ευχαριστηθούν με την απομάκρυνση των μοναδικών αυθεντικών εκπροσώπων τους στα ανώτατα κλιμάκια των οργανώσεών τους».

Τέλος, άλλες πληροφορίες αναφέρουν ότι οι υπό διαγραφήν η αποχώρηση αγρότες συνδικαλιστές έχουν αναπτύξει επαφές τόσο με τους ήδη διαγραμμένους της ΣΣΕΚ όσο και με άλλες πολιτικές προσωπικότητες για τη διερεύνηση του «τι μέλλει γενέσθαι». Οι ίδιες πληροφορίες υποστηρίζουν ότι η ομάδα των αγροτικών στελεχών κρίνει ότι δεν πρέπει να συνεχιστούν οι αυταπάτες για επανόρθωση της πολιτικής πορείας του ΠΑΣΟΚ, γι' αυτό και πρέπει να επιταχυνθούν οι διεργασίες για την ανάδειξη ενός αξιόπιστου πολιτικού οργανισμού που θα συμπεριλαμβάνει στο εσωτερικό του όλες τις ζωντανές δημοκρατικές, ριζοσπαστικές, και αριστερές δυνάμεις του τόπου.

«Οι συνθήκες είναι ώριμες», «και όσοι κρύβονται πίσω από δήθεν επαναστατικά ιδεολογήματα περι ζύμωσης των μαζών και άλλα παρόμοια, ουσιαστικά θέλουν να αποφύγουν το κόστος που συνεπάγεται η πολιτική μάχη για την εξουσία».

Πάντως, οι νέες εξελίξεις στον αγροτικό χώρο έχουν το ίδιο, αν όχι μεγαλύτερο, πολιτικό βάρος από 'κεινες που προηγήθηκαν στο τέλος του περασμένου χρόνου. Εν αναμονή λοιπόν...

ΓΣΕΕ:

Πότε θα γίνει το 24ο συνέδριο;

του Ρεπόρτερ

Το 23ο συνέδριο της ΓΣΕΕ έγινε, τελικά. Και «κέρδισε» ο κ. Ραυτόπουλος, δηλαδή η ΠΑΣΚΕ. Απέκτησε μάλιστα, παντοδυναμία. Όπως και ο κ. Καρακίτσος στην περίοδο 1974-'81. Και ο Φώτης Μακρής πριν από το '74. Η μόνη διαφορά από τότε είναι ότι σήμερα τα συνέδρια γίνονται με απλή αναλογική, ενώ τότε ισχυε το πλειοψηφικό. Κατά τα άλλα, περίπου τα ίδια ισχύσαν. Οργανώσεις - φαντάσματα, κονδύλια από την Εργατική Εστία, αποχή της αντιπολίτευσης. Έχει σημασία άραγε ότι «τότε» (πριν το '81) στην αντιπολίτευση ήταν και ο κ. Ραυτόπουλος, ενώ σήμερα είναι (μεταξύ άλλων) ο Χρήστος Καρακίτσος; Που η παράταξη του κατάγγειλε σαν νόθο το 23ο συνέδριο και απεχώρησε (το ΑΕΜ και η ΣΣΕΚ έκαναν το ίδιο, ενώ η ΕΣΑΚ-Σ δεν πήγε καθόλου).

Από πολλές πλευρές το 23ο συνέδριο της ΓΣΕΕ έχει ενδιαφέρον. Σίγουρα όχι για το περιεχόμενο ή τον προβληματισμό του. Με άδεια τα έδρανα της αντιπολίτευσης, η μονότονη παρέλαση ομιλιών της ΠΑΣΚΕ θύμιζε απλώς στημένη κατάσταση θεατρικού μπουλουκιού, που ο σκηνοθέτης της (ικανός κατά τα άλλα) δεν έκρινε σκόπιμο να ασχοληθεί σοβαρά και να στήσει έστω μια μέτρια παράσταση. Ίσως γιατί οι ηθοποιοί ήταν πολύ χαμηλής ποιότητας. Ίσως (πιθανότερα) γιατί το μόνο χαρακτηριστικό στοιχείο του 23ου συνεδρίου ήταν απλώς ότι έπρεπε να γίνει, και φυσικά να μην το κερδίσει η αντιπολίτευση.

Είναι φανερό πια ότι με την ασφικτι-

κή κομματικοποίηση του συνδικαλισμού, το 23ο συνέδριο δεν αποτέλεσε τίποτε άλλο παρά μια προέκταση των θέσεων μάχης των διαφόρων κομμάτων (περιλαμβανομένου και του ΠΑΣΟΚ) στην πολιτική σκακιέρα. Και η πολιτική σκακιέρα κυριαρχείται από τις προοπτικές που διαγράφονται σε σχέση με τις δημοτικές εκλογές του Οκτώβρη 1986. Το άγχος των δημοτικών εκλογών και η πιθανολογούμενη σύμπραξη ΚΚΕ-ΝΔ, σίγουρα υπήρξε ο βασικός συντελεστής που οδήγησε το ΠΑΣΟΚ στη διατύπωση της γνωστής πρότασης για διάλογο. Ένα διάλογο που σίγουρα θα γίνει, που θα συνεχιστεί μέχρι τον Οκτώβρη και που οι πρωταγωνιστές του (ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ, ΝΔ) θα εναλλάσσονται ανά δυάδες μυστικά ή φανερά ανάλογα με τα οφέλη ή τις ζημιές που κάθε κόμμα θα αποκομίζει από τους διαδοχικούς γύρους των φανερών (και των κρυφών) συναντήσεων. Σίγουρα μέσα στα υπό διαπραγμάτευση θέματα, κυρίως μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ, θα είναι και η ΓΣΕΕ. Δηλαδή η διενέργεια ενός νέου έκτακτου πάλι 24ου συνεδρίου που οι όροι διεξαγωγής του θα επιτρέψουν στην ΕΣΑΚ-Σ να επανέλθει στη διοίκηση της ΓΣΕΕ παίρνοντας τη «νόμιμη μοίρα» της σε έδρες και αξιώματα. Έτσι εξηγείται άλλωστε και η αναπάντεχα σκληρή στάση της ΕΣΑΚ-Σ (πλήρης αποχή) απέναντι στο 23ο συνέδριο, μια στάση που ποτέ άλλοτε δεν είχε κρατήσει στα τελευταία 40 χρόνια. Με τη στάση αυτή το ΚΚΕ ήθελε να υπογραμμίσει ότι στα πλαίσια του διαλόγου

αποδίδει σημαντική προτεραιότητα στο συνδικαλιστικό ζήτημα. Και φυσικά το ΠΑΣΟΚ σκλήρυνε προκαταβολικά τη στάση του προχωρώντας σ' ένα 23ο συνέδριο που θα του επιτρέψει αργά ή γρήγορα να φανεί διαλλακτικό στέργοντας στη διενέργεια ενός «δημοκρατικού» 24ου συνεδρίου, θυσιάζοντας τον κ. Ραυτόπουλο ή κάνοντας και τα δύο μαζί. Στο μεταξύ φυσικά το κυβερνών κόμμα θα κρατά υπό τον απόλυτο έλεγχό του τη ΓΣΕΕ, δηλαδή θα επιβάλει την αδρανοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος για όσο διάστημα κρατήσει η μεταβατική φάση της μονοπαραταξιακής διοίκησης της ΓΣΕΕ.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες είναι φανερό ότι η κρίση στο συνδικαλιστικό κίνημα βαθύνει, με την έννοια ότι η λαβίδα της κομματικοποίησης του συνδικαλισμού ενισχύεται σημαντικά και οι κινήσεις στο συνδικαλιστικό επίπεδο ολόένα και πιο αποκάλυπτα αποτελούν προέκταση καθαρά κομματικών επιλογών. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι και ο εκπρόσωπος του ΑΕΜ βάζοντας από το βήμα του 23ου συνεδρίου τους όρους για διεξαγωγή ενός γνήσιου συνεδρίου έκανε ευθέως έκκληση στο κυβερνών κόμμα κι όχι στην ΠΑΣΚΕ.

Η παραπάνω άποψη προεξοφλεί και τις προοπτικές αντίστασης στα κυβερνητικά μέτρα σε επίπεδο κοινωνικής καθημερινότητας. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις θα φουσκώνουν και θα ξεφουσκώνουν ανάλογα με την τύχη των διαδοχικών γύρων κρυφών ή φανερών συνομιλιών των κομμάτων σχετικά με τα αλισβερίσια των δημοτικών εκλογών. Γιατί, φυσικά, με την ασφικτική κομματικοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος είναι μάταιο να ελπίζει κανείς ότι στο ορατό μέλλον η κοινωνική «αναταραχή» θα ξεφύγει από τα πλαίσια που θα προδιαγράφουν τα κόμματα.

Και οι εργαζόμενοι; Αυτοί απλούστατα θα καλούνται με το χαμένο μεροκάματο τους και τη συμμετοχή τους στην αντίστοιχη πορεία ή διαδήλωση να ενισχύουν τα διαπραγματευτικά ατού των κομμάτων στο διάλογο που σίγουρα θα γίνει. Κυνική εκτίμηση; Ίσως. Όμως απόλυτα ρεαλιστική. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι ΕΣΑΚ-Σ και ΠΑΣΚΕ στο καταστατικό Συνέδριο του Εργατικού Κέντρου της Αθήνας στις 31 Μάρτη 1986 ταυτίστηκαν απόλυτα και καταψήφισαν διάταξη που έλεγε ότι τα συνδικάτα πρέπει να είναι έξω από κομματικές επιρροές (και όχι μόνο εργοδοτικές και κυβερνητικές).

Η αυτονομία του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος έχει ακόμη μπροστά της μακρύ και δύσκολο δρόμο... □

Τώρα, οι εργάτες καταδυναστεύουν τους εργοδότες!

του Βαγγέλη Γιαχνή

Δεν έχουμε λόγους ν' αμφισβητήσουμε ότι ο κ. Σπράος ανήκει στα «καλύτερα μυαλά της χώρας» αλλά αυτά που ανέφερε στην συνέντευξη που παραχώρησε στο έγκυρο περιοδικό «International Letter» αποκαλύπτουν πλήρως την οικονομική «φιλοσοφία» των εισηγητών της νέας πολιτικής.

Ιδού ποιες είναι μερικές από τις πλέον ενδιαφέρουσες απαντήσεις του.

ΕΡ.: Υπάρχει αμφισβήτηση για την απόδοση των μέτρων λιτότητας; Αν δεν αποδώσουν υπάρχει εναλλακτική λύση;

ΑΠ.: Οι οικονομικές εξελίξεις παρακολουθούνται και αν χρειαστεί θα γίνουν μεταβολές. Τώρα δεν χρειάζονται. Οι χρηματικές προκαταβολές στις εισαγωγές εξοικονόμησαν 300 εκ. δολάρια σε 3 μήνες. Περιμένουμε 600 - 700 εκ. δολάρια στο χρόνο.

ΕΡ.: Τι άλλο δείχνουν οι παρακολούθησεις των μεγεθών;

ΑΠ.: Οι στατιστικές για το ισοζύγιο είναι φτωχές. Η απογοήτευση είναι ότι δεν είχαμε επανάκτηση της εμπιστοσύνης του κοινού στη δραχμή.

ΕΡ.: Υπάρχει μεγάλη αμφιβολία αν η κυβέρνηση επιμένει στην εισοδηματική της πολιτική (λιτότητα).

ΑΠ.: Η εισοδηματική πολιτική έχει εφαρμοστεί κατά γράμμα. Με την παλιά ΑΤΑ η αύξηση των μισθών θα ήταν 15%. Σήμερα είναι μόνο 4,5%. Αυτό είναι πολύ σημαντικό κέρδος.

ΕΡ.: Έχει μάθει η κυβέρνηση κανένα μάθημα από το 1981;

ΑΠ.: Ένα από τα μαθήματα είναι οι αδυναμίες του Δημόσιου Τομέα. Η φιλοσοφία ήταν ότι «αν δεν το κάνει ο ιδιωτικός τομέας θα το κάνουμε εμείς». Αυτή η πολιτική είναι αποτυχημένη. Αυτή η πολιτική ήταν κατά κάποιο τρόπο πολιτική εθνικιστική και όχι σοσιαλιστική. Η πολιτική αυτή χαρακτηριζόταν από ξενοφοβία. Η στάση αυτή πρόκειται να μεταβληθεί ριζικά.

ΕΡ.: Πώς θα αλλάξει αυτό;

ΑΠ.: Με το δικαίωμα εξαγωγής στο εξωτερικό κερδών από επενδύσεις (ΕΟΚ - Κίνηση κεφαλαίων).

ΕΡ.: Περιμένετε ο ιδιωτικός τομέας να δουλέψει πιο δυναμικά και πιο αποτελεσματικά;

ΑΠ.: Ένα πράγμα είναι σίγουρο, ότι ο ιδιωτικός τομέας θα κάνει περισσότερο κέρδη γιατί τα προϊόντα του θα μπορούν να εξαχθούν θα είναι πιο ανταγωνιστικά. Ο ιδιωτικός τομέας θα έχει περισσότερα χρήματα, θα κάνει επενδύσεις, θα γίνει ανταγωνιστικός. Το κλειδί της ιστορίας είναι το κόστος εργασίας

και το συνάλλαγμα.

Το κόστος εργασίας αναμένεται να αυξηθεί 12% το 1986. Η διολίσθηση όμως θα το αντισταθμίσει. Η διολίσθηση θα γίνεται μέχρι που το κόστος εργασίας γίνει όσο αλλού.

ΕΡ.: Η εργασία ήταν ένα σοβαρό εμπόδιο για επενδύσεις στην Ελλάδα, όπως οι κλιμακούμενοι μισθοί, οι απεργίες και άλλα εμπόδια.

ΑΠ.: Η σχέση εργαζομένου - εργοδότη στην Ελλάδα είναι πολύ φτωχή. Οι εργοδότες καταδυναστεύονται από τα Συνδικάτα και περιορίζονται από τους Νόμους. Το κράτος επίσης ήταν όμηρος των γραμματέων των συνδικάτων, στα κατά τόπους, εργοστάσια.

ΕΡ.: Η Τράπεζα της Ελλάδος προβλέπει πτώση πληθωρισμού. Συμφωνείτε;

ΑΠ.: Εγώ στο τέλος του χρόνου περιμένω ένα πολύ χαμηλό ποσοστό πληθωρισμού. Κάτι που να πλησιάζει τους διεθνείς μέσους όρους. Ο μηχανισμός για να μειώσει τον πληθωρισμό υπάρχει. Και αυτός είναι ο νέος τρόπος υπολογισμού της ΑΤΑ.

Πράγματι είναι αρκούντως αποκαλυπτικός ο κ. Σπράος. Η μαγική του συνταγή (βεβαίως σοσιαλιστική) η κατεπείγουσα απελευθέρωση των εργοδοτών από την καταδυναστεύση των εργατών και η μείωση του κόστους εργασίας. Ο λόγος στα ΜΑΤ και στους μηχανισμούς καταστολής. Δεν υπάρχει περιθώριο σοβαρής αντιπαράθεσης στην απλουστευτική όσο και προκλητική λογική των επιτελών του κ. Σημίτη. Ωστόσο πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η θεωρητική ανεπάρκεια των αρχιτεκτόνων της «νέας οικονομικής πολιτικής» αποδεικνύει —αν μη τι άλλο— ότι η λήψη των συγκεκριμένων μέτρων εξυπηρετεί κυρίως την πολιτική σκοπιμότητα και όχι τις ανάγκες της οικονομίας. Γι' αυτό και το πενταετές πρόγραμμα είναι πλέον γι' αυτούς περιττό. Όχι πως το πενταετές ήταν το καλύτερο που θα μπορούσε να προκύψει. Αλλά ήταν ένα πρόγραμμα. Είχε κάποιους στόχους. Αυτή τη στιγμή, πέρα απ' την κρισεολογία και την υβρεολογία κατά των εργατών και των εργαζόμενων τι άλλο υπάρχει;

Ποιες είναι οι απαντήσεις στις κραυγές απόγνωσης για τη συνεχιζόμενη αποβιομηχανία; Καμιά απάντηση. Ωστόσο, να ποια είναι η κατάσταση σύμφωνα με τα στοιχεία της ICAP για το 1984.

1. Οι μόνες κερδοφόρες επιχειρήσεις ή-

ταν οι εμπορικές που παρουσίασαν αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων κατά 14,3% και 5,3 δις δρχ. κέρδη.

2. Οι περισσότεροι βιομηχανικοί κλάδοι είχαν ζημιές (εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις) που σημαίνει ότι η προβληματικότητα δεν είναι χαρακτηριστικό μόνο ορισμένων επιχειρήσεων, αλλά του συνόλου της.

3. Κάποια κέρδη ή μείωση των ζημιών, προέκυψαν από τις βιομηχανίες παραγωγής προϊόντων για την εσωτερική κατανάλωση. Οι κλάδοι αυτοί είναι των τροφίμων, καπνού, υποδήσεως και ενδύσεως, χημικών προϊόντων, δέρματος και γούνας, πλαστικών, ελαστικού και παραγώγων πετρελαίου. Ενώ στον κλάδο της επιπλοποιίας μειώθηκαν οι ζημιές.

Αλλά τι σημαίνουν αυτά τα συμπεράσματα της ICAP και πως «δένουν» με τη σημερινή πολιτική που ακολουθείται;

α) Παρά την αποδεδειγμένη πλέον προβληματικότητα της βιομηχανίας δεν λαμβάνεται κανένα μέτρο για την αποτροπή της κατάρρευσης. Για τους οικονομικούς υπεύθυνους δεν υπάρχουν προβλήματα εκσυγχρονισμού, τεχνολογίας, πρώτων υλών κτλ. υπάρχουν μόνο οι «παχυλοί μισθοί» των εργαζομένων, που αν περιορισθούν η βιομηχανία ως δια μαγείας, θα εισέλθει στο στάδιο της ανάρρωσης. Γι' αυτό κατά τη γνώμη τους δεν χρειάζονται μέτρα ανάπτυξης και δημόσιες ή ιδιωτικές επενδύσεις.

β) Η μοναδική νότα αισιοδοξίας προκύπτει από τις βιομηχανίες που παράγουν για εσωτερική κατανάλωση. Ωστόσο, η συρρίκνωση του εργατικού εισοδήματος θα πλήξει βαρύτατα ακριβώς αυτές τις βιομηχανίες που παρουσίασαν κάποια κέρδη. Είναι κοινό μυστικό ότι αποκλειστικοί πελάτες της εγχώριας παραγωγής είναι οι εργαζόμενοι και οι φτωχότερες λαϊκές τάξεις. Οι άλλοι, οι κάθε λογής, επιχειρηματίες, ελευθεροεπαγγελματίες, παραοικονομούντες και φοροφυγάδες προτιμούν και προτιμούν —παρά τη λιτότητα— τ' ακριβά εισαγόμενα. Γι' αυτό ενώ θα συρρικνώνεται η εγχώρια παραγωγή, θα αυξάνονται οι εισαγωγές (όπως αποδείχθηκε και από τα στοιχεία του Ιανουαρίου) και ευθέως ανάλογα και τα ελλείμματα, πολύ περισσότερο δε μετά και από τις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν για την «ενιαιοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς».

Αλλά όλα αυτά είναι πολύ γνωστά και έχουν συζητηθεί πολλές φορές.

Εκείνο που είναι άγνωστο, είναι το μέλλον αυτού του τόπου. Για το περιεχόμενο της συγκεκριμένης οικονομικής πολιτικής, μετά απ' αυτά που είπε ο κ. Σπράος, «τι χρειαζόμαστε, άλλων μετρήσεων και αναλύσεων»;

«... Καλά, εσύ πήρες πτυχίο νωρίς»

Πιστεύω πως δεν διατρέχει κανείς άμεσο κίνδυνο να διαψευσθεί, αν προβλέψει ότι στις επόμενες φοιτητικές εκλογές οι συνδικαλιστικές παρατάξεις της Δεξιάς θα αυξήσουν πάλι τις δυνάμεις τους και ίσως κατορθώσουν να αναδειχθούν ως η πρώτη δύναμη στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Όλες οι ενδείξεις οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα. Τις απαριθμώ:

- Η ενίσχυση της ΜΑΚΙ στις εκλογές για τα Μαθητικά Συμβούλια των Λυκείων πείθει ότι οι νέοι πρωτοετείς φοιτητές θα διευρύνουν την ήδη ισχυρή παρουσία των αντίστοιχων παρατάξεων στα έτη τους. Η νέα σειρά των φοιτητών δηλαδή θα αναπαράγει το φαινόμενο που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια και θα δώσει σε πολλές σχολές στη Δεξιά τη σχετική ή την απόλυτη πλειοψηφία.

- Ακριβώς στο μέτρο που οι συσχετισμοί στα μικρά έτη είναι ευνοϊκοί για τους δεξιούς συνδικαλιστές και με την προϋπόθεση ότι το ποσοστό συμμετοχής στις εκλογές θα διατηρηθεί στα ίδια υψηλά επίπεδα, έπεται ότι ο συνολικός συσχετισμός των δυνάμεων θα αλλοιωθεί εις βάρος του ΠΑΣΟΚ και της Αριστεράς. Η κοινή λογική λέει ότι αρκετοί από τους περσινούς ψηφοφόρους τους πήραν πλέον πτυχίο.

Σ' αυτά τα σχετικά σταθερά ποσοτικά δεδομένα οφείλει να συνυπολογίσει κανείς την εύλογη φθορά που υφίστανται τα εξαιρετικά αδρανή Διοικητικά Συμβούλια των συλλόγων που ελέγχονται από τις παρατάξεις του ΠΑΣΟΚ και της Αριστεράς. Και να συμπεριλάβει σ' αυτές τις παραμέτρους, την αντιπολιτευτική διάθεση των φοιτητών που προφανώς θα στραφεί κατά των συνδικαλιστών του κυβερνήσαντος κόμματος.

Αν διευρύνει ακόμα περισσότερο το σύνολο των συντελεστών που συνυπολογίζει και εντάξει σ' αυτούς κάποια κοινωνικά δεδομένα, ενδέχεται να ανακαλύψει ότι τα ποσοστά των νέων φοιτητών που ανήκουν στις κοινωνικές κατηγορίες των αγροτών και των εργαζομένων μειώνονται σε σύγκριση με εκείνα της προηγούμενης δεκαετίας. Αν αυτή η υπόθεση επαληθευτεί, τότε θα αποδεικνύεται ότι μια δεκαετία περίπου διαρκώς ογκούμενης ανεργίας των νέων επιστημόνων που προέρχονται από αυτές τις τάξεις, τις έπεισε ότι τα ΑΕΙ δεν είναι πλέον ο αποτελεσματικότερος μηχανισμός για την κοινωνική άνοδο. Με αποτέλεσμα να προσαρμόζονται στα νέα κοινωνικά δεδομένα και να αναζητούν άλλες κοινωνικές διεξόδους. Ίσως ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο αυτής της έρευνας να είναι οι επιπτώσεις του εξεταστικού συστήματος στην κοινωνική σύνθεση των νέων φοιτητών. Υποπεύσομαι πως το σύστημα των Γενικών Εξετάσεων της Αλλαγής μπορεί να αποδειχθεί δυσμενέστερο για τους μη προνομιούχους.

Προφανώς, αυτά τα δεδομένα, συνδυαζόμενα με την καταστροφική και αντιφατική κυβερνητική πολιτική για τα ΑΕΙ και την ολική έκλειψη της ΕΦΕΕ τα τελευταία χρόνια, αποτελούν ένα ολόκληρο πρόγραμμα έρευνας που τουλάχιστον κάποιες πλευρές του θα επιστημανθούν από τον τύπο και τις πολιτικές οργανώσεις της νεολαίας την επομένη των εκλογών. Και ακριβώς γι' αυτό το λόγο, μάλλον θα επικαλύψουν μια άλλη πτυχή της πραγματικότητας των ΑΕΙ που, παρότι είναι καθημερινή, είναι ίσως λιγότερο απτή. Αναφέρομαι κυρίως στην ανικανότητα των αριστερών φοιτητικών παρατάξεων να διατηρήσουν την πολιτιστική ηγεμονία μέσα στα πανεπιστήμια και απομονώνω δύο βασικά θέματα: τις αντιλήψεις τους για τη γνώση και τις στάσεις τους απέναντι στο ζήτημα της σχέσης των ΑΕΙ με την παραγωγή.

Το πρώτο θέμα είναι λίγο ως πολύ γνωστό. Οι ρυθμίσεις που διέπουν την έκδοση και τη δωρεάν διανομή στους φοιτητές του ενός και μοναδικού συγγράμματος ήταν έμπνευση της χούντας που την υιοθέτησαν και τη διατήρησαν και οι επόμενες κυβερνήσεις. Σ' αυτή την κατεύθυνση, ο αγώνας των φοιτητών όχι μόνο στηρίχθηκε σ' αυτή την πρώτη «κατάκτηση» της χούντας, αλλά εξαντλήθηκε σε μια προσπάθεια για τον πολλαπλασιασμό των εξεταστικών περιόδων και τον αυστηρό προσδιορισμό —κατά κεφάλαια και αριθμό σελίδων— της εξεταστέας ύλης. Όλη η στρατηγική των διαδοχικών κατακτήσεων αναπτύχθηκε κάτω από την ι-

δεολογική σκέπη δύο ανεπεξέργαστων συνθημάτων:

α) για να περιορισθεί «η καθηγητική αυθαιρεσία»

β) για να διευκολυνθούν οι σπουδές των εργαζομένων και των μη προνομιούχων φοιτητών.

Το άμεσο και εύλογο αποτέλεσμα ήταν να πληγεί καίρια η ίδια η ιδεολογία της γνώσης και τη θέση της να καταλάβει η συντεχνιακή αθλιότητα του παζαρέματος των σελίδων. Από το αρχικό σύνθημα του Μάη του '68 που αμφισβητούσε τη δομή του θεωρητικού αντικειμένου, τον τεμαχισμό του σε διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους στεγανοποιημένους, τις μορφές της μεταβίβασης και της αναπαραγωγής της γνώσης, και εν τέλει τη θέση του φοιτητή στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα από διαδοχικές εκπτώσεις και απλουστεύσεις οι μεταπολιτευτικές φοιτητικές παρατάξεις πέρασαν με εξαιρετική ευκολία σε μια θέση που έλυνε το πρόβλημα μέσω της εκκένωσής του. Το ζήτημα της γνώσης μπήκε εντός παρενθέσεως και απλώς παραμερίσθηκε, ενώ τη θέση του κατέλαβε η διαπραγμάτευση γύρω από τους κανόνες της διαδικασίας με την οποία αποκτιέται ένα πτυχίο, το οποίο —σ' αυτή τη λογική— οφείλει θεωρητικά να ισοδυναμεί με μια άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος και να διασφαλίζει στην πράξη την άσκηση αυτού του επαγγέλματος.

Από διαφορετικές φιλοσοφικές προϋποθέσεις αντλεί το νόημά της η στάση των φοιτητών στο δεύτερο ζήτημα, αλλά καταλήγει σε συγκλίνοντα με την πρώτη αποτελέσματα. Με αντιφατικό τρόπο, υποστηρίζεται από τη μία πλευρά η αυτονομία των ΑΕΙ από την πολιτική εξουσία, ενώ από την άλλη απαιτείται από την πολιτεία να σχεδιάσει την εκπαιδευτική πολιτική της με τρόπο που να διασφαλίζει την επαγγελματική αποκατάσταση των πτυχιούχων. Με αφετηρία τις μαρξιστικές απόψεις περί ενότητας θεωρίας και πρακτικής εκχυδαϊσμένες σε βαθμό που να ταυτίζεται η πρακτική με τη συγκεκριμένη παραγωγική διαδικασία και να εννοείται η σύνδεση παιδείας και παραγωγής ως ποσοτική αντιστοιχία ανάμεσα στις ειδικότητες των πτυχιούχων και στη ζήτηση της αγοράς εργασίας, εκκενώνεται από μια διαφορετική θέση το κεντρικό ζήτημα των ΑΕΙ που είναι η συγκεκριμένη λειτουργία τους στη μεταβίβαση και την αναπαραγωγή της γνώσης. Προφανώς μια τέτοια αντιστοιχία δεν μπορεί παρά να είναι μερική και στο μέτρο που επιχειρείται να περιορισθούν οι αποκλίσεις εκείνο που λογικά θα ακυρώνεται, δεν θα είναι άλλο από το περιεχόμενο των σπουδών.

Προφανώς, δεν υποστηρίζω ότι τα ζητήματα αυτά είναι εύκολο να αντιμετωπισθούν στα σύγχρονα μαζικά Πανεπιστήμια. Ούτε θεωρώ τις αλλαγές στα ΑΕΙ εύκολη υπόθεση. Απλά θεωρώ ότι σ' αυτό το πεδίο αναπτύσσονται οι κύριες αντιθέσεις και με αυτά τα προβλήματα οφείλουν να αναμετρηθούν οι προσδευτικές φοιτητικές παρατάξεις. Υποστηρίζω επίσης ότι στο μέτρο που αυτά τα προβλήματα αντιμετωπίζονται από μια στενή συντεχνιακή λογική, οι συνέπειες είναι να επικρατούν στη συνείδηση των φοιτητών ιδεολογικά σχήματα που αντικειμενικά ευνοούν τη Δεξιά. Διότι αν ο ρόλος του Πανεπιστημίου συνίσταται αποκλειστικά στο να χορηγεί πτυχία που εξασφαλίζουν εργασία, τότε η μόνη λογική στάση είναι η ατομική επίδοση. Και γύρω από αυτό το κεντρικό αίτημα μπορεί να οργανωθεί ένα νέο —φιλελεύθερο σύστημα ιδεών, το οποίο να ανταποκρίνεται στα ζητήματα που θέτει η συγκυρία και να προτείνει διεξόδους που ανσάτιασσουν τα κοινωνικά μεγέθη προς όφελος της Δεξιάς.

Έχω την άποψη πως μια από τις αιτίες για την άνοδο της Δεξιάς στα ΑΕΙ είναι προϊόν αυτής της καθημερινής εμπειρίας που παρέχει η πανεπιστημιακή ζωή στους φοιτητές και συνδέεται με την ανικανότητα του λόγου των υπόλοιπων Παρατάξεων —και συνεπώς των αντίστοιχων πολιτικών κομμάτων— να τη συλλάβει και να την ερμηνεύσει.

Οι επόμενες φοιτητικές εκλογές θα αποδείξουν αν οι προβλέψεις και οι υποθέσεις αυτού του σημειώματος είναι ορθές. Ήδη όμως οι προηγούμενες τις νομιμοποιούν.

Χ.Γ. Λάζος

«ΠΡΟ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ» Στο κλίμα μιας άλλης γενιάς

Έξαλλος ενθουσιασμός μετά την επιτυχία της «Δημοκρατικής Συνεργασίας» (Εδαίτες, Ανεξάρτητοι και Μαρκεζινικοί) στο Β' έτος της Νομικής, την άνοιξη του 1962.

ΡΑΝΙΑ ΚΛΟΥΤΣΙΝΙΩΤΗ:

Αρχιτέκτων

*Τότε ίσως μπορούσες να μην ξέρεις.
Σήμερα φαίνεται πως δεν μπορείς.*

Στην αρχή η πρόσκληση του ΑΝΤΙ μου φάνηκε απολυτά παράξενη.

Συνδικαλίστρια στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Πολυτεχνείου! Τι σχέση έχω τώρα εγώ μ' αυτά, εικοσιπέντε χρόνια αργότερα. Βέβαια μόλις προχτές, που πέρασα από κει, μου τα θύμισε με θέρμη ο Μανώλης. Εξακολουθεί και φτιάχνει τους καφέδες της Σχολής στο μικρό δωματάκι του, εκεί στην άκρη του αιθρίου. Να συμπεράνω πως δεν είναι τόσο μακρινά; Τότε γιατί το σκέφτομαι με τόση απόσταση, τακτοποιημένα ήδη στους οριζόντες της ιστορίας; Λες και αφορούν άλλον άνθρωπο, άλλους ανθρώπους.

Μονολογώ: θα είναι οι συνθήκες. Αν συγγενή και κοντινά στα σημερινά ήταν τα πράγματα, δεν μπορεί κάποια στιγμή θα είχα πει κι εγώ «ακούστε, βρε παιδιά, στον καιρό μου...».

Ούτε κι αυτό κολλάει.

Τα κόμματα, όπως και τώρα, ήταν αφέντες - κόμματα, σκληρές οι αντιπαραθέσεις, είχες και την ΕΚΟΦ, τον Καραπαναγιώτη καθημερινά πάνω απ' το κεφάλι σου, κι εσύ μαχόσουν για το 15%, για το ένα ένα τέσσερα, έγγραφες και στην «Πανσπουδαστική», κι είχες την αίσθηση πως είσαι υδιαμφισβήτητα σπουδαίος. Οι εκλογικές μάχες ήταν α-

Το κλίμα των φοιτητικών εκλογών '86 δεν φαίνεται να είναι διαφορετικό από αυτό της περασμένης χρονιάς. Για να δοθεί κάποια προοπτική και για να μπορούν οι αναγνώστες μας να συγκρίνουν το σημερινό κλίμα με εκείνο της προδικτατορικής περιόδου, απευθυνθήκαμε σε τέσσερις συνδικαλιστές της Δ.Ν. Λαμπράκη και τους ζητήσαμε να μας διατυπώσουν εκτιμήσεις και μνήμες από τη φοιτητική ζωή εκείνης της περιόδου. Διαβάζοντας τα κείμενά τους δημιουργείται η εντύπωση ότι το σημερινό φοιτητικό κίνημα δεν έχει αντικαταστήσει ακόμα τα συστήματα ιδεών και τα μοντέλα συνδικαλιστικής πρακτικής του 1960-67.

νυποχώρητες και δίχως ίχνος χιούμορ, σαν και, η καθαίρεση από τη μονιμότητα της συνδικαλιστικής σου καθέδρας, να είχε απρόβλεπτες συνέπειες για το κίνημα βεβαίως και για το κόμμα πρωτίστως... Όλοι θα καταλάβατε. Μιλώ για την Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά, άλλως ΕΔΑ.

Ο Παλαμάς, ο Βάρναλης κι ο Ρίτσος, μόνον αυτοί, ήταν οι ποιητές μας. Κλειστά τ' αυτιά μας στις από τότε υπαρκτές φωνές του Κάλβου, του Καβαφί, του Σεφερη. Δειλά δειλά επρόλαβε ο Τσίρκας και μας συνέδεσε.

Και ξαφνικά κατάλαβα την ουσιαστική διαφορά. Είναι το άλλοθι της άγνοιας. Τότε ίσως μπορούσες να μην ξέρεις. Σήμερα φαίνεται πως δεν μπορείς. Αφιερώνεται στο φίλο και συν-πρόεδρό μου, επί τέσσερα συναπτά έτη, Ιωάννη Μπούζενμπεργκ, που, επειδή ζει στο Παρίσι, υποθέτω πως το ΑΝΤΙ δεν θα μπορούσε να τον βρει.

Ράνια Κλουτσινιώτη

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΥΛΩΝΑΚΗΣ:

Ψυχίατρος

«Σπουδαστικό» και ΕΚΟΦ,
χέρι-χέρι

Να βγάλουμε τους περισσότερους στην 5δα του έτους.

Να βγάλουμε τους περισσότερους στις 5δες όλων των ετών της Σχολής.

Να εξασφαλίσουμε την πλειοψηφία στο σύνολο των εκπροσώπων —δηλαδή στους 30— της Ιατρικής.

Να εκλέξουμε προεδρείο δικό μας.

Να στείλουμε και τους 3 αντιπροσώπους στη ΔΕΣΠΙΑ δικούς μας.

Κάθε άνοιξη η ίδια αγωνία. Επί 6 χρόνια.

Οι εκλογές εκείνες σε λίγα πράγματα έμοιαζαν με τις σημερινές.

Ούτε οι προαναγγελίες, ούτε τ' αποτελέσματά τους έφταναν μέχρι τις σελίδες των εφημερίδων. Οι εκλογές εκείνες διαρκούσαν κοντά δυο εβδομάδες. Τη μία μέρα στο ένα έτος. Την επομένη ή τη μεθεπομένη στο άλλο. Κάποτε σε δύο έτη την ίδια μέρα...

Για να γίνουν τότε εκλογές σ' ένα έτος ήταν αναγκαίες οι εξής προϋποθέσεις:

- Ένα αμφιθέατρο ύστερα από μάθημα με μεγάλη προσέλευση.
- Ένας καταλογος των φοιτητών κάποιου μαθήματος του έτους.
- Ένα χαρτοκιβώτιο.

Το αμφιθέατρο και ο κατάλογος εξασφαλιζονταν ύστερα από θερμές παρακλήσεις και ύπερες διαβεβαιώσεις σε κάποιο καθηγητή. Το χαρτοκιβώτιο ήταν προσφορά εστιατορίου ή μπακαλικού της περιοχής. Σαν έφτανε η μέρα και η ώρα, κάποιοι εκπρόσωποι του περσινού Συμβουλίου του Συλλόγου ε-

γραφαν στο μαυροπίνακα του αμφιθέατρου τα ονόματα των υποψηφίων. Οι υποψηφιότητες αυτές είχαν υποβληθεί λίγα λεπτά ενωρίτερα. Οι ψηφοφόροι αντεγραφαν 5 από τα ονόματα αυτά σ' όποιο χαρτί βρισκανε πρόχειρο —αδιακρίτως μεγέθους και χρώματος— και μ' οποιοδήποτε στυλό ή μολύβι. Ύστερα μπαίνανε στην ουρά και ρίχνανε το «ψηφοδέλτιο» στο χαρτοκιβώτιο. Ο έλεγχος του δικαιώματος του εκλέγειν γινόταν από τον κατάλογο που προαναφέραμε. Ψηφοφορία και διαλογή τέλειωναν σε 2 μέχρι 3 ώρες.

Το εκλογικό σύστημα, φυσικά, ήταν στην ουσία πλειοψηφικό. Αρκεί να υπήρχε μηχανισμός να υποδείξει τα «σωστά» ονόματα.

Στις εκλογές της άνοιξης του 1960 —για πρώτη φορά— τους αντίπαλούς μας δεν τους συντόνιζε μονάχα το «σπουδαστικό» της ασφάλειας. Είχε ιδρυθεί πριν καμπόσους μήνες και η ΕΚΟΦ. Στο έτος μου τους πιάσαμε στον ύπνο. Πήραμε και τις 5 «έδρες». Σε όσους έπρεπε είχαμε δείξει το αριστερό μας πρόσωπο. Για άλλους είμαστε γενικά δημοκρατικοί. Στους λοιπούς είχαμε παρουσιαστεί καλοί και δραστήριοι συνάδελφοι.

Ο Χριστάκης ο αστυφύλακας του σπουδαστικού έφυγε από το αμφιθέατρο της φαρμακολογίας φαρμακωμένος.

Στις εκλογές της άνοιξης του 1961 φτάσαμε οι 5 περσικοί εκλεγμένοι πολιτικά πασίγνωστοι. Μήνες και μήνες κυκλοφορούσαν τη φήμη μας το «σπουδαστικό» και η ΕΚΟΦ. Περισσότερο απ' όλους απασχολήσαμε σ' αυτό το διάστημα τον Ηλία, τον Κώστα και τον Αλέκο. Ο Κώστας πέθανε πριν την ώρα του πρότερου. Είχε προλάβει το όχημα του ΠΑΣΟΚ. Ο Αλέκος —επίσης επί του οχήματος— έκρινε πρόσφατα τους γιατρούς της ειδικότητάς του που φιλοδοξούσαν να μπούνε στο ΕΣΥ. Φυσικά έκρινε και το βαθμό της «κοινωνικής προσφοράς και δράσης» τους... Την άνοιξη του 1961 λοιπόν δεν υπήρχε το παραμικρό κενό πληροφόρησης για ό,τι αφορούσε τις ταπεινότητές μας...

Εβδομάδες πολλές πριν από τις μέρες των εκλογών γέμισαν χαρτί πολυγραφημένο οι τοίχοι της Ιατρικής Σχολής. Ήταν οι τελευταίες καταγγελίες για τα άθλια άτομά μας.

Μια εβδομάδα πριν τις εκλογές του έτους, έγινε όπως μάθαμε, μικτή σύσκεψη στο σπίτι του Ηλία. ΕΚΟΦ και «σπουδαστικό». Εκεί κι ο Κώστας. Παρών και ο Αλέκος.

Διαβάστηκαν —λέει— τρεις κατάλογοι. Ο πρώτος είχε τους σίγουρους δικούς τους. Ο δεύτερος τους αμετανόητους δικούς μας. Ο τρίτος τους ενδιαμε-

Η ώρα της ψηφοφορίας. Ψηφοδόχος, μια χαρτόκουτα. Διακρίνονται δύο επόπτες - φοιτητές, στελέχη τότε της Δημοκρατικής Παράταξης, βουλευτές τώρα της «ΝΔ»: Χούτας και Κοντογιαννόπουλος.

σους και τους αβέβαιους. Οι ενδιαμέσοι και οι αβέβαιοι τράβηξαν τις επτά μέρες αυτής της εβδομάδας των παθών τους τον τάραχο. Όποιοι είχαν πατέρα ή αδελφό δημόσιο υπάλληλο άκουσαν πόσο πολύ η στάση τους θα επηρέαζε την καριέρα του. Όποιοι έμεναν σε οικοτροφείο άκουσαν πως οι Ηπειρώτες ευεργέτες δεν κληροδότησαν τα τιμια χρήματά τους για να τρώνε και να πίνουν οι ψηφοφόροι των σφαγέων του ελληνικού λαού...

Οι εκλογές έγιναν μετά το μήθημα της Χειρουργικής Παθολογίας στο αμφιθέατρο του Ιπποκράτειου.

Χάσαμε τις 4 έδρες. Για την πέμπτη υποψήφισα εγώ με τον 5ο Εκφοιτητή.

Μανώλης Μυλωνάκης

ΘΟΔΩΡΟΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ:

Δρ. Οικονομικών - Υπουργός

Το πανεπιστήμιο είναι ο κατεξοχήν χώρος αμφισβήτησης, όπου η κριτική πρέπει να ασκείται ανεμπόδιστα και η φαντασία να οργιάζει.

Το μυαλό σου αυτόματα παιε στη συγκρίση. Να πεις έτσι ήταν οι φοιτητές και τέτοιο το κίνημά τους τότε, ενώ σήμερα... Και βέβαια, όπως όλοι όσοι βαδίζουν προς το δεύτερο μισό της ζωής κάπου ν' αφήσεις νά εννοηθεί ότι ήταν κάπως καλύτερα τότε για τον ένα ή την

άλλο λόγο. Πώς να συγκρίνεις χωρίς να αξιολογήσεις; Και πώς να κλείσεις την ανατολή της ενήλικης ζωής σου, παλμούς και οράματα, αγώνες και πόνους, τη βαθμιαία ωρίμανση και απόρριψη των από δω και από κει μονοδρόμων στα τρία χειρόγραφα που σου έχει ζητήσει ο Παπουτσάκης;

Γι' αυτό κι εγώ θα πως δυο λόγια μόνο για την άνοδο και την πτώση των κομμάτων στο φοιτητικό κίνημα. Πίστευα και το πιστεύω ακράδαντα και τώρα, γιατί με επιβεβαιώνουν οι εξελίξεις ότι η κομματικοποίηση του φοιτητικού συνδικαλισμού οδηγεί σε αδιέξοδα. Όχι, ότι δεν πρέπει να υπάρχουν κομματικές νεολαίες. Αλλά οι νεολαίες αυτές πρέπει να γνωρίζουν, στο περιβάλλον του πανεπιστημίου να απαρνιούνται τον κομματικό λόγο.

Το πανεπιστήμιο δεν πρέπει να είναι επαναληπτική μηχανή παραγωγής διπλωματούχων. Αν έτσι καταντήσει και η κοινωνία θα οδηγηθεί στην εντροπία και τη σύγχυση και η δημοκρατία θα υποδυναμωθεί. Το πανεπιστήμιο είναι ο κατά εξοχήν χώρος αμφισβήτησης, όπου η κριτική πρέπει ν' ασκείται ανεμπόδιστα και η φαντασία να οργιάζει.

Βέβαια, όλοι γνωρίζουμε ποια είναι η πανεπιστημιακή πραγματικότητα στην Ελλάδα. Αυτό που λιγότερο συνειδητοποιούμε είναι πόσο ο «ξύλινος» λογος των κομματικών νεολαίων είναι ενταγμένος μέσα σ' αυτήν την αντι-πανεπιστημιακή ατμόσφαιρα που μας κληροδότησε ο εμφύλιος και η χούντα και που δυστυχώς σε γενικές γραμμές διακονίζεται. Έτσι, οι κομματικές νεολαίες γίνονται συνεργοί της πανεπιστημιακής αντίδρασης και ο χρόνος κυλάει ενώ η μια γενιά μετά την άλλη βγαίνει στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ζωή πνευματικά και ηθικά ακρωτηριασμένη.

Η αδιαφορία, η στροφή προς τη συντήρηση και τις γραφικές μορφές διαμαρτυρίας που προοδεύουν τα δύο-τρία τελευταία χρόνια είναι συμπτώματα του αδιέξοδου στο οποίο οδήγησε η μικροκομματική αντιπαράθεση.

Οι ευθύνες βέβαια δεν είναι ίσα μοιρασμένες. Τον τόνο τον έδωσε από την πρώτη ημέρα μετά τη μεταπολίτευση η ΚΝΕ, μοιραία έκφραση δογματισμού και σκοταδισμού που σηματοδούσαν την πυρακμή μιας μορφής του εργατικού κινήματος ξεπερασμένης πια από την ιστορία.

Οι άλλες νεολαίες απλώς ακολούθησαν και προσαρμόστηκαν γιατί δεν είχαν την αρετή και τη ωριμότητα που απαιτούσε η στιγμή.

Έτσι, από την αποψη της ποιότητας του πολιτικού διαλογού, το φοιτητικό κίνημα υστερεί σήμερα αισθητά (αυ

κριθεί π.χ. η Πανσπουδαστική του Μυλωνάκη και του Γιαννουλόπουλου με οποιοδήποτε σημερινό έντυπο) από το επίπεδο που είχε φθάσει το 1962.

Κατά τα άλλα τα παιδιά είναι πολύ συμπαθητικά και τους αξίζουν καλύτερες μέρες. Με λιγότερο δόγμα.

Θ. Πάγκalos

ΤΑΚΗΣ ΠΑΠΑΣ:

Δικηγόρος

Στις αναμετρήσεις εκείνες κυριαρχούσε το πάθος να πάψει το Πανεπιστήμιο να ανέχεται το χαφιέ και το δοσιλογισμό...

Οι φοιτητικές εκλογές πριν 25-30 χρόνια ήταν σφραγισμένες από τα γνωρίσματα της μετεμφυλιακής περιόδου και από τις απόπειρες του φοιτητικού κινήματος να ανατρέψει την κατάσταση αυτή και να προβάλλει τα αιτήματά του. Δηλαδή είχαμε ένα πανεπιστήμιο που παρείχε σπουδές με θεωρητικές κατευθύνσεις αντιεπιστημονικές, αναχρονιστικές αντιδημοκρατικές και ένα πολιτικό μέτωπο καθηγητών, βοηθών, διοικητικού προσωπικού, χαφιέδων του σπουδαστικού της ασφάλειας και στελεχών της ΕΚΟΦ-ΕΡΕΝ στήριγμα του αστυνομικού κράτους και εναντίον του δημοκρα-

τικού κινήματος των φοιτητών. Στα πρώτα στάδιά του το δημοκρατικό φοιτητικό κίνημα το σπονδύλωνε η οργανωμένη αριστερά, (1956-1961) μετά και μέχρι τη δικτατορία, η επιρροή της αριστεράς μειωνόταν με αντίστοιχη αύξηση της επιρροής της λεγόμενης φιλελεύθερης δημοκρατικής παράταξης. Όμως το δημοκρατικό κίνημα των φοιτητών, ανεξάρτητα από τις εξελίξεις των εσωτερικών του συσχετισμών, συνέντριψε τις δυνάμεις της ΕΚΟΦ-ΕΡΕΝ και εξαφάνισε τον πολιτικό - συνδικαλιστικό τους ρόλο σαν τοποτηρητών του αστυνομικού κράτους της δεξιάς και δορυφόρο της Δύσης από το 1961 μέχρι το 1967.

Τα φοιτητικά αιτήματα είχαν για αρχή τους οικονομιστικό χαρακτήρα (φοιτητικό εισιτήριο, μεταφορά μαθημάτων, παροχές) (1956-1961) επειδή παρακολουθούσαν τη συνολική πολιτική της παραδοσιακής αριστεράς που ήταν αιτηματολογική, ελάχιστα πολιτική και καθόλου ιδεολογική. Αργότερα πολιτικοποιήθηκαν με βασικό αίτημα την ανατροπή της κυβέρνησης Καραμανλή (1961-1964) επειδή άρχισε να αναπτύσσεται οργανωτικά - πολιτικά η μέχρι τότε ανύπαρκτη μεταρρυθμιστική παράταξη του λεγόμενου κέντρου και το φοιτητικό κίνημα συστρατεύθηκε στις πολιτικές επιδιώξεις της ηγεσίας του κόμμα-

τος της ένωσης κέντρου για ανάληψη της εξουσίας, τη ροή αυτή την ακολούθησε και η παραδοσιακή αριστερά για να νομιμοποιήσει τον εαυτό της στην πολιτική οικογένεια του τόπου, μετά από τόσες διωξεις. Εκτός από την περίοδο 1964-1965 η αποστασία ενοποίησε πάλι το φοιτητικό κίνημα πολιτικά για να αντιμετωπίσει τις νέες τρομοκρατικές επιθέσεις της κυβέρνησης της αποστασίας και τις απειλές εναντίον των κατακτήσεων του (έστω και ελαχίστων).

Επομένως οι φοιτητικές εκλογές τότε ήταν επηρεασμένες πάντα από την ανάγκη να ανατραπεί ο φασισμός από τα πανεπιστήμια, ο φασισμός της έδρας η αστυνόμευση του διαλόγου με τα αντίστοιχα φακελλώματα και το αιματοκύλισμα το καθημερινό των φοιτητών από την αστυνομία και τους τραμπούκους της ΕΚΟΦ (1956-1964, 1965-1967) αιτήματα επιβίωσης τότε κι όχι πολυτέλειας.

Πάντως τελειώνοντας θέλω να θυμηθώ τη δύναμη και τη γοητεία των συναισθηματικών στοιχείων στις αναμετρήσεις εκείνες και το μεγάλο πάθος —έξω από αναλύσεις— να πάψει το πανεπιστήμιο και η Ελλάδα να ανέχεται τον χαφιέ και το δοσιλογισμό, επειδή νίκησαν μετά τον εμφύλιο.

Τάκης Παπάς

Τα βιβλία της «γνώσης»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΕΣΧΩΡΙΖΟΥΝ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΩΛΙΚΑΚΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ,
Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ»

Το βιβλίο, καρπός έρευνας και μελέτης πενήντα χρόνων, δεν εξιστορεί μόνο τη δημόσια ζωή του Βενιζέλου (το σπανιότερο ντοκουμέντο - σοκ είναι η τεράστια απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη του επίδοξου δολοφόνου του, υποπλοίαρχου Αποστ. Τσερέπη στο σταθμό της Λυών) αλλά με πλήθος καταθέσεις ανθρώπων του περιβάλλοντός του, φέρνει στο φως σπάνιες κι άγνωστες πτυχές από τον ιδιωτικό του βίο, που ήταν εξίσου τρικυμισμένος.

Ο τόμος συμπληρώνεται με σπάνιο φωτογραφικό υλικό που καλύπτει 96 σελ.

εκδόσεις «γνώση»

Κεντρική Διάθεση: Ζωοδόχου Πηγής 29, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 362.0941 - 362.1194 - 778.6441

Η χαμένη ορμή του νέου φορέα

του Σπύρου Καβουνίδη

Αν έχει νόημα σήμερα η συζήτηση για ένα νέο φορέα της ευρύτερης αριστεράς είναι κυρίως γιατί υπάρχει το αίτημα, εκπεφρασμένο ή δύναμει, για να υπάρξει μια τέτοια κομματική έκφραση. Φυσικά υπάρχει επιχειρηματολογία και στο ιδεολογικό επίπεδο όπως επίσης ασφαλώς υπάρχουν επιχειρήματα που αναφέρονται στην πολιτική ιστορία, ελληνική και διεθνή.

Όμως η επικαιρότητα του αιτήματος για σοσιαλισμό με ελευθερία και δημοκρατία ουσιαστικά ταυτίζεται με την επικαιρότητα του αιτήματος για το νέο φορέα. Και αυτό δεν υποστηρίζεται αόριστα και συνθηματολογικά αλλά γιατί οι συγκεκριμένοι φορείς στους οποίους —με τους αναγκαίους συμβιβασμούς που αντιστοιχούν στο κάθε άτομο στη σχέση του με το κόμμα της προτίμησής του— θα μπορούσε να προσβλέπει κανείς για την προώθηση αυτού του αιτήματος φανερώνουν ολοένα και περισσότερο την απουσία των ελάχιστων προϋποθέσεων για την προώθησή του. Με δυο λόγια στο ΠΑΣΟΚ αλλά ακόμα και στο ΚΚΕ ή γύρω από αυτά υπάρχουν αποψεις, δυνάμεις, τάσεις, άτομα που, ίσως με παραλλαγές, έστω με παρεξηγήσεις, αναζητούν το σοσιαλισμό με ελευθερία και δημοκρατία. Φυσικά το ΚΚΕ εσ. θα μπορούσε στο μεγαλύτερο μέρος του να καταταγεί σ' αυτή την κατηγορία.

Οι λόγοι που κάθε ένας υπάρχον σχηματισμός διαψεύδει, για όλο και περισσότερους, τέτοιου είδους προσδοκίες ίσως χρειάζεται χωριστή εξέταση, αν και η εμφάνιση ανοιχτά πια της κρίσης στην κοινωνία μας αποτελεί ένα κοινό παρανομαστή. Αυτός ο κοινός παρανομαστής λοιπόν είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον φορέα. Δηλαδή, το διάχυτο αίτημα για πολιτική μορφοποίηση αυτού του χώρου συνδέεται αναγκαστικά με το αίτημα της απάντησης στα ερωτήματα που θέτει η κρίση. Δεν μπορείς να προτείνεις μόνον φορέα και μακρινά οράματα αλλά πρέπει να δίνεις και κάποιες ρεαλιστικές κατευθύνσεις για λύσεις στα σημερινά κρίσιμα προβλήματα. Αλλιώς θα 'σαι ο συμπαθής, κατάλληλος για παρόε, αλλά άλλος θα είναι αυτός στον οποίο «θα λαχαινει ο κλήρος» να επιχειρεί να αντιμετωπίσει την κρίση.

Στο ΚΚΕ εσωτερικού, το πιο οργανω-

μένο σχήμα στον υπο διαμορφωση (;) χώρο η αντιπαράθεση, με όλη εκείνη την ένταση που μόνον «εμφύλιο» αποκτούν με τα προσωπικά και τα «ιστορικά» μπλεγμένα με τις προτάσεις, τραυματίζει κάθε μέρα την προοπτική του νέου φορέα στο βωμό των κουκιών που μαζεύονται για την κυριότερη πρόταση και την άρνησή της. Έτσι φτάσαμε, αντί να προβάλλονται τα νέα στοιχεία, οι νέες ιδέες, οι νέες προτάσεις να διατυπώνονται επιχειρήματα υπέρ (;) του νέου φορέα με προβολή της άποψης ότι ουσιαστικά τίποτα δεν θ' αλλάξει εκτός από το όνομα και τα σύμβολα.

Θα περίμενε κανείς ότι οι εγγενείς δυσκολίες και οι αγκυλώσεις του ΚΚΕ εσωτερικού που το δυσκολεύουν να προβάλει τη δυναμική του νέου φορέα και τις πολιτικές προτάσεις που θα 'πρεπε να προτείνει, δεν θα συναντιόντουσαν στους ανένταχτους που στο κάτω κάτω συνευρίσκονται μόνο στο βαθμό που συμφωνούν σε κάποιο στόχο και είναι απαλλαγμένοι από τα «κουσούρια» του ΚΚΕ εσ. Όμως εκείνοι οι ανένταχτοι που συντονίζονται κάτω από το «συνθηματικό» όνομα «Κίνηση των 18» στην πιο δημόσια εκδήλωσή τους στο θέατρο Γκλόρια της Αθήνας στις 31 Μαρτίου, κατάφεραν να λειτουργήσουν σαν μια «κόβα» του Εσωτερικού αναπαράγοντας όλες τις σχετικές αντιθέσεις. Είναι αλήθεια βέβαια ότι διαπρεπείς υποστηρικτές της άποψης της ακινησίας (που τιτλοφορείται με μία ευχή —την αναβάθμιση) συνέβαλαν σ' αυτό. Όμως ήδη οι κύριοι ομιλητές είχαν στρέψει τα πράγματα προς τα εκεί όταν, αντί να προβάλουν τη δυναμική και την κινητικότητα στον ευρύτερο αριστερό χώρο (η παρουσία εκπροσώπου της ΣΣΕΚ —των διαγραμμένων συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ— και ομάδας πρώην μελών του ΚΚΕ την υπενθίμιζε τρανταχτά σε όλους εκτός από τους ομιλητές της εκδή-

λωσης) αναλώθηκαν σε πολεμικές εναντίον ολιγομελούς ομάδας που είναι υπέρ της ευχής της αναβάθμισης. Όμως η πλειοψηφία της ομάδας που συσπειρώνεται στο περιοδικό «Πολίτης» και υποστηρίζει την ευχή της αναβάθμισης έχει από χέρι ένα μεγάλο κουσούρι στην προσπάθειά της να πείσει αυτούς στους οποίους απευθύνεται. Χρειάζεται να εξηγήει από που κι ως πού, ευρισκόμενη απ' έξω συμβουλεύει τους μέσα να παραμεινουν τα πράγματα ως έχουν, έστω με διάφορες βελτιώσεις και πιθανώς μετά από αυτοκριτικές και μετάνοιες. Οι υποστηρικτές του νέου φορέα γιατί χρειάζεται να αντιπαρατεθούν σ' αυτούς; Για να δείξουν ότι οι 18 είναι 508 δηλαδή περισσότεροι από τους 48;

Αν αυτό είναι επιχείρημα απευθυνόμενο στους αμφιταλαντευόμενους εντός Εσωτερικού φοβάμαι ότι είναι αδύνατο επιχείρημα. Αντίθετα μάλιστα η απουσία πολιτικών προτάσεων και η ουσιαστική αγνόηση της δυναμικής αυτού του χώρου που σήμερα εγκαταλείπεται, ή εγκαταλείπει το ΠΑΣΟΚ, θα μπορούσε να δημιουργήσει αναστολές στους μη πεισμένους.

Ευτυχώς όμως η δυναμική —ακριβώς επειδή είναι πραγματική— του χώρου της ευρύτερης αριστεράς ξεπερνάει και τις αγκυλώσεις του ΚΚΕ εσ. και την πολιτική αφλογιστία κάποιων ανένταχτων. Ένα κείμενο με υπογραφές από τη Θεσσαλονίκη ήλθε σαν δροσερή νιοή αυτό ακριβώς να υπενθυμίσει. Τέτοιοι προβληματισμοί υπάρχουν σε πολλά μέρη, σε πολλές παρές, σε πολλούς χώρους, άλλοι εκφρασμένοι, οι περισσότεροι σε αναμονή. Η μορφοποίηση και πολιτική έκφραση αυτού του προβληματισμού δεν θα αργήσει. Το ζήτημα για το ΚΚΕ εσ. είναι αν επιλέγοντας να κάνει πολιτική (η άλλη επιλογή μαθηματικά οδηγεί στην... μετεξέλιξη του σε λέσχη της κομμουνιστικής ανανέωσης) θα καταφέρει να αποτελέσει πόλο μα και καταλύτη σε αυτόν το χώρο και αν θα μπορέσει, αν όχι να ηγεμονεύσει (μάλλον απίθανο) να επηρεάσει σημαντικά ώστε η μορφοποίηση αυτού του χώρου να έχει πολιτικές συντεταγμένες κοντινές σε βασικές του θέσεις όπως ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός, η μετάβαση μέσα από διαρθρωτικές αλλαγές, η συνεχής προώθηση της δημοκρατίας στην πολιτική και την κοινωνία.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΚΚΣΕ, Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, συμπλήρωσε το πρώτο έτος στην εξουσία, λίγες μέρες μετά τη λήξη του 27ου Συνεδρίου του Κόμματος. Κατά τη διάρκειά του, άλλαξε όλη την ηγεσία των Σοβιετικών Ενόπλων Δυνάμεων (με εξαίρεση τον Αρχηγό του Σοβιετικού Ναυτικού, ναύαρχο Γκροτσώφ), έδωσε από το Πολιτικό Γραφείο όλους τους υπερήλικες και τους ανθρώπους του Μπρέζνιεφ, και μερικά ανώτερα στελέχη του κόμματος ως την κατηγορία της διαφθοράς και τους αντικατέστησε με στελέχη της εμπιστοσύνης του.

Όποιος, όμως, διάβασε προσεχτικά τα ημερίσματα πρακτικά του Συνεδρίου, όπως τα μετέδωσε η σοβιετική τηλεόραση, θα είναι βέβαιος ότι ο δρόμος της καινοουργίας ηγετικής ομάδας του ΚΚΣΕ, που δεν έχει συμπληρωθεί ακόμα, δεν θα είναι εύκολος. Γιατί θα πρόσεξε ότι στην πλειοψηφία τους οι Γενικοί Γραμματείς των Σοβιετικών Δημοκρατιών εξέφρασαν, με τον τρόπο τους, κάποιες επιφυλάξεις για τον περιορισμό των εξουσιών τους, που επέβαλε ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Επίσης, θα πρόσεξε ακόμα, ότι πολλοί δεν μίλησαν καθόλου. Πράγμα που θα πει ότι η καινούργια ηγετική ομάδα θα αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες, που είναι πιθανόν να εξουδετερωθούν, εν μέρει, απ' τον άνεμο αλλαγής που φυσά σ' όλη τη χώρα. Σημαντικά, όμως, είναι και τα δημιουργημένα συμφέροντα της μεγάλης πλειοψηφίας των μέσων κι ανωτέρων στελεχών του κόμματος.

Στην εσωτερική πολιτική, λοιπόν, θα πρέπει να υπερνικηθούν πολλές άμεσες και προπαντός έμμεσες αντιστάσεις, πριν ο ρυθμός βρει την ταχύτητα και την ορμή, που επιβάλλουν οι περιστάσεις. Κι αυτό θα έχει κάποια επίδραση και στην εξωτερική πολιτική, που τους βρήκε όλους, ή σχεδόν όλους, σύμφωνους.

Γιατί η οικονομία των ΗΠΑ, παρά την υπερβολική δυσκολία στην οποία βρίσκεται οι ασθενέστερες τάξεις, βρίσκεται σχεδόν σε άνηση. Γιατί, ακόμα, έχουν σχεδόν ξεπεράσει την κρίση και οι οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης, ενώ η οικονομία της Ιαπωνίας, παρά μια προσωρινή κάμψη, βρίσκεται σε καινούργια άνηση.

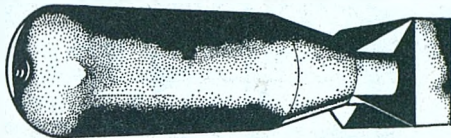
Αντίθετα, η οικονομία της ΕΣΣΔ βρίσκεται στα πρώτα βήματα του ξεπεράσματος της κρίσης στην οποία την έριξε η «πολιτική ακινησία» και η διασφάλιση των υπερβολικών προνομίων και άλλο τόσο των υπέρμετρων εξουσιών της κομματικής νομενκλατούρας, που ακολουθούσε το καθεστώς Μπρέζνιεφ. Πολιτική που βρήκε την ΕΣΣΔ, στο τέλος αυτής της περιόδου, σε μια βιομηχανική κρίση.

Επιπλέον, η οικονομική κατάσταση δεν ήταν καθόλου καλή και στις Λαϊκές Δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης —κυρίως στη Ρουμανία και την Πολωνία, αλλά και στη Βουλγαρία και την Τσεχοσλοβακία. Οι μόνες σοσιαλιστικές χώρες που δεν πλήγησαν ήταν η Λαοκρατική Γερμανία, και, σχετικά, η Ουγγαρία.

Η καθυστέρηση που θα έχουν να ξεπεράσουν η ΕΣΣΔ και οι Λαϊκές Δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης είναι πολύ μεγάλη. Κι αυτό έχει κάποια σημασία, εφόσον η διαφορά δυναμικού ανάμεσα στο Δυτικό και τον Ανατολικό Συνασπισμό είναι σχετικά μεγάλη —σε βάρους, φυσικά, του Ανατολικού Συνασπισμού.

Έτσι, η εξωτερική πολιτική του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, παρά το ότι είναι ολοκλη-

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΣΗ

ρωμένη και σχετικά μεγαλόπνοη, θα περάσει μεγάλες δυσκολίες. Και πρώτα από όλα, δεν θα επιτευχθεί η πρώτη της επιδίωξη, που είναι να σταματήσει ο «Πόλεμος των Άστρων» των Αμερικανών. Για τέσσερις λόγους:

1. Επειδή θα στοιχίσει 3 τρισεκατομμύρια δολάρια που τα έχουν απόλυτη ανάγκη οι μεγάλες αμερικανικές βιομηχανίες όπλων.

2. Επειδή συμμετέχουν στην προσπάθεια οι πιο προηγμένες χώρες του καπιταλιστικού κόσμου —η Ιαπωνία, η Αγγλία και Δ. Γερμανία και επιπλέον ο Καναδάς παίρνοντας πολύ λίγα ανταλλάγματα, ενώ εκείνες θα δώσουν δώρο στις ΗΠΑ το πολύτιμο επιστημονικό δυναμικό τους.

3. Επειδή οι ΗΠΑ έχουν πρόθεση να κάμψουν οικονομικά τη Σοβιετική Ένωση, σπρώχνοντάς την σε υπέρογκες στρατιωτικές δαπάνες, και

4. Το σπουδαιότερο, επειδή οι ΗΠΑ πιστεύουν ότι έχουν μεγάλη υπεροχή στις σχετικές έρευνες και ότι θα πετύχουν στο σκοπό τους τουλάχιστον μια δεκαετία ωρίτερα από την ΕΣΣΔ. Πράγμα που θα τις απαλλάξει από την αγωνία των σοβιετικών διηπειρωτικών πυραύλων και θα αλλάξει, έτσι, ριζικά τη διεθνή ισορροπία δυνάμεων.

Ο δεύτερος σκοπός της εξωτερικής πολιτικής της νέας ηγεσίας της ΕΣΣΔ θα επιτευχθεί, αν περάσει, με μεγάλη καθυστέρηση και ίσως, με πολλές αλλαγές. Εννοούμε, φυσικά, το σχέδιο για την απαλλαγή της ανθρωπότητας από όλα τα πυρηνικά όπλα ως το έτος 2.000. Είναι φανερό και ότι ο πρόεδρος Ρέηγκαν δεν έχει κανένα σκοπό να απαλλάξει την ΕΣΣΔ από τις τεράστιες δαπάνες των μεγάλων εξοπλιστικών προγραμμάτων, επειδή δεν θέλει να χάσει τη δυνατότητα να γονατίσει τη Μόσχα οικονομικά. Επειδή ο Ρέηγκαν και η πολιτική του συντροφιά δεν διακρίνονται ιδιαίτερα από αισθήματα πολιτικής —ή έστω, και σκέτης— ντροπής, θα καθυστερήσουν αδικαιολόγητα και ηθελημένα να δώσουν μια απάντηση, θα παρεκφεύγουν με διάφορες παραπλανητικές προτάσεις, που ξέρουν ότι επ' ουδενί λόγο θα γίνουν δεκτές από τη Σοβιετική Ένωση και τους συμμάχους της, για τον απλό λόγο ότι θα οδηγήσουν στην υπεροπλία των Αμερικανών και του ΝΑΤΟ.

Η δεύτερη αυτή πρόταση της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής θα γίνει, ίσως, δεκτή αν στις ερχόμενες προεδρικές εκλογές (στα 1988) κερδίσει οι Δημοκρατικοί. Αν, βέβαια, τα σχέδια για τον «Πόλεμο των Άστρων» οδηγηθεί σε κάποια τεχνολογικό «πέραςμα» που θα κάνει την όλη προσπάθεια να οδηγηθεί σε αίσιο τέ-

λος πολύ νωρίτερα απ' ό,τι υπολογίζουν και οι πολύ αισιόδοξοι, αυτό το ενδεχόμενο πρέπει να αποκλειστεί.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι η αμερικανική κυβέρνηση δεν έχει απαντήσει ακόμη στην πρόταση αυτή, έστω και κατ' αρχήν. Είναι χαρακτηριστικό, επειδή η σοβιετική πρόταση ξάφνιασε τους σημερινούς Αμερικανούς που δεν έχουν καθόλου πολιτική φαντασία. Κι αν γίνει δεκτή τελικά, θα γίνει με μεγάλη καθυστέρηση και όχι στο σύνολό της —και αυτό επειδή θα είναι πολύ μεγάλη η λαϊκή πίεση στις ευρωπαϊκές χώρες και, προπαντός, στις ΗΠΑ. Μα αυτό ακριβώς ήθελε και το διεθνές ειρηνιστικό κίνημα.

Εξάλλου και η άλλη πρόταση της ΕΣΣΔ —για τη διάσκεψη των πέντε πυρηνικών δυνάμεων (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και Λαϊκή Κίνα) που θα συζητήσουν τις προτάσεις της ΕΣΣΔ για μια «ολοκληρωμένη συμφωνία για τη συλλογική ασφάλεια», που προβλέπει μέτρα στον στρατιωτικό, τον πολιτικό που τον ουμανιστικό τομέα— δεν έχει λάβει απάντηση. Ίσως γιατί είναι πολύ εκτενής και βάζει προϋποθέσεις που είναι απαράδεκτες για τις ΗΠΑ και κατά κάποιο τρόπο για τη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία και πολύ λιγότερο για τη Δ. Γερμανία.

Όυτε έχει πάρει κάποια απάντηση η πρόταση του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ για ένα «παγκόσμιο συνέδριο για τα προβλήματα της οικονομικής ασφαλείας». Ίσως γιατί η κυβέρνηση των ΗΠΑ και σε κάποιο βαθμό και οι κυβερνήσεις της Μεγάλης Βρετανίας και της Δ. Γερμανίας έχουν την πρόθεση να μην γίνουν μεταβολές στο διεθνές οικονομικό σύστημα. Μα επίσης, ίσως γιατί ο Πρόεδρος Ρέηγκαν και η κυβέρνηση του έχουν την πρόθεση να χρησιμοποιήσουν το όπλο των οικονομικών εκβιασμών (οικονομικές κυρώσεις εναντίον των ήδην ατακτούντων, ή απαγορεύσεις εξαγωγής μηχανημάτων και υψηλής τεχνολογίας μηχανισμών που θα μπορούσαν να είναι στρατιωτικά χρήσιμα σε κάποιον αντίπαλο και συγκεκριμένα στην ΕΣΣΔ ή πιθανώς στη Λαϊκή Κίνα.

Μια έμμεση πρόταση της Σοβιετικής Ένωσης (που έγινε μέσω του πρωθυπουργού του Αφγανιστάν, Καρμάλ) που θα γίνει ίσως δεκτή, είναι πρόταση για κάποιο χρονοδιάγραμμα για την αποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν. Υπό έναν όρο: να πάψουν να ενισχύουν τους εθνικιστές Αφγανούς αντάρτες οι ΗΠΑ. Κάποιες πληροφορίες λένε ότι η συμφωνία ήδη έγινε. Να δούμε...

Και άλλες σοβιετικές προτάσεις δεν έχουν λάβει απάντηση. Και προφανώς δεν θα λάβουν σύντομα.

Τι όμως κερδίζει η νέα σοβιετική ηγεσία; Το ότι έδωσε δείγματα πολιτικής ωριμότητας και στο λαό της και τους λαούς όλου του κόσμου, και το κέρδος στο εσωτερικό και στο εξωτερικό θα έρθει αργότερα. Οι Σοβιετικοί είναι βέβαιοι. Και η βεβαιότητα τους ενισχύεται από το γεγονός ότι έχουν δώσει πειστικές απαντήσεις σε πολλά καυτά προβλήματα και προπαντός, στο καυτό πρόβλημα του πυρηνικού ολέθρου.

Ελπίζουν, δηλαδή, οι σοβιετικοί ότι με την ανοιχτή διπλωματία που κάνουν, θα πείσουν τους λαούς να ασκήσουν πίεση στις κυβερνήσεις τους και στην κυβέρνηση των ΗΠΑ να δεχτούν τις προτάσεις από τις οποίες κρέμεται η ζωή τους.

ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ

Κλειδί ή αυτοδιάθεση

Συνέντευξη του διπλωματικού αντιπροσώπου της PLO Φουάντ Αλ-Μπιτάρ στη συνεργάτρια του ANTI Φλωρέσκα Καρανάσου

Με την ευκαιρία της άφιξης του νέου διπλωματικού αντιπροσώπου της PLO στη χώρα μας, ζητήσαμε συνέντευξη η οποία και μας δόθηκε στις 22/3/1986. Η συζήτησή μας με τον Φουάντ Αλ-Μπιτάρ περιστράφηκε κυρίως γύρω από την κατάσταση που διαμορφώνεται ύστερα από την κατάρρευση της συμφωνίας Χουσεΐν - Αραφάτ για κοινή ιορδανοπαλαιστινιακή εκπροσώπηση σε ενδεχόμενες ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. *Ιδού τα κυριότερα σημεία της:*

ΕΡ.: Μετά την πρόσφατη καταγγελία, από μέρος του βασιλιά Χουσεΐν, της κοινής ειρηνευτικής πρωτοβουλίας του με τον Γιάσερ Αραφάτ, πώς διαμορφώνονται οι σχέσεις σας με την Ιορδανία;

ΑΠ.: Στη σχετική ανακοίνωση της PLO ξεκαθαρίστηκε ότι, σε πολλά σημεία δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε, αν δεν ληφθεί υπόψη η αυτοδιάθεση του παλαιστινιακού λαού, που αποτελεί και το κλειδί για την ειρηνική λύση του προβλήματος. Με την ανακοίνωσή μας αυτή απαντάμε αναλυτικά σε όλα τα σημεία στα οποία έθιξε ο βασιλιάς Χουσεΐν και τονίζουμε ότι η ευθύνη για την ματαίωση της πρωτοβουλίας βαρύνει το Ισραήλ και την Αμερική. Εμείς θα συνεχίσουμε την προσπάθειά μας για την επίτευξη της ειρήνης.

Εξάλλου, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου, ιδιαίτερα εκείνες του Αλγερίου και του Αμμάν, το '83 και '84 αντίστοιχα, έχουμε στενές και εγκάρδιες σχέσεις με την Ιορδανία και επιθυ-

μούμε να τις διατηρήσουμε. Έχουμε κάνει ό,τι μπορούμε για να μην χαλάσουν αυτές οι σχέσεις. Αυτή μας η στάση δεν θα αλλάξει χωρίς απόφαση του Παλαιστινιακού Εθνικού Συμβουλίου.

ΕΡ.: Νομίζετε ότι η πρόσφατη προσέγγιση μεταξύ Συρίας και Ιορδανίας επηρέασε την απόφαση του Χουσεΐν; Γιατί ο Χουσεΐν πήρε αυτή την απόφαση;

ΑΠ.: Δεν πιστεύω ότι την επηρέασε. Μεγαλύτερη πίεση ασκήθηκε από την αμερικανική πλευρά η οποία απέρριψε την ειρηνευτική πρωτοβουλία και δεν έδωσε καμία διέξοδο στο βασιλιά Χουσεΐν αφού αρνείται να αναγνωρίσει την PLO και την αυτοδιάθεση του παλαιστινιακού λαού.

ΕΡ.: Σύμφωνα με μια ευρέως διαδεδομένη άποψη, ο Αραφάτ φέρει τεράστια ευθύνη επειδή δεν αξιοποίησε την ευκαιρία αυτής της πρωτοβουλίας σπυδόντας να δεχτεί τις αποφάσεις 242 και 338 του ΟΗΕ ώστε να αφαιρέσει κάθε επιχείρημα από τους δυτικούς. *Εσείς τι γνώμη έχετε;*

ΑΠ.: Καταρχήν, δεν νομίζω ότι επρόκειτο πράγματι για ευκαιρία διότι οι ΗΠΑ και το Ισραήλ δεν θέλουν την ειρήνη. Έπειτα, δεν μας προσφέρθηκε τίποτε που να βρίσκεται κοντά στις επιδιώξεις μας. Η 242 μας αντιμετωπίζει ως πρόσφυγες, δεν λύνει το πρόβλημά μας. Τις αποφάσεις του ΟΗΕ που αφορούν τους Παλαιστινίους τις δεχόμαστε όλες μαζί, πακέτο. Δεν μπορούμε να δεχτούμε τις 242 και 338 ξεχωριστά και να ξεχάσουμε τις υπόλοιπες.

ΕΡ.: *Εντούτοις, δεν νομίζετε ότι, με την*

εξάπλωση των ισραηλινών οικισμών στη Δυτ. Όχθη και στη Γάζα, ο χρόνος κυλάει εις βάρος σας;

ΑΠ.: Πιστεύουμε ότι τελικά θα πετύχουμε τους σκοπούς μας και θα αποκτήσουμε δικό μας ανεξάρτητο κράτος. Εμπνεύμαστε από τους αγώνες άλλων λαών που στο τέλος πέτυχαν τους σκοπούς τους.

Οι οικισμοί είναι μια πίεση. Οι Ισραηλινοί θέλουν να ιδρύσουν και άλλους αλλά, σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, τους είναι όλο και πιο δύσκολο να προσελκύσουν νέους εποίκους, και όχι μόνο από λόγους οικονομικούς. Η αντίστασή μας ενάντια στην κατοχή έχει ενταθεί τα δύο τελευταία χρόνια. Οι ένοπλες επιθέσεις μας έχουν φέρει σε πολύ δύσκολη θέση τους κατακτητές. Η επέκταση των οικισμών αποσκοπεί περισσότερο στο να πείσει τους ίδιους τους Ισραηλινούς ότι αποτελούν υπερδύναμη στην περιοχή και έχουν τη δύναμη να επεκτείνουν όσο θέλουν.

ΕΡ.: *Φαίνεται ότι η περσινή απόφαση του Αραφάτ, να ακολουθησει την ειρηνευτική διαδικασία από κοινού με την Ιορδανία, είχε κάποιο κόστος για τον ίδιο, αφού τον αποξένωσε από ένα μέρος της PLO. Μήπως, μετά την καταγγελία της συμφωνίας από τον Χουσεΐν, μένει μετέωρος ο Αραφάτ;*

ΑΠ.: Όχι καθόλου. Η PLO δέχτηκε αυτή την πολιτική στη σύνοδο του Αμμάν. Βεβαίως, έγινε πολλή συζήτηση και αναπτύχθηκε ισχυρή επιχειρηματολογία στο εσωτερικό της οργάνωσης αλλά στο τέλος καταλήξαμε σε συμφωνία. Δεν πιστεύω ότι ο Αραφάτ είναι μετέωρος. Δεν ήταν απόφαση του Αραφάτ

μονάχα αλλά ολόκληρης της PLO.

Τώρα, έχουμε μελετήσει την κατάσταση που διαμορφώθηκε μετά τον πρόσφατο λόγο του βασιλιά Χουσεΐν, και του έχουμε απαντήσει πολύ ήρεμα και ύστερα από πολλή σκέψη. Πιστεύουμε ότι το μπαλάκι βρίσκεται στην απέναντι πλευρά, τώρα, και αυτοί θα πρέπει να κάνουν κάτι για να ξεκαθαρίσουν τη θέση τους.

ΕΡ.: Ποιοι είναι «αυτοί»;

ΑΠ.: Κυρίως οι Αμερικανοί και οι Ισραηλινοί. Αλλά και η Ιορδανία πρέπει να σκεφτεί την καινούργια κατάσταση.

ΕΡ.: Πώς θα μπορούσε να συνεχιστεί, η ειρηνευτική διαδικασία από δω και μπρος;

ΑΠ.: Επί 40 περίπου χρόνια τώρα, οι Παλαιστίνιοι έχουν υποφέρει και καταπιεστεί, είτε στα κατεχόμενα εδάφη είτε στην εξορία τους. Έχουμε αγωνιστεί 21 χρόνια τώρα, και θα πετύχουμε τους στόχους μας. Ο πρωταρχικός μας στόχος είναι η αυτοδιάθεση χωρίς την οποία δεν θα υπάρξει ειρήνη στην περιοχή.

ΕΡ.: Αν συνεχιστεί η επαναπροσέγγιση Αμερικής - Σοβιετικής Ένωσης, πιστεύετε ότι θα τους επέτρεπαν οι συνθήκες να προχωρήσουν σε μια διευθέτηση της μεσανατολικής διαμάχης; Ποιες επιπτώσεις θα μπορούσε να έχει στο Παλαιστινιακό πρόβλημα αυτή η επαναπροσέγγιση;

ΑΠ.: Η διάσκεψη κορυφής στη Γενεύη έγινε για να ασχοληθούν με τα πυρηνικά, τον Πόλεμο των Άστρων και τη διεθνή ασφάλεια. Έπειτα, θα συζητούσαν και τα θερμά σημεία του κόσμου. Αυτή η επαναπροσέγγιση θα φέρει την ειρήνη, αν εκείνοι το θελήσουν. Εμείς έχουμε εμπιστοσύνη στους φίλους και συντρόφους μας στη Σοβιετική Ένωση. Έχουν επίγνωση του πόσο υποφέρουμε και παλεύουμε. Πιστεύουμε ότι θα υποστηρίξουν τις θέσεις μας για ειρήνη στην περιοχή.

Τώρα, αν οι Αμερικανοί θέλουν, όπως λένε, ειρήνη σ' όλο τον κόσμο γιατί να μην τη θέλουν σ' αυτή την περιοχή;

ΕΡ.: Τι γνώμη έχετε για τις προσπάθειες της Σοβιετικής Ένωσης να προσεγγίσει συντηρητικά αραβικά καθεστώτα;

ΑΠ.: Είναι φυσικό για ένα κράτος σαν τη Σοβιετική Ένωση να επιδιώκει καλές σχέσεις σ' αυτή την περιοχή που βρίσκεται τόσο κοντά της και κατοικείται, από φίλους λαούς. Είναι μια καλή τακτική, και μεις θέλουμε αυτή την επαναπροσέγγιση μεταξύ, ΕΣΣΔ και αραβικών κρατών. Είναι ένας τρόπος να βοηθηθεί ο λαός μας και επίσης να ασκήσει επιρροή στους Αμερικανούς.

ΕΡ.: Κατά πόσον ωφελεί την PLO η εμφάνιση στον ένοπλο αγώνα αφού ούτως ή άλλως, η πρόσβαση των ανταρτών στην Παλαιστίνη είναι πολύ δύσκολη πια;

ΑΠ.: Όταν εγκαταλείψαμε τη Βηρυτό, το 1982, και ιδιαίτερα όταν σκορπίσαμε σε διάφορα αραβικά κράτη, όλοι νόμισαν ότι ο παλαιστινιακός λαός και ο αγώνας μας για αυτοδιάθεση, για τα δικαιώματά μας και για την πατρίδα μας, είχε χάσει κάθε επιρροή στην περιοχή. Έχουμε τους ανθρώπους μας στα κατεχόμενα εδάφη, τις επαφές μας μαζί τους, τους κινητοποιούμε και τους τροφοδοτούμε με όπλα κι εκείνοι συνεχίζουν τον αγώνα μας στο εσωτερικό. Εκτός απ' αυτό οι άν-

θρωποι μας στο εξωτερικό στις αραβικές χώρες, εξασκούνται περισσότερο, οργανώνονται καλύτερα κι έχουν καινούργια όπλα για να εξασκούνται. Δεν καθόμαστε αυτά τα 3 χρόνια με σταυρωμένα τα χέρια. Οργανώμαστε περισσότερο και ετοιμαζόμαστε για την επόμενη φάση και στον ένοπλο αγώνα και στον πολιτικό αγώνα.

ΕΡ.: Μετά τις πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις, ο Αραφάτ είχε δηλώσει ότι θα συνεργασθεί με τις δυτικές μυστικές υπηρεσίες και ότι θα τις βοηθήσει να χτυπήσουν άλλες παλαιστινιακές οργανώσεις που θεωρούνται υπεύθυνες για την τρομοκρατία και έχουν έρθει σε ανοικτή ρήξη μαζί του. Πώς χαρακτηρίζετε αυτή τη στάση;

ΑΠ.: Δεν είπαμε ότι θα συνεργαστούμε με τις δυτικές μυστικές υπηρεσίες. Είπαμε ότι είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε (αν κάποια χώρα συνελάμβανε κανέναν από τους τρομοκράτες) κάτι γι' αυτές τις ενέργειες, ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι και ποιος τους έστειλε, ώστε να βοηθήσουμε και να είμαστε σε θέση να σταματήσουμε αυτές τις ενέργειες. Αλλά ποτέ δεν είπαμε ότι είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε με τις δυτικές μυστικές υπηρεσίες. Εμείς καταδικάζουμε όλες τις τρομοκρατικές ενέργειες. Ο Αραφάτ, εξάλλου, στη δήλωσή του από το Κάιρο, είπε ότι διαχωρίζουμε τον ένοπλο αγώνα εναντίον του εχθρού μέσα στα κατεχόμενα εδάφη από την τρομοκρατία.

ΕΡ.: Ποια είναι η διαφωνία μέσα στη Φατάχ γύρω από τη στρατηγική της οργάνωσης;

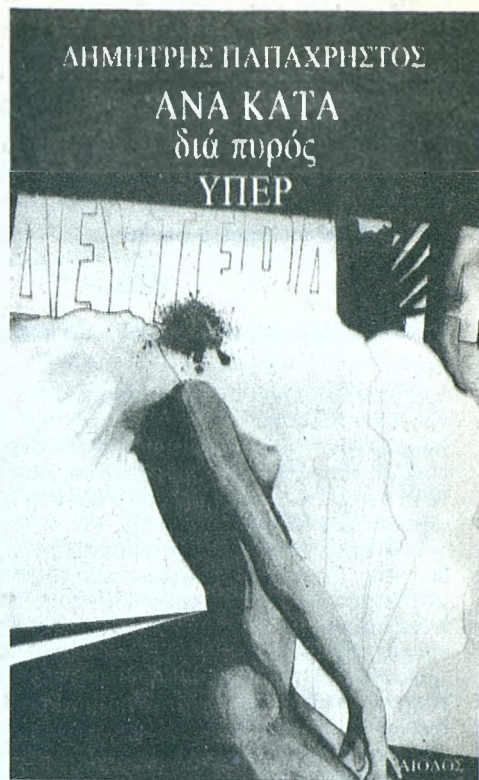
ΑΠ.: Δεν υπάρχει καμιά απολύτως διαφωνία.

ΕΡ.: Ποια γνώμη έχετε για τις πρωτοβουλίες γύρω από το άνοιγμα ενός ανεπίσημου διαλόγου στα κατεχόμενα εδάφη ανάμεσα στον παλαιστινιακό και ισραηλινοί λαό; Μπορεί να οδηγήσει πουθενά;

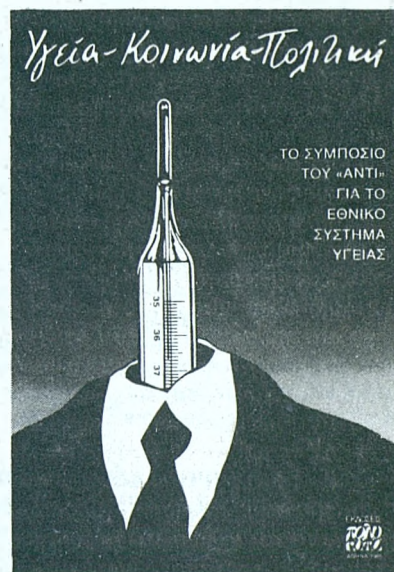
ΑΠ.: Η PLO έχει προσεγγίσει πολλούς προοδευτικούς Ισραηλινούς, οι οποίοι υποστηρίζουν την αυτοδιάθεση των Παλαιστινίων, για να φτάσουμε σε κάποια αμοιβαία κατανόηση. Αλλά μια λύση θα βρεθεί μόνο με την PLO κι όχι άλλες ομάδες. Πάντως αυτός ο διάλογος θα πρέπει να είναι πολύ περιορισμένος σε στόχους, καθότι χρειάζεται πολύς καιρός για να πετύχουμε μια αμοιβαία κατανόηση. Εμείς δεν πάγαμε ποτέ να μιλάμε στους Ισραηλινούς. Δεν έχουμε καμία αντίρρηση να συζητήσουμε μ' εκείνους που θέλουν να συζητήσουν μαζί μας. Νομίζω ότι πολλοί Ισραηλινοί θέλουν αυτό το διάλογο. Υποφέρουν αρκετά, όχι μόνο από την στρατιωτική και οικονομική πλευρά, αλλά η όλη κοινωνική κατάσταση έχει δυσκολέψει πολύ. Οπωσδήποτε όμως το καθεστώς το συμφέρει να σταματήσει έναν τέτοιο διάλογο.

ΕΡ.: Ποιον ρόλο θα μπορούσε να παίζει η Ελλάδα για να βρεθεί μια λύση στο Παλαιστινιακό;

ΑΠ.: Η Ελλάδα έχει ήδη παίξει ένα ρόλο, ιδιαίτερα μέσα στην Κοινή Αγορά και θέλει να συνεχίσει αυτό το ρόλο, για να θέσει το Παλαιστινιακό σε συζήτηση. Έχουμε μια πολύ καλή υποστήριξη και από την ελληνική κυβέρνηση και το λαό και τα πολιτικά κόμματα για την οποία νιώθουμε ευγνωμοσύνη. □

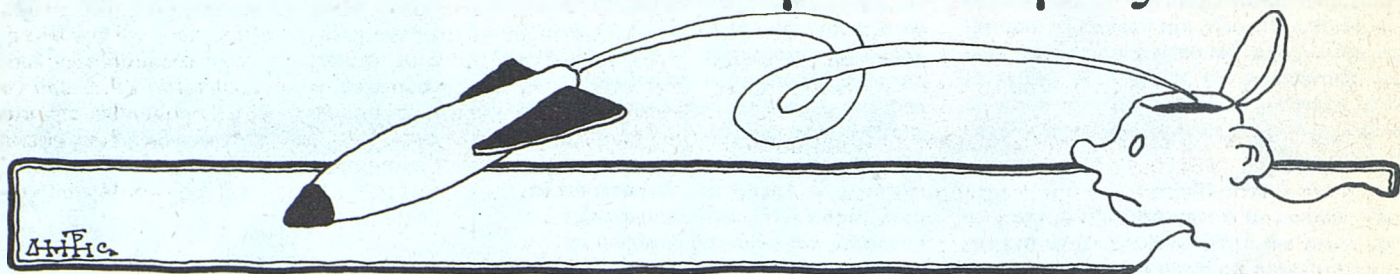

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκιμίδη, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

Τα όπλα και το μέλλον μας

του Μιχ. Ν. Ράπτη

Υπάρχει μια εσκεμμένη προσπάθεια να υποβιβαστεί η σημασία του 27ου συνεδρίου του ΚΚΣΕ και των αποφάσεών του. Αναγνωρίζεται γενικά ότι στο συνέδριο εδραιώθηκε η θέση και η δύναμη του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, όσο ποτέ δεν έγινε μ' έναν νέο Γενικό Γραμματέα, από το θάνατο του Στάλιν ιδίως σε τόσο σύντομο διάστημα.

Η άνετη πλειοψηφία που διαθέτει τώρα ο νέος ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης είναι ολοφάνερη τόσο στο ΠΓ όσο στη Γραμματεία του και την ΚΕ του κόμματος. Αναγνωρίζεται επίσης ότι τα «ανοίγματα» προς όλες τις κατευθύνσεις, στον εσωτερικό και εξωτερικό τομέα, υπήρξαν πολλά και ποικίλα.

Αλλά τάχα παραμένουν ακόμα κάπως σκοτεινά και διαφορεμένα, ιδίως όσα θίγουν το κεντρικό θέμα του συνεδρίου που ήταν η «ριζική, εσωτερική, μεταρρύθμιση». Το συνέδριο κατέκρινε δριμύτατα, και ενταφίασε χωρίς λουλούδια και κενά λόγια τη μακριά περίοδο στασιμότητας, αδράνειας, συντηρητισμού της βασιλείας του Μπρέζνιεφ, και το σκυθρωπό ιδίως τέλος της.

Αλλά πρόκειται πραγματικά για απαρχή βαθιάς νέας τομής στο γραφειοκρατικό παγόβουνο της κομματικής και κρατικής εξουσίας, ή για επιφανειακή ανακαίνιση ενός πεπαλαιωμένου οικοδομήματος που το εγκατέλειψε από καιρό και οριστικά η δημιουργική του πνοή;

Πολλοί διεθνείς παρατηρητές διερωτώνται, που ορισμένοι από αυτούς είναι πραγματικά ανίκανοι να δώσουν μια ικανοποιητική και για τους ίδιους απάντηση. Η δυσκολία αυτή προέρχεται κατά τη γνώμη μας από το γεγονός ότι για τον Μ. Γκορμπατσόφ, την ομάδα γύρω του και τις πολύ πλατύτερες κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις που τον προωθούν και τον στηρίζουν, η φάση του συνεδρίου σκοπό είχε να διαγράψει τα ανοίγματα, εξασφαλίζοντας μια γενική έγκριση, που θεμελιώνει τη δύναμη της νέας ηγεσίας στο Κόμμα και το ελεγχόμενο απ' αυτό κράτος.

Ένα ορισμένο «φλου», ήταν απαραίτητο σ' αυτή τη φάση, αν και τόσο στην πολύωρη εισήγηση του Μ. Γκορμπατσόφ όσο και στα άλλα ντοκουμέντα του συνεδρίου, καθώς και στις διάφορες επεμβάσεις των οπαδών του Γενικού Γραμματέα, υπάρχει ήδη η ιδεολογική θεμελίωση για οποιαδήποτε τολμηρότερη ανάπτυξη όλων των θεμάτων, εσωτερικών και εξωτερικών. Θα σταθούμε εδώ στα εξωτερικά θέματα.

ΤΟ «ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ» ΤΟΥ ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ

Αν κύρια ιδέα του συνεδρίου στον εσωτερικό τομέα είναι η «επιτάχυνση της κοινωνικο - οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» που αναλύεται σ' όλες τις προϋποθέσεις και επιπτώσεις, κύρια ιδέα στον εξωτερικό τομέα είναι ο «δραστικός περιορισμός των εξοπλισμών και η δημιουργία μιας αξιόπιστης διεθνούς ασφάλειας ίσης για όλα τα κράτη». Πρόκειται για το «ενιαίο πρόγραμμα» των προτάσεων του Μ. Γκορμπατσόφ που αποβλέπει στην «ολοκληρωτική κατάργηση των όπλων μαζικής καταστροφής πριν από το τέλος αυτού του αιώνα».

Κανονικά οι προτάσεις αυτές, οι πιο ριζοσπαστικές που έγιναν ποτέ από τη σοβιετική ηγεσία, έπρεπε να θεωρηθούν πραγματικά «ιστορικές» και να χαιρετιστούν σαν τέτοιες.

Όμως όχι μόνο υποβαθμίζονται συστηματικά, αλλά βρισκόμαστε μπροστά σε μια εννοχρηστωμένη αντεπίθεση, που αποσκοπεί να διαιωώσει την κούρσα των εξοπλισμών. Είναι φανερό ότι ο κύριος λόγος που ωθεί τη νέα σοβιετική ηγεσία προς

τέτοιες προτάσεις έγκειται στην ανάγκη της να προβεί οπωσδήποτε σε σημαντικές εσωτερικές οικονομικο-κοινωνικές μεταρρυθμίσεις.

Γι' αυτό το σκοπό κάποια σημαντική ύφεση στις σχέσεις με τις ΗΠΑ και στην κούρσα των εξοπλισμών είναι απολύτως αναγκαία. Κανονικά όποιος ενδιαφέρεται κυρίως για το πώς τελικά θα αποφευχθεί ο ατομικός πόλεμος, η πιο φοβερή απειλή για το σύγχρονο πολιτισμό, πρέπει να ευνοεί εξελίξεις στη Σοβιετική Ένωση, ικανές να την προσανατολίσουν προς μια δημοκρατικότερη κοινωνία.

Το επιχείρημα ότι πρόκειται για «στρατιωτικό κράτος» που ακατάσχετα ρέπει προς την επέκταση δια της βίας και τον πόλεμο, αναιρείται βέβαια αν πραγματικά τώρα η σοβιετική ηγεσία επιδιώκει ειλικρινά γενικό αποπλισμό.

Οι οπαδοί του επιχειρήματος έχουν μιαν ιστορική ευκαιρία να ελέγξουν τη βασιμότητά του όχι αγνοώντας, παραμορφώνοντας ή απορρίπτοντας τις προτάσεις του Γκορμπατσόφ, αλλά ανταποκρινόμενοι σ' αυτές υπεύθυνα και συγκεκριμένα.

Υπάρχει μια «χρυσή ευκαιρία» όπως είπε ο Ε. Κέννεντυ, μια «ιστορική ευκαιρία» όπως θα λέγανε άλλοι, να δοκιμασθεί η σοβαρότητα και αξιοπιστία της σοβιετικής ηγεσίας.

Κάθε άρνηση της ευκαιρίας αυτής θα 'ναι δείγμα της ανευθυνότητας των άλλων ηγεσιών του κόσμου μπροστά στο κύριο ζήτημα της εποχής μας που είναι η στάση απέναντι στον «πόλεμο και την ειρήνη».

Το επιχείρημα ότι καλύτερα να μείνει η Σοβιετική Ένωση οικονομικά καθυστερημένη και αποδυναμωμένη, παρά να προοδεύει σχετικά, γιατί έτσι «ισχυροποιείται» και γίνεται πιο «επικίνδυνη» δεν είναι μόνο μυωπική πολιτική που προωθεί το «χειρότερο» αλλά είναι και πολλαπλά ασύσταστο.

Η Σοβιετική Ένωση είναι χώρα αντικειμενικά πολύ πλούσια, εν μέρει ακόμα ανεκμετάλλευτη και διαθέτει πολιτικο-κοινωνικό σύστημα ικανό να επιβάλλει μακριά περίοδο αυστηρής λιτότητας στους πολίτες της ώστε να μπορεί η χώρα να υποστεί, χωρίς να γονατίσει, τις θυσίες από μια νέα κούρσα των εξοπλισμών. Ενώ είναι ζήτημα αν οι ΗΠΑ μπορέσουν να συνεχίσουν για πολλά ακόμα χρόνια ένα επίπεδο εξοπλισμών σαν το τωρινό, χωρίς παραπέρα εξάρθρωση των οικονομικών και της βιομηχανίας της χώρας.

Ο κίνδυνος άλλωστε μιας στρατιωτικής εξαπλώσης της Σοβιετικής Ένωσης στην Ευρώπη και τον κόσμο, μόνο σε περίπτωση κρηκτικής κατάστασης στο εσωτερικό θα μπορούσε να προκύψει, όπως έγινε στην ιστορία με αυτοκρατορίες που αναζήτησαν τη διέξοδο της εσωτερικής τους κρίσης σε εξωτερικές περιπέτειες. Απομένει στην ουσία το επιχείρημα ότι οποιαδήποτε σοβαρή οικονομικο - κοινωνική βελτίωση της Σοβιετικής Ένωσης θα αναζωπύρωνε την αίγλη του «κομμουνισμού» στο εξωτερικό.

Πράγματι τέτοιος «κίνδυνος» υπάρχει όσο ο καπιταλισμός διατηρείται σε κρίση, και δεν κατορθώνει να εδραιώσει μια παγκόσμια κοινωνική τάξη, υψηλού υλικού και πνευματικού επιπέδου. Αντίθετα η εξέλιξη του και στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες τείνει τώρα προς μια δυαδική κοινωνία, όπου ένα μέρος ευημερεί ενώ ένα άλλο μέρος πέφτει σε χρόνια ανεργία και φτωχοποίηση.

Αν η νέα σοβιετική ηγεσία μπορέσει να υπερνικήσει την τεράστια αντίδραση του ευρύτατου συντηρητικού στρώματος της κομματικής και κρατικής γραφειοκρατίας που κυβερνά

και περάσει ορισμένες βαθιές οικονομικό - κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, είναι βέβαιο ότι ο καπιταλισμός σε δομική κρίση θα δεχθεί ένα θανάσιμο, μακρόχρονο, χτύπημα. Αλλά αυτό δεν μπορεί να 'ναι επιχείρημα που θα ασπαστεί η συντριπτική πλειοψηφία της κοινής γνώμης. Στη σημερινή του φάση το σύστημα του «υπαρκτού σοσιαλισμού» έχει χάσει την έλξη του πάνω στους εργαζόμενους των ανεπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών.

Αν όμως φανεί ότι διατηρεί την ικανότητα προς μεταρρυθμίσεις που χωρίς να βάζουν αμέσως σε κίνδυνο τις βασικές δομές του συστήματος, βελτιώνουν κάπως στην απέραντη «περιφέρεια» του οικονομική του εικόνα, αλλά και πραγματικότητα, αυτό θα 'χει και διεθνείς συνέπειες. Καπιταλισμός και «υπαρκτός σοσιαλισμός» μοιράζονται τον κόσμο της εποχής μας σαν δύο κοινωνικά συστήματα που το μέλλον τους μας είναι προσδιοριστικό, αν και ακόμα αβέβαιο.

ΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Αν πράγματι ο ανεπτυγμένος καπιταλισμός, οδηγεί προς μια δυαδική κοινωνία προνομιούχων και νέων «φτωχών» τόσο στις μητροπόλεις και ιδίως στην απέραντη «περιφέρεια» του Γρίτου Κόσμου ενώ ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» αρχίζει να μπαίνει στη φάση της οικονομικο-κοινωνικής μεταρρύθμισης, προθάλαμο μιας κατοπινής ολοκλήρωσης της «Επανάστασης», αυτό θα κριθεί εκτός άλλων και από τη στάση των δύο συστημάτων απέναντι στο κύριο θέμα της εποχής μας, του «Πολέμου και της Ειρήνης».

Είναι πραγματικά ο «ύστερος καπιταλισμός» οργανικά συνδεδεμένος με τον милитарισμό, τα ατομικά όπλα, την πολεμική βιομηχανία; Είναι ο έστω «υπαρκτός Σοσιαλισμός» το ίδιο κι αυτός οργανικά συνδεδεμένος με τα όπλα; Ή ενώ ο καπιταλισμός έχει οργανική ανάγκη για την ίδια την οικονομία του απ' το αέναο κίνητρο, τονωτικό των πολεμικών δαπανών, ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» αντίθετα δεν έχει ζωτική ανάγκη από τέτοιο κίνητρο;

Οι προτάσεις γενικού αφοπλισμού της νέας σοβιετικής ηγεσίας, δίδουν μια μοναδική ευκαιρία για ν' αντιμετωπιστεί πρακτικά και συγκεκριμένα το ζήτημα αυτό, βασικής επίσης θεωρητικής σημασίας. Οι αντιδράσεις έως τώρα των Δυτικών είναι αρνητικές και στηρίζονται σε διάφορα επιχειρήματα από τα οποία αναφέραμε ήδη μερικά.

Ας προσθέσουμε εκείνο της έλλειψης εμπιστοσύνης στους Σοβιετικούς, το δύσκολο των επαληθεύσεων οποιουδήποτε μετρου παύσης των δοκιμών, μετάθεσης ή καταστροφής των ατομικών όπλων, την ανάγκη ισοφάρισης προηγούμενης πολεμικής τάχα υπεροχής των Σοβιετικών τόσο σε ατομικά όσο και σε συμβατικά όπλα. Πίσω όμως από όλα αυτά τα επιχειρήματα προβάλλουν ήδη καθαρά δυο κυρίως λόγοι: ότι η ασφάλεια των δυτικών εξαρτάται κυρίως από την ατομική τους ασπίδα. Ότι οι πολεμικές δαπάνες είναι απαραίτητο κίνητρο της οικονομίας τους.

Αν όμως η ασφάλεια ενός συστήματος εξαρτάται πραγματικά από τα ατομικά όπλα αυτό σημαίνει καταδίκη τέτοιου συστήματος, ανίκανου να εναποθέσει την «άμυνά» του εναντίον οποιουδήποτε «εισβολέα» ή «κατακτητή» στη γενική, καθολική κινητοποίηση των πολιτών του, στην κατά βάθος μακρόχρονη, πολύμορφη αντίστασή τους, «παθητική» και «ενεργητική» ακόμα και ένοπλη, χωρίς όμως σε καμιά περίπτωση την προσφυγή στα ατομικά όπλα.

Αν ένα κοινωνικό σύστημα διακρίνεται πραγματικά από βαθιές ανώτερες ηθικές και πολιτιστικές αξίες, αν πραγματικά έχει τη συνειδητή συγκατάθεση της συντριπτικής πλειοψηφίας των πολιτών του, διαθεθειμένων τότε πολύμορφα και μακρόχρονα να το υπερασπίσουν, είναι πρακτικά ακατανίκητο. Όχι μόνο γιατί οποιουδήποτε κατώτερου πολιτισμού εισβολέας τελικά θα εξαντληθεί από τέτοια αντίσταση, αλλά και γιατί κινδυνεύει να αυτοδιαλυθεί από «τα μέσα» το κατώτερο σύστημα του, όταν εισβάλλει και προσωρινά κατακτήσει μια γήινη περιοχή καθαρά ανωτέρου πολιτισμού.

Ενώ προσφυγή απ' αρχής στην «προστασία» των ατομικών όπλων όχι μόνο δείχνει έλλειψη κάθε εμπιστοσύνης στις αξίες του καθεστώτος αλλά και θα συνεπάγεται οπωσδήποτε αμοιβαία καθολική καταστροφή. Αφού αποκλείεται πια σε κάθε

περίπτωση ένας γενικός ατομικός πόλεμος να σεβαστεί οποιοδήποτε «ιερό καταφύγιο» και να καταλήξει σε οποιαδήποτε «νίκη».

Μόνο προνομιούχες μειοψηφίες αποτελούμενες από άτομα που έχουν συνδέσει την έννοια της ύπαρξής τους με την άσκηση απεριόριστης εξουσίας και την κατοχή απεριόριστου ελισσής υλικού πλούτου, μπορεί να 'ναι διατεθειμένα καλύτερα να «αυτοκτονήσουν» παρά να υποστούν έστω προσωρινά την κατάργηση τέτοιων προνομίων. Αλλά η αυτοκτονική τους έφεση σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να ταυτίζεται με τα συμφέροντα και τις αντιλήψεις της συντριπτικής πλειοψηφίας των κοινών ανθρώπων.

ΟΙ «ΛΟΓΙΚΕΣ» ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

Απομένει στην ουσία το τελευταίο και σοβαρότερο επιχείρημα: ότι οι πολεμικές δαπάνες είναι πράγματι μόνιμο και βασικό κίνητρο της σύγχρονης καπιταλιστικής οικονομίας. Αυτό είναι ολοφάνερο στην περίπτωση της αμερικανικής οικονομίας ειδικότερα μετά τη μεγάλη οικονομική κρίση των ετών 1930. Η οικονομία των ΗΠΑ βγήκε από την κρίση με το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως το προσπάθησε και η γερμανική οικονομία με τον Χίτλερ, η πιο δυναμική εκείνη την εποχή καπιταλιστική ευρωπαϊκή οικονομία.

Αλλά και μεταπολεμικά κάθε φορά που η αμερικανική οικονομία πέφτει σε σχετική κρίση, («ύφεση») η αλματική άνοδος των πολεμικών δαπανών, συνδυαζόμενη ή όχι με μερικούς πολέμους αποτελεί το κύριο κίνητρο προσωρινού ξεπεράσματος της κρίσης αυτής. Η περίπτωση των πολεμικών δαπανών επι καθεστώτος Ρήγκαν είναι η πιο πρόσφατη και προσιτή για την επαλήθευση ή όχι τέτοιας διάγνωσης.

Είναι γνωστό ότι ένα από τα κύρια θέματα της εκλογικής επιτυχίας του Ρήγκαν ήταν η αναστήλωση της πολεμικής δύναμης των ΗΠΑ που τάχα υστερούσαν κατά πολύ από την αντίστοιχη της Σοβιετικής Ένωσης. Έτσι δικαιολογήθηκε ένα τεράστιο ανερχόμενο ύψος πολεμικών δαπανών που προκάλεσε

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

Α. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
Π. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Η πόλη μας
Θεσσαλονίκη

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΓΡΙΒΑΣ
Ψυχιατρικός ολοκληρωτισμός

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

τεράστιο επίσης έλλειμμα του προϋπολογισμού, τώρα γύρω στα 200 δις δολάρια. Όμως πίσω από το πρόσχημα αυτό υπήρχε ένας βαθύτερος λόγος: η ανάκαμψη της οικονομίας της χώρας.

Για το επίτευγμα αυτό μπήκε μπροστά ένας ιδιότυπος συνδυασμός πληθωριστικής και αντιπληθωριστικής πολιτικής που σχετικά πέτυχε στην πρώτη του φάση χάρη στην επιβολή του δολαρίου σαν του μοναδικού νομίσματος αποθεμάτων και την ελξη που ασκεί η γενική δύναμη της αμερικανικής οικονομίας και η εσωτερική ευστάθεια του αστικού της καθεστώτος. Ιδίως όταν κυβερνά μια υπερσυντηρητική παράταξη όπως αυτή του Ρήγκαν. Τα διεθνή κεφάλαια τόσο της Ευρώπης αλλά και πολλών χωρών του Τρίτου Κόσμου, σε αναζήτηση πριν απ' όλα του υψηλότερου δυνατού κέρδους σε επιτόκια ή βιομηχανικές επενδύσεις άρχισαν να συρρέουν ακάθεκτα στις ΗΠΑ, καλύπτοντας το έλλειμμα του προϋπολογισμού, και επενδύόμενα στις επιχειρήσεις που κυρίως χρηματοδοτούνται από το Πεντάγωνο και δευτερευόντως για λογαριασμό του.

Οι επιχειρήσεις αυτές είναι ταυτόχρονα εκείνες που αναπτύσσουν την πιο προχωρημένη τεχνολογία, που η θεωρητική της έρευνα στις ΗΠΑ χρηματοδοτείται κατά βάσιν από τον κρατικό προϋπολογισμό και οι εφαρμογές της αφορούν κυρίως την τελειοποίηση ατομικών και συμβατικών όπλων. Αλλά μια τέτοια οικονομική πολιτική κάπως μακροπρόθεσμα προβάλει και τα αρνητικά της στοιχεία. Υπερτιμώντας το δολάριο συνέβαλε στο να μεταβληθούν σύντομα οι ΗΠΑ στην πιο χρεωμένη στο εξωτερικό χώρα, να κάμψουν τις εξαγωγές της, να αυξήσουν τις εισαγωγές της ακόμα και σε βιομηχανικά προϊόντα, να εξασθενήσουν ένα σημαντικό μέρος των εθνικών της βιομηχανιών.

Όταν τα αποτελέσματα αυτά πήραν μια επικίνδυνη έκταση σημειώθηκε μια αντίστροφη τάση που τείνει τώρα στη δραστική μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού, την περικοπή επομένως των πολεμικών δαπανών, την αύξηση των φόρων την υποτίμηση του δολαρίου.

ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Έτσι, συνολικά κρινόμενη, η τάχα «θαυματοουργός» οικονομική πολιτική του Ρήγκαν που ασυλλόγιστα και ανεύθυνα υποστήριξε η ευρωπαϊκή και τριτοκοσμική μπουρζουαζία σε βάρος των δικών της εθνικών συμφερόντων αποδεκνύεται αρνητική αφού αναθεωρείται τώρα προς την αντίθετη ακριβώς κατεύθυνση.

Πρώτο βασικό συμπέρασμα απ' αυτή την πολιτική είναι πως και οι ΗΠΑ αδυνατούν να συνεχίσουν το συναγωνισμό σε πολεμικές δαπάνες του ύψους στο οποίο τις έφθασε ο Ρήγκαν. Επομένως η καυχήσιολογία του ότι οι ΗΠΑ θα αποκτήσουν αναμφισβήτητη πολεμική υπεροχή απέναντι στους σοβιετικούς ή ότι θα γονατίσουν τελικά τη Σοβιετική Ένωση παρασύροντάς την σε μια αέναη κούρσα εξοπλισμών, αποδεικνύεται αστήρικτη.

Η στροφή του Ρήγκαν προς διάλογο με τους Σοβιετικούς έχει βασική αιτία την αναγνώριση αυτής της ιστορικής αλήθειας κάτω από την πίεση ενός μεγάλου μέρους της ίδιας της αστικής τάξης των ΗΠΑ. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι άλλες δυνάμεις στο εσωτερικό αυτής της τάξης έχουν οριστικά αποβάλλει την ιδέα να συνεχίσουν στον ίδιο δρόμο. Το λεγόμενο στρατιωτικο-βιομηχανικό συγκρότημα στις ΗΠΑ που αντλεί τα κέρδη του και την πολιτική του δύναμη από τις δαπάνες των πολεμικών εξοπλισμών, αν και είναι δύσκολο να καθορίσει κανείς την ακριβή του σύνθεση —που άλλωστε μεταβάλλεται στο χρόνο— είναι μια βασική πραγματικότητα την οποία ανέχεται ουσιαστικά ολόκληρη η αστική τάξη της χώρας. Την ανέχεται γιατί τη θεωρεί σαν κινητήρια δύναμη του συνόλου της οικονομίας και δεν της αντιστέκεται κάπως παρά όταν ξεπερνά ορισμένα όρια και θέτει σε κίνδυνο τα γενικότερα συμφέροντα της τάξης σαν συνόλου. Όμως η πτέρυγα αυτή σε καμιά περίπτωση δεν είναι διατεθειμένη να περιορίσει σημαντικά τα κέρδη και τη δύναμή της. Κέρδη και δύναμη αλληλοεξαρτώνται ταυτίζονται και καθορίζουν τη συνολική οργανική φυσιογνωμία αυτού του κύριου σώματος της αμερικανικής αστικής τάξης. Εκπρόσωπός της εξακολουθεί να είναι ο Ρήγκαν και το περι-

βάλλον του. Και κύριο μέσο που βρήκαν για να διαιωνίσουν την ισχύ τους είναι τώρα ο περίφημος «Πόλεμος των Άστρων».

Από την άποψη της τεχνολογικής του αποτελεσματικότητας, δηλαδή της δημιουργίας ενός στεγανού «αμυντικά» συστήματος ικανού να προστατεύει όπλα και κατοίκους από τις επιθέσεις του αντιπάλου, υπάρχει τώρα σχεδόν γενική συμφωνία των ειδικών πως τέτοιο επίτευγμα είναι πρακτικά ανέφικτο. Ότι οποιαδήποτε προσέγγιση σε τέτοιο σύστημα θα απαιτούσε οπωσδήποτε πολλές δεκαετίες και τεράστια ποσά. «Δεν υπάρχει τρόπος σήμερα να προστατεύσει κανείς τους ανθρώπους και τις πόλεις από την ατομική απειλή. Η αμοιβαία ανασφάλεια είναι μια αμετάθετη παράμετρος της ζωής» γράφει ο Townsend Hoopes, πρώην υπογραμματεύς της Αεροπορίας και μέλος της Επιτροπής Εθνικής Αμύνης των ΗΠΑ, (στη New Herald Tribune της 4-5/1/1986). Και προσθέτει: «Η παράμετρος αυτή δεν πρόκειται να αλλάξει με τη δαπάνη 26 δις δολ. για τον "Πόλεμο των Άστρων" τα επρχόμενα 5 χρόνια και τις εκατοντάδες δισεκατομύρια δολάρια μετά. Θα χρειασθούν πιθανώς μόνο 100 πυρηνικές κεφαλές για να καταστρέψει η μια υπερδύναμη την άλλη, δηλαδή, λιγότερο από 1% από τις 10.000 στρατηγικές κεφαλές που διαθέτουν ήδη και καμιά "άμυνα" δεν θα μπορέσει να σταματήσει αυτό το 1%».

Άλλοι ειδικοί επισημάνουν, ιδιαίτερα ύστερα από την καταστροφή του διαστημόπλοιου Challenger πως τα ατυχήματα είναι αναπόφευκτα και στον τομέα της πιο υψηλής τεχνολογίας ενώ αυτοματοποιείται ολοένα περισσότερο το σύστημα «επιθεσης» και «αμύνης» των ατομικών όπλων, ελαχιστοποιώντας το χρόνο που απομένει στον έλεγχο του ανθρώπου.

Στην πραγματικότητα αυτό που ωθεί τώρα ανατάσχετα τον Ρήγκαν και το περιβάλλον του προς τον «Πόλεμο των Άστρων» είναι πρώτα - πρώτα, όπως ήδη τονίστηκε, ο οικονομικός παράγων. Τροφοδοτεί ήδη πλήθωρα από συμβόλαια με τις πιο μεγάλες αμερικανικές αλλά και ευρωπαϊκές και ιαπωνικές επιχειρήσεις ανεπτυγμένης τεχνολογίας που θα έχουν εξασφαλισμένη δουλειά και κέρδη για πολλές δεκαετίες.

Έτσι, με τον «Πόλεμο των Άστρων» πρόκειται να διατηρηθούν οι πολεμικές δαπάνες σε υψηλά επίπεδα, οπωσδήποτε περικοπές και αν γίνουν στον προϋπολογισμό των ΗΠΑ όπως το επιβάλλει τώρα ο νέος νόμος Gramm-Fudman.

Οι Σοβιετικοί έχουν συνείδηση αυτής της απειλής που γι' αυτούς παρουσιάζει και μιαν άλλη επικίνδυνη όψη: ότι ανεξάρτητα από το ανέφικτο ενός τάχα στεγανού αμυντικού συστήματος, οι έρευνες που χρηματοδοτούνται τώρα από το Πεντάγωνο τόσο στις ΗΠΑ όσο και στις άλλες πιο σημαντικές χώρες της Ατλαντικής Συμμαχίας, ιδιαίτερα στην Αγγλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, έμμεσα τη Γαλλία, καθώς και την Ιαπωνία, πρόκειται να καταλήξουν σε εφευρέσεις που θα χρησιμοποιηθούν για μια αέναη τελειοποίηση τόσο των ατομικών όσο και των συμβατικών όπλων. Επομένως είναι μέσο για να διατηρηθεί και ενταθεί η κούρσα των εξοπλισμών. Γι' αυτό άλλωστε και ο Ρήγκαν αντιτίθεται στην κατάλυση των δοκιμών νέων όπλων που προτείνουν οι Σοβιετικοί και που θεωρείται γενικά από τους ειδικούς σαν από τα αποτελεσματικότερα μέτρα συγκράτησης της εξοντωτικής πορείας των εξοπλισμών.

«Αναγωνρίζεται γενικά», γράφει η γνωστή αμερικανίδα δημοσιογράφος Flora Lewis (New Herald Tribune 7-3-86) «ότι το πρόγραμμα του «πόλεμου των Άστρων» περικλείει πολλές διαφορετικές νέες τεχνολογίες —λείξερ, σουπερκομπιούτερς, συστήματα καθοδήγησης πυραύλων, αεροπλάνων, πλοίων— που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο σαν επιθετικά στρατηγικά όπλα, όσο και σαν όπλα μέσου βεληνεκούς καθώς και σαν απλά συμβατικά όπλα». Όλες αυτές οι νέες τεχνολογίες «θα επιτρέψουν αναγνώριση και καταστροφή στρατιωτικών στόχων με μεγαλύτερη ακρίβεια και ταχύτητα» γράφει ο Alex Gilksman, διευθυντής της Εταιρείας Στρατηγικών Σπουδών των ΗΠΑ και προσθέτει: «παρόλο που η Ουάσιγκτον μιλά για «αμυντική» χρησιμοποίηση των μέσων αυτών στον τομέα των στρατηγικών ατομικών όπλων, οι τεχνολογικές ανακαλύψεις πρόκειται να αποδώσουν τον πλήρη δυναμισμό τους στον τομέα του συμβατικού πολέμου» (New Herald Tribune της 14-2-86).

Ότι ο «πόλεμος των Άστρων» έχει βασικό σκοπό να διατηρεί το κίνητρο των πολεμικών δαπανών, που οργανικά έχει α-

νάγκη ιδιαίτερα η οικονομία των ΗΠΑ αλλά και η οικονομία κάθε μεγάλης καπιταλιστικής χώρας, όταν αρχίζουν να εξαντλούνται τα περιθώρια «ειρηνικής» και μόνο ανάπτυξης της· αυτό φαίνεται και από τη γενική τώρα τάση αύξησης των πολεμικών δαπανών σε όλες αυτές τις χώρες ακόμα και της Ιαπωνίας. Άλλωστε οι μεγαλοκαπιταλιστικοί κύκλοι, όταν συζητούν μεταξύ τους, δεν δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν ανοιχτά πως η τεχνολογική πρόοδος είναι συνυφασμένη με τις πολεμικές δαπάνες· ότι γενικότερα η οικονομική τους πρόοδος είναι συνυφασμένη με όλες αυτές τις δαπάνες. Σε πρόσφατη συνδιάσκεψη στις Βρυξέλλες, στην οποία παρακάθησαν μερικοί από τους πιο αντιπροσωπευτικούς δυτικούς μεγαλοεπιχειρηματίες δίπλα σε πολιτικούς και επιστήμονες, ακούστηκαν διακηρύξεις που σοκάρισαν τα αυτιά μεγάλων διεθνών δημοσιογράφων. Επικράτησε στη συνδιάσκεψη αυτή ένας άκρατος ενθουσιασμός «γύρω από την προσδοκία ότι η εμπορική χρησιμοποίηση των αποτελεσμάτων της πολεμικής έρευνας πρόκειται να σταθεροποιήσει τη βάση για μια μακρά περίοδο ευημερίας» (Flora Lewis στη New Herald Tribune της 10-2-86). «Ο Sir Peter Emery, άγγλος βουλευτής και επιχειρηματίας», γράφει η ίδια δημοσιογράφος, «απεκάλεσε τον "Πόλεμο των Άστρων" ένα είδος "υπό σμίκρυνση Σχεδίου Marchall" που θα βγάλει την Ευρώπη από τον μαρασμό της». Και καταχειροκροτήθηκε. Η δημοσιογράφος διερωτάται αν ένα σύστημα που θεωρεί πως το χρήμα διοχετευόμενο πρώτα στις πολεμικές δαπάνες κινεί τη γενικότερη ανάπτυξη, δεν αναποδογυρίζει έτσι τελικά τις ηθικές του αξίες. Αν και η ίδια παραδέχεται πως «όσο παράλογο κι αν φαίνεται», το χρήμα επενδύεται ευκολότερα στις πολεμικές δαπάνες και βιομηχανίες, παρά σε άλλες παραγωγικές επιχειρήσεις γιατί «δεν ενέχει κανένα σχεδόν κίνδυνο για τον επιχειρηματία, αφού το φορτίο το επωμίζεται αποκλειστικά ο φορολογούμενος». Και διερωτάται τελικά και πάλι, «πώς γίνεται οι δυτικές κοινωνίες να φαίνονται πιο διατεθειμένες να υποστηρίξουν την επιστήμη και την έρευνα όταν αυτές έρχονται ντυμένες στο χακί, παρά όταν είναι αναγκασμένες για τη γενική υλική ευημερία και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας;».

Παρά την αφελέη διατύπωσή του, το ερώτημα έχει γενικότερη θεμελιώδη σημασία:

Ποιο από τα κοινωνικά συστήματα, εκείνο του ύστερου κα-

πιταλισμού ή του πρωτόγονου, γραφειοκρατικού «υπαρκτού σοσιαλισμού» είναι οργανικά συνδεδεμένο με την οικονομία των όπλων;

Η ΚΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ

Και τα δύο αναμφίβολα έχουν φθάσει τώρα σε ένα ιστορικό σταυροδρόμι. Το μεν πρώτο πάει να συνδέσει την τύχη του με τον «Πόλεμο των Άστρων» και την αέναη κούρσα των ατομικών και των συμβατικών εξοπλισμών. Το άλλο, υπό τη νέα σοβιετική ηγεσία, διακηρύσσει πως είναι έτοιμο να θέσει τέρμα σε μια τέτοια κούρσα.

Εναπόκειται στην παγκόσμια κοινή γνώμη να αδράξει σθεναρά τη μοναδική αυτή ιστορική ευκαιρία για να παρέμβει σαν ενιαίος, ανεξάρτητος από κάθε κράτος και κάθε κυβέρνηση παράγοντας και να απαιτήσει επίμονα μια καθαρή ολοκληρωμένη απάντηση: ποιος κωλυσιεργεί, ψεύδεται, αποφεύγει και τσιος όχι.

Από την παρέμβαση αυτή, οργανωμένη, επίμονη, μακρόχρονη, μπορεί να αναστραφεί το ρεύμα, να απογυμνωθεί το ένα από τα δυο συστήματα από κάθε λαϊκή υποστήριξη, να κερδίσει τελικά το άλλο έστω και με μία κριτική συμπαράσταση και να προετοιμαστεί μια νέα προοπτική για την Ανθρωπότητα, κλεισμένη, σήμερα, όχι μόνο σ' ένα αδιέξοδο αλλά και με το κεφάλι της κάτω από τη Δαμόκλειο Σπάθη της πυρηνικής εξόντωσης. Πρέπει να εύχεται κανείς η νέα σοβιετική ηγεσία να έχει βαθιά συνείδηση πως πήρε μια ιστορικής σημασίας πρωτοβουλία στο πραγματικά καίριο θέμα της εποχής μας, το θέμα του πόλεμου και της ειρήνης και ότι θα βρει τη δύναμη να επιμείνει στη γραμμή αυτή, ακόμα και με τολμηρές αλλά τεράστιας διεθνούς ευνοϊκής απήχησης, πράξεις μονομερούς αφοπλισμού. Και ότι και η Κίνα θα υιοθετήσει την ίδια άποψη και πρακτική. Όπως πρέπει να εύχεται κανείς το ενιαίο, ανεξάρτητο, μαζικό παγκόσμιο ρεύμα για Αφοπλισμό, —σταθερή στρατηγική γραμμή όλων των προοδευτικών πολιτικών και κοινωνικών κινημάτων— να ογκωθεί απομονώνοντας τελικά τις μειοψηφούσες δυνάμεις που συνδέουν την ύπαρξή τους με τη διαίωνηση των εξοπλισμών.

Μια αληθινή ιστορική ευκαιρία είναι μπροστά μας και θα πρέπει να γίνει συνείδηση για τη συντριπτική πλειοψηφία της ανθρωπότητας.

Μάρτης 1986
Μ.Ν. ΡΑΠΤΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΤΗΝ 21η ΑΠΡΙΛΙΟΥ

• ΤΟΥ ΠΑΝΟΥΣΗ ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ

Αντι-κυνηγετικό

«Μπαμ ηκουσθη στον αερα» μονολογησε αφρημενα ο Λάκης στο άκουσμα του πυροβολισμού. Μετα όμως αντήχησε πλαταριά ολόκληρη και ανησύχησε. «Βρε τι να 'ναι; Εθνική γιορτή δεν είναι και πάντως δεν ηχει σαν το κανόνι του Λυκαβηττού που μας ξυπνάει από τα άγρια χαράματα για να υποδουλίσει τα αισθήματα εθνικής υπερφάνειας που πρέπει να μας διακατέχουν τέτοιες μέρες. Άσε που 'μαστε αρκετά χιλιόμετρα από το Λυκαβηττό... Πάσχα δεν είναι για να βγαίνει όλη η πολεμοθησκευτική διάθεση των Ελλήνων με την ευκαιρία της Ανάστασης και να παιζεται από τους βαρελοτοφόρους το σπορ της κατατρομοκράτησης των υπολοίπων. Ούτε μεγάλη βδομάδα, για τους ανυπόμονους που αποσυνδέουν τις εκρήξεις από την Ανάσταση».

«Λες να 'ναι καμιά βεντέτα»; ρώτησε η Μαρία. «Καμιά φονική διαμάχη οικογενειών για τη χαμένη παρθενιά της κόρης»;

— «Σώπα ρε Μαρία, το νου σου όλο στο κοινωνικό δράμα έχεις... Πάνε αυτά πια, είναι ντεμοντέ. Και πάντως δεν είναι για εδώ γύρω, στα προάστια της Αθήνας τέτοια υπολείμματα δειγμάτων

φονικής «λεβεντιάς». Εδώ γύρω, δόξα τω Θεώ μπασταρδέψαμε αρκετά και ημερέψαμε τουλάχιστον σ' αυτόν τον τόμο».

— «Τότε μήπως είναι επανάσταση; Και συμβολικά επιτίθενται κι εδώ πέρα; Μην ξεχνάς ότι είμαστε δίπλα στη Βάρκιζα. Και Βάρκιζα δεν σημαίνει μόνο πλαζ, ντίσκο, μποτιλιαρίσματα, «εξοχικές» πολυκατοικίες, ψωμάδικο και καφετέριες μα σημαίνει, ή τουλάχιστον σήμαινε και κατι άλλο, μήτε στην κουβέντα ο Μάκης».

— «Ναι, σου 'ρθαν τώρα οι επαναστατικές σου μνήμες... Μην ταράζεσαι, αν γίνει επανάσταση θα χτυπήσουν ή τα χειμερινά ανάκτορα της Ηρώδου του Αττικού ή τα θερινά της Ελούντας και όχι εδώ».

— «Βρε μπας κι είναι κανένα πραξικόπημα»; δαγκώθηκε η Νίνα.

— «Μωρέ ποιος να κάνει πραξικόπημα; Ο Παπαδόπουλος κι ο Ιωαννίδης είναι στη μπουζού. Ο Μητστάκης αποκλείεται. Δεν μπορεί να εμπνεύσει εμπιστοσύνη ούτε ως πραξικοπηματίας. Ο Καραμανλής δεν το 'κανε το '63 και θα το κάνει τώρα στα γεράματα; Άσε που 'χει διαλυθεί και ο ΙΔΕΑ. Ο Αντρέας έχει ό,τι θέλει χωρίς πραξικόπημα. Γιατί να το κάνει; Άσε που ανήκει και στη δημοκρατική παράταξη. Ο Παπακαρύάς λίγο απίθανο να έχει αποκτήσει τόση δύναμη τόσο γρήγορα εκτός κι αν το δούλευε από τα παλιά. Πού να 'ξερε όμως ό,τι θα κέρδιζε το δέκα το καλό στη στροφή; Ο Αλεξάκης... Βρε λες να 'ναι ο Αλεξάκης».

Ολωνων σηκώθηκαν οι τρίχες. Με πελιδνό ύφος αποφάσισαν να ξεμυτήσουν στη μαλακονόπορτα μ' έναν φόβο στην καρδιά μήπως αντικρύσουν κανένα Κρυστάλλη με φυσεκλίκια.

Λίγο παραέξω από τον κήπο του σπιτιού διέκριναν τρεις τυφεκοφόρους με δύο σκύλους να στριφογυρίζουν γύρω τους.

— «Ρε κυνηγοί είναι και μάλιστα ο ένας είναι ο κυρ-Μήτσος ο χασάλης» αναγνώρισε με ανακούφιση το χοντρό από τους τρεις ο Λάκης. «Και με επαναληπτική καρμπίνα παρακαλώ».

— «Όσο προσπαθούμε ακόμα να ξοφλήσουμε τις πείνες της Κατοχής με μπριζόλες και κοψίδια τόσο θα ευημερούν οι χασάπηδες» φιλοσόφησε άσχετα η Νίνα.

— «Μωρέ ας ευημερούν οι άνθρωποι. Τα μπαμ-μπουμ μέσα στα πόδια μας τι χρειάζονται»;

— «Ε, κυρ-Μήτσος» φώνησε ο Λάκης.

— «Καλημέρα σου κύριε Λάκη μου, πλησίασε μ' ένα τεράστιο χαμόγελο στο στρογγυλό του πρόσωπο ο κυρ-Μήτσος.

— «Βγήκατε κυνήγι;» άρχισε ο Λάκης.

— «Τώρα γυρνάμε. Έχουμε ξεκινήσει από τ' άγρια χαράματα. Χτυπήσαμε πολύ κυνήγι μα το μισό το χάσαμε» απάντησε ο κυρ-Μήτσος, κουνώντας επιδεικτικά μια αρμαθιά από νεκρά πουλιά.

— «Δηλαδή πως τα χάσατε»;

— «Πολλά πέφταν μέσα σε κήπους περιφραγμένους, κι άντε μετά να πηδάς φράκτες, να βρεις και κανένα μελά... Μάλιστα νομίζω έχει ένα και μέσα στο δικό σας κήπο. Κρατείστε το».

— «Να που λες κυρ-Μήτσο μου, εδώ τα χρειαστήκαμε λιγάκι γιατί ακούγαμε προβολισμούς και δεν ξέραμε τι ετρεχε».

— «Φοβήθηκες μωρέ κύριε Λάκη μου;» τον διέκοψε ο κυρ-Μήτσος πλαταίνοντας κι άλλο το χαμόγελο του, αποκαλύπτοντας έτσι και δεύτερο χρυσό δόντι.

Άντε τώρα να του εξηγήσεις, σκέφτηκε ο Λάκης. Άμα του πεις «ναι, φοβήθηκα» θα χάσεις ένα ρούμπρο στη μεζουρα του ανδρισμού του κυρ-Μήτσου. Και ποιος σε σώζει από τα υπονοούμενά του μετά...

— «Όχι, να όμως ανησυχήσαμε λιγάκι» κόμπιασε ο Λάκης και μετά πιο θαρρετά πέρασε στην απεπιθεση «Δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι κυκλοφορούν κυνηγοί εδώ δίπλα μας σε κατοικημένες περιοχές. Τους κυνηγούς τους φανταζόμαστε σε απόμακρα μέρη όπου δεν υπάρχει ψυχή. Γιατί και φασαρία και αναστάτωση προκαλούν και κανένα ατύχημα μπορεί να συμβεί. Άσε που, όπως λες, χάνετε και τα μισά πουλιά. Τότε τι τα βαράτε»;

— «Μα το κυνήγι είναι σπορ αγαπητέ μου», αμύνθηκε ο κυρ-Μήτσος. «Το βασικό είναι να το πετύχεις. Το αν θα το φας το πουλί μετά είναι τριτεύον. Και γιατί παρακαλώ δεν φανταζόσασταν κυνηγούς εδώ γύρω; Πού να πάμε δηλαδή; Αφού όλη η Αττική κατοικημένη περιοχή είναι. Πάντα σε κάποιον κοντά θα 'μασταν».

— «Ε, ακριβώς, μήπως θα πρέπει να μην επιτρέπεται το κυνήγι στην Αττική» πετάχτηκε η Νίνα.

— «Μπα, τι τώρα θα μας εξορίσετε από το νομό μας;» πείσωσε ο κυρ-Μήτσος, «Και μετά», ξαναγέλασε πλατειά, «λέτε το πρόβλημα να είναι τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται; Αυτό είναι ψευδοπρόβλημα» συμπλήρωσε ικανοποιημένος με το τελευταίο κουλτουριάρικο που 'χε ακούσει.

Όταν ξαναμαζεζύτηκαν μέσα στο σπίτι ο Λάκης κι η Μαρία κι ο Μάκης κι η Νίνα η ιδέα έπεσε: «Καμπάνια για ν' απαγορευτεί το κυνήγι στην Αττική τουλάχιστον». Κι ενθουσιασμένοι υπογράψανε πρώτοι πρώτοι το κείμενο με βάση το οποίο θα μαζεύανε υπογραφές.

Εσείς υπογράφετε;

Σπύρος Καβουνίδης

Έστι δίκης οφθαλμός...

(Η δίκη του Σερεπίσιου)

Πάντα πίστευα ότι οι πολυθρύλητες ιστορίες με κατασκόπους, τρομοκράτες και απαγορεύσεις που εκπορεύονται από τις μυστικές (στρατηγικές ή αστυνομικές) υπηρεσίες μας κρύβουν από πίσω τους σοβαρότατη δόση βλακειάς.

Είτε πρόκειται για το χαφιέ Κρυστάλλη, είτε πρόκειται για άτομα που εκτιμώ όπως ο Πιπιτσούλης ή ο Μπεχράκης οι εξαγγελίες των μυστικών (τρομάρα τους...) υπηρεσιών αποδείχθηκαν σαμπουνοφουσκές του χειριστού είδους.

Έγραψα πριν καιρό για τις ανεκδιήγητες απαγορεύσεις στη φωτογράφιση. Μόλις πλησιάζουμε για προσγείωση στο αεροδρόμιο Θεσσαλονίκης μας πληροφορούν ότι «απαγορεύεται η φωτογράφιση του αεροδρομίου».

Σήμερα έχω την τιμή να αποκαλύπτω τέτοια φωτογραφία. Την πήρα βέβαια από τα... «Νέα» της Δευτέρας 7 Απριλίου. Δείχνει ένα αεροπλάνο στο αεροδρόμιο της Μίκρας. Ο κατασκόπος που το φωτογράφησε μου την έδωσε κρυφά, σ' έναν εγκαταλειμμένο σταθμό της «Ολυμπιακής» τη Δευτέρα που είχε... απεργία.

Ελπίζω, όλα να τα περιμένει κανείς, ότι δεν υπάρχει αναγνώστης που να θεωρεί ότι διαμαρτύρομαι γιατί ενώ απαγορεύεται η φωτογράφιση παίρνουν φωτογραφίες. Η άποψή μου είναι ότι οι απαγορεύσεις είναι βλακώδεις και απλώς μερικοί θερμοκέφαλοι ή αδειοκέφαλοι δικαιολογούν την παρουσία τους με τέτοιες σαχλαμάρες.

Ίσως μερικοί αφελείς σκεφτούν ότι «εντάξει, αφού βλέπετε ότι οι φωτογρα-

φίες δημοσιεύονται οι απαγορεύσεις έχουν ατονήσει».

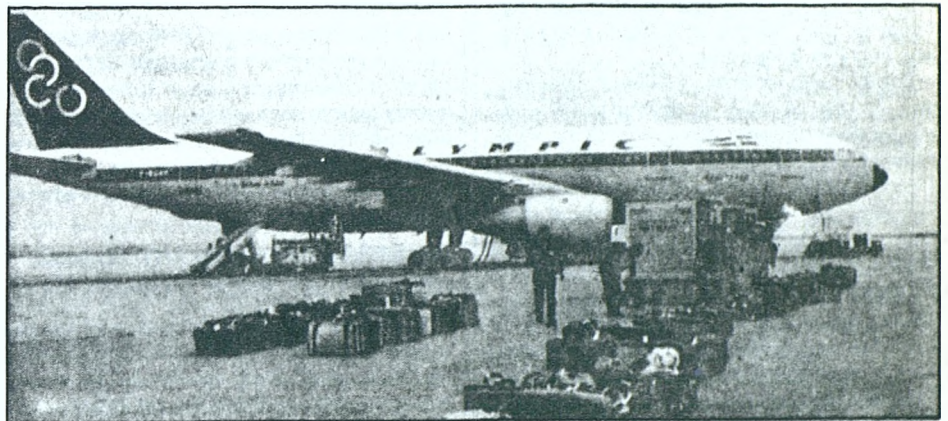
Σώπα!

Πριν μια βδομάδα συνέλαβαν κάτι Γάλλους γιατί έπαιρναν φωτογραφίες στη Σαλαμίνα. Φωτογράφιζαν, λέει, τα πλοία του στόλου. Λες και δεν τα δείχνει —τα ίδια πλοία— συνεχώς η τηλεόραση. Λες και τα ίδια πλοία δεν πιάνουν λιμάνια!

Όμως το πρόβλημά μου σήμερα δεν είναι να επιτραπεί η φωτογράφιση των

οτι η τιμή δεν ήταν συμφέρουσα, δεν επεμνε»;

Πώς μπορείς να πάρεις στα σοβαρά την ΚΥΠ που στηρίζεται σε τέτοιο μάρτυρα και έχει με έγγραφό της πληροφορήσει τον αρχηγό ΓΕΝ ότι ο Σερεπίσιος ήταν πράκτορας της... Γκε-Πε-Ου; Τι ρεζίλης πράκτορας ήταν αυτός που «είχε εκπαιδευτεί στη μυστική δράση από το Σοβιετικό Μασλόβσκι» και έψαχνε για... αφορολόγητη φωτογραφική μηχανή με την οποία θα φωτογράφιζε τα α-

Η φωτογραφία αυτή βρέθηκε στο αρχείο του Σοβιετικού πράκτορα Αρλουμπώφ. Είναι του αεροδρομίου της Μίκρας στο οποίο απαγορεύεται η φωτογράφιση.

στρατιωτικών εγκαταστάσεων η οποία, αν επιτρέπονταν, θα ήταν μια άριστη ευκαιρία απόδειξης της ανοησίας που στεγαζούν.

Είναι η δίκη του Σερεπίσιου στο Διαρκές Στρατοδικείο η οποία, σύμφωνα με δημοσιεύματα, «ήρθε στο φως με τις αποκάλυψεις του διπλού σοβιετικού πράκτορα Μποχάν».

Πώς να πάρεις στα σοβαρά δίκη στην οποία μιλά ακόμη και ο αρχηγός της ΚΥΠ όταν ένας από τους βασικούς μάρτυρες κατηγορίας οι οποίοι εμφανίζονται —ο ιδιώτης Γιώργος Παπαπέτρου— δηλώνει «ότι ο Σερεπίσιος τον είχε παρακαλέσει να του φέρει από το εξωτερικό μια φωτογραφική μηχανή αλλά όταν είδε

πόρρητα (θεός να φυλάξει!) έγγραφα;

Πώς να πάρεις στα σοβαρά διαδικασία σε στρατοδικείο στο οποίο ο στρατιωτικός Επίτροπος ρωτά τον αρχηγό της ΚΥΠ «γιατί ο Μποχάν δεν είχε πάρει... αποδείξεις (Σ.Σ. τρυπημένες απο την... Εφορία;) για τα χρήματα που έδινε στον Σερεπίσιο»; Και ο πανίσχυρος αρχηγός της ΚΥΠ τον αποστομώνει με τη φράση - κεραυνό «είναι επικίνδυνα πράγματα αυτά»!

Ώρες είναι να παρέμβει και ο Τσοβόλας γιατί αποδεικνύεται ότι ο Σερεπίσιος είναι και φοροφυγάδας μια και δεν δήλωνε στη φορολογία εισοδήματος τις εισπράξεις του σε ρούβλια!

Ν.Σ. Μάργαρης

<p>ΑΝΑΣΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ CHARLES KAHN</p>	<p>ΠΡΟΚΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ E.R. DODDS</p>	<p>ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΛΑΓΙΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ VLADIMIR LOSSKY</p>	<p>ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ G.S. KIRK</p>	<p>Σ Ε Ι Ρ Α ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ</p> <p>Ο ελληνικός φιλοσοφικός στοχασμός, από τους Προσωκρατικούς ως τους Νεοπλατωνικούς.</p> <p>ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΣΤΙ</p>
<p>CHARLES KAHN Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας</p>	<p>ΠΡΟΚΛΟΥ Στοιχειώσις θεολογική Εισαγωγή: E.R. Dodds</p>	<p>ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΛΑΓΙΤΟΥ Περί Μυστικής Θεολογίας Εισαγωγή: Vladimir Lossky</p>	<p>G.S. KIRK Ηράκλειτος: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα</p>	<p>ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τοιμική 78</p>

Σε τηλεοπτική κουβέντα της 25.2.86 ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ μετά από ερώτηση παράπονο του προέδρου του βιοτεχνικού επιμελητηρίου («που τέλος πάντων θα εγκατασταθεί το διαλυτήριο πλοίων, ποιος δήμος θα το δεχθεί») απάντησε καθοριστικά: «διαθέτουμε συνολικό μήκος ακτών 16.000 χιλόμετρα. Δεν θα βρούμε 500 μέτρα να βάλουμε ένα διαλυτήριο»;

Η χαρά μας προς στιγμήν ήταν πολύ μεγάλη γιατί υποψιαστήκαμε, ότι ο χώρος εγκατάστασης της μονάδας αυτής δεν έχει επιλεγεί ακόμα οριστικά. Ότι δηλαδή —σ'— ό,τι μας αφορά άμεσα— ούτε η πολιτεία δεν είναι σίγουρη για την εγκατάσταση δυτικά της Κεραμωτής του Νέστου στο Νομό Καβάλας, που ήδη έχει αποφασίσει.

Επειδή όμως υπάρχει «η σοβαρή πιθανότητα», αλλιώς να 'χουν τα πράγματα (το κράτος να είναι αποφασισμένο πάση θυσία να επιβάλει τις αποφάσεις του και ο υπουργός Περιβάλλοντος να ρίχνει απλά μελάνι) αξίζει τον κόπο να παρατεθούν στοιχεία¹ και σκέψεις για τη σχεδιαζόμενη τοποθέτηση διαλυτηρίου πλοίων στον όρμο της Κεραμωτής - Καβάλας.

ΜΙΚΡΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το διαλυτήριο πλοίων (οι επίδοξοι επενδυτές), κυριολεκτικά διωγμένο από την Πύλο (προ του '81) —ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε τοποθετηθεί τότε στη Βουλή εναντίον της επένδυσης με επιχειρήματα καταπέλτη— κι από την περιοχή του Δέλτα του Έβρου δίπλα στην Αλεξανδρούπολη (μετά το '81), έπειτα από αντιδράσεις και στις δύο περιπτώσεις των πολιτών, επέλεξε το 1983 τον κόλπο της Καβάλας. Αφού δε περιφέρθηκε για λίγο, καταστάλαξε στην παραθαλάσσια περιοχή της κοινότητας Πηγών της επαρχίας Νέστου του νομού Καβάλας. Στη φάση αυτή ήταν και είναι πια σαφές ότι οι επενδυτές κουβαλούν την εμπειρία των αντιδράσεων και διωγμών του παρελθόντος. Ενεργούν ιδιαίτερα προσεκτικά, έχουν «βελτιώσεις» τη μελέτη (της Αλεξανδρούπολης) γενικώς, και συμπληρώνει κατά τα τότε ελλείποντα προσπαθώντας ταυτόχρονα με σύγχρονες μεθόδους πολιτικού μάρκετινγκ να κερδίσουν (βλ. κατασκευάσαν) τη συναίνεση των κατοίκων του νομού και να μεγιστοποιήσουν τις πιθανότητες άνετης πορείας προς τον τελικό στόχο αυξάνοντας στο μέγιστο τις παροχές και τις καταφάσεις και μειώνοντας στο ελάχιστο τις αρνήσεις τους. Έτσι βλέπουμε, ότι υπόσχονται και σχεδιάζουν γήπεδα και δρόμους για την (πληττόμενη;) περιοχή, οι αρχικά προβλεπόμενες από τη μελέτη 455 θέσεις εργασίας αυξήθηκαν σε 700, δεν γίνεται λόγος πια για καυστήρες και άλλες πηγές μόλυνσης του αέρα, προβλέπεται αρτιότερος (γενικός και αόριστος πάντα) σεβασμός του περιβάλλοντος κτλ. Είναι πράγματι πολύ εναργής η εντύπωση ότι διατίθενται να συγκατανεύσουν σε οποιοδήποτε αίτημα ή «αίτημα». Και είναι βέβαιο ότι αυτήν τη φορά δεν θα φύγουν εύκολα.

1. Τα στοιχεία αυτά είναι τα σημαντικότερα απ' όσα υπάρχουν ή τουλάχιστον απ' όσα γνωρίζει ο γράφων. Άλλα απ' αυτά έχουν γνωστοποιηθεί στον κόμμα της Καβάλας, ενώ άλλα —εκείνα από τους πράσινους της Δ. Γερμανίας— δημοσιεύονται για πρώτη φορά.

Περί διαλυτηρίου πλοίων φωνή βοώντος...

του Διογένη Καραγιαννακίδη

Η πρόταση και το αίτημά τους (των επενδυτών) έφθασε στο Νομάρχη Καβάλας, που προκάλεσε συνεδρίαση του Ν.Σ. (Νομαρχιακού Συμβουλίου), απ' την οποία προήλθε θετικό για την πρόταση αποτέλεσμα (γενικώς). Με νέα του δε απόφαση της 17.2.1984 το Ν.Σ. συνέστησε επιτροπή για την «αξιολόγηση της σκοπιμότητας δημιουργίας ή μη της παραπάνω επένδυσης στον παραθαλάσσιο χώρο της Κοινότητας Πηγών». Τα πορίσματα της επιτροπής είναι άγνωστα.

• Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, Η ΣΤΑΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ...

Η επίσημη στάση του κράτους για το θέμα, εντελώς επιγραμματικά, ήταν η ακόλουθη: το ΥΧΟΠ με έγγραφό του στις 6.7.84 είχε αποφανθεί: «δεν συμφωνούμε για την εγκατάσταση μιας τέτοιας μονάδας στο συγκεκριμένο χώρο για λόγους περιβάλλοντος» και είχε αντιπροτείνει εναλλακτικά «τον υπό ανάπτυξη δυτικό άξονα της Ελλάδας και συγκεκριμένα τους όρμους «Πλατυγιάλι» του Ν. Αιτωλοακαρνανίας και «Πλαταριά» του Ν. Θεσπρωτίας»². Την άποψη του αυτή το ΥΧΟΠ είχε στηρίξει τότε, πολύ λογικά, στην επίσημη και νομοθετημένη αξιολόγηση της περιοχής ως υγροβιότοπου, τον οποίο είναι υποχρεωμένο (και διεθνώς) το κράτος να προστατεύει. Πράγματι, η περιοχή που περιλαμβάνει το Δέλτα του Νέστου και εκτείνεται μέχρι και τις λιμνοθάλασσες δυτικά της Κεραμωτής ακριβώς απέναντι απ' τη Θάσο μια περιοχή με ιχθυοτροφεία και σπάνια πανίδα και χλωρίδα, αποτελεί έναν από τους 11 υγροβιότοπους της χώρας.

Ως υγροβιότοπος υπόκειται σ' ένα άρτιο νομικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος του. Η σύμβαση RAMSAR³ σε συνδυασμό με οδηγία υπ' αριθμ. 79/409 της ΕΟΚ καθώς και η σύμβαση της ΒΕΡΝΗΣ⁴ δεν αφήνουν περιθώρια για αμφιταλαντεύσεις. Η περιοχή είναι απαξιολογημένη για την εγκατάσταση βιομηχανικών και «βιοτεχνικών» (το διαλυτήριο θεωρείται βιοτεχνικό) μονάδων. Δικαιολογημένα λοιπόν το ΥΧΟΠ με άλλο έγγραφό του στις 19.7.1984 τόνιζε ότι «αντιτίθεται επίσης στην εγκατάσταση οποιασδήποτε οχλούσας μονάδας, που βάζει σε άμεσο κίνδυνο τη διατήρηση του υγροβιότοπου»⁵.

2. Αρ. Πρωτ. Οικ.: 46514/1268.

3. Υπογράφηκε στις 2.2.1971, κυρώθηκε και απόκτησε ισχύ νόμου με το ΝΔ 191/1974 και αφορά στην προστασία «των διεθνούς ενδιαφέροντος υγρότοπων ιδίως ως υγροβιότοπων».

4. Υπογρ. στις 19.9.79, κυρώθηκε με το ν. 1335/83 και αφορά στη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης.

5. Αρ. Πρωτ. 51360/1318.

Την ίδια θέση είχε πάρει και το υπουργείο Γεωργίας για το θέμα με έγγραφό του της 19.12.1983. Βλέποντας μάλιστα με πλεόνασμα λογικής την περίπτωση υπογράμμιζε, ότι «με την εγκατάσταση και λειτουργία διαλυτηρίου πλοίων όχι μόνο θα συγκεντρώσουμε την παγκόσμια κατακραυγή, λόγω της αναπόφευκτης καταστροφής του οικοσυστήματος της περιοχής, αλλά και το τίμημα θα είναι ακόμη μεγαλύτερο με την αναπόφευκτη αφαίρεση και υποβάθμιση πολύτιμων και ικανοποιήσιμων φυσικών πόρων, που είναι απαραίτητοι στο διηνεκές για τις ανάγκες του πρωτογενή τομέα της οικονομίας»⁶.

Ο ΕΟΤ με δύο έγγραφα του στις 16.11.83 και 22.2.85 σημειώνει ότι «η έκταση βρίσκεται σε ιδιαίτερα ευπαθή θέση», «προορίζεται για τουριστική ανάπτυξη», αν εγκατασταθεί το διαλυτήριο «θα δημιουργηθούν σε μεγάλη έκταση αγκυροβόλια πλοίων με αναπόφευκτη τη ρύπανση όλου του κόλπου της Κεραμωτής» και κατέληγε με το ότι «δεν συνηγορεί για την εν λόγω παραχώρηση (της έκτασης) για την ίδρυση διαλυτηρίου πλοίων»⁷.

Η ίδια περιοχή σύμφωνα με τις «προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης», που είχε εκπονήσει το ΥΧΟΠ στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος, χαρακτηρίζεται ως ζώνη οικιστικού ελέγχου.

Εν τω μεταξύ η ελληνική ορνιθολογική εταιρεία αντιμετωπίζοντας με ιδιαίτερη προσοχή το θέμα πρότεινε με επιστολή της στις 29.6.84 προς τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας:

«1. Να μη γίνει η εγκατάσταση στον όρμο της Κεραμωτής ή οπουδήποτε αλλού στην περιοχή του Δέλτα του Νέστου και, 2. Να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την άμηση και ουσιαστική προστασία της περιοχής». Για να κατανοηθεί δε η αξία αλλά και η ιδιομορφία του τόπου αρκεί να παραπέμψουμε σε μια σπουδαία μελέτη, που εκπονήθηκε υπό την αιγίδα της ΕΟΚ από την εταιρεία οικολογίας και ανάπτυξης (κυκλοφόρησε τον Οκτώβρη του '85). Η μεγάλη προσφορά της μελέτης αυτής είναι ότι διατυπώνει προτάσεις σοβαρότατες τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος, όσο και για την οικολογική διαχείριση της περιοχής, όπως και για δημιουργία απασχόλησης κύρια με την υποστήριξη ιχθυοοστρακο- ή μυδοκαλλιεργειών, μια που ήδη υπάρχουν ιχθυοτροφεία με υψηλή αποδοτικότητα και μια που τα παράκτια νερά προσφέρονται εξαιρετικά, ενώ η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων για τουριστική αξιοποίηση της περιοχής δεν αντίκειται στο οικοσύστημα αλλά αντίθετα με κατάλληλες μελέτες και με προώθηση του οικοτουρισμού ενδείκνυται. Τέλος, προτείνεται η προώθηση βιοτεχνικών μονάδων επεξεργασίας, αποθήκευσης κτλ. ντόπιων προϊόντων, καθώς επίσης για τη θαλάσσια περιοχή (προτείνεται η προώθηση) του κλάδου της αλιείας.

Τέλος, η τοπική κοινή γνώμη είναι στη μεγάλη της πλειοψηφία αντίθετη με την εγκατάσταση και έχει προχωρήσει σε ενέργειες διαμαρτυρίας ήπιες έως πολύ έντονες.

6. Αρ. Πρωτ. 179811.

7. ΕΟΤ Θεσσαλονίκης, Αρ. Πρωτ. 1/10. 13. /Β. 9703, Φ. /10.13/2030.

...Η ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗ

Ενώ έτσι είχαν το νομικό καθεστώς προστασίας του περιβάλλοντος της περιοχής, οι τοποθετήσεις δύο Υπουργείων και του ΕΟΤ καθώς και οι απόψεις ιδιωτικών φορέων και των κατοίκων της περιοχής, ήλθε αρωγός των επενδυτών το ίδιο το κράτος με τους υπουργούς Οικονομικών και ΠΕΧΩΔΕ (Βαϊτσος, Κουλουμπής), για να δώσει τέλος στην υπόθεση. Παίρνοντας υπόψη τους μια σειρά από νομοθετήματα και αποφάσεις, καθόλου όμως και το πλαίσιο που περιγράψαμε παραπάνω, αποφάσισαν (κοινή τους απόφαση της 18.4.1985) την οριοθέτηση έκτασης 740 στρεμμάτων περίπου, με θαλάσσιο μέτωπο, που βρίσκεται στην κτηματική περιοχή της κοινότητας Πηγών (στην περιοχή που λέγαμε δηλαδή) «για την εγκατάσταση διαλυτηρίου πλοίων και λοιπών βιομηχανικών μονάδων».

ΤΙ ΘΑ ΠΕΙ ΔΙΑΛΥΤΗΡΙΟ

Ας δούμε όμως με τη μεγαλύτερη δυνατή συντομία τι θα είναι το διαλυτήριο και τι σημαίνει για τον τόπο γενικά.

Το διαλυτήριο πλοίων αποτελείται, σύμφωνα με τη μελέτη, κατ' αρχήν (δεν ξέρουμε τι θα επακολουθήσει) από μια προβλήτα μήκους —κατά τις τελευταίες πληροφορίες— 600 περίπου μέτρων, κάθετη στην ακτή, στο άκρο της οποίας θα βρίσκεται ένα «Π» με τη μικρή του πλευρά παράλληλη προς την ακτή και με το μήκος των δύο μεγαλύτερων πλευρών του 110 μ. Μέσα σ' αυτό το «Π» θα τεμαχίζονται δύο πλοία (των 300.000 τν.) συγχρόνως σε μεγάλα κομμάτια που θα μεταφέρονται αφού ξανακοπούν στην ξηρά, θα αδειάζονται στο γυμνό έδαφος, κατόπιν θα περνούν από διάφορα στάδια επεξεργασίας για να καταλήξουν ελάσματα κτλ. Όσον αφορά την περιβαλλοντική προστασία: οι σκουριές και όλα τα κατακάθια από τα παλιά φορτία και τα έρματα των πλοίων, καθώς και το μίνο (βλ. μόλυβδος) και οι μογιές, όλα αυτά, μαζί με οτιδήποτε ήθελε προκύψει, θα πέφτουν μεν στη θάλασσα αλλά θα «εξουδετερώνονται»:

1. με κλείσιμο του Π στην επιφάνεια της θάλασσας από ειδικά πλαστικά (ή κάτι τέτοιο) μπαλόνια,
2. Με ειδικό σύστημα αναρρόφησης του θαλάσσιου νερού, που θα λειτουργεί στη μικρή πλευρά του «Π», θα υποβάλλει τα μολυσμένα νερά σε καθαρισμό, θα τα επανελευθερώνει και με τη βοήθεια συνήθων θαλασσιών ρευμάτων (!) θα τα επαναναρροφά κ.ο.κ. και
3. με ανάνυσση των στερεών απορριμάτων (σκουριές κτλ.) από γερανούς. Τα απόβλητα δε από τις επί ξηράς δραστηριότητες θα υφίστανται ειδική επεξεργασία σε λίμνη με νούφαρα (!) και θα χύνονται ως γάργαρο νερό στη θάλασσα ενώ τα μη περαιτέρω επεξεργασίμα θα φεύγουν από τη λίμνη και θα θάβονται! Αυτά ενολίγους, σύμφωνα με όσα μπορούμε να γνωρίζουμε. *Πάντως η απαιτούμενη περιβαλλοντική μελέτη δεν έχει κατατεθεί ακόμα από τους επενδυτές.*

8. Βλ. και το έγγραφο της 18.11.1985 / Αρ. Πρωτ. ΟΙΚ.: 79309/2811 του ΥΠΕΧΩΔΕ με το οποίο γνωστοποιείται ότι δεν κατατέθηκε η απαραίτητη αυτή μελέτη. Από τότε και μέχρι σήμερα είναι βέβαιο ότι δεν κατατέθηκε.

Μεταφράζω αποσπάσματα από επιστολή των Πράσινων της Δ. Γερμανίας (Βρέμη) που βρίσκεται στα χέρια μου:

«1. (Στις εγκαταστάσεις ενός διαλυτηρίου) πέφτουν μεγάλες ποσότητες καμένου λαδιού, ντήζελ, λίπους, PCB, οι οποίες χωρίς την αναγκαία πρόληψη φθάνουν στο έδαφος και στα απόνερα και τελικά στη θάλασσα.

2. Κατά τη διάλυση χύνονται επίσης: μέσα διάλυσης, κόλλησης, υπόλοιπα χρωμάτων, σιδηρος, ασβέστιο και άλλα υλικά, που θα πρέπει να αναμένονται σε μεγάλες ποσότητες μαζί με τα υπόλοιπα φορτίων. Τα τελευταία στην ΟΔΓ θεωρούνται απορρίμματα.

3. Η θέση του διαλυτηρίου ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΩΜΕΝΗ Η ΣΤΕΓΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ (ώστε να μη μπορεί τίποτε να εισβάλει στο έδαφος και στα υπόγεια νερά) και τα απόβλητα και βρόχινα νερά να μην ξεπλύνουν όλες τις ακαθαρσίες στη θάλασσα ή... το γειτονικό ρυάκι.

4. Μη σκέφτεστε όμως μόνο τη γαλάζια θάλασσα, και το όμορφο έδαφος. Σκεφθείτε και τους εργάτες, που σε παρόμοιες μονάδες, πολύ συχνά δουλεύουν χωρίς καμιά προστασία (μάσκες οξυγόνου, ειδικές στολές)... ενώ επιπλέον το ασβέστιο που περιέχουν σε μεγάλες ποσότητες τα παλιά πλοία είναι απόλυτα καρκινογόνο για τους πνεύμονες».

Αξίζει να τονίσουμε μόνο ένα σημείο (3): η περίπτωση της κοπής των πλοίων καταμεσής του πελάγου όχι μόνο δεν μπορεί να εξετάζεται αλλά προφανώς ούτε η πιο αμβλυμένη συνείδηση δεν διανοείται κάτι τέτοιο. Αντίθετα, θεωρείται αναγκαία η τοιμέντωση ή στεγανοποίηση του ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΞΗΡΑΣ ΠΛΗΘ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΘΑ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΚΟΠΗ. Με άλλα λόγια ΤΑ ΠΛΟΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΡΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΞΗΡΑ. Στην περίπτωση μας οι επενδυτές, όπως είπαμε, σχεδιάζουν τόσο την κοπή σε απόσταση 600 μέτρων μέσα στη θάλασσα με αστείες μεθόδους καθαρισμού του νερού (όπως ο καθένας αντιλαμβάνεται), όσο και την, χωρίς καμιά προστασία του εδάφους, επεξεργασία των κομματιών των πλοίων και την κατάληξη των τελευταίων λυμάτων μέσα στη γη (ταφή τους).

Προσθέτω τώρα μερικά ελάχιστα στοιχεία από έγγραφο, που βρίσκονται επίσης στα χέρια μου, του κόμματος των πρασίνων (Κίελο) και αναφέρονται σε εγκαταστάσεις ναυπηγείου έξω από το Κίελο. Οι εγκαταστάσεις αυτές πουλήθηκαν στην πόλη του Κιέλου —που σχεδίαζε για το γήπεδο εφαρμογή εναλλακτικών δραστηριοτήτων— με τον όρο ότι δεν θα διαπιστωθεί μόλυνση του εδάφους από βαρέα μέταλλα. Για την αντίθετη περίπτωση συμφωνήθηκε ποινική ρήτρα 4.000.000 μάρκων. Ακολούθησαν αναλύσεις στο έδαφος και διαπιστώθηκε μια υπερφόρτιση από βαρέα μέταλλα μέχρι βάθους 8 μέτρων και σε βαθμούς απρόβλεπτους. Π.χ. Κάδμιο: ανεκτά όρια 3mg/kg, βρέθηκαν 200mg/kg, Χρώμιο: α.ο. 100mg/kg, βρ. 20.000mg/kg, χαλκός: α.ο. 100mg/kg, βρ. 22.000mg/kg, μόλυβδος: α.ο. 100mg/kg, βρ. 4.000mg/kg, υδράργυρος: α.ο. 2mg/kg, βρ. 500mg/kg, .

Μετά από τα παραπάνω, αν σκεφθούμε ότι τα προερχόμενα από τη διάλυση πλοίων είναι σαφώς «πλουσιότερα» εκείνων από κατα-

σκευή πλοίων (αφού προσθέτουμε τα έρματα, υπόλοιπα φορτίων και άλλες διάφορες ουσίες που είναι αδύνατο να αφαιρεθούν ολοκληρωτικά), νομίζω ότι δεν χρειάζεται να συμπληρωθεί τίποτε άλλο. Ο καθένας αντιλαμβάνεται το αν και κατά πόσο η σχεδιαζόμενη μονάδα είναι μολυσματογόνος. Αν μάλιστα αφήσουμε τη φαντασία μας «αχαλίνωτη» (το 'χουμε αυτό το κουσούρι), θα μπορούσαμε να δούμε δεκάδες αγκυροβολημένα τανκεροειδή κτλ. στον κόλπο της Καβάλας ν' αναμένουν την ελασματοποίησή τους, καθώς επίσης και διάφορα «παραπατήματα» και «λάθη» και «παραβασούλες» με αποτελέσματα πολύ τραγικότερα των φυσιολογικά αναμενόμενων. Αν δεν τη συγκρατήσουμε τη φαντασία μας θα δούμε ότι στην καλύτερη τότε περίπτωση, της απόφασης επιβολής ποινών (το αν οι ποινές θα σώσουν την κατάσταση είναι έτερον εκάτερον), θα σταθούν ασπίδα των ιδιοκτητών οι εργαζόμενοι, που ίσως τότε απειλούνται επαχθέστερα από την ανεργία. Τέλος —στα πλαίσια της «φαντασίας» πάντα— μετά το πέρας των δραστηριοτήτων της μονάδας, «μάλλον» δεν θα προτίθενται οι επιδοχοί επενδυτές κάτοικοι της Ταϊβάν, Ν. Υόρκης και Λονδίνου να επαναφέρουν την περιοχή στην «προτέραν κατάσταση».

Όλα αυτά τα δεδομένα συνθέτουν, νομίζουμε, μια εικόνα που δεν γυρεύει χαρακτηρισμούς. Από τους ελάχιστους που δεν την είδαν (βλ. την παράβλεψαν) ήταν οι Υπουργοί Οικονομικών και ΠΕΧΩΔΕ, δηλαδή το κράτος, που αποφάσισε να υποβαστάσει τούς ξένους επενδυτές, οι οποίοι, σημειωτέον, συμμετέχουν μόνο κατά το 25% στη συνολικού προβλεπόμενου κόστους 2,5 δις επένδυση λόγω εφαρμογής του ν. 1262, ενώ οι προβλέψεις της νομοθεσίας για τους ξένους επενδυτές είναι ένα πραγματικό δέλεαρ. Αξίζει, παρεπιπτόντως, εδώ να προσθέσουμε, ότι από υπολογισμούς που είχαν γίνει, όταν ακόμα πρόκειτο να γίνει η εγκατάσταση στην Αλεξανδρούπολη, με συμμετοχή 54 εκατ. των επενδυτών, το κέρδος τους θα ανερχόταν σε 1 δις 281 εκατ.

Μπροστά σε τέτοια κέρδη εφησυχασμοί του είδους «κάθε επένδυση προσδοκώ κέρδη» βρίσκονται μόνο μέσα στη λογική των ξένων κεφαλαιούχων.

Εν τω μεταξύ το κύριο επιχείρημα όλων όσων επιθυμούν την εγκατάσταση, ότι δηλαδή θα καλύψει ανάγκες από την ανεργία που πλήττει το νομό καταρριπτεται από μόνο του, δεδομένου ότι:

1. σύμφωνα με τη μελέτη, το 77% του προσωπικού θα πρέπει να είναι ειδικευμένο (άρα θα πρέπει να έρθει από αλλού κατ' αρχήν τουλάχιστον),
2. η ευφορότατη επαρχία Νέστου από τις πλουσιότερες της Μακεδονίας και τις αποδοτικότερες της Ελλάδας δεν πλήττεται από ανεργία, που να δικαιολογεί τέτοια σπουδή, και
3. από ανεργία πλήττεται κύρια η πόλη της Καβάλας, και είναι πολύ περιεργό αλήθεια, γιατί οι Καβαλιώτες άνεργοι (βλ. οι «αμύνητορες» τους) δεν δέχονται να μεταφερθεί το διαλυτήριο μέσα στην πόλη τους ή σε διπλανό θέρτρο, αφού δεν το θεωρούν επικίνδυνο για το περιβάλλον, ή, εν πάση περιπτώσει, αφού αντιλαμβάνονται την προστασία του πε-

ριβάλλοντος ως οπισθοδρόμηση και συντήρηση.

Αν σ' όλα τα παραπάνω προστεθεί ότι η αποδοτικότητα της μονάδας είναι τουλάχιστον αμφίβολη, όπως σοβαρότατα υποστηρίζεται⁹, μπορεί ο καθένας να πιστεύει ότι ο μόνος κερδισμένος —και σε υπερθετικό βαθμό μάλιστα— είναι οι ξένοι επενδυτές. Και δικαιούνται όλοι να επαναστατούν απέναντι σε μια τέτοια τρέλα. Έτσι, οι κινητοποιήσεις των κατοίκων της περιοχής ήταν πράγματι δικαιολογημένες. Επίσης φάνηκε ότι ήταν πολύ δραστικές αφού προκάλεσαν τις περισσότερες από τις επίσημες και μη (του κράτους και ιδιωτών) αντιρρήσεις, που ήδη παραθέσαμε στην αρχή του κειμένου. Πέρα μάλιστα από τον ξεσηκωμό της συγκεκριμένης περιοχής, ας σημειώσουμε, ότι, εκτός από: α) το εργατοϋπαλληλικό κέντρο Καβάλας, που υπεραμύνθηκε («όχι στην αντίδραση και στην ανεργία, να στην πρόοδο και στο περιβάλλον...») και απέργησε ακόμα υπέρ του διαλυτήριου (πρόκειται για τραγέλαφο με αξιοπρόσεκτες προεκτάσεις, που μοναδικά σχολιάζει ο Ηλ. Ευθυμιόπουλος στο ANTI 296/2.8.85), και β) το Δήμο Καβάλας, που αρνείται να πάρει θέση μέχρι σήμερα («ο Δήμος εκπροσωπεί όλα τα στρώματα, γι' αυτό θα τοποθετηθούν όλοι οι φορείς και στο τέλος εμείς» έφη ο εκλεκτός του ΠΑΣΟΚ δήμαρχος Λ. Αθανασιάδης), εκτός, λοιπόν, από τους δύο αυτούς φορείς, αντιτέθηκαν στην εγκατάσταση όλοι οι άλλοι ενδιαφερόμενοι (φορείς) του Νομού: κοινότητες, δήμοι, σύλλογοι, επιμελητήρια κτλ.

Η «ΠΡΟΣΦΟΡΑ» ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Η υπουργική απόφαση για την εγκατάσταση του διαλυτήριου πάρθηκε μυστικά και υπόγεια γιατί, όντως μια τέτοια απόφαση «δεν μπορεί να περάσει με κανονικές διαδικασίες»¹⁰. Ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ μάλιστα, ενώ έτικτε το σχέδιο νόμου για το περιβάλλον, που τόσο γλαφυρά παρουσίασε από την τηλεόραση, υπόγραφε χωρίς να 'χει περιβαλλοντική μελέτη στα χέρια του, μια απόφαση που ερχόταν σε κατάφωρη αντίθεση τόσο με το ισχύον νομικό καθεστώς, όσο και με προηγούμενες δεσμεύσεις του υπουργείου του, καθώς και κυρίως με την κοινή λογική που λέει: «μέσα σε υγροβιότοπο δεν εγκαθιστάς μονάδα -δυναίμε φορέα ικανότητας μόλυνσης».

Σε μια ευρύτερη περιοχή (κόλπος Καβάλας) με μεγάλες ήδη «αζωικές» ζώνες, πολύ μεγαλύτερες ζώνες «ρύπανσης» και ακόμα μεγαλύτερες ζώνες «κάτω του φυσικού» εξαιτίας της αυξημένης ήδη βιομηχανικής δραστηριότητας (εργοστάσιο φωσφορικών λιπασμάτων, εγκαταστάσεις εξόρυξης και αποθείωσης πετρελαίου), σε μια θαλάσσια περιοχή με ισχυρότατα θαλάσσια ρεύματα, ικα-

νά να μεταφέρουν παντοειδή μόλυνση σε όλα της τα σημεία, σε μια περιοχή που είναι ήδη φορτισμένη πάνω από το κανονικό με βαρέα μέταλλα (κύρια μόλυβδος και κάδμιο), όπως αποδεικνύεται από μελέτες τουλάχιστον του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης¹¹, μέσα σε μια τέτοια περιοχή, και μάλιστα, ειδικότερα, στην καρδιά υγροβιότοπου, η εγκατάσταση διαλυτήριου πλοίων είναι έγκλημα.

Το να είσαι υποχρεωμένος να προστατεύσεις ό,τι ωραίο σου 'χει απομείνει και να σώσεις ό,τι οδεύει στην καταστροφή, και αντ' αυτού να ανοίγεις σπασμωδικά τις τελευταίες διόδους της μόλυνσης θυσιάζοντας υγεία, φυσικό κάλος και μέλλον στο βωμό μιας άκριτης ιεράρχησης υπέρ της εκβιομηχάνησης, αδιαφορώντας για διεθνείς συμβάσεις, χαρακτήρα και λειτουργία της επιλεγμένης περιοχής, επιστημονικές μελέτες και τοπική κοινή γνώμη, είναι απαράδεκτο και επικίνδυνο. Το να διατίνεσαι δε ταυτόχρονα ότι εξαντλείς τις δημοκρατικές διαδικασίες είναι μόνο ειρωνεία.

Βρισκόμαστε μπροστά σε μια περίπτωση επικράτησης του παραλόγου, του παράνομου, του παράτυπου. Στο όνομα εξυπηρέτησης αξιών αμφίβολων, αναγκών εγκάθετων και απαιτήσεων κατασκευασμένων ξεπουλιούνται υγιής πρόοδος, περιβάλλον, συνειδήσεις και αξιοπρέπειες.

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ «ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ»

Πέρα απ' όλα τα καθέκαστα στοιχεία κατά της συγκεκριμένης μονάδας, ξεκινώντας μόνο από την κοινή λογική, μπορούμε να πούμε: το διαλυτήριο πλοίων δεν έχει θέση στη συγκεκριμένη περιοχή επειδή πρέπει να γίνει επιτέλους κατανοητό το εξής: *δεν εξετάζουμε τη συγκεκριμένη μονάδα*, δηλαδή το κατά πόσο προξενεί μόλυνση, το αν θα προσφέρει εργασία και πόση, το αν θα καλύψει κενά που δημιουργησαν οι εγχώριες ανάγκες και το αν θα βοηθήσει στην απασυμφορήση από τα σαπιοκάραβα και, και, και. *Εξετάζουμε πρώτα απ' όλα τη συγκεκριμένη περιοχή*. Η περιοχή αυτή είναι πολύ όμορφη, είναι υγροβιότοπος και προστατεύεται από διεθνείς συμβάσεις, που ανήκουν στο σώμα της ελληνικής νομοθεσίας, είναι ευφορώτατη και διαθέτει λαμπρές προοπτικές εξέλιξης με προώθηση των καλλιεργειών ιχθυερών, του τουρισμού, διαφόρων αγροτοβιοτεχνιών και της αλιείας (βλ. παραπάνω παράθεση στοιχείων από μελέτη της ΕΟΠ). *Από την εξέταση της περιοχής προκύπτει ότι το διαλυτήριο δεν της κάνει*. Το συγκεκριμένο οικοσύστημα δεν ταιριάζει με τέτοιου είδους μονάδες γιατί απαιτεί μια ορισμένη, ανάλογη με τη φύση και το χαρακτήρα του συμπεριφορά του ανθρώπινου παράγοντα απέναντί του. Μια συμπεριφορά, που *δεν έχει σκοπό αντίθετο ή ασύμφωρο προς τη λειτουργία και τις ανάγκες του*. Κατά συνέπεια, όσον αφορά τις μονάδες εκμετάλλευσης, το οικοσύστημα ταιριάζει μόνο μ' εκείνες που το υπηρετούν, το συντηρούν και που, πάντως, *συνυπάρχουν μ' αυτό απόλυτα ειρηνικά*. *Για το ποιος δε είναι αυτές οι μονάδες αποφασίζει το ίδιο το οικοσύστημα*.

11. Π.χ. του 1982 από την έδρα του κ. Βασιλικιώτη.

μα. Εκείνο έχει τον κυρίαρχο λόγο. Δεν αποφασίζουν οι μονάδες.

Με άλλα λόγια: το πρόβλημα δεν είναι, βέβαια, πώς θα προσαρμόσουμε (αφού φωνάζουν φαντασιόπληκτοι οικολόγοι) την τάδε μονάδα στο οικοσύστημα, ώστε να το βλάπτει κατά το δυνατόν ηπιώτερα. Αντίθετα: το πρόβλημα είναι, ποιες μονάδες συνάδουν με το οικοσύστημα. Αφού τις εντοπίσουμε επιλέγουμε την προσφορότερη. Και για να ακριβολογήσουμε περισσότερο: το πρόβλημά μας σήμερα δεν θα 'πρεπε να επικεντρώνεται στο διωγμό του διαλυτήριου, αλλά στο *πώς θα εγκατασταθούν, μέσα στα πλαίσια ενός σοβαρού σχεδιασμού, επιχειρήσεις που αρμονικά θα συλλειτουργούν με το οικοσύστημα και θα το δορυφορούν*. Από την άλλη πλευρά οι του διαλυτήριου και το κράτος δεν θα 'πρεπε να επιδιώκουν ντε και καλά «πώς θα το τοποθετήσουμε στην Κεραμωτή τέλος πάντων» (οι πρώτοι) ή «πώς δεν θα χάσουμε τους αγαθούς ξένους σωτήρες» (το δεύτερο), αλλά, λογικά —δεν ζητάμε φαντασία, θα πήγαινε πολύ—, πού θα το βάλλουμε το διαλυτήριο. Ποιος τόπος δεν διαθέτει αρνητικά για την εγκατάστασή του χαρακτηριστικά.

Ηδη έχει απαλλοτριωθεί η έκταση που επέλεξαν οι επενδυτές. Στις 20.2.86 με απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Καβάλας καθορίστηκε προσωρινή τιμή μονάδας σε 350.000 δρχ. το στρέμμα. Η απόφαση στηρίχθηκε κύρια στο χαρακτηρισμό της περιοχής ως υπό τουριστική ανάπτυξη και άφησε άναυδους τους αναμένοντες (ΕΤΒΑ, επενδυτές και όχι μόνο), που ζητούσαν τιμές μεταξύ 60 και 140 χιλιάδων. Ακόμα και σ' αυτό το στάδιο όμως, ακόμα κι αν εξαγορασθεί η έκταση, δεν είναι αργά. Μπορούν να εγκατασταθούν στο γήπεδο μονάδες σαν αυτές που αναφέραμε και που εμεινώνονται αντίθετα στο οικοσύστημα. Ένας ανάλογος σχεδιασμός επιβάλλεται, θα αποδώσει τα μέγιστα, και, κάτι επίσης σημαντικό, οι μονάδες αυτές δεν έχουν καμιά σχέση με το υψηλότατο κόστος που προβλέπεται για το διαλυτήριο πλοίων. Το συνολικό τους κόστος είναι ελάχιστο και τα ωφέλη από τη δραστηριότητά τους θα είναι τα μεγαλύτερα δυνατά (και βέβαια πολύ μεγαλύτερα από εκείνα του διαλυτήριου).

Το διαλυτήριο και η αναγκαιότητα εγκατάστασής του ισχύει αφού αφαιρεθούν όμως από το συνολικό μήκος των ακτών μας όλα τα κομμάτια που περιβάλλουν βιοτόπους ή είναι υγροβιότοποι και επίσης όλες οι ιδιαίτερα ευπαθείς περιοχές. Είμαστε βέβαιοι ότι μετά απ' αυτή την αφαίρεση θα εξακολουθήσουμε να μιλάμε για δεκάδες χιλιάδες χιλιόμετρα. Δεν θα βρεθούν 500 μέτρα να βάλλουμε ένα διαλυτήριο πλοίων;

ΕΠΙΜΥΘΙΟ

Έγινε γνωστό ότι εγκρίθηκε ήδη η δανειοδότηση της επένδυσης από την ΕΤΒΑ. Φαίνεται λοιπόν ότι η εναλλακτική λύση που αναγράφει προηγουμένως δεν ενδιαφέρει, τουλάχιστον για την ώρα, το κράτος. Αντίθετα μάλιστα από μια αντίληψη, που θέλει ως πρώτο προς εξέταση δεδομένο την περιοχή και το οικοσύστημά της, όλα δείχνουν ότι η εγκατάσταση του διαλυτήριου προχωράει με παντιέρα την ανάπτυξη και με παραγκώνιση ως ανθυποπροβλήματος όλων των αρνητι-

9. Βλ. το άρθρο του λέκτορα της Βιομ. Πειραιά Η. Χαλαμπιδή στον Οικον. Ταχ. σε ανύποπτο χρόνο (30.12.82) για τα οικονομικά ασύμφορα της επένδυσης. Ο ίδιος έκανε μια πολύ κατατοπιστική εισήγηση σε εκδήλωση της 1.2.86, που διοργάνωσε ο Σύλλογος Προστασίας Περιβάλλοντος Ν.Κ. για το θέμα στην Καβάλα.

10. Βλ. το άρθρο του Ηλ. Ευθυμιόπουλου που μνημονεύεται προηγουμένως.

κών στοιχείων, των φόβων μας, της ίδιας της προστασίας της περιοχής, της πραγματικότητας. Η απόφαση για την εγκατάσταση προφανώς υλοποιείται.

Κατόπιν όλων αυτών ο Νομάρχης Καβάλας διοργάνωσε ανοιχτή συνεδρίαση στις 1/3/86 του Ν.Σ. με θέμα το διαλυτήριο (γενικώς). Το «πόπολο» που δεν ρωτήθηκε όταν πάρθηκαν οι αποφάσεις και αγνοήθηκε πανηγυρικά, κλήθηκε να συζητήσει μαζί με τους άρχοντες του τόπου το θέμα. Αγνοώντας περί τίνος ακριβώς πρόκειται προσέτρεξε με την κρυφή ελπίδα ότι «πάμε για να πάρουμε όλοι μαζί απόφαση», γέμισε την αίθουσα και παρακολούθησε μια διαδικασία, που ο Νομάρχης, οι συν αυτόι και περί και υπέρ αυτόν αντιλαμβάνονται ως την πεμπτούσια της δημοκρατίας, εμείς δε οι άλλοι ακριβώς το αντίθετο.

Επιδεικνύοντας εξαιρετικές ικανότητες στο πεδίο του βερμπάλισμού και κύρια στο πεδίο της σύγχρονης μεθόδευσης υφαρπαγής συναίνεσης προσπάθησε ο Νομάρχης Καβάλας, τη αρωγή του παρακαθήμενου προσκεκλημένου καθηγητή κ. Ν. Μάργαρη, να «περάσει» την άποψη (βλ. την απόφαση) του κράτους. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, και χωρίς ν' αναφερθεί καθόλου στην ουσία (για μας) του προβλήματος, έριξε την πρόταση: να αναθέσει το Ν.Σ. την εκπόνηση μελέτης για το συμβατό του διαλυτηρίου με την περιοχή. Πρότεινε δε στη συνέχεια η ανάθεση να γίνει στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου και επικεφαλής να τεθεί ο Ν. Μάργαρης. Ο τελευταίος ζήτησε τη συμμετοχή όλων ανεξαιρέτα των φορέων στην εκπόνηση της μελέτης, και δήλωσε μάλιστα στο τέλος «δεν θέλω και πολύ για να σηκωθώ να φύγω».

Και ναι μεν πολλοί φορείς, εκτός από το σύλλογο προστασίας περιβάλλοντος Ν. Καβάλας στη βιασύνη τους να συμμετάσχουν σε μια «τόσο σπουδαία υπόθεση», ή «αχθέντες προ των ευθυνών των», με τοποθετήσεις τους υποστήριξαν κατ' αρχήν την υπόθεση της μελέτης. Το «πόπολο» όμως, που αμέσως του

γεννήθηκαν «ορισμένες αμφιβολίες» για την αναγκαιότητα αυτή, που αντιλήφθηκε ότι εκεί δεν συναποφάσιζε αλλά άκουγε αποφάσεις, που διαπίστωσε δηλαδή ότι ήταν ο τσαρλατάνος σε παιχνίδι άλλων, αποχώρησε δίνοντας μια πρώτου μεγέθους απάντηση στις ελπίδες του Νομάρχη για συναίνεση.

Ο Νομάρχης Καβάλας θεώρησε ότι μπορεί να αποσπάσει τη γενική κατάφαση στην πρότασή του περί μελέτης. Η κίνησή του ήταν όντως έξυπνη. Όσο περισσότεροι δε θα ήταν αυτοί που θα συγκατάνευαν, τόσο πιο αραγής θα ήταν η βεβαιότητα για την «ειρηνική» επίτευξη του επιδιωκόμενου τελικού στόχου. Κάτι ήξερε λοιπόν ο κύριος Μάργαρης όταν ζητούσε τη συγκατάθεση και τη συμμετοχή όλων ανεξαιρέτα των φορέων.

Το γιατί μια κατάφαση σε μια τέτοια μελέτη συνεπιφέρει την τελική κατάφαση στην εγκατάσταση είναι απλό:

1. εδώ που φθάσαν τα πράγματα εκείνο που δεν πρόκειται να πει η μελέτη είναι «μαζεύτε τα και φύγετε»

2. δε θα πει βέβαια «όλα καλά, προχωράτε» για το φόβο των Ιουδαίων, αλλά

3. το πιθανό είναι να «διατάξει»: «προσθέστε τις εξής (...) εγκαταστάσεις προστασίας». Αυτοί που πιστεύουν ότι οι εγκαταστάσεις «δεν θα τοποθετηθούν» θα απογοητευθούν σκληρά. Οι επενδυτές δεν πρόκειται να δείξουν ότι ολιγωρούν μπροστά σε κάποια εφάπαξ επιβάρυνση. Το αν πράγματι θα τηρηθούν οι όροι βέβαια, και επιπλέον τι θα αντιπροσωπεύουν οι προσταγές της μελέτης είναι άλλο θέμα.

Έξυπνη λοιπόν η κίνηση. Η προσπάθεια πέτυχε σε μεγάλο βαθμό χωρίς να διαταραχθεί από διάφορους θερμότερους «φίλους της προόδου» που πολεμούσαν από παλιά ξεχασμένα μετερίζια αλλά με πολύ γνώριμο στίλ («κάτσε κάτω ρε που θα μου πεις εμένα ότι έχεις ευαισθησίες εσύ που δουλεύεις κι έχεις λεφτά ρε... κ.ο.κ.), ή άλλους επώνυμους, που αδυνατούν ν' αντιληφθούν τι θα πει «επιδιώκω συναίνεση» σήμερα, όπως βουλευτής του

ΠΑΣΟΚ («άιντε κάτσε κάτω ρε που θα μου πεις εμένα για δημοκρατία») γνωστός στο πανελλήνιο κύρια από σύρραξη μέσα στο κοινοβούλιο το 1983, αν δεν μ' απατά η μνήμη μου.

Η προσπάθεια όμως του Νομάρχη, παρά τη σοβαρή βοήθεια από πλευράς κ. Μάργαρη, δεν απέδωσε κατά τις προσδοκίες του, αφού η συνεδρίαση εξελίχθηκε πολύ απρόβλεπτα (αντεγκλήσεις παντός είδους βρισιές, και τέλος η αποχώρηση των κατοίκων της περιοχής που ναι αντίθετοι με την εγκατάσταση) αφού γεννήθηκε σ' όλους όσους δεν κλείνουν τα μάτια το έντονο συναίσθημα ότι «τους δουλεύουν» κάποιοι. Αδυνατεί, φαντάζομαι, ο καθένας να αντιληφθεί:

1. Τι σήμαινε αυτή η ανοιχτή συνεδρίαση του Ν.Σ. αφού οι αποφάσεις είχαν ληφθεί και η υλοποίησή τους προχωράει.

2. Ποια είναι η αναγκαιότητα εκπόνησης μελέτης κατ' εντολή της Νομαρχίας απ' τη στιγμή που οι επενδυτές γράψαν την αναγκαιότητα αυτή μέχρι στιγμής στα παλιά τους παπούτσια.

3. Ως τι είδους όντα αντιλαμβάνεται ο κ. Νομάρχης τους πολίτες του νομού, όταν αφήνει να εννοηθεί ότι η εγκατάσταση θα εξαρτηθεί από το πόρισμα της μελέτης, ενώ ήδη η υλοποίηση της απόφασης της εγκατάστασης προχωράει με απαλλοτρίωση, δανειοδοτήσεις κτλ.

4. Τι ακριβώς εννοούμε όταν λέμε Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

5. Γιατί ο κ. Μάργαρης δεν κάνει τη μελέτη με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, στο οποίο και ανήκει, και

6. Γιατί ανακινήθηκαν στις κρατικές μνήμες οι έννοιες «ανοιχτή διαδικασία», «δημοκρατία» κτλ. σε στιγμές «χαλεπές» ενόψει του φθινοπώρου.

Παρόλα τα παραπάνω όμως αξίζει να επαναλάβουμε ότι ποτέ δεν είναι αργά. Οι εναλλακτικές προτάσεις εξακολουθούν να ισχύουν. Ζητούν μόνο λίγη προσοχή και ήρεμη σκέψη. □

Μία απάντηση του Ν.Σ. Μάργαρη

Αμυνα εμείς...

Απ' ό,τι μπορώ να γνωρίζω η ιδεολογία της οικολογίας έχει σα βασικό άξονα αναφοράς την ανακύκλωση.

Δήλωσα στο Νομαρχιακό Συμβούλιο της Καβάλας ότι ιδεολογικά είμαι υπέρ του διαλυτηρίου γιατί σημαίνει ανακύκλωση. Σημαίνει λιγότερη εξόρυξη υλικών, διατήρηση των αποθεμάτων μας — πάνω απ' όλα — γενικότερη προστασία του περιβάλλοντος σε μεγαλύτερη κλίμακα. Με απλά λόγια λιγότερες τρύπες στη Μήλο και μείωση της ρύπανσης στην Ελευσίνα.

Δήλωσα στο Νομαρχιακό Συμβούλιο της Καβάλας ότι δεν λέω τώρα ναι ή όχι. Όμως, συζητώ για το ποιες μπορεί να είναι οι προϋποθέσεις.

Θα έπρεπε να πανικοβάλλω τους κατοίκους λέγοντάς τους ότι θα καταστραφούν τα μελίσια και τα δάση της Θάσος, θα «καούν» τα σπαρτά, θα έρθει ελονοσία και ναρκωτικά όπως άλλοι οι οποίοι χρησιμοποιούν τέτοια επιχειρήματα;

Θα έπρεπε να τους έκρυβα ότι οι λιμνοθάλασσες έχουν τη νύχτα οξυγόνο μηδέν επειδή η εκμηχάνιση και επέκταση της γεωργίας στην περιοχή με τα αρδευτικά έργα και την υπερχρήση λιπασμάτων τις υποβάθμισε;

Θα έπρεπε να στήριζα την επιχειρηματολογία μου σε ροές

του Νέστου που ίσχυαν προ εικοσαετίας (σήμερα δεν υπάρχει Δέλτα!) και να έκρυβα ότι οι Βούλγαροι μας έκοψαν το νερό;

Δεν προσπάθησα να πείσω τους κατοίκους. Απλώς τους εξέθεσα τις απόψεις μου με κάθε ειλικρίνεια. Αυτό είναι έγκλημα;

Θα ήμουν άλλο άτομο αν ακολουθούσα τη συμβουλή τους «μη συζητάς» όταν ο διάλογος και η συμμετοχή είναι μέσα στην ιδεολογία μου.

Δεν αντιλαμβάνομαι την έννοια των συμμετοχικών διαδικασιών μόνο στην περίπτωση που γνωρίζω από πριν ότι συμφωνούν μαζί μου. Όμως, δήλωσα στη συγκέντρωση ότι για να λάβω μέρος στην εξέταση του προβλήματος θεωρώ απαραίτητη προϋπόθεση τη σύμφωνη γνώμη:

— των τοπικών κοινοτήτων

— της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων

— του Νομαρχιακού Συμβουλίου.

Πόσους άλλους θα έπρεπε να ρωτήσω; Τα κόμματα; Αν δεν είναι αυτό συμμετοχική διαδικασία τότε ας αναζητήσουμε νέους ορισμούς. Το θέμα είναι ιδιαίτερα κρίσιμο και χρειάζεται σοβαρότητα η οποία να προέρχεται από γνώση και όχι από αποφασιστικά ξόρκια. Όποιος έχει στοιχεία γιατί δεν πρέπει να γίνει εκεί το διαλυτήριο ας τα φέρει και να είναι βέβαιος ότι στο βαθμό που περνάει από το χέρι μου θα χρησιμοποιηθούν.

Ν.Σ. Μάργαρης

Κινηματογράφος στην τηλεόραση

Τα δύο τελευταία χρόνια, οι κινηματογραφικές ταινίες που προβάλλονται στην τηλεόραση αυξάνουν σταθερά. Δεν υπάρχει πλέον μέρα που να μην προβάλλεται έστω μία ταινία. Αυτή τη βδομάδα (6-12 Απριλίου) τα δύο κανάλια έχουν προγραμματίσει 11 συνολικά ταινίες. Αν υπολογίσει κανείς ότι οι δύο ΕΡΤ εκπέμπουν 130 ώρες περίπου τη βδομάδα, τότε το τμήμα του προγράμματος που καλύπτεται από ταινίες ανέρχεται στο υπερβολικό ποσοστό του 16% περίπου.

Είναι αξιοσημείωτο ότι αυτές οι ταινίες δεν εντάσσονται πλέον σε κάποιο ευρύτερο προγραμματισμό. Ούτε καν βελτιώνουν την ψυχαγωγική διάσταση των καναλιών. Αντίθετα, αποτελούν όλο και πιο συχνά την εύκολη και φτηνή λύση που μπαλώνει τα κενά του προγράμματος κι ανακουφίζει τους ελλειμματικούς προϋπολογισμούς των 2 ΕΡΤ.

Το ζήτημα δεν είναι σε πρώτη όψη καταστροφικό. Η τηλεόραση ζει από τον κινηματογράφο και εις βάρος του. Αντλεί τις αφηγηματικές της μεθόδους, την αισθητική, ακόμα και τα κεφάλαια απ' αυτόν. Κλείνει τους θεατές στα σπίτια τους, τους μετατρέπει σε αγοραστές συσκευών μαγνητοσκόπησης και ενοικιαστές ταινιών. Όμως η αδηφαγία της ελληνικής τηλεόρασης δεν σταματάει εδώ. Προγραμματίζει όλο και περισσότερες ταινίες, επιχειρεί να καλύψει τη χρόνια κρίση της προβάλλοντας όλο και πιο σύγχρονες ταινίες. Τέλος, φθάνει να λειτουργεί και ως αίθουσα Β' προβολής προβάλλοντας ταινίες την ίδια περίοδο με τους κινηματογράφους: «το Χάος» των αδελφών Ταβιάνι, προγραμματίστηκε λίγους μήνες μετά την πρώτη προβολή και πριν προλάβει να εξαντλήσει τους εν δυνάμει κινηματογραφόφιλους θεατές του.

Αν η ίδια τακτική συνεχιστεί, σε λίγο οι θεατές δεν θα πατάνε πια στις αίθουσες ελπίζοντας ότι αν επιδείξουν λίγη υπομονή θα δουν σύντομα την ταινία στο σπίτι τους δωρεάν.

Η τηλεόραση όμως δεν ζει μόνον εις βάρος του κινηματογράφου. Αρνεύεται και να αναγνωρίσει αυτή την πραγματικότητα. Έτσι, δεν δέχεται να συμβάλλει συμμετέχοντας στην παραγωγή ταινιών, όπως κάνουν όλες οι ξένες τηλεοράσεις. Επιπλέον, ακύρωσε και την ορθότατη πολιτική που ακολούθησε για ένα μόνον χρόνο, το 1983, αναθέτοντας σε ταλαντούχους νέους σκηνοθέτες την παραγωγή τηλεταινιών.

Με αυτή τη λογική, και με δεδομένα τους εξαιρετικά ελλειμματικούς προϋπολογισμούς, τα υψηλά χρέη των καναλιών και τα χάσματα του προγράμματος, δεν θα ήταν αδύνατον να δούμε τις ταινίες να πολλαπλασιάζονται. Σε τελευταία ανάλυση, είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι ακόμα και οι υπεύθυνοι των καναλιών θα αισθάνονταν περισσότερο ασφαλείς. Αν εξαιρέσουμε τον πανικό που δημιούργησε η ταινία του Ν. Αλευρά, ο κινηματογράφος —και ιδιαίτερα οι κατάλληλες ταινίες του Χόλιγουντ και των ελληνικών στούντιο της προηγούμενης 20ετίας— είναι δοκιμασμένο προϊόν και δεν πρόκειται να προκαλέσει πονοκεφάλους στους Γενικούς Διευθυντές και τα Διοικητικά Συμβούλια.

Όσο γυρίζονται ακόμα ταινίες —ξένες βέβαια— γιατί οι ελληνικές σχεδόν εξαντλήθηκαν— η τηλεόραση μπορεί να συνεχίσει να αντλεί τη ζωή της ως παράσιτο από τον κινηματογράφο. □

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Μετά τη μεγάλη επιτυχία που σημείωσε η έκθεση **Το παιδί και το παιχνίδι** τόσο στην Αθήνα, όσο και στο Ναύπλιο, μεταφέρεται στα **Άσπρα Σπίτια Βοιωτίας**. Η έκθεση, που οργανώθηκε από το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, αποτελείται από 4 βασικές ενότητες: Βρεφική ηλικία, Νηπιακή ηλικία, Παιδική ηλικία, Παιδική ηλικία Α', Παιδική ηλικία Β'. Είναι τμήμα ενός «Μουσείου του παιδιού» που προγραμματίζει το Ίδρυμα σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και θα έχει ως αντικείμενό του το παιδί και τον κύκλο της παιδικής ζωής διαχρονικά, από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Η Έκθεση απευθύνεται σε παιδιά όλων των ηλικιών. Αλλά και στους μεγάλους. Γιατί μπορεί να ανακαλέσει στη μνήμη τωρινές ή καταχωνιασμένες χαρές, στιγμές που όλοι τις ζήσαμε ή τις ζούμε στη θέα ενός παιδικού παιχνιδιού.

● Το τεύχος 26 (Ιαν. - Φεβρ. 1986) του περιοδικού **Σύγχρονη Εκπαίδευση** κυκλοφόρησε με το εξαιρετικά ενδιαφέρον αφιέρωμα **Παιδαγωγική Έρευνα και Εκπαίδευση** που περιλαμβάνει τα εξής κείμενα: Π. Παπακωνσταντίνου, *Η έρευνα στην εκπαίδευση*, Μ. Ηλιού, *Έρευνα και μύθοι*, Β. Φίλια, *Η ουδετερότητα της έρευνας*, Ε. Παπαδημητρίου, *Επιστημολογικά προβλήματα της έρευνας των κοινωνικών επιστημών*, Γ. Πολυδωρίδη, *Η έρευνα στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Επίσης: Πορίσματα μιας εμπειρικής έρευνας στην Ελλάδα που είχε ως αντικείμενό της τη

Μεθόδευση της διδασκαλίας και αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης στο γυμνάσιο και Λύκειο. Στο ίδιο τεύχος: *Ο ρόλος και το έργο των εκπαιδευτικών αντισταθμιστική αγωγή στο ελληνικό σχολείο*, *Ιστορικό του θεσμού της ΤΕΕ στην Ελλάδα* και κείμενα των Α. Δελμούζου - Δ. Γληνού.

● Ένα άλλο περιοδικό μελέτης εκπαιδευτικών θεμάτων η **Νεοελληνική Παιδεία** αφιερώνει το τεύχος 4 (χειμώνας 1986) στο μάθημα **Στοιχεία Δημοκρατικού πολιτεύματος**, ένα μάθημα σημαντικό, που, ωστόσο, δεν αντιμετωπίστηκε στο παρελθόν με την αρμόζουσα σοβαρότητα. Η διδασκαλία του επιδέχεται ακόμα και σήμερα πολλές βελτιώσεις. Εκτός από τα

κείμενα που περιλαμβάνει το αφιέρωμα, η **Νεοελληνική Παιδεία**, περιέχει μια πλούσια ύλη για τη διδασκαλία και το σχολιασμό ποικίλων μαθημάτων του Γυμνασίου και του Λυκείου, καθώς και κριτική νέων σχολικών εγχειριδίων.

● Και μια και μιλήσαμε για περιοδικά... Έστω και καθυστερημένα σας συστήνουμε το αξιόλογο περιοδικό του συνδέσμου φίλων γραμμάτων και τεχνών **Καβάλας Σκαπτή Ύλη**, τεύχος 7-8 που περικλείει τα αφιερώματα στους **Θόδωρο Αγγελόπουλο, Ιάκωβο Καμπανέλλη και Δημήτρη Λαζαρίδη** παράλληλα με τη συνήθη ύλη του. Πολλά λογοτεχνικά κείμενα, αλλά και κριτικές και σχόλια από, καβαλιώτες και μη, λογοτέχνες και διανοούμενους. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη συνέντευξη με τον Νίκο Γαβριήλ Πεντζίκη, το συνοπτικό σχέδιο του Παύλου Ζάνα για την *αφηγηματική τεχνική του μυθιστορήματος*, το άρθρο του Θάνου Μικρούτσικου *Ο λαϊκισμός στην Τέχνη* και τη μελέτη του Μηνά Νιτσόπουλου *Ψυχολογικά προβλήματα παλινοστούντων παιδιών - μεταναστών*.

● Η κινητικότητα για την ίδρυση νέου κόμματος της αριστεράς συνεχίζεται. Ο πειραιώτικος κλάδος της **Κίνησης των 18** οργανώνει σχετική εκδήλωση - συζήτηση τη Δευτέρα, 14 Απριλίου στο Θέατρο Κύβος, Ηρώων Πολυτεχνείου 12, στις 8 το βράδυ. Εισηγητές θα είναι οι Μπ. Λιβιεράτος, Λ. Λουλούδης, Στ. Μπαμπάς, Αλ. Τσουρινάκης. Όσοι ενδιαφερόμενοι προσέλθετε...

● Η ζωή της γιαγιάς μας στο Μεσοπόλεμο, είναι το θέμα μιας πρωτότυπης έκθεσης που άρχισε

Οι πολυεθνικές και το ελληνικό τραγούδι

Βγαίνει το ελληνικό τραγούδι από την πολύχρονη κρίση του; Σ' αυτό το ερώτημα είναι δύσκολο να απαντήσει κανείς αν δεν προσδιορίσει —έστω με γενικό τρόπο— κάποια χαρακτηριστικά της κρίσης. Σύμφωνα με την άποψη, λοιπόν, του Γ. Σαββίδη (ΑΥΓΗ 30 Μαρτίου 1986) που αφιέρωσε σ' αυτό το θέμα ολοσέλιδο άρθρο, φαίνεται πως η κρίση προσδιορίζεται ως προς δύο παράμετρους: τη «χειμερία νάρκη» των δημιουργών που δεν παρήγαγαν κάτι καινούργιο για κάμποσα χρόνια και το περιορισμένο ενδιαφέρον του κοινού που μετριέται από τις πωλήσεις των δίσκων. Βεβαίως αυτές οι δύο παράμετροι λειτουργούν συνεκτικά και ορίζουν το πρόβλημα. Όμως δεν είναι διόλου σίγουρο πως τα στοιχεία με τα οποία στηρίζει την αισιοδοξία του είναι επαρκή. Ιδιαίτερα, όταν σημειώνει ότι: «... γερό μάθημα στις πολυεθνικές εταιρείες δίσκων και σε 2-3 ανυπόμονους νεαρούς δημοσιογράφους (οι τελευταίοι ιδιαίτερα «μηδισαν» για ροκ κι όποια άλλη ξενόφερτη μουσική) έδωσε ο λαός μας αγκαλιάζοντας με άμεσο και απόλυτο τρόπο το δίσκο "Κυκλοφορώ κι οπλοφορώ"». Κι εδώ το πρόβλημα δεν είναι απλώς μια διαφορά εκτιμήσεων. Αν δηλαδή θεωρεί η όχι κανείς

αυτό το δίσκο ως νέο ήχο της ελληνικής μουσικής και επικυρώνει αυτή την άποψη με την πληροφορία πως «οι πωλήσεις του όπου να 'ναι θα ξεπεράσουν τις 65.000». Το πρόβλημα είναι πολύ ευρύτερο και σ' αυτό θα ήθελα να αναφερθώ.

Αρχίζω με ένα στοιχείο το οποίο θεωρώ εξαιρετικά ενδιαφέρον. Πριν τρία χρόνια η Πόλυγκραμ που ελέγχει ένα σημαντικό μέρος της ελληνικής αγοράς, με 15 ελληνικούς δίσκους μακράς διάρκειας πραγματοποίησε το 55% περίπου των συνολικών της πωλήσεων. Αντίστοιχα για το υπόλοιπο 45% χρειάστηκε να τυπώσει 300 περίπου ξένους τίτλους. Παρόμοιες σχέσεις ανάμεσα στο ελληνικό και ξένο τραγούδι εμφανίζονται και σε άλλες πολυεθνικές εταιρείες. Παρότι αυτά τα ποσοστά είναι σημαντικά, αν συγκριθούν με εκείνα προηγούμενων χρόνων, αποδεικνύουν ότι το ελληνικό τραγούδι χάνει τα τελευταία χρόνια σταθερά έδαφος.

Απέναντι σ' αυτή την τάση, οι βιομηχανίες δίσκων συνυπολογίζοντας και άλλους συντελεστές, όπως η μείωση της μέσης ηλικίας των αγοραστών, η αύξηση όλων των μεγεθών που προσδιορίζουν το κόστος μιας ελληνικής παραγωγής, το γεγονός ότι για να αυ-

ξηθούν ή απλώς να διατηρηθούν τα ποσοστά του κέρδους πρέπει πλέον οι ελληνικοί δίσκοι να πουλήσουν πολύ περισσότερους από 50.000 δίσκους —παλιά αυτό ισοδυναμούσε στην ελληνική αγορά με χρυσό δίσκο— ενώ οι ξένοι δίσκοι με υποπολλαπλάσια κυκλοφορία εξασφαλίζουν μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους δεσμεύοντας πολύ μικρότερα κεφάλαια, για όλους αυτούς τους συντελεστές λοιπόν, οι πολυεθνικές προωθούν μια νέα στρατηγική που έχει ως στόχο να επιταχύνει την τάση να ανατραπεί η σχέση ανάμεσα στο ξένο και το ελληνικό τραγούδι. Από αυτή τη σκοπιά, φοβούμαι πως η αισιοδοξία για το άμεσο μέλλον του ελληνικού τραγουδιού δεν είναι δικαιολογημένη.

Δεν μπορώ να παρακολουθήσω όλους τους συλλογισμούς του Γ. Σαββίδη, γιατί ομολογώ πως δεν έχω ακόμα ακούσει την τελευταία δουλειά των Μ. Χατζιδάκι, Σ. Ξαρχάκου και Θ. Μικρούτσικου στην οποία αναφέρεται. Δεν ξέρω αν τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές (8/4) έχουν κυκλοφορήσει και οι τρεις δίσκοι. Ωστόσο, διαφωνώ με την άποψή του για το τραγούδι «Κυκλοφορώ κι οπλοφορώ». Προσωπικά, η μουσική του μου θύμισε πολύ την ατμόσφαιρα των τραγουδιών της Ρίτας Σακελαρίου

το 1971-73 κι έτσι δύσκολα θα μιλούσα για πραγματικά «καινούργιους ήχους μουσικής». Σημειώνω ωστόσο ότι μου είναι εντελώς αδύνατον να καταλάβω τι είδους γερό μάθημα έδωσε ο λαός μας στις πολυεθνικές, όταν ακριβώς αυτός ο δίσκος έχει παραχθεί και διακινείται από την Πόλυγκραμ; Όσο για τους υπόλοιπους τρεις, οι δύο κυκλοφόρησαν από την «Μίνως Μάτσας και υιός» και για τον δίσκο του Σ. Ξαρχάκου υπάρχει κάποιο πρόβλημα, γιατί ο μεν Πάριος έχει συμβόλαιο με την «Μ. Μάτσας» ενώ ο Σ. Ξαρχάκος με την «CBS». Εδώ βέβαια προκύπτει κι ένα άλλο μεγάλο ζήτημα που σχετίζεται με τη στρατηγική των εταιρειών και τα αποκλειστικά συμβόλαια που θεωρούν προνομικά. Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια τους ενδιαφέρει κυρίως ο τραγουδιστής και λιγότερο ο συνθέτης. Ειδικά η στρατηγική της «Μ. Μάτσας και υιός» είναι να κλείνει αποκλειστικότητες με τους τραγουδιστές. Το γεγονός ότι ο Μ. Χατζιδάκις αναγκάζεται ν' ακολουθήσει τον Μ. Μητσιά και δεν μπορεί να κάνει παραγωγή στον «Σείριο», δεν είναι ένα ενδιαφέρον φαινόμενο, εντελώς άσχετο με το «μάθημα στις πολυεθνικές».

Χ.Γ. Λάζος

ήδη από τις 20/3 και θα διαρκέσει μέχρι τις 20/4 (μόλις που προλαβαίνετε δηλαδή) στο **Βιβλιοπωλείο των γυναικών, Μασσαλίας και Σκουφά. Δαντέλλες, καπέλλα, πουδριέρες, «Τα μυστήρια του συζυγικού έρωτος», «πρακτικός οδηγός των ερωτευμένων», τα μαγικά φίλτρα, τα μήλα του έρωτος και άλλα θαυμάσια και φοβερά, εκτίθενται με χιούμορ και τρυφερότητα —και αφηγούνται την ιστορία τους... Δεν κοροιδεύουμε, δεν οικτιρούμε. Ας είναι το μέλλον ανεκτικό απέναντι και σε μας, υπογραμμίζουν οι οργανώτριες της έκθεσης.**

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στο άρθρο του Γιάννη Βούλγαρη *Το ΙΚΚ, η ιταλική κρίση και η ευρωαριστερά* που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 312 του Αντί ο δαίμων του τυπογραφείου έκανε πάλι το θαύμα του και φόρτωσε στο Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα ευθύνες που βαραινούν το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Οι προσεκτικότεροι αναγνώστες το πρόσεξαν ίσως. Για τους υπόλοιπους επισημειώσαμε ότι στη σελ. 38, δεύτερη στήλη, η φράση που αρχίζει «Για μια ορισμένη φάση κυρίαρχη στο ΙΚΚ η πεποίθηση ότι...», πρέπει να διαβαστεί «Για μια ορισμένη φάση κυρίαρχη στο ΣΚ η πεποίθηση ότι...».

Έκκληση της Πανελλαδικής Επιτροπής Συμπράστασης

ΟΤΕΛΟ ΝΤΕ ΚΑΡΒΑΛΙΟ

Η δική του Οτέλο ντε Καρβάλιο και των συντρόφων του συνεχίζεται στη Λισσαβόνα ατέρμονη. Καθώς υπολείπονται αρκετοί κατηγορούμενοι για να εξετασθούν και έως 700 μάρτυρες υπεράσπισης υπολογίζεται ότι η δίκη μπορεί να παραταθεί και πέρα από το τέλος του χρόνου. Ενώ άρχισε, ύστερα από διάφορες αναβολές και διακοπές τον Οκτώβρη του 1985, και ο Οτέλο βρίσκεται προφυλακισμένος από τον Ιούνιο του 1984.

Το δικαστήριο απορρίπτει κάθε αίτηση προσωρινής αποφυλάκισης του Οτέλο. Η εκλογή του Μάριο Σοάρες σαν Προέδρου της Δημοκρατίας, νίκη του ενιαίου εκλογικού Μετώπου της Αριστεράς, κανονικά έπρεπε να 'χε κάποια ευνοϊκή επίδραση στη δίκη, επιτυγχάνοντας τον αίσιο τερματισμό της. Αλλά γι' αυτό θα χρειαστεί να ενταθεί η διεθνής κινητοποίηση συμπράστασης στον Οτέλο και τους συντρόφους του.

Η καμπάνια για τον Οτέλο

στην Ελλάδα πήρε πραγματικό μαζικό χαρακτήρα και προκάλεσε ευνοϊκότερη εντύπωση τόσο στην Πορτογαλία όσο και διεθνώς. Όμως τώρα με την παράταση της δίκης το ενδιαφέρον έχει αρχίσει παντού να μειώνεται. Ίσως τέτοιος να 'ναι ο σκοπός αυτών που την παρατείνουν, κατά τρόπο πρωτοφανή στις πολιτικές δikes του κόσμου ολόκληρου.

Η Πανελλαδική Επιτροπή συμπράστασης στον Οτέλο και τους συντρόφους του, κάνει θερμή έκκληση σε όλους, καθώς και στον Τύπο για τις παρακάτω ενέργειες:

- Την αποστολή των επιστολών στον Πρόεδρο Σοάρες ζητώντας τον αίσιο τερματισμό της δίκης.
- Την αποστολή αντιπροσώπων στη Λισσαβόνα όπου ο Τύπος αναγγέλλει κάθε φορά την άφιξή τους και τις εκεί ενέργειές τους.
- Την οργάνωση στην Αθήνα μεγάλης λαϊκής συγκέντρωσης τη Δευτέρα, 21 Απρίλη, στο πάρκο Ελευθερίας (πρώην ΕΑΤ-

ΕΣΑ) με κατάλληλο καλλιτεχνικό πρόγραμμα. Η εκδήλωση συμπράστασης θα 'χει σαν σκοπό την συγκέντρωση επίσης οικονομικής βοήθειας για τους φυλακισμένους και τους δικηγόρους στην Πορτογαλία, που έχουν εξαντλήσει κάθε πόρο.

Παράλληλα εκδήλωση θα γίνει και στη Λισσαβόνα στις 24 Απριλίου, παραμονή της επετείου της «Επανάστασης των Γαριφάλων» στο καλλιτεχνικό μέρος της οποίας θα προσπαθήσουμε να συμμετάσχουν και Έλληνες, δίπλα στους Πορτογάλους και άλλους ξένους συναδέλφους τους.

Μην ξεχνάμε τον Οτέλο και τους συντρόφους του, που πρωτοστάτησαν στην ανατροπή του φασισμού στην Πορτογαλία και την πάλη εναντίον της αντιδραστικής παλινδρόμησης.

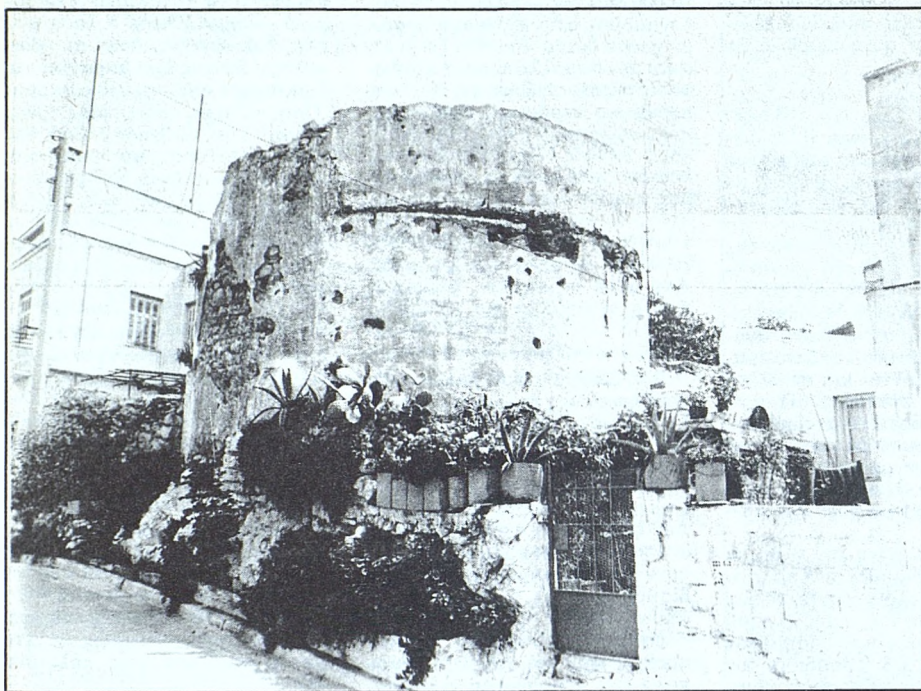
Για την επιτροπή
Γ. Βότσης, Π. Γκάγκας, Μ. Γλέζος, Β. Ευαγγελινός, Τ. Ιντζές, Α. Κύρκος, Δ. Λιβιεράτος, Γ. Μπανιάς, Σ. Παναγιώλης, Γ. Παπαμιχαήλ, Μ. Περιστέρης, Φ. Προβατάς, Μ. Ράπτης, Αν. Τρίσης, Ν. Φίλης, Κ. Φιλίνης.

Στο καλλιτεχνικό πρόγραμμα συμμετέχουν: Γ. Νταλάρας, Μ. Χατζιδάκις, Μ. Φαραντούρη, Μ. Μητσιάς, Δ. Γαλάνη, Β. Λέκκας, Ε. Παπαλά, Η. Λιούγκος. Από τις 7 ως τις 10 μ.μ. μουσική και τραγούδια για τον Καρβάλιο.

Πατριδογνωσία των φθαρτών υλικών

Παραξένος κόσμος που λέει πως βρίσκεται στην Αττική και δεν βρίσκεται πουθενά

της Λήδας Μόσχου

Πριν την κατεδάφιση.

«Η Αρχαιολογία είναι σήμερα μια επιστήμη γόνιμη. Δεν υπάρχει ιστορική περίοδος που να μην απασχολεί την έρευνα δεδομένου ότι η σύγχρονη εποχή διαθέτει και αυτή τους αρχαιολόγους της. Δεν υπάρχει ίχνος και κατάλοιπο που να μην ενδιαφέρει τον αρχαιολόγο: από τη σκηνή των νομάδων στο ανάκτορο, από το ταφικό όρυγμα στην πυραμίδα, από το εργαστήριο του βιοτέχνη στο εργοστάσιο, όλες οι μαρτυρίες της ανθρώπινης δραστηριότητας συνιστούν θέμα προς έρευνα για τον αρχαιολόγο». Είναι η εισαγωγή στο λήμμα «Αρχαιολογία», από την πρόσφατη έκδοση της έγκυρης *Encyclopaedia Universalis* (1984, τ. 2, σ. 509 κ.π.), που πληροφορεί για το περιεχόμενο της έρευνας και τη χρήση του αρχαιολογικού ντοκουμέντου, που είναι «κάθε υλικός μάρτυρας, όλα όσα καταλείπει ο άνθρωπος στην επιφάνεια της γης».

Ποιο οφείλει να είναι το κοινωνικό περιεχόμενο της σύγχρονης αρχαιολογικής επιστήμης, υπενθυμίζει στα Δελτία του το Κέντρο Αρχαιολογικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Βοστώνης συνοψίζοντας τα ετήσια πορίσματα των ανασκαφικών ερευνών που πραγματοποιούνται στη μείζονα γεωγραφική ζώνη της Βοστώνης από τους τοπικούς δημόσιους οργανισμούς, τις ειδικές υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης, το πανεπιστήμιο, καθώς και από τις ομάδες των απλών πολιτών που συμμετέχουν, υποστηρίζοντας έμπρακτα την προσπάθεια για τη βαθύτερη γνώση του χώρου στον οποίο ζουν. Η γνώση της ιστορίας της πόλης —από τον

πρώτο αποικισμό έως και τη βιομηχανική περίοδο της— περιλαμβάνει ανασκαφική διερεύνηση στα αγροκτήματα του 17ου αιώνα, στα αστικά σπίτια του 18ου - 19ου αιώνα, στις βιοτεχνίες των αρχών του αιώνα μας - ακόμα, στις λιμενικές εγκαταστάσεις, στους υδρόμυλους ή στα πρώτα χάνια - ξενώνες της περιοχής.

Η απαραίτητη εργαστηριακή ανάλυση στις οικοσκευές, τα εργαλεία, στις οργανικές ύλες, αλλά και σε οποιοδήποτε υλικό κατάλοιπο / εύρημα της ανασκαφής, συμπληρώνει την έρευνα σχετικά με το οικονομικό και κοινωνικό παρελθόν της Βοστώνης¹.

Προσπαθώ να φανταστώ μια ανάλογη δική μας έρευνα: σε εργαστήρια του Ψυρρή, σε αποθήκες του Πειραιά, στις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις του 19ου αιώνα που σώζονται ακόμη στο Πεντελικό και στα Δερβενοχώρια ή σε λειψάνα πλινθόκτιστου σπιτιού της Τουρκοκρατίας στην Κάτω Κηφισιά. Και επειδή είμαι ευφάνταστη, δεν βλέπω ούτε τις συναρμοδιότητες και τις στημένες αντιπαλότητες του ΥΠΠΟ και του ΥΠΕΧΩΔΕ, ούτε το εφιαλτικό άρθρο 4 του νέου ΓΟΚ, μήτε την απάθεια του Δήμου Αθηναίων, αλλά ονειρεύομαι —σαν τον Καραγκιόζη— την Βοστώνη... Όμως η πραγματικότητα είναι εδώ, στην πόλη όπου γεννήθηκα και ζω. Πρόσφατη αφορμή για σκέψεις: η καταστροφή του ανεμόμυλου στο Μετς, θέμα πολύ γνωστό πια από την πυκνή αρθρογραφία των εφημερίδων και την κινητοποίηση των κατοίκων της περιοχής. Αλλά τέλος πάντων, ήταν τόσο «ω-

ραίος» αυτός ο μύλος ώστε να γίνεται τέτοια φασαρία; Θα μας παρατηρήσουν πως μιλάμε «για ένα πουκάμισο αδειανό, για μια Ελένη», θέλω να πω η συζήτηση γίνεται για το σωζόμενο κάτω τμήμα ενός ανεμόμυλου από φθαρτά υλικά, πέτρες και λάσπη. Συνεπώς, ποια επιχειρήματα να προσκομίσεις μπροστά στους Ελληνόρες του κάθε ΥΠΠΟ, τη στιγμή που αυτοί έχουν τα δικά τους «κριτήρια» όχι μόνο για την αισθητική, αλλά όπως αποδεικνύουν τα πράγματα, για την ιστορία ενός τόπου —στην προκειμένη περίπτωση: για την ιστορία της Αθήνας;

Ο μύλος στο λόφο Πετρίτης

Σύμφωνα με τον Μπέρη: «Ανεμόμυλος ο οποίος ελειτούργει κατά την Τουρκοκρατία και κατά τους χρόνους του Όθωνος επί της προς το Ολυμπειόν ομώνυμου κορυφής του Αρδηττού, γνωστός ως μύλος Αργύρη²». Η ακόμα: «Ανεμόμυλος των παλαιών Αθηναίων του Αργύρη Αργυρίου, επί της κορυφής του υψώματος Πετρίτης, κατά τη συνάντησιν των οδών Θωμοπούλου, Γοργίου και Μελετίου Πηγά της συνοικίας Αρδηττού, διατηρηθείς μέχρι του τέλους του 19ου αιώνας³. Ο λόφος: «Πετρίτης και μεταγενεστέρως Πετρίστης. Παλαιά ονομασία του ανατολικώς του Αρδηττού υψώματος, χαρακτηρίζουσα την πετρώδη εμφάνισίν του⁴». Γνωστός σε όλους τους περιηγητές της νεοκλασικής Αθήνας⁵, ο μύλος του Αργύρη αντίκρυζε κάποτε όλα τα αρχαία ιερά και τα ταφικά μνημεία γύρω από το Στάδιο, τον Αρδηττό - Ελικώνα και τα παρακλάδια του Ιλισσού, αποτελούσε τον προσφιλή σχολικό περίπατο των παιδικών μας χρόνων, ενώ —έστω και λαβωμένος— έδινε στο δάσκαλο μια χρυσή ευκαιρία για ένα ακόμα μάθημα αττικής πατριδογνωσίας⁶.

Το χρονικό μιας πλαστογραφίας

Και τώρα ας δούμε όλο τον θιασο ελί σκηνής, μετά την συμβολή του στο χιλιοπαιγμένο μεν, εξαιρετικά επιτυχημένο δε νεοελληνικό έργο «Πώς κατασκευάζεται ένας λαός ανιστόρητος». Ο «κακός» ιδιοκτήτης: εργολάβος και κάτοχος αριθμού κοιμπρεσέρ, παισιωμένος από την οικογένειά του, προσπαθεί ήδη από το 1962 να ζηλώσει τον μύλο που στέκεται εμπόδιο στα σχέδιά του: το οικοπέδο, όπου και ο μύλος, είναι προικώ στην κόρη του (οι απόπειρες καταστροφής είχαν κατ' επανάληψη καταγγελθεί στην Αρχαιολογική Υπηρεσία)⁷. Μαζί με τον γαμπρό του βρίσκεται τον αρχιτέκτονα της κατεδάφισης, ο οποίος θα τολμήσει εκείνο που άλλοι συνάδελφοί του σιχαίνονται: εκπονεί πλαστό τοπογραφικό, στο οποίο «σχεδιάζει» τμήμα του μύλου και σημειώνει: «μανδρότοιχοι» (βλ. φωτ.), ζητά δε την έγκριση για κατεδάφιση μόνο για τα παλαιά κτίσματα που βρίσκονται στο βάθος του οικοπέδου. Σύμφωνα με τούτο το ψευδές τοπογραφικό δίνεται η άδεια κατεδάφισης από το Γραφείο Πολεοδομίας (αριθ. 2070/1985). Ωστόσο, για να εκδοθεί από το Γ.Π. άδεια κατεδάφισης ενός παλαιού κτίσματος, απαιτείται —σύμφωνα με τον ΓΟΚ— έγκριση από την Εφορεία Νεότερων Μνημείων του ΥΠΠΟ, η οποία προβαίνει στη σχετική αυτοψία.

Ο μύλος στο Μετς θα εξαιρεθεί από τη νόμιμη διαδικασία και η άδεια κατεδάφισης του δίνεται χωρίς αυτοψία. Οι αρμόδιοι αρχιτέκτονες της Εφορείας Ν.Μ. θα ψελίζουν εκ των υστέρων διάφορα, όπως «μας μέρδε-

ψαν» ή «αβλεψία μας». Υποσημείωση: το ΥΠΠΟ διαθέτει ειδικό κονδύλι για την αναστήλωση μύλων: άρα, θα πρέπει να έχει καταγράψει και τον πασίγνωστο μύλο του Μετς. Επίσης: το πρώην ΥΧΟΠ που μαζί με το Δήμο Αθηναίων διαμόρφωσε το 1981 ορισμένα τμήματα του Μετς, έχει κάνει πλήθος αυτοψίες στην περιοχή και πιστεύεται πως έχει αποτυπώσει τον μύλο (άλλωστε ο κ. Α. Τρίτσας κατοικεί απέναντι). Τον Οκτώβριο 1985 ο φοιτητής της Αρχιτεκτονικής Ι.Ε. καταγγέλει στην Εφορεία Ν.Μ. ότι πρόκειται σύντομα να κατεδαφιστεί ο μύλος. Σε δεύτερη —τηλεφωνική— επικοινωνία με την Εφορεία ζητά να ληφθούν μέτρα και παίρνει τη διαβεβαίωση ότι «η υπόθεση ελέγχεται». Παραμονές Χριστουγέννων 1985 η Εφορεία Ν.Μ. φωτογραφίζει (!) τον μύλο, στις 3.1.1986 συντάσσει μια επιστολή προς τον ιδιοκτήτη, την ταχυδρομεί μετά τις 8.1.1986 στη διεύθυνση του μύλου (όπου φυσικά δεν κατοικεί κανείς), την επιστολή παραλαμβάνει στις 18.1.1986 ένας γείτονας και την 21.1.1986 την παραδίδει στον ιδιοκτήτη, ο οποίος στο μεταξύ έχει καταφθάσει με την μπουλντόζα του. Την ίδια μέρα ο μύλος κατεδαφίζεται στο μεγαλύτερο τμήμα του, ενώ οι κάτοικοι της περιοχής αρχίζουν τις γνωστές από τον τύπο κινητοποιήσεις τους.

Τον Μάρτιο συνέρχεται το Κεντρικό Συμβούλιο Νεοτέρων Μνημείων (Κ.Σ.Ν.Μ.) οπότε, σύμφωνα με πληροφορίες που έχουμε, συζητείται το θέμα. Η συζήτηση της εισηγητικής έκθεσης πραγματοποιείται σε χρόνο ρεκόρ εν σχέσει με την καθιερωμένη πρακτική του Κ.Σ.Ν.Μ. (μπράβο στον ιδιοκτήτη που τα κατάφερε, διότι εκκρεμούν υποθέσεις από το 1982). Λέγεται ότι τα μέλη του Συμβουλίου απορρίπτουν την πρόταση κατασκευής του μύλου με το σκεπτικό ότι είναι πράξη αντιεπιστημονική. Υποσημείωση: τα ίδια αυτά μέλη του Κ.Σ.Ν.Μ. δεν έκριναν ως αντιεπιστημονική πράξη την ανακατασκευή του αμαξοστασίου στο μεγάλο Σταθάτου, άσχετο εάν με προγενέστερη απόφασή τους είχαν επιτρέψει την κατεδάφισή του...

Τέλος, για να ολοκληρωθεί η μέριμνα ως προς την διατήρηση του πολιτιστικού περιβάλλοντος του Μετς, δίνεται άδεια για την ανέγερση της πολυκατοικίας. Περιττεύει να πούμε ότι ο «ιδιοκτήτης» του μύλου κοντεύει να φάει με τις μπουλντόζες και τα κομπρεσέρ του όχι απλώς τον λόφο Πετριτή αλλά και τον μισό Αρδηττό.

Η λαϊκή κινητοποίηση

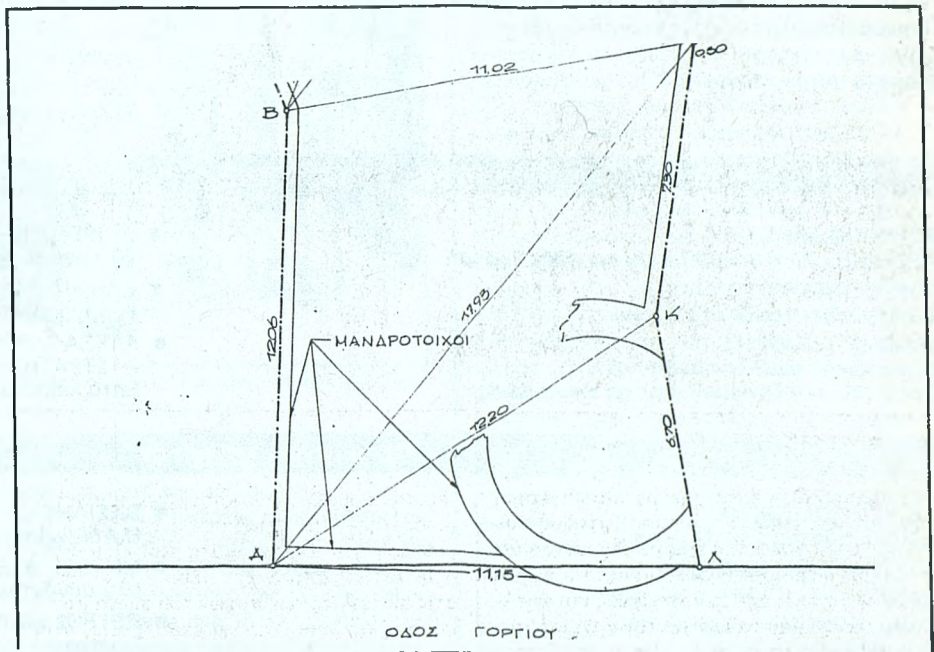
Η υπόθεση του μύλου δεν έληξε και ας το επιθυμούν ορισμένοι. Οι κινητοποιήσεις συνεχίζονται. Σε πρόσφατο υπόμνημα που κατατέθηκε στο γραφείο του Γ.Γ. του ΥΠΠΟ (πρωτ. Πρωτ. 3087 / 31.3.86), οι κάτοικοι του Μετς επισημαίνουν τους νόμους που αναφέρονται στην προστασία των μνημείων και οι

Στα 1869.

Ο «μανρότοιχος» - μύλος.

Το πλαστό τοπογραφικό.

οποίοι παραβιάστηκαν, ενώ μεταξύ άλλων ζητούν την κήρυξη του χώρου και το ξανακτίσιμο του μύλου, «λαμβάνοντας υπόψη ότι ακόμα σώζεται ο βράχος που τον έφερε και τα θεμέλιά του πάνω σ' αυτόν». Τα ίδια περίπου ζητά σε απόφασή του και το Συμβούλιο του 2ου Διαμερίσματος του Δήμου Αθηναίων (12.2.86). Ας μη λησμονούμε ότι το ΥΠΠΟ «που βρίσκεται σε θέση μάχης» έχει ανακηρύξει το 1986 «χρονιά αποκλειστικά αφιερωμένη στην Αρχαιολογία» (δηλώσεις Υπουργού Πολιτισμού στον τύπο: 17.12.85). Δεν συζητούμε βέβαια να ακολουθησει το παράδειγμα της Βοστώνης και να οργανώσει ανασκα-

φικές έρευνες σε μνημεία —μαρτυρίες της οικονομικής ιστορίας και τεχνικής του 19ου αιώνα. Ό,τι μπορεί να ζητηθεί από το ΥΠΠΟ είναι η μη παραβίαση από το ίδιο του Αρχαιολογικού Νόμου, πράγμα που συνέβη στην περίπτωση του μύλου. Και επιτέλους: ας διατυπώσει κάποτε με παρρησία το Υπουργείο Πολιτισμού —κοντά σ' αυτό και το ΥΠΕΧΩΔΕ— τα κριτήρια και τους όρους για το τι θεωρεί άξιο διατήρησης και τι κατεδαφιστέο, ποιες είναι οι επιστημονικές επιλογές του και ποιες οι πολιτικές σκοπιμότητες που υπαγορεύουν την συντήρηση και, αντίστοιχα, την κατεδάφιση των μνημείων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. F. Hemans, The Massachusetts Historical Commission. *Context II* (1982) 4-5.
2. Κ. Η. Μπίρης, Αι τοπωνυμίες της πόλεως και των περιχώρων των Αθηνών. Αθήνα 1971 (Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου, αριθ. 17) 74-75.
3. Κ. Η. Μπίρης, Τοπωνυμικά των Αθηνών. Αθήνα 1945, s.v. Βλ. στον ένθετο χάρτη: Κ-15. Πβ. Γ. Η. Μπίρης, Χάρτης των Αθηνών, Αθήνα 1930: Ι,

Κ -15.

4. Μπίρης ό.π., s.v. Η θέση σημειώνεται και στον χάρτη του F. Aldenhoven (1837). Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη, λιθογραφία, αριθ. kat. Ge D 2253. Επίσης, βλ. στον έντυπο χάρτη του L. Thuillier (1888), όπου η θέση σημειώνεται χαρακτηριστικά ως «moulin à vent». Παρίσι, Εθνική Πινακοθήκη, αριθ. kat. Ge D 9935.
5. Α.χ. η πολυδημοσιευμένη φωτογραφία του διπλωμάτη W. J. Stillman (1869): Οξφόρδη, Ash-

molean Museum (αρχείο Beazley).

6. Για τους ανεμόμυλους της Αθήνας και της Αττικής, μια ωραία βάση έρευνας αποτελεί η έκδοση του Γ. Α. Πετροπούλου, Ο κώδιξ του νοταρίου Αθηνών Παναγή Πούλου 1822 - 1833. Αθήνα 1957 (στη σειρά της Νομικής Σχολής Αθηνών: Μνημεία του Μεταβυζαντινού Δικαίου). Ο κώδικας: Γ.Α.Κ. αριθ. 1.
7. Τις καταγγελίες και τα δημοσιεύματα στον Τύπο, βλ. σε σχετικό σημείωμα στα «Νέα» 27.1.88.

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- CHARLES KAHN:
Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας
- G.S. KIRK:
Ηράκλειτος: τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ: Στοιχειώσεις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- ΛΟΥΪ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ:
Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ:
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ — Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ — Α. ΤΟΖΕΛ:
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μία σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο γλωσσικός αφελληνισμός
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ — ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
— ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ — ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Καβαδία

ΔΟΚΙΜΙΑ • ΜΕΛΕΤΕΣ

- Γ. Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:
Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Ο Κόσμος του Ελληνικού χορού

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:
Μεροληπτική κατάθεση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα - φτερά
- ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ:
Λεπτομέρειες
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

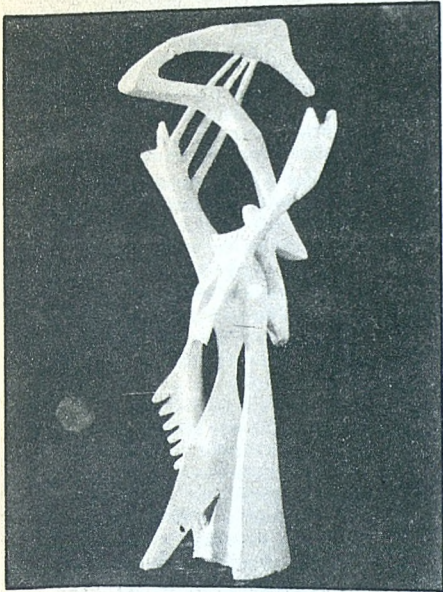
- «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»
Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο:
το κιτς στη σύγχρονη Ελλάδα:
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:
Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ:
Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- Ν. ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ — ΝΤ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ:
Τα λιθόστρωτα της Λέσβου

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- ΜΙΑΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ: Ιστορία μιας γραμμής
Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας.

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΑΠΕΡΓΗΣ

1909-1986

1. Λήδα και Κύκνος, γύψος 1955, σίδηρο 1956.

2. Κατασκευές της Ερήμου, μπρούντζος 1967, ύψος 2.20 (στο εργαστήρι).

Ο Αχιλλέας Απέργης ήταν ένας ήσυχος επαναστάτης. Τις επαναστάσεις του τις έκανε δίχως μεγάλα λόγια, μανιφέστα ή θεωρίες. Και τις έκανε όλες μέσα στην Ελλάδα, κι ας ήταν τέλεια ενημερωμένος για τη ζωτικότητα των παιδευσιακών εξελίξεων στα κέντρα της τέχνης έξω. Ωρίμαζαν μέσα του σιωπηλές αλλά ριζικές —χωρίς άμεσο συσχετισμό με εξελίξεις της ελληνικής ή της διεθνούς γλυπτικής. Η ελληνική ζούσε μια περίοδο δύσκολης απεμπλοκής από τον νεοκλασικισμό του Κάνοβα, κι από ένα μεταροντενικό ακαδημαϊσμό. Η γνώση του έργου του Χαλεπά δεν είχε διαδοθεί ακόμα. Η διεθνής είχε πραγματοποιήσει τη χειραφεσία της με τον

Μπρανκούσι και τον Πικάσο από την πρώτη κιόλας δεκαετία του αιώνα.

Το 1939, όταν ο Απέργης αποφοιτούσε από την ΑΣΚΤ, αυτά ήταν ονόματα άγνωστα όχι μόνο στο πολύ κοινό αλλά, τολμώ να πω, ακόμα και στους φοιτητές της Σχολής. Έτσι, ο Απέργης έφτασε στα 45 του φτιάχνοντας ευσυνειδητά νατουραλιστικά έργα σε πέτρα, κυρίως σε μάρμαρο. Πορτρέτα, αντρικά και γυναικεία γυμνά, αγάλματα για πλατείες. Τότε έκανε και την πρώτη του επανάσταση. Τα έργα του από παραστατικά γίνονται αφηρημένα, όχι όμως και άμορφα. Υποβάλλουν μορφές ανθρώπινες συμπλεκόμενες, χορευτικές, σχεδιασμένες στο γύψο ύστερα χυμένες

στο μέταλλο. Είναι τα πρώτα αφηρημένα γλυπτά που γίνονται από Έλληνα μέσα στην Ελλάδα (1955). Έπειτα χρησιμοποιεί οξυγονοκολλημένες μεταλλικές βέργες σε δέσμες ή μόνες τους με τις οποίες έφτιαξε τα πουλιά, τα έντομα και άλλα έργα με αναφορές έστω και μακρινές στον γύρω φυσικό κόσμο. Βαθμιαία προχωρεί προς τα έργα που ταυτίζουμε όλοι με τον Απέργη, τις οδοντωτές οροσειρές, τα παραμυθένια χτίσματα σαν πύργοι ή καθεδρικοί ναοί βαριά σαν το μέταλλο που τα συνθέτει, αλαφριά σα σύννεφα που τεινούν ολοένα πιο ψηλά σηκώνοντας τις κορφές τους έξω από τα γήινα πρόσκαιρα. Τα έφτιαχνε πρώτα από σιδηρόβέργες, κι ύστερα από μπρούντζινες. Τότε διαμόρφωσε και το ανεπανάληπτο προσωπικό του ύφος. Όμως έφτασε η στιγμή που δεν τον ικανοποιούσε πια αυτή η έκφραση της ανάτασης μέσα από την ύλη.

Το 1976 παρουσιάζει τα «Πέντε Δωμάτια» του, πρώτα στο Παρίσι κι ύστερα στην Αθήνα. Σημαδεύουν τη δεύτερη επανάστασή του. Εδώ «προχωρεί προς τα βαθύτερα προβλήματα της ανθρώπινης έκφρασης, της περ' από τη γλυπτική κι ας είναι αυτή από μόνη της, όπως κι οι άλλες τέχνες, έκφραση ανησυχίας για τη μοίρα του ανθρώπου, δοκιμή επιβίωσης του περ' από το θάνατο». Αυτά τα έγγραφα παρουσιάζοντας τα «Δωμάτια» το Νοέμβρη 1976 στο Γαλλικό Ινστιτούτο. Ήταν ζωηρός από τότε ο προβληματισμός του Απέργη με τον περ' από την τέχνη, τον περ' από τη ζωή κόσμο, και πώς να τον διατυπώσει μεσ' από την τέχνη.

Έπειτα ήρθαν οι «Σκάλες» που το τελευταίο και πιο μνημειώδες τους αντίτυπο στήθηκε πριν λίγους μήνες στο Παλιό Φάληρο, και το ενδιάμεσο «Σπήλαιο» που τόσο εντυπωσίασε στις Βρυξέλλες (1982). Όλα αποτελούν σταθμούς σε μια πορεία εξιχνίασης των πρώτων και των έσχατων αληθειών της ζωής. Την ακολουθεί μ' ένα άγχος που μερικοί τ' ονόμαζαν φόβο. Εγώ το ονομάζω μελέτη θανάτου, της οποίας ανησυχούσε ότι δεν θα προλάβαινε το τέλος. Άραγε το πρόλαβε; Ήταν τόσο σιωπηλός και τόσο σεμνός που δεν επαιρονταν αν είχε βρει την οποιαδήποτε απάντηση. Θα την άρθρωνε στο έργο του. Να τη γυρέψουμε εκεί;

4/4/86

Αλέξανδρος Ξύδης

υφαντά, κιλίμια, κουρτίνες, σεμέν, ρούχα και διακοσμητικά, παραδοσιακά και μοντέρνα όλα χειροποίητα στο εργαστήρι υφαντικής, Βύρωνος 8, στην Πλάκα.

ήθη κοντζοπούλου τηλ. 3249 118

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΑ
Ελληνική και
ξένα λογοτεχνία
Εκδόσεις τεχνών
φιλοσοφία
πολιτικά
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεατρο
ξενόγλωσσα
τέχνες
Υκράθυρες
λιθογραφίες
μεταξοτυπίες
αφιέρωσεις

Το
ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΑΝΟΡΑΣ

πλακά • βυρωνος 9 • τηλ. 32.22.394

Σχόλιο σε μια διακήρυξη

(Για την «εξάρθρωση της γλώσσας» 48 Νεοελλήνων συγγραφέων)

του Βασ. Δ. Φόρη

Στην «Καθημερινή» της 14.11.1985 δημοσιεύτηκε η Διακήρυξη (από δω και πέρα: Δ) σαράντα οχτώ (48) Ελλήνων συγγραφέων, οι οποίοι, ύστερα από σύντομη αναδρομή στα ιστορικά της καθιέρωσης του μονοτονικού συστήματος και επίσης σύντομη (και κοφτή) επιχειρηματολογία, δηλώνουν ότι δεν αποδέχονται το μονοτονικό και ότι θα εξακολουθήσουν να γράφουν με το πολυτονικό. Τη Δ αυτή, με το ίδιο απολύτως περιεχόμενο, την είχαν υπογράψει οι 28 από τους τωρινούς 48 συγγραφείς και την είχαν δημοσιεύσει στις εφημερίδες της 30.1.1982 και σε περιοδικά του Φεβρουαρίου του ίδιου χρόνου (έχω μπροστά μου τη «Νέα Εστία», τχ. 1311 της 15.2.1982, τόμ. 111, σ. 265β-266α). Η τωρινή Δ, στην οποία «διατηρούνται τιμητικά τα ονόματα όσων εν τω μεταξύ αποδήμησαν», κατά τη φρασεολογία του εισαγωγικού σημειώματος της «Καθημερινής», ξαναδίνεται τώρα στη δημοσιότητα, «επειδή από χρόνο σε χρόνο το πρόβλημα της γλώσσας περιπλέκεται περισσότερο», όπως γράφει η εφημερίδα κλείνοντας η ίδια σε εισαγωγικά το κείμενο συνοδευτικού κατά πάσα πιθανότητα σημειώματος στη Διακήρυξη.

Ευλαβούμαι κι εγώ τη μνήμη των νεκρών, γι' αυτό και δηλώνω ευθύς από την αρχή ότι όσα γράφω παρακάτω για 28 ή για 48 συγγραφείς δεν αναφέρονται, πλέον, σ' εκείνους.

Ό,τι λοιπόν είχα να πω για τη συλλογιστική της Δ του 1982 το έγραψα πέρυσι μονολεκτικά: «ανακριβείς». Ύστερα από το «δix εξαμαρτείν», το επαναλαμβάνω και τώρα, βελτιωμένα και επαυξημένο: Σπάνια σε ένα τόσο σύντομο κείμενο συγκεντρώθηκαν (πέρα από κοινοτοπίες) τόσες ανακριβείς, τόσες αναλήθειες και τόσο αντιεπιστημονικές διδασκαλίες. Οι χαρακτηρισμοί είναι βαριοί και αυστηροί, και πρέπει να τους θεμελιώσω. Δίνω λοιπόν ολόκληρο το κείμενο της Δ τμηματικά, σχολιάζοντας τα αποσπάσματα της.

Στην πρώτη περίοδο γράφει:

Πιστεύω πως η πράξη της Πολιτείας με την οποία, πριν από λίγα

χρόνια, αναγνώρισε την δημοτική ως την μοναδική γλώσσα του Έθνους μας σήμερα, θα λύτρωνε τον λαό μας από την μάστιγα ενός, πολιτικοποιημένου μάλιστα, γλωσσικού ζητήματος και θα ήταν η απαρχή μιας βαθύτερης μελέτης και γνώσης της γλώσσας, μιας συνειδητότερης χρήσης και γραφής των λέξεών της.

Πέρα από τα κοινοτοπικά: Το «πολιτικοποιημένο» γλωσσικό ζήτημα (που δεν είχε τη θέση του εδώ) λύθηκε οριστικά από τη συντηρητική κυβέρνηση του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, με υπουργό της παιδείας τον κ. Γεώργιο Ράλλη, στα 1976. Δικαιώθηκαν έτσι όσοι πίστευαν και διακήρυσσαν —πρώτος και καλύτερος ο Μανώλης Τριανταφυλλίδης— ότι η δημοτική μπορεί ν' αγκαλιάσει όλα τα παιδιά της. Οι φρόνιμοι άνθρωποι δεν πίστευαν ότι πολιτικοποιήθηκε η δημοτική: στα 1976 όλοι διαπίστωσαν ότι δημοτικοποιήθηκε η πολιτική.

Από την άλλη μεριά, εκείνη η «συνειδητότερη χρήση και γραφή των λέξεων» υπαινίσσεται ασφαλώς την ορθογραφία που υιοθέτησε η «Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής)», η Γραμματική δηλαδή του Τριανταφυλλίδη, αφού αυτήν είχε δεχτεί ως βάση της η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976. Ας ξεκαθαρίσω λοιπόν τα πράγματα: ναι, η Γραμματική αυτή όχι μόνο κρατάει το πολυτονικό σύστημα, παρά και αφιερώνει μιá μισητή σελίδα, πυκνοτυπωμένη, για τη διδασκαλία της βαρείας, χωριστά άλλους, διάσπαρτους, κανόνες για τη χρήση της. Αυτό όμως είναι η μισητή αλήθεια: η άλλη μισή είναι ότι η Επιτροπή που σύνταξε τη Γραμματική είχε ζητήσει ήδη από το 1938 να καθιερωθεί το μονοτονικό, που είχε γίνει «από καιρό αξίωση του εκπαιδευτικού κόσμου», όπως γράφει ο Τριανταφυλλίδης στα ενυπόγραφα Προλεγόμενα (σελ. 1θ'), «δυστυχώς όμως δεν έγινε αποδεχτό» (φυσικά, από τους συμβούλους του Μεταξά). Παραπομπές λοιπόν, όχι θολές διατυπώσεις για την ορθογραφική διδασκαλία.

Στη δεύτερη περίοδο του λόγου γράφει:

Αντί γι' αυτό, με λύπη μας είδαμε να δημιουργείται τεχνητά, αμέσως, ένα νεόμορφο γλωσσικό πρόβλημα, το πρόβλημα του τονισμού των λέξεων στον γραπτό λόγο και μαζί με αυτό, να συζητείται κιόλας το θέμα της γραφής των λέξεων από μερικούς —δηλαδή η πλήρης εξάρθρωση της ελληνικής γλώσσας.

Η έκφραση «Αντί γι' αυτό» σημαίνει στα νεοελληνικά (όπως και οι ισοδύναμες της σε άλλες γλώσσες) ανατροπή προθέσεων και πράξεων: είναι να κάνει δηλαδή κανείς κάτι, το εγκαταλείπει, και κάνει κάτι άλλο. Στην περίπτωση μας η έκφραση σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί άφησαν κατά μέρος κάθε άλλη εργασία τους και διδασκαν μέρα νύχτα το μονοτονικό. Και να αλήθευε αυτό, θα πρόβαλλε το ερώτημα σε τι επάνω θα γραφόταν ο ένας πλέον τόνος: πάντως, όχι στον αέρα...

Το μονοτονικό δεν είναι καθαυτό γλωσσικό πρόβλημα, όπως δεν είναι καθαυτό γλωσσικό πρόβλημα η οποιαδήποτε ορθογραφική τροποποίηση —και όχι μόνο στη δική μας γλώσσα παρά και σε οποιαδήποτε άλλη. Κάποια πράγματα λέγονται παρακάτω.

Μόνο ανιστόρητος μπορούσε να γράψει τις τρεις λέξεις: ότι το τονικό ανακινήθηκε «τεχνητά», «αμέσως» και ότι ως πρόβλημα είναι «νεόμορφο». Αιώνας και ένας χρόνος συμπληρώθηκαν από το 1884, όταν ο Νικόλαος Φαρδύς μίλουσε στην καθαρεύουσά του για την «ατονον και απνευματιστον γραφην». «Ο καθηγητής Γ. Χατζιδάκις —εισηγητής της αυστηρώς ιστορικής και καθ' όλα ακολούθου προς εαυτήν και συμφώνου προς την ετυμολογικήν αρχήν λέξεων και τύπων ορθογραφίας— προέτεινε εις τον στ' τόμον της "Επιστημονικής Επιτηρίδος του Πανεπιστημίου Αθηνών" (1909)... την αντικατάστασιν των τόνων δι' "ενός σημείου, σταυρού ή αστερίσκου ή άλλου τινός οπωσδήποτε διακριτικού"», γράφει με την ευσυνειδησία του ακεραίον επιστήμονα ο αειμνηστός Γ. Π. Αναγνωστόπουλος στη «Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία», τόμ. ΕΛΛΑΣ, σ. 715-716, έκδ. του 1934. Για να περιοριστώ μόνο στους καθαρευουσιάνους.

Η πρόταξη «με λύπη μας είδαμε να συζητείται το θέμα της γραφής των λέξεων από μερικούς» θα πει νεοελληνικά ότι όποιος θα έγραψε αυτή την πρόταξη λυπάται που γίνεται λόγος για το πώς γράφουν τις λέξεις μερικοί. Αυτό όμως και ανελλήνιστο είναι και αντιφατικό με την ίδια τη συλλογιστική του: ανελλήνιστο, γιατί η πρόταξη έχει «υγιώς» αν μετακινήσει και πάει στη θέση του το ποιητικό αίτιο, «με λύπη μας είδαμε να συζητείται από μερικούς» το θέμα της γραφής των λέξεων» και αντιφατικό, αφού και ο ίδιος ο διακηρυξιογράφος δεν κάνει τίποτε άλλο, παρά να

συζητεί το πώς γράφουν μερικοί τις λέξεις, άρα αποκλείεται να λυπάται...

Της γλώσσας μας η εξάρθρωση επισυμβαίνει με τέτοιες ακριβώς ανελλήνιστες εκφράσεις, ποτέ με την α ή τη β γραφή των λέξεων. Αν φυσικά μπορεί ο διακηρυξιογράφος να διαστείλει τις δύο έννοιες: γλώσσα - γραφή (ή ορθογραφία).

Προχωρεί όμως:

Κι εκείνοι που δημιούργησαν το πρόβλημα αυτό, φρόντισαν να το πολιτικοποιήσουν χωρίς ν' αντιλαμβάνονται ότι, αναθέτοντας στην Πολιτεία πάλι την λύση του, ανέλαμβαναν απέναντι στο Έθνος βαρύτερη ευθύνη. Κι έτσι έχουμε νέα γλωσσική εμπλοκή στην Ελλάδα.

Δε θα είχα αντίρρηση να «πολιτικολογήσω» αφού συγκατηγορούμαι μαζί με άλλους ότι «πολιτικοποίησα» το τονικό πρόβλημα, αν το επιχείρημα είχε και το ελάχιστο ίχνος σοβαρότητας. Γι' αυτό και θα «απολογηθώ» χωρτεύοντας: «η Έ-ψιλον με πιάτησε», εννοώντας βέβαια —και παρακαλώ πολύ να μη διαγραφεί τίποτε— τη Διευθύντρια της «Καθημερινής», την Κυρία Ελένη Γ. Βλάχου, η οποία, τέσσερα ολόκληρα χρόνια (παρά κάτι μέρες) πριν αρχίσει να εφαρμόζεται στην εκπαίδευση το μονοτονικό σύστημα, έπιασε στον ύπνο έναν ολόκληρο κόσμο αναγνωστών της εφημερίδας με το χρονογράφημά της «Έλληνες...», που ήταν τυπωμένο ολόκληρο μονοτονικά «Καθημερινή» της 7.9.1978, εβδομήντα οχτώ...). Τι σχέση (ή και μυστική διασύνδεση) είχε 4 χρόνια πιο πριν η Κυρία Βλάχου με τη... σημερινή κυβέρνηση, στην οποία και «ανέθεσε» την καθιέρωση του μονοτονικού, αυτό το αφήνω στην κρίση του σοβαρού αναγνώστη: εκείνο για το οποίο θα ήθελα να τη διαβεβαιώσω είναι ότι με το ιστορικό της, πραγματικά, κείμενο ανέλαβε την τιμητική ευθύνη για τη σωστή ορθογραφική διαπαιδαγώγηση των παιδιών μας —κι ας αφήσει το συντάκτη της Διακήρυξης να κοιτάξει τη δική του Ευθύνη...

Και προχωρεί:

Επειδή όμως: 1. Οι λέξεις, όπως μας τις παρέδωσαν οι πατέρες του δημοτικισμού γράφονται έτσι επί 2000 τώρα χρόνια, έχοντας κρυσταλλώσει παράδοση αξιοσέβαστη, ακόμη κι από τους ξένους:

Για δεύτερη φορά ο διακηρυξιογράφος ξεφεύγει από το θέμα του μονοτονικού, για το οποίο γίνεται ο λόγος, και εκπεκτείνεται στη γραφή «των λέξεων» γενικά: κι ακόμα, περιοριστικά και ανιστόρητα, μιλάει για γραφή μόνο 2000 χρόνων. Η ελληνική γραφή όμως γνώρισε περιπέτειες που είτε δεν τις υποψιάστηκε ποτέ που είτε τις ξέρεει και τις κρύβει από τον αναγνώστη της Διακήρυξης του. «Κάποιες» εκατονταετίες πριν από αυτά τα 2000 χρόνια, οι πρόγονοί μας έγραφαν ΔΟΛΙΟΝ

και εννοούσαν —ούτε λίγο ούτε πολύ— τους εξής πέντε τύπους: (1) *δόνον*· (2) *δούλον*· (3) *δόνων*· (4) *δούλων* και (5) *δουλούν* (απαρέμφατο). Όλα αυτά γίνονταν, επειδή το *Ο* είχε την «αξία» και του *ο* και του *ω* και του *ου*. Και βέβαια, οι μεταγενέστεροι «Αρχοντες» τροποποίησαν τη γραφή των λέξεων για το γενικό καλό, για να μαθαίνουν οι πολίτες σωστά τη γλώσσα τους. Φείδονταν τη φαιά ουσία των αναγνωστών, που αλλιώς θα ήταν αναγκασμένοι να λύνουν διαρκώς γρίφους. Και είχαν, αυτοί οι «Αρχοντες», οι κυβερνήτες, τη βεβαιότητα ότι με τις τροποποιήσεις αυτές της γραφής η γλώσσα δεν πειραζόταν «το παράπαν» —αν βέβαια δημοσιεύονταν στα χρόνια τους καμιά διακήρυξη «για την εξάρθρωση της γλώσσας», αυτοί χαμογελούσαν: «ποιας γλώσσας...».

Επειδή όμως το πράγμα παραγίνεται μ' εκείνη την «αξιοσεβαστή παράδοση» γραφής των λέξεων, όπως μας τις κληροδότησαν «οι πατέρες του δημοτικισμού», να μένουν τ' ασταίε: τον εγκαλώ δημόσια και τον προκαλώ ν' απαντήσει από πού αρύεται το δικαίωμα και γράφει τους ακόλουθους τύπους (οι παραπομπές στη διάθεσή... του) διαφορετικά από ό,τι μας παραδόθηκαν αυτοί «κεπ 2000 χρόνια ύψως»: γράφει στενότερα, ευκολότερα κτλ., ενώ ως «χτες» ακόμα οι καταλήξεις αυτές γράφονταν με *-ώτερος*, *-ώτατος*· γράφει ακόμα *συγκλονιστικότερη*, *τιμιότερο*, *ζωτικότερες* κτλ., αν και ως «προχτές» γράφονταν και αυτά με *-ω*· εφαρμόζοντας «προσωπική» του ορθογραφία «απλοποιεί» απαράδεχτα τους τύπους *συντριμένα*, *κρυμένη*, *κρυμένα*, *στραμένο* κτλ., όταν ο Ζηκίδης («πατέρας» κι αυτός, έστω μισός...) ζητούσε τα όμοια, *-μμ*, και στο *αποθαμμένους*: ενώ οι «πατέρες» τηρούσαν τη χρονική αύξηση στο *ο-ω*, αυτός, ασεβώντας δεινά απέναντι στην παράδοση την τόσο αξιοσεβαστή, γράφει και *κατορθώσαμε* και *κατόρθωσε* και *οδηγήμενοι* και τόσα άλλα. Για να έρθει στα τονικά: με ποιο σεβασμό προς την παράδοση βάζει διαρκώς οξείες στους τύπους *μάζα*, *γλώσσα*, *οξεία* (*συνείδηση*), *δριμεία* (*μνήμη*), *μισός*, *χειμώνια*, *αμπελώνα*; πώς το «συντηρημένο» επίρρημα *απλά* το οξύνει, οξύνοντας μάλιστα την αγραμματοσύνη του με τα *συμβάλλουν απλά*, *δεν τον αποπληροφορεί απλά* και με τόσα άλλα; Την «προσωπική ορθογραφία» του με τις οξείες στις λέξεις του πολυτονικού του: *μνημεία*, *στοιχεία*, *προσωπεία*, *ξενοδοχεία*, *σπουδαία* (*έργα*), *σπουδαία* (*πράγματα*) θα του τη χάριζα, αν αυτό σήμαινε ότι με τους τονισμούς αυτούς «κατά δω έρχεται»...

Αφήνω ένα διαμάντι που υπάρχει στο απόσπασμα αυτό —θα μας χρειαστεί.

Προχωρεί όμως:

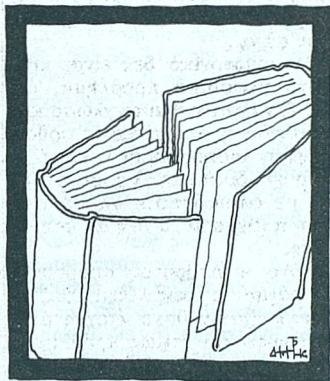
2. Το πώς θα γράφονται οι λέξεις είναι πάντοτε αρμοδιότητα αποκλειστική των συγγραφέων ενός τόπου και ποτέ άλλων παραγόντων της ζωής.

Και κάνει λάθος: οι συγγραφείς και οι λογοτέχνες έχουν άλλη, σπουδαιότερη δουλειά να κάνουν: να καλλιεργήσουν τη γλώσσα, να την πλουτίσουν, να την υψώσουν, να την ομορφύνουν. Τη γλώσσα —όχι τη γραφή, που είναι το μεγάλο βάσανο των επιστημόνων και των δασκάλων.

Την τρίτη «απόδειξη»,

3. Το κύριο χρέος μας σήμερα είναι να μάθουν να μιλούν και να γράφουν οι Έλληνες σωστά την παραδομένη δημοτική.

τη θεωρώ κοινοτοπία και δεν τη συζητώ.

Όσο για την τέταρτη,

4. Οι απλοποιήσεις της γλώσσας μας τα τελευταία χρόνια περιορίσταν στο ελάχιστο τής δυσκολίες τονισμού των λέξεών της,

τι να ξαναγυρνώ στα ίδια; Μιλάει για «απλοποιήσεις της γλώσσας μας τα τελευταία χρόνια», αγνοώντας ότι και η παραμικρότερη απλοποίηση στις γλώσσες, όλες, απαιτεί δεκαετίες ολόκληρες, συγχρότητα και αιώνες. Φαίνεται όμως ότι έχει το σκοπό του: αλλιώς ηχεί να μιλάς για «γλώσσα», για «εξάρθρωση της γλώσσας», και αλλιώς για ορθογραφία.

Και το κείμενο της Δ κλείνει εκεί που οι συγγραφείς φέρονται να λένε:

διακηρύσσουμε ότι: δεν δεχόμαστε οποιαδήποτε αλλαγή στην γραφή των λέξεων της γλώσσας μας και θα συνεχίσουμε να γράφουμε και να τυπώνουμε τα βιβλία μας με σεβας προς την ζωντανή γλωσσική παράδοση και την πλήρη μορφή των λέξεων, όπως μας διδάξαν οι πατέρες του δημοτικισμού και οι μεγάλοι Νεοελληνες συγγραφείς.

Η απόφασή τους είναι σεβαστή —η επιχειρηματολογία αποδειχτηκε, νομίζω, σκάρτη. Στην πολυφωνική δημοκρατία, και η πολυτονική ορθογραφία είναι δικαίωμα του κάθε συγγραφέα... Δεν πρέπει όμως να λησμονεί κανείς τρία «τινά», ουσιαστικά: (1) ότι το μονοτονικό καθιερώθηκε με Προεδρικό Διάταγμα, που φέρει την υπογραφή του Κωνσταντίνου Καραμανλή (για να λείπουν οι «παρερμηνείες»)· (2) ότι η κα-

θιέρωση του μονοτονικού δεν έχει κανέναν κομματικό χαρακτήρα (για να ξαναλείπουν...) —και το ότι η απόφαση δεν ψηφίστηκε από την αξιωματική αντιπολίτευση οφείλεται σε στραβοτιμονιές και της ίδιας και της κυβερνητικής πτέρυγας. Μιλώ με χαρτιά στα χέρια: «Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια) - Συνεδρίαση Κ' - 11 Ιανουαρίου 1982», σ. 455 και εξής, όπου και υπάρχουν ρητές διαβεβαιώσεις του τύπου «οι απόψεις επί αυτού του πολύ σοβαρού ζητήματος, που άλλωστε δεν αποτελεί και θέμα αντιδικίας», «ένα μέγα θέμα, το οποίο κατά σύμπτωση δεν μας βρρίσκει και αντιθετους» (λόγια του κ. Κ. Μητσοτάκη) κτλ.· και (3) ότι, αφού η εκπαίδευση, εφαρμόζοντας Προεδρικό Διάταγμα, δίνει και θα δίνει τα λογοτεχνικά κείμενα τυπωμένα μονοτονικά, οι διακηρυχθείς θα χρειαστεί να δηλώσουν ότι απαγορεύουν τη διδασκαλία των έργων τους στα σχολεία, αν επιμένουν να εξαρτούν την ποιότητα της πνευματικής τους προσφοράς από τη δασεία και την περισπωμένη.

Φυσικά, και το από το κείμενο «έπονται υπογραφαι», σαράντα οχτώ «τον αριθμό».*

Πριν προχωρήσω, οφείλω ν' απαντήσω στο δικαιότερο ερώτημα του αγανακτισμένου αναγνώστη: «Μα, κύριε, σχολιάζεις κείμενο σαράντα οχτώ συγγραφέων, αναφέρεσαι όμως διαρκώς σε έναν, κι αυτόν ανονόμαστα. Τι γίνεται; γράφεις "λέει" και λες "γράφει", ρητά αναφέρεται "το συντάκτη της Δ", "ο διακηρυχίας", βρίσκεις λάθη "του"· παρασταίνεις κι αποπάνω το δάσκαλο του συντακτικού και τελικά δε μας δίνεις το υποκείμενο».

Έχει απόλυτο δικαίο ο αναγνώστης, και του ζητώ συγγνώμη. Πρέπει όμως να τον διαβεβαιώσω ότι από την πρώτη στιγμή που διάβασα (στα 1982) τη Δ των 28, τότε, συγγραφέων δεν είχα κανέναν άλλο στο νου μου «πάρεξ» τον ένα και το μόνο συντάκτη

*Οι συγγραφείς: Νίκος Αθανασιάδης, Γεώργιος Αθανασιάδης, Έφη Αιλιανού, Γεώργιος Αλεξάκης, Κώστας Ασημασιόπουλος, Τάκης Βαρβιτσιώτης, Όλγα Βουλή, Νικηφόρος Βρεττάκος, Πέτρος Βελός, Μαργαρίτα Δαλιμάτη, Διαλεχτή Ζευγώλη - Γλέζου, Λιλί Ζωγράφου, Νανά Ησαΐα, Ιουλίτσα Ιατρίδη, Πάνος Καραβίας, Αντρέας Καραντώνης, Ζωή Καρέλλη, Γρηγ. Κασμάτης, Τάσος Κόρφης, Γιώργης Κότσιρας, Β. Κωνσταντίνος, Χριστόφορος Λιοντάκης, Ν. Κ. Λούρος, Χρήστος Μαλεβιθής, Γ. Μανουσάκης, Μελισσάνθη, Ε. Ν. Μόσχος, Δημήτρης Μυράτ, Έλλη Νεζερίτη, Θεόδ. Ξυδής, Θ. Παπαθανασόπουλος, Δημ. Παπακωνσταντίνου, Λένα Παππά, Π. Β. Πάσχος, Γ. Πατριάρχης, Ν. Γ. Πεντζίκης, Ε. Ν. Πλατής, Αλέξης Σολομός, Τατιάνα Σταύρου, Γεωργία Ταρσούλη, Φώφη Τρέζου, Ιωάννα Τσάτσου, Κώστας Ε. Τσιρόπουλος, Θ. Δ. Φραγκόπουλος, Νίκος Φωκάς, Παναγιώτης Φωτιάς, Ερρίκος Χατζηανέστης, Ντίνος Χριστιανόπουλος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ
Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Αλκης Ραφτής

Η ΕΡΓΑΣΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΠΑΣΧΑΛΙΝΟ ΜΠΑΖΑΡ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ

12 / 13 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1986

10:00 - 19:00

ΣΤΗ ΧΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗΣ 11

εταιρεία προστασίας σπαστικών

Αρχιμηδους 42, Παγκρατι
116 36 Αθηνά

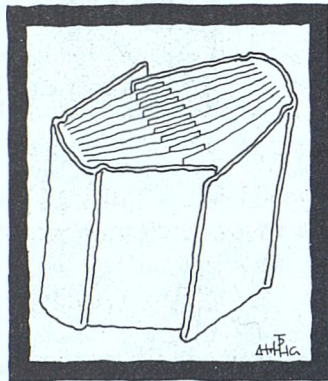
Τηλ. 7018158 - 7015636

της, και τώρα πια δεν έχω την παραμικρή αμφιβολία ότι ένας είναι ο συντάκτης, και οι άλλοι (27 παλιά) 47 τώρα απλώς υπέγραψαν — αν υπέγραψαν κιόλας. «Το όνομα αυτού»: Κώστας Ε. ΓΣΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, και οι δικές μου αποδείξεις οι ακόλουθες:

Πρώτα πρώτα, μου είναι αδιανόητο ότι τόσο αξιόλογοι άνθρωποι συγκεντρώθηκαν «επί το αυτό», για να διαπράξουν μέσα σ' ένα κείμενο 217 λέξεων όλα αυτά τα ποικίλα γλωσσικά αμαρτήματα που σχολιάστηκαν παραπάνω, θεωρητικά ως προς τη διάκριση γλώσσας και γραφής (που επιτέλους δεν προϋπέθεταν και τόσο βαθιές γλωσσολογικές γνώσεις), αλλά και καθαρώς γλωσσικά λάθη.

Το δεύτερο επιχείρημά μου, η απόδειξη του ισχυρισμού μου ότι ο συντάκτης της Δ είναι αυτός ο ένας και ότι οι άλλοι «ενέκριναν» το περιεχόμενό της — το πώς, το γνωρίζουν οι ίδιοι — θα φέρει σε όλους τους άλλους έναν αναπόφευκτο μικρό πονοκέφαλο: έχει γράψει κανένας τους ποτέ σε οποιοδήποτε κείμενό του τη λέξη *κρύσταλλο*, τα παράγωγά της και τα σύνθετά της με ένα -λ-: *κρύσταλο*; Όσο κι αν αναζητήσα, δεν το βρήκα σε κανέναν. Ε, λοιπόν, να τους πληροφορήσω ότι ο συντάκτης της Δ δεν ξέρει άλλη ορθογράφηση αυτής της λέξης παρά αυτή με το ένα -λ-, και έτσι γράφει και τα παράγωγα και τα σύνθετά της. Δεν ξέρω αν μου παρατηρηθεί: «Καλά, κι εσύ, τώρα, πιάνεσαι από ένα τυπογραφικό λάθος και στα σοβαρά το θεωρείς απόδειξη;». Επιτεινόντας «κομμάτι» τον πονοκέφαλο, θα αντιρωτώσα τότε κι εγώ: Μα κι εσείς, 27 ζευγάρια μάτια το 1982, 47 το 1985, πού ήσασταν να διορθώσετε την ανορθογραφία που βλέπατε — αν είδατε με όλο το θάρρος και με όλη την τιμή που τρέφω απέναντί σας — στη δακτυλόγραφη Διακήρυξη που εγκρίνατε; Φυσικά, περιμένω τη δεύτερη ένσταση: «Και πού το ξέρεις ότι *έχοντας κρυστάλλωσει* ήταν γραμμένο έτσι, με ένα -λ-, στο δακτυλόγραφο της Διακήρυξης;». Δεν είπα ότι έχω χαρτιά στα χέρια μου; Και ποιος άλλος μάρτυρας αξιοπιστότερος υπάρχει από το ίδιο του το περιοδικό, την «Ευθύνη»; Στο τεύχος της αρ. 122 (Φεβρ. 1982), σελ. 91, στ. α', χαρακτηριστικά τυπώνεται, στο κείμενο φυσικά της Διακήρυξης: *κρυ-σταλώσει*. Εντυχώς η «Νέα Εστία» (δ.π.) διασφίξει νόμιμα την ορθογράφηση, ευτυχέστερα η «Καθημερινή» της 14.11.1985 ξαναδίνει το *κρυστάλλωσει* έτσι, αφού έτσι το... πήρε (ούτε ένας δε βρίσκεται να τον διορθώσει). Την προσωπική του αυτή ορθογράφηση της λέξης την εφάρμοξε φυσικά και πριν από τη δημοσίευσή της Δ: στο περιοδικό του και πάλι, αρ. 112, Απρίλ. 1981, και σε άρθρο του με το βαρύγδουπο τίτλο «Φαντασία των

λέξεων — στερεότητα του Έθνους» τρεις φορές φαρδιά πλατιά γράφεται: *κρυστάλωση* (242), *κρυσταλώνει*, *κρυσταλωθεί* (244). Ανάμεσα σε άλλα πολλά (δε θα του κάνω τώρα και τον αποδελιτωτή), το αποκορύφωμα: στο ίδιο του το περιοδικό, απέναντι από το άρθρο σεβαστού Ακαδημαϊκού, ο οποίος γράφει συμπτωματικά τον τύπο *αποκρυσταλώνει*, ορθά βέβαια, ο ίδιος ο εκδότης του περιοδικού, σε δικό του άρθρο, το βιολί του: *αποκρυσταλώνει*... Ελπίζω να μη θεωρηθούν όλα αυτά μικρολογίες. Δεν ενδιαφέρει εδώ το ορθογραφικό λάθος καθαυτό (έχουν δει και βλέπουν τα μάτια μας, καθημερινά, τόσα και τόσα) ό,τι ενδιαφέρει είναι η απόδειξη, με βάση το «προδοτικό» αυτό *κρύσταλο*, ότι ο ένας αυτός και μόνο έγραψε με το χέρι του (ή με τη γραφομηχανή

του) τη Διακήρυξη. Και βρήκε λέξη να θρυμματίσει — ο αθεόφοβος...

Και είναι ακόμα αυτός ο συντάκτης της Δ, αφού, και πριν από τη δημοσίευσή της και ύστερα από αυτή, δε σταμάτησε από το περιοδικό του να ωρβήται εναντίον του μονοτονικού. Δικές του προτάσεις, αλλά και διατυπώσεις αρθριδιογράφων του (όπως είναι ο κ. «α.ι.ν.») είναι ξεσηκωμένες απόψεις στη Δ ή «ενισχυμένες» σε μεταγενέστερα κείμενά του. Για «εξάρθρωση της γλώσσας μας με ανυπολόγιστες συνέπειες» γράφει ο «α.ι.ν.» (89, Μάιος 1979, σ. 303), ατόφια η έκφραση στη Δ —ας μην πειραχτεί η «Καθημερινή»: αυτή τη διατύπωση έβαλε και η ίδια για τίτλο της Δ... Για «απλοποιήσεις της γλώσσας» μιλάει ο ίδιος ο άγλωσσος στο ίδιο τεύχος, ακέρια η διατύπωση στη Δ. Για 2000 χρόνια «αξιοσεβαστής παράδοσης» αλλού, τα ίδια κι εδώ. Κι όσο για τη μόνιμη σύγχυση γλώσσας/γραφής, κραυγές: «πώς αποφασίζεται μια τόσο μεγάλη, μέγιστη μεταβολή στην γλώσσα μας...;» (127, Ιούλ. 1982, 380) ή και «ηπιότερες» αποφάνσεις: «την γλώσσα ενός λαού την πλάθουν οι σπουδαίοι λογοτέχνες του κι όχι οι επιστήμονες ή οι παιδαγωγοί» (i. μ. 379), πράγμα για το οποίο κανένας δε διαφωνεί

— από εκείνους βέβαια που ξέρουν τι είναι γλώσσα, τι γραφή.

★

Φτάνοντας στο λεπτότερο σημείο αυτού του σχολιασμού, θα ήθελα να διακηρύξω κι εγώ με τη σειρά μου την πεποίθησή μου ότι οι λοιποί (47 τώρα) συγγραφείς, οι αξιότιμες κυρίες και οι αξιότιμοι κύριοι που φέρονται να υπογράφουν τα όσα είδαμε, περισσότερα θέλησαν να ξεσπάσουν κατά της γλωσσικής κακοδαιμονίας που παρατηρείται σήμερα και λιγότερο ζήτησαν να διατηρήσουν στη γραφή της σημερινής γλώσσας ό,τι ένας Χατζιδάκις πριν από 80 χρόνια έκρινε «ακατάλληλον τους μικρούς μαθηταίς». Και αυτή όμως τη διατήρηση να επιύλασαν στο πρόσωπό τους, για τα δικά τους γραπτά, κανένας δε θα είχε να πει τίποτε σεβαστή, σεβαστότατη αντίληψη της παραδοσιακότητας της γραφής, ακόμα και η συναισθηματική στάση απέναντί της. Ο πλάνος όμως σκόπευσε ακριβώς σ' αυτόν το στόχο, στην ευαισθησία τους για τη γλώσσα γενικά, για την παραδοσιακή γραφή ειδικότερα, οι άνθρωποι μερδεύτηκαν ασυνείδητα, θωρόρησαν εθνολατρία την εθνοκαπηλία του — και υπέκυψαν στην επαιτεία της υπογραφής. Θέλω να πιστεύω ότι τα γλωσσολογικά κτηρύγματα του διακηρυξιογράφου δεν τους αντιπροσωπεύουν.

★

Ενώ τώρα θα έπρεπε ν' αφήσω την κριτική μου σ' αυτή τη γενικότητα της για τα άλλα 47 πρόσωπα, η σοβαρότητα του θέματος και κάποιοι πειρασμοί με οδηγούν σε λίγες εξαιρέσεις:

Η σεβαστή μου πρεσβύτεσσα με τη νεανικότητα καρδιά, η Κυρία Τατιάνα Σταύρου, πειράχτηκε με την περσινή μου κρίση για τις «ανακριβείες». Η αντίδρασή της όμως, η τόσο συναισθηματική, «Δε μας φτάνουν οι άλλοι διχασμοί;», όπως μου γράφει, με κάνει να ζητήσω να φιλήσω το χέρι της. Και ας μην αναφέρω τίποτε άλλο, περιμένοντας άλλο γράμμα, πάλι με τη συγκινητικότατη υπογραφή: «η Τατιάνα».

Δε θα πω βέβαια τα ίδια για το σεβαστό Ακαδημαϊκό και πανεπιστημιακό δάσκαλο, τον κ. Νικόλαο Λούρο. Όσο αναλογίζομαι ότι τη «Μαιευτική» του την έγραψε στη δημοτική όταν εγώ πρωτόνογα τα μάτια στην επιστήμη, με πιάνει δέος. Ο επιστήμονας όμως γιατρός, που πρώτος τόλμησε να δώσει τα συγγράμματά του στη δημοτική, ο άνθρωπος που σχετίστηκε με το Μανώλη Τριανταφυλλίδη και ζήτησε — κατά τη δική του μαρτυρία — την επικουρία του γλωσσολόγου όταν «έσπαζε τον πάγο», ο από δεκαετίες Ακαδημαϊκός, θα έπρεπε — το λέω με όλον το σεβα-

σμό στο πρόσωπό του — να πιάσει το συντάκτη της Δ από το αυτί και να του πει πρώτα πρώτα ότι ακριβώς αυτό το αυτί η Ακαδημία με το Ιστορικό Λεξικό της το ορθογραφεί από το 1942 με -φ-, *αφτί*, άσχετο αν οι «πατέρες του δημοτικισμού», που αυτός ο διακηρυξίας τους καηλεύεται με τέτοιο τρόπο, το έγραψαν και με -υ-. Τα ίδια και με το *αυγό*, που το Ιστορικό Λεξικό της Ακαδημίας Αθηνών ήδη από το 1933 το ορθογραφεί με -β-: *αβγό*. Βέβαια, να του έλεγε, όλοι μας ευλαβώμαστε την παράδοση, συμβαίνει όμως μέσα στην ιστορική πορεία των λαών να λειτουργούν δίπλα της και άλλοι παράγοντες, και δύο από αυτούς είναι σημαντικότεροι: η επιστήμη, πρώτη και καλύτερη, και η παιδεία με τις χίλιες ανάγκες της ύστερα. Ό,τι διδάξει η πρώτη, θεωρητικά, ψυχρά και αντικειμενικά, αρχίζει και γίνεται χρέος πράξης για τη δεύτερη. Ορίστε, όλοι μας διαβάσαμε δεκαετίες για *αρματολούς και κλέφτες*: η πρώτη λέξη — κρίμασιν οίς οίδε Κύριος — συσχετίστηκε με τους *αρματολούς*, ήρθε όμως ο δαιμόνιος Μένος Φιλήντας και είπε την απλή αλήθεια, ότι αυτός που συλλέγει τα όπλα (τα *άρματα*) είναι ο *αρματολόγος*, ή *αρματολός*, ή *αρματολός*, κι από το 1927 όλοι πια, με όλον το σεβασμό στην παράδοση, γράφουμε έτσι τη λέξη, η οποία όχι μόνο δεν έχασε τίποτε από την αίγλη της, παρά απεναντίας έγινε και αληθινότερη. «Λέξεις, λέξεις μεμονωμένες...», θα ψέλλιζε ο διακηρυξιογράφος. Ο Ακαδημαϊκός όμως θα είχε, και πολύ πρόχειρον μάλιστα, τον 9ο τόμο του «Λεξικογραφικού Δελτίου» της Ακαδημίας Αθηνών, του 1963 (εξήντα τρία), όπου αναγράφονται (σ. 43-45) «Ορθογραφικά τροποποιήσεις» για τριάντα (30) περιπτώσεις ο μ ά δ υ ν λέξεων. Τραβώντας τον λοιπόν και από το άλλο το αυτί (πλέον...) θα του έδειχνε εκεί μέσα τις αποφάσεις της Ακαδημίας για το Ιστορικό Λεξικό: δε θα γράφεται πια *γέρως* (ως προερχόμενο από το *γέρων*) παρά *γέρος*, έτσι και *διάκος*, *παθός*, *προεστός*... όχι πια *παιζωγελώ*, *μεθωκοπώ* παρά κανονικά όπως όλα τα σύνθετα με το συνθηκό -ο-: *παιζογελώ*, *μεθοκοπώ* κτλ. η *θέση*, η *πόλη* κτλ., και όχι πια η *θέσι*, η *πόλι*: οι ξένες λέξεις δε διατηρούν πλέον τα δύο όμοια σύμφωνα που έχουν στη γλώσσα προέλευσής τους, ώστε: και *καπέλο* και *φουρνέλο* αντί *καπέλλο*, *φουρνέλλο* που γράφονταν ως τότε (εννοείται ότι οι ελληνικές λέξεις διατηρούν τα όμοια σύμφωνα: *δικέλλο*, *κρικέλλι* — φυσικά και *κύπελλο*, και φυσικότερα *κρυστάλλο*...). Και εκεί, η 30η περίπτωση: «οσάκις ο ιστορικός τόνος αντίκειται προς τον κανόνα περί τονισμού των μακρών προ βραχέων ή μακρών της αρ-

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

χαιας, θα αγνοηται ο τόνος της παραδόσεως και η λέξις θα τονίζεται κατά τον ισχύοντα περί της αρχαίας κανόνα: *ποισος, δείξος, ακούμε, τρώτε, κλαίνε*» (με περισπωμένη πλέον, ενώ παλιότερα έπαιρναν οξεία, από τα: *ποιήσων, δείξων, ακούομεν, τρώγετε, κλαίουνε* κτλ.). Κι αν ωστόσο ξαναπέλλιζε ο αυτόκλητος εθνοσωτήρας «για το μονοτονικό, για το μονοτονικό δεν ακούω τίποτε», θα μπορούσε ο συνομιλητής του να του δώσει στο χέρι και τα δύο αφτιά, για ν' ακούσει καθαρότερα τάδε: «Την αφόρητον αυτήν και επιβλαβεστάτην δια τον ελληνικόν λαόν, και ιδίως δια τους μικρούς μαθητάς, ορθογραφικήν αβεβαιότητα και ατασθαλίαν επεχείρησε να διορθώση κατά το δυνατόν η νεοίδρυτος Ακαδημία Αθηνών και προς τούτο συνεστάθη ειδική (εξ ακαδημαϊκών και μη) επιτροπή κατά το παρελθόν έτος (= 1933, τριάντα τρία), αποτελούμένη εκ του Δ. Αιγινήτου (γενικού τότε γραμματέως της Ακαδημίας), Κ. Αμάντου και Ι. Καλιτσουνάκι (ακαδημαϊκών), Γ. Αναγνωστοπούλου και Αχ. Τζαρτζάνου...». Κι αφού η επιτροπή πρότεινε ένα πλήθος ορθογραφικών αλλαγών για λέξεις και τύπους που αλλιώς τα ήθελε η ως τότε παράδοση, «Οι Κ. Αμάντος, Γ. Αναγνωστόπουλος και Αχ. Τζαρτζάνος —μειοψηφούντος του Ι. Καλιτσουνάκι— προτείνουν, πλην τούτων, σ υ μ φ ω ν ώ σ π ρ ο σ τ η ν ε κ φ ρ α σ θ ε ί σ α ν ε ν τ η Α κ α δ η μ ί α Α θ η ν ώ ν γ ν ώ μ η ν τ ο υ Γ. Χ α τ ζ ι δ ά κ ι, και την αντικατάστασιν δια μιας στιγμής των ήδη εν χρήσει τριών τονικών σημείων (οξείας, βαρείας και περισπωμένης) και την παράλειψιν της ψιλής, δια των οποίων επέρχεται μεγίστη απλοποίησης της ορθογραφίας μας άνευ ουσιώδους μεταβολής του ιστορικού χαρακτήρος αυτής...» (από το άρθρο του Γ. Π. Αναγνωστόπουλου, Μεγ. Ελλ. Εγκ., όπου παραπάνω, σ. 716-717). Με όλον το σεβασμό, και με το θάρρος που αντλώ από τα ίδια τα πράγματα, νομίζω (χωρίς βέβαια να «υπαγορεύω»...) ότι ο Ακαδημαϊκός κ. Ν. Λούρος θα έπρεπε πριν υπογράψει (ξανά, με όλον το σεβασμό: α ν τ ι ν α υπογράψει) να εξαποστείλε τον παραγοποιό της πνευματικής μας αγοράς από κει που ήρθε και να του πρόσθετε: «΄Ασε με, λοιπόν, παιδάκι μου, στον πόνο μου, που βλέπω μισόν αιώνα τώρα την Ακαδημία Αθηνών να μην εφαρμόζει απόφαση που η ίδια τη ζήτησε: και άμε σπιτάκι σου, που κοτάς, τιποτένι, να ονομάζει "εξαρθρωτές της γλώσσας" (της γλώσσας...) τους κολοσσούς που λέγονται Γεώργιος Χατζιδάκις και Κωνσταντίνος Αμάντος και Γεώργιος Αναγνωστόπουλος και Αχιλλέας Τζαρτζάνος»...

Για να μην αφήσω τελευταία τη στυφή γεύση που προκαλούν τα πράγματα αυτά, λίγα μόνο λόγια για δύο άλλους ανθρώπους. Ξαφνιάστηκα όταν και στην πρώτη δημοσίευση της Δ είδα το όνομα του αφεντάνθρωπου του θεάτρου μας, του κ. Δημήτρη Μυράτ. Ο ελληνομαθέστατος και γλώσσομαθέστατος ηθοποιός και συγγραφέας μάς χάρισε, μαζί με άλλα, και το έργο του «Η αγωγή του λόγου», Βιβλ. «Εστίας», Αθήνα 1979, ένα πόνημα που θα σύσταται στο υπουργείο παιδείας να το προσφέρει στους καθηγητές της Μέσης ή, προσαρμοσμένο ανάλογα, και στους μαθητές των λυκείων, γιατί διδάσκει σοφά πράγματα για την ορθή άρθρωση του λόγου μας αλλά και για τον «ελληνικό» προφορικό λόγο γενικότερα. Πώς λοιπόν συν-«υπογράφει» αυτά τα πράγματα; αναρωτήθηκα. Κάτι υποψιάζομαι: στη σελ. 87 το ΟΥ ονομάζεται (ακόμα...) διφθόγγος, «Στην προφορά της διφθόγγου ΟΥ τα χείλη στρογγυλεύουν...» αν τώρα αυτό θεωρηθεί «παρωνυχίδα», τα διδασκόμενα στη σ. 88 δεν είναι: «Το Όμικρον μοιάζει σχηματικά με το ΟΥ» (και το ερώτημα είναι πώς σχηματίζεται το Ωμέγα), «Στο Έψιλον το στόμα παίρνει πλατύ σχήμα» (στο ΑΙ), «Στο Ιώτα το στόμα παίρνει το πλατύτερο σχήμα του» (για τα η, υ, ει, οι, υι, που μορφώνονται στο στόμα πανομοιουπότατα, κανένας λόγος;). Σ' αυτό λοιπόν το λεπτό σημείο, στο ότι δηλαδή δε διακρίνεται, όπως θα έπρεπε, ο φθόγγος από τη γράμμα (άρα η γλώσσα από τη γραφή...), σκόπευσε ο σατανικός διακηρυχίας, ήξερε και την ευαισθησία και το πάθος του Μυράτ για τα γλωσσικά γενικώς, και τον πλάνεψε. Υποθέτω.

Για το φίλο και συμπολίτη μου του Ντινο το Χριστιανόπουλο, το λεπταίσθητο ποιητή, που η απέχθειά του για κάθε «ένταξη» τον έκαμε, όσο ξέρω, να μην έχει γραφεί μέλος ούτε στην «Εταιρεία Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης», τι να πω; Το μόνο ορθογραφικό θέμα που τον «απασχόλησε» στην ποιήσή του ήταν, σ' εκείνους τους περιφημούς πέντε στίχους του, η υπογεγραμμένη...

ΥΓ. «Επί του πειστηρίου» και το πειστηρίο το τελευταίο: πού αλλού, στην «Ευθύνη» (Νοέμβρ. 1985, τχ. 167, σ. 604-5), δημοσιεύεται η Δ, και πάλι με το έχοντας κρυσταλώσει (δε διορθώνεται ο άνθρωπος με τίποτε). Εκεί, σε εισαγωγικό σημείωμα, και η φράση: «η Διακηρυξη ως έγγραφο ανήκει πλέον στην ιστορία της γλώσσας μας». Η μόνη διαπίστωση που αληθεύει απόλυτα. Δυστυχώς, για 47 σοβαρούς συγγραφείς...*

*Το κείμενο, γραμμένο τέλη Νοεμβρίου με αρχές Δεκεμβρίου του 1985, στάληκε στην «Καθημερινή», η οποία τελικά δεν το δημοσίευσε. Ήμειναν έτσι κάποιες «ανακρίβειες» του τύπου *Αιώνας και ένας χρόνος συμπληρώθηκαν από το 1884* κτλ., που (κατα)νοούνται εύκολα.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

JET-OIL: Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- **Ηλίας Ευθυμιόπουλος:** Η επιχείρηση της καταστροφής
- **Πάνος Πλαγιαννάκος:** Η φωτιά φούντωσε τις ανησυχίες
- **Σπύρος Ψύχας:** Η αποθήκη αμμωνίας

ΕΡΕΥΝΑ

- **Σπύρος Ψύχας:** Το «Γκάζι» και το μέλλον των εγκαταστάσεων

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

- **Κοσμάς Μεγαλομάτης:** Χημικά όπλα εναντίον του Ιράν

ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

- **Ηλίας Ευθυμιόπουλος:** Λεωφόρος στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας

ΦΥΣΗ

- **Τριαντάφυλλος Αδαμακόπουλος:** Διαχείριση της Γκιώνας
- **Germaine Aziz:** Αλλού τα λιβάδια είναι πιο πράσινα

ΘΕΜΑΤΑ

- **Μιχάλης Μοδινός:** Η ανάδυση των προσαρμοσμένων τεχνολογιών

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

- **Παύλος Λουκάκης:** Διαμάχες για το νέο ΓΟΚ για να ξεχνάμε τ' άλλα
- **Κίμων Χατζημίρος:** Για έναν οικολογικό φόρο στη βενζίνη
- **Δημήτρης Παπαιωάννου:** Όλα για την παραγωγικότητα

«Νύχτες χαμένων ερώτων»

Τέσσερα σύγχρονα Νο του Γιούκιο Μισίμα

Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης»
Θέατρο «Αυλαία», Θεσσαλονίκη

Σκηνοθεσία: Νίκος Χουρμουζιάδης

Σκηνικά - κοστούμια: Απόστολος Βέττας

Μουσική: Ηρακλής Πασχαλίδης

Μετάφραση: Έφη Σταμούλη (με τη συνεργασία του
Νίκου Χουρμουζιάδη)

Ηθοποιοί: Γιώργος Κορμανός

Μένη Κυριάκογλου Δώρα Σκαρλάτου

Αλέξανδρος Μούκανος Θάλεια Σκαρλάτου

Ανδρέας Νάτσιος Έφη Σταμούλη

Λένα Σαββίδου Θόδωρος Τεκνετσιδής

Ο Γιούκιο Μισίμα επιχειρεί να ξαναζωντανέψει το παραδοσιακό Νο. Ξεκινά από τα δεδομένα του θεατρικού μύθου και τα παραλλάσσει τόσο ακριβώς όσο του είναι απαραίτητο για να δώσει τις σύγχρονες διαστάσεις στο παμπάλαιο αίσθημα του έρωτα και του θανάτου.

Νυχτερινά ποιήματα, επικίνδυνα κάθε στιγμή να ακυρωθούν από την κοινότοπη μελοδραματικότητα της θεματολογίας τους, αποπνέουν ένα βαθύ λυρισμό, ικανό να αναστήσει τις παγωμένες ψυχές των προσώπων. Ο Μισίμα τολμά ακριβώς αυτό το δύσκολο έργο: την υπέρβαση του καθημερινού συμβάντος, αναδεικνύοντας τα στοιχεία έξαρσης του. Ο έρωτας, ακυρωτής της φθοράς και των γερατειών δεν αποκλείει καθόλου το θάνατο: αντίθετα, τον προκαλεί. Ο ίδιος ο έρωτας, όμως, μορφοποιεί την υπέρβαση του πραγματικού. Γεννιέται μες στη νύχτα και βλέπει πέρα ή πίσω απ' το πρόσωπο. Γιατί αν το πρόσωπο βρίσκεται μπροστά απ' το πρόσωπο, πίσω απ' το πρόσωπο ανιχνεύεται και πάλι το πρόσωπο. Έτσι, μέσα από το παλιμψηστο των αισθημάτων ο Μισίμα καταγράφει την κορυφαία αίσθηση της ρευστής αυτής μετακίνησης από την αλήθεια στο ψέμα αλλά κυρίως στο μεταίχιμιο τους. Εκεί είναι και ο «μυθικός» τόπος του Μισίμα: εκεί ακριβώς συναντιούνται τα αυθεντικά όσο και τα ψιμύθια της αυθεντικότητας.

Η εκατοστή νύχτα είναι το πρώτο σύγχρονο Νο. Συμμετέχουν: η γριά, ο ποιητής, τα ζευγαράκια, οι καλεσμένοι, οι σερβιτόροι, ο αστυφύλακας και οι αλήτες. Οι πληθυντικές παρουσίες είναι το περιβάλλον του ανώνυμου χορού: οι ερωτευμένοι αλλά και οι κοινωνικές υπηρεσίες, με τη συνακόλουθη κοινω-

νικότητα και επιθετικότητα. Την ατομική τους ύπαρξη τη δίνουν μόνο η γριά, ο ποιητής και ο αστυφύλακας, ο οποίος συνδέεται με τους υπόλοιπους μέσω της κοινωνικότητας και της επιθετικότητας, μέσα δηλαδή απ' την ψευδωνμία του έρωτα. Ενώ με τον έρωτα καθαυτόν μόνο η γριά και ο ποιητής διαλέγονται. Ο ποιητής, νεος και σχεδόν αλήτης, επιχειρεί να ορμήσει στο χώρο της μνήμης της γριάς, ενώ εκείνη μοιάζει πως τίποτα πια δεν έχει να υποστηρίξει, παρεκτός τον έρωτα: και ίσως, ακριβέστερα, την ανάμνησή του. Η γριά είναι ο έρωτας ως μνημείο μνήμης, ενώ ο ποιητής γίνεται προκλητικός μέσα στην άγνοια της νεότητάς του, που μπορεί και τολμά να αγχίζει ό,τι με βεβαιότητα φέρει και ξέρει η γριά: τη μοίρα του.

Η εκατοστή νύχτα, νύχτα του τέλειου ναρκισσισμού και της ματαιοδοξίας του έρωτα, ποτέ δε θα αφήσει κανέναν ζωντανό να τη διαβεί. Ο έρωτας της εκατοστής νύχτας κατασπαράζει τον ποιητή που φτάνει στο κατώφλι της, μέσα από τη «μίμηση πράξεως σπουδαίας και τελείας».

Τα αποτσιγάρα που από την αρχή βλέπουμε να μαζεύει και να μετρά η γριά, στο τέλος ξαναγυρνούν. Η γριά συνεχίζει από εκεί που σταμάτησε να συλλέγει και να μετρά. Τα απομεινάρια και τις αθροίσεις του έρωτα. Αενάως.

Η Νυχτερινή επίσκεψη είναι το δεύτερο σύγχρονο Νο. Τα τέσσερα πρόσωπα: Η Χικάρου, η γυναίκα που το ζωντανό της φάντασμα έρχεται ως μνήμη/τιμωρός κάθε μελλούμενου έρωτα. Η νοσοκόμα, φορέας της ψυχαναλυτικής υστερίας. Η Αόι, που ενώ είναι πιθανό πως δεν αγαπήθηκε αρκετά, ίσως ακριβώς και γι' αυτό πεθαίνει: για έναν έρωτα που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ στη ζωή: έναν έρωτα που ίσως πραγματοποιείται μόνο στο θάνατο. Ο Γιασούκο Ροκούγιο που όπως όλοι οι αμήχανοι μπρος στον έρωτα/δικεικτική, άντρες, αφήνεται μέσα στο καράβι —ιδιος καράβι που έρχεται και φεύγει— και λησμονά όσο ακριβώς και θυμάται: είναι κι αυτός όμοιος με το κύμα που έρχεται - φεύγει και μπορεί να λησμονά ακριβώς τη στιγμή που αρχίζει να θυμάται. Αενάως. Τρεις γυναίκες κι ένας άντρας.

Τρεις γυναίκες/τύποι: η διεκδικητική μα και εκδικητική Χικάρου, ενεργητική και βίαιη: η παθητική, ετοιμοθάνατη Αόι, που λιώνει και όλο βυθίζεται, ως το τέλος της, το θάνατό της: κι η νοσοκόμα, υπόδειγμα τυπικό μιας κοινωνίας που θεωρεί πως η «ανάλυση» δίνει τη λύση, ενώ η απάντηση μπορεί να προσεγγιστεί μόνο μέσα από μια διαδικασία θανάτου. Τα λουλούδια είναι εδώ το κρίσιμο αντικείμενο. Ο Γιασούκο Ροκούγιο φέρνει λουλούδια για την Αόι, λουλούδια αγάπης που σκορπίζονται στο πάτωμα. Ενώ τα λουλούδια της Χικάρου είναι αόρατα. Φέρνει κι αυτή λουλούδια στην Αόι, λουλούδια της οδύνης, με γκριζά πέταλα κι αγκάθια, λουλούδια του θανάτου.

Σύντομο βιογραφικό - εργογραφικό σημείωμα

Γιούκιο Μισίμα (1925-1970) είναι το λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Κιμιτάκε Χιράοκα, που γεννήθηκε στο Τόκιο και μεγάλωσε μέσα σε μιαν εξαιρετικά αυστηρή, εύπορη οικογένεια αριστοκρατικής καταγωγής.

Φοίτησε στο αριστοκρατικό σχολείο Γκακουσιού-ιν, το Κολέγιο των Πατρικών, όπου ήρθε σε επαφή με την ευρωπαϊκή λογοτεχνία καθώς και με τους Ιάπωνες κλασικούς, μέσω των ρομαντικών.

Η λογοτεχνική/συγγραφική του εκκίνηση πραγματοποιήθηκε μέσα απ' το σχολικό περιοδικό όπου δημοσίευσε επτά ποιήματα

και το διήγημα τα *Άνθη της φωτιάς*. Σε ηλικία 16 χρόνων δημοσίευσε το διήγημα *Ανθισμένο δάσος* στο πανεπιστημιακό περιοδικό *Γράμματα και Τέχνες*.

Το 1944 εκδίδει τη συλλογή διηγημάτων *Ανθισμένο δάσος* και την ίδια χρονιά αρχίζει τις πανεπιστημιακές σπουδές του στη νομική σχολή του αυτοκρατορικού πανεπιστημίου του Τόκιο. Η Ιαπωνία βρίσκεται σε πόλεμο και ο Μισίμα επιστρατεύεται σ' ένα εργοστάσιο αεροπλάνων. Καλείται να καταταγεί στο στρατό. Πάιρνει αναβολή και τοποθετείται σε μία βιβλιοθήκη, 50 χιλιόμετρα από το Τόκιο. Η ήττα της Ιαπω-

νίας που ακολουθεί συνοδευμένη από την ταπεινώση του ίδιου του αυτοκράτορα φαίνεται πως σημάδεψε την εξέλιξη του Μισίμα.

Το 1946 συναντά το συγγραφέα Γιασουνάρι Καβαμπάτα, ο οποίος τον βοηθά να εκδώσει δύο διηγήματά του: το *Τσιγάρο* και την *Ιστορία στο ακρωτήριο*. Με την αποφοίτησή του από το πανεπιστήμιο το 1947 εργάζεται στο υπουργείο Οικονομικών για εννέα μήνες.

Το 1948 δημοσιεύονται *Οι κλέφτες*. Το 1944 εκδίδονται οι *Εξομολογήσεις μιας μάσκας*. Ακολουθούν το 1950 *Η δίψα της αγάπης* και *Η πιο λευκή νύχτα*, το πρώτο από τα 17 «λαϊκά» του μυθιστορήματα. Το 1951 δημοσιεύει

τα *Απαγορευμένα χρώματα*.

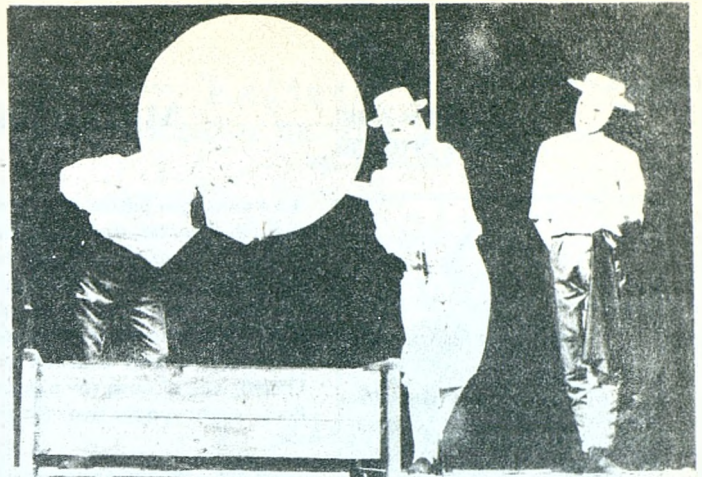
Το 1952 ταξιδεύει στο εξωτερικό: Αμερική, Ευρώπη. Από την Ελλάδα εμπνέεται το μυθιστόρημά του *Η ταραχή των κυμάτων*, αντλώντας από το ειδύλλιο *Δάφνις και Χλόη*. Το 1958 παντρεύεται ενώ έχει ήδη διακηρύξει την ομοφυλοφιλία του.

Την ίδια χρονιά δημοσιεύει το *Συγγραφέας και γάμος*. Το 1959 εκδίδει το *Σπίτι της Κιόκο*. Το 1960, παράλληλα με τις κινηματογραφικές του ενασχολήσεις, γράφει τον *Πατριωτισμό* και εκδίδει το *Μετά το συμπόσιο*. Το 1963 εκδίδεται *Ο ναύτης που τον ξέβρασε η θάλασσα* και ο Μισίμα ποζάρει για το φωτογραφικό λεύκωμα «Βασανιστήριο με τριαν-

Το μεταξωτό τύμπανο είναι το τρίτο σύγχρονο Νο. Συμμετέχουν: ο Ιγουακίτσι, ο γέρος θυρωρός (ο κηπουρός του παραδοσιακού Νο) και η Χανάκο Τσουκίόκα, η αγαπημένη του. Γύρω τους στροβιλίζονται ρόλοι συμπληρωματικοί όσο και απαραίτητοι. Η Καγιόκο, δακτυλογράφος, είκοσι χρόνων, που γίνεται η μοιραία «ταχυδρομική περιστέρα» του Ιγουακίτσι. Η μαντάμ, ιδιοκτήτρια του οίκου μόδας, κυνική και απελπιστικά αδιάφορη, που με τα γράμματα του Ιγουακίτσι καθαρίζει τις χτένες της, καθώς και όλη η κουστωδία των «χαριτωμένων»: Φουτζίμα, καθηγητής χορού· Τογιάμα, ένας νεαρός· Κανέκο, διπλωμάτης. Χορός, νεότης, διπλωματία, μόδα. Και όλα αυτά για να σκοτώσουν μέσα σε μια στιγμή τον ερωτευμένο γέρο. Το τύμπανο που του στέλνουν περικλείει από κατασκευής την πρόθεση της γελοιοποίησής του. Το μήνυμά του δεν μπορεί να φτάσει, γιατί ένα μεταξωτό τύμπανο δεν έχει ήχο. Κι ο γεροθυρωρός αυτοκτονεί την ίδια στιγμή που το λαβαίνει· και μαζί του το φεγγάρι. Μπορεί πράγματι να είχε συσσωρεύσει μέσα του όλη τη σκόνη της σκούπας του ο θυρωρός Ιγουακίτσι· όμως πόσο μοναδικός μέσα σ' αυτή την απελπισμένη όσο και άχρηστη αυτοχειρία του είναι; Πόσο τέλειος μέσα στο τέλος του! Η Χανάκο Τσουκίόκα έρχεται και συναντά το φάντασμά του. Ούτε τώρα, όμως, μπορεί να ακούσει. Δεν έχει ακοή ικανή να ακούσει το ερωτικό μήνυμα του νεκρού Ιγουακίτσι. Το μεταξωτό τύμπανο χτυπά κι αυτό 100 φορές (όπως οι 100 νύχτες;) αλλά τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει του κόσμου την προδιαγραφή, εις ώτα μη ακουόντων.

Το κορίτσι με τη βεντάγια είναι το τέταρτο σύγχρονο Νο. Και τα πρόσωπα τρία. Η Γιτσούκο, ζωγράφος γύρω στα σαράντα· η Χανάκο, γκέισα, νεαρή γυναίκα με σαλεμένο λογικό· ο Γιόσιο, ο νεαρός αγαπημένος της Χανάκο. Η Χανάκο ομορφαινει όσο περιμένει. Το τέλος της είναι η τρέλα της· η απόγνωση που περικλείεται στη συνεχή αναμονή της είναι η ομορφιά και το μεγαλείο της, ο «απλανής αστέρας» που είναι η ύπαρξή της. Η βεβαιότητά της για την επιστροφή του Γιόσιου, και κατ' επέκταση, η βεβαιότητά της για την ερωτική πίστη, είναι η βεβαιότητά της τρέλας. Η Γιτσούκο, έγκλειστη στη δική της εκλογίκευση, «δεν περιμένει τίποτα». Είναι και αυτή «απλανής», με τον δικό της τρόπο του αποκλεισμού και της ερήμωσης. Ζει και αντλεί από τον έρωτα της Χανάκο προς τον Γιόσιο.

Η ίδια είναι ανίκανη για πρωτογενή αισθήματα. Παρατηρεί μέσα στην ακινησία της και ζει εξ αντανακλάσεως. Ο Γιόσιο, ο νεαρός άντρας που φτάνει κάποτε, έχοντας στα χέρια του τη βεντάγια, απόδειξη ότι είναι ο αναμενόμενος απ' τη Χανάκο, δεν πειθεί πλέον. Η Χανάκο έχει ενσωματώσει τόσο την αναμονή, που καμία άφιξη δεν την ενδιαφέρει πλέον, καμία αναχώρηση. Το σημείο αναγνώρισης αχρηστεύεται τη στιγμή της

συνάντησης. Η Χανάκο κρατά τη βεντάγια του Γιόσιου με το χειμωνιάτικο τοπίο, ο Γιόσιο κρατά τη βεντάγια της Χανάκο με τα νυχτολούλουδα. Ανταλλάσσονται οι βεντάγιες εκτός ώρας και ο Γιόσιο δεν είναι πια ωραίος, και κυρίως δεν είναι αυτός που η Χανάκο αγάπησε· του μοιάζει στο πρόσωπο, όμως δεν είναι παρά το προσωπίου του που βλέπει πίσω απ' το πρόσωπο. Και οι βεντάγιες χάνουν τα σημααινόμενά τους στα χέρια της Χανάκο και του Γιόσιου.

* * *

Ο Μισίμα, όμως, είναι πια αυτός που παίρνει και ανοίγει τη βεντάγια των τεσσάρων σύγχρονων Νο και μας υποδεικνύει τα πολλαπλά μηνύματα που πηγάζουν από το ίδιο το κρίσιμο αντικείμενο του έρωτα. Μετατρέπει το αδιέξοδο του δίδυμου έρωτα/θάνατος σε μιαν έξοχη υπέρβαση: η ζωή είναι τέλεια γιατί ακριβώς περιέχει εν σοφία το τέλος της.

Ας συγχωρεθεί ο τόνος της έξαρσης. Ίσως χωρίς την ίδια τη σκηνική παρουσία να μοιάζει υπερβολικός. Όμως, σε μια τέτοια έξαρση οδηγεί, νομίζω, η παράσταση του έργου, η οποία υποστηρίζει το κείμενο στην πιο αποκαλυπτική του εκφορά και υπογραμμίζει τις λεπτές ισορροπίες των αισθημάτων. Με συγκίνηση που δε διαφεύγει από τον προσεχτικό θεατή και ευαισθησία περισσή χειρίζεται το θέμα/σύμβολο, έτσι που να του δίνει όχι μόνο αισθητική δύναμη αλλά και αισθησιακή υπόσταση. Ο ποιητικός λόγος αναδεικνύεται μέσα από τη διαυγή σκηνοθετική γραμμή, που τονώνει μάλιστα την καθαρότητα του λόγου, σαν σε νωπογραφία, μέσα σε μιαν ατμόσφαιρα νυχτερινής ευδαιμονίας, γεμάτη μυρουδιές και αγγίγματα. Η υποβλητική ατμόσφαιρα σχολιάζεται από τη μουσική και ελέγχεται από τις προσεγμένες κινήσεις των ηθοποιών, στο παραμυθικό πλαίσιο το οποίο ορίζουν τα σκηνικά και οι φωτισμοί, που συγκρατούν κάποιους μελοδραματικούς τόνους. Όλα συλλειτουργούν αρμονικά με την αόρατη ενορχήστρωση των αισθήσεων.

Άντσια Φραντζή

τάφυλλα».

Το 1965 γυρίζει την ταινία *Τελετουργίες του έρωτα και του θανάτου*. Δημοσιεύει το θεατρικό έργο *Μαντάμ ντε Σαντ*. Παράλληλα, επιχειρεί να ξαναζωντανέψει το παραδοσιακό Νο, μεταγράφοντάς το στα σύγχρονα δεδομένα. Το 1966 εκδίδει το *Ανοιχτάτικο χιόνι*, πρώτο τόμο της τετραλογίας του *Η θάλασσα της γοιμότητας*. Γράφει τις *Φωνές των ηρωικών ψυχών*. Το 1967 εκδίδονται τα σχόλια του πάνω στο *Haikure*, πραγματεία για την ηθική των σαμουράι. Εκπαιδεύεται στρατιωτικά στις δυνάμεις αυτοάμυνας και στρατολογεί φοιτητές για τον «στράτο» του, την εταιρεία της Ασπίδας, που έ-

χει ως αποστολή της την υπεράσπιση της Ιαπωνίας, του αυτοκράτορα και του πολιτισμού. Το 1968 δημοσιεύεται ο δεύτερος τόμος της τετραλογίας του τα *Άλογα που δραπέτευσαν*. Το 1969 μετά από μια δημόσια συζήτηση με αριστερούς φοιτητές γράφει την *Ταράτσα του λεπρού βασιλιά*, θεατρικό έργο που πραγματεύεται τη σχέση τέχνης και θανάτου. Εκδίδει, επίσης, την ίδια χρονιά τον τρίτο τόμο της τετραλογίας του, το *Τέμενος της αυγής*. Το 1970 αφού τακτοποιεί όλες του τις υποθέσεις και παραδίδει τον τέταρτο τόμο της τετραλογίας, τον *Πεπτωκότα άγγελος*, πηγαίνει με τέσσερις υπασπιστές του στο γενικό επιτελείο των Δυνάμεων

Αυτοάμυνας. Συλλαμβάνει όμηρο ένα στρατηγό, αποπειράται να ξεσηκώσει τους στρατιώτες κατά του ισχύοντος συντάγματος και τέλος κάνει χαρακίρι μαζί με τον εραστή του Μορίτα.

Έτσι σφραγίστηκε η ζωή μιας εξαιρετικά αντιφατικής προσωπικότητας, που προσπάθησε να συγκεράσει την παλαιά ιαπωνική παράδοση με τη σύγχρονη ευρωπαϊκή λογοτεχνική εμπειρία και κατέληξε να γίνει μνηστή του αυτοκράτορα ως σύμβολο της παλαιάς αλλά χαμένης αίγλης της Ιαπωνίας. Μέσα απ' αυτή την αντιφατικότητα θα μπορούσε να φωτιστεί η προκλητικά διακηρυγμένη ομοφυλοφιλία του σε συνδυασμό με την πίστη του στη

συζυγική αγάπη, η στροφή στο μιλιταρισμό ενός βαθιά ευαίσθητου όσο και πεισιθανάτου συγγραφέα, η τελική πράξη αυτοκτονίας του με χαρακίρι μπρος στους συγκεντρωμένους στρατιώτες ως κορυφαία απόπειρα ταύτισης ενός τόσο σκληρά δοκιμαζόμενου εγώ.

Magazine Littéraire, «αφιέρωμα στον Μισίμα», τχ. 169 (Φεβρουάριος 1981), σ. 8-41.

Η λέξη «Γιούκιο Μισίμα, εισαγωγή - μετάφραση: Μαρία Αργυράκη», τχ. 27 (Σεπτέμβριος 1983), σ. 764-771.

Θεατρικά Τετράδια, «Αφιέρωμα στον Γιούκιο Μισίμα», τχ. 13 (Απρίλιος 1986), σ. 1-56.

Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουνιά

Μπλε βαθύ σχεδόν μαύρο

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΟΡΑΤΙΟΥ ΟΥΟΛΠΟΛ
Το κάστρο του Οτράντο
Εκδ. Αίολος, Αθήνα 1985, σελ. 136

Για όσους αγαπούν τις περιπέτειες μυστηρίου και πάθους που διαδραματίζονται μέσα σε στοιχειωμένους πύργους, η νουβέλα του Ουόλπολ είναι ένα καλό δώρο. Πρόκειται για το έργο που ουσιαστικά καθιέρωσε, το 1764, το «γοτθικό μυθιστόρημα» ως λογοτεχνικό είδος. Ο συγγραφέας, επηρεασμένος από θρύλους και παραδόσεις, χρησιμοποιεί σαν σκηνικό της δράσης το δικό του πύργο. Το θέμα της νουβέλας είναι η μεταστροφή του Μάμφρεντ, του κακού ήρωα, που μέσα από μια σειρά συναρπαστικών και υπερφυσικών γεγονότων οδηγείται σε μια οδυνηρή λύτρωση και κλείνεται σε μοναστήρι.

ΕΝΤΕΝ ΦΟΝ ΧΟΡΒΑΤ
Ένα παιδί του καιρού μας
Μτφ. Αιμιλία Μανούση
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1985, σελ. 123.

Ένα σημαντικό μυθιστόρημα που προσεγγίζει με ρεαλισμό και ποίηση τη νεότητα της μεσοπολεμικής Ευρώπης. Ο συγγραφέας πέρα από την ανάδειξη των πολιτικών αιτιών και συνεπειών που καθορίζουν την πορεία των ηρώων του, επιμένει και στην παρατήρηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και ψυχολογίας. Το βιβλίο πρωτοεκδόθηκε στο Άμστερνταμ το 1937 και προκάλεσε την εγκωμιαστικότητά της κριτικής του Στέφαν Τσβάιχ.

ΤΖΑΚ ΚΕΡΟΥΑΚ
Οι αλήτες του Ντάρμα
Εισαγ. - Μτφ. Εύη Παπά
Εκδ. Αίολος, Αθήνα 1986, σελ. 286

Ένα ακόμα βιβλίο του Κέρουακ που μεταφράζεται στα ελληνικά, προς μεγάλη χαρά των φίλων του «μπητ» συγγραφέα. Η περιπλάνηση, κύριο χαρακτηριστικό του, όπως άλλωστε και όλης της αμερικάνικης λογοτεχνίας «μπητ» εμφανίζεται και πάλι σε πρώτο πλάνο, μαζί με όλα τα γνωρίσματα της γραφής και του χαρακτήρα του Κέρουακ. Οι αμερικάνικες λεωφόροι, η φύση, το αλκοόλ, ο βουδισμός, η ποίηση η φιλία είναι τα θέματα που ο συγγραφέας διαλέγει να αφηγηθεί με τον ιδιαίτερα αυθόρμητο τρόπο του, στον οποίο, ίσως, χρωστά και την επιτυχία του.

ΒΑΣΙΛΗ ΑΛΕΞΑΚΗ
Τα κορίτσια του Σίτυ Μπουμ - Μπουμ.
Εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1985, σελ. 196

Ένα βιβλίο πανέξυπνο και διασκεδαστικό. Κομικές και πικρές ιστορίες, φανταστικές και πραγματικές περιπέτειες ενός αντιή-

Θανάσης Βαλτινός

ΜΠΛΕ ΒΑΘΥ
ΣΧΕΔΟΝ ΜΑΥΡΟ

ΣΤΙΓΜΗ

«Θα πάω τώρα για ύπνο. Από την καρέκλα στο κρεβάτι, όπως λέει το τραγούδι. Είναι ένα γαλλικό τραγούδακι: «De la chaise au fauteuil et du fauteuil au lit». Χιλιάδες καρέκλες και χιλιάδες κρεβάτια από τη μια άκρη της ζωής μου στην άλλη. Τώρα θα πέσω σε μια μακριά σιωπή. Θα πάρω ένα ταβόρ και θα κοιμηθώ και δεν θα ξυπνώ —ως το πρωί. Άλλοτε ο παραμικρός θόρυβος με τιναζε απάνω. Τώρα δεν ακούω τίποτα. Με το ταβόρ βέβαια δεν ξεχνάς, απλώς πέφτεις σε έναν κάπως μονοκόμματο ύπνο. Σα να σου παραμερίζει προσωρινά τη μνήμη. Αλλά η μνήμη δεν παραμερίζεται. Η μνήμη είναι.»

Το καινούργιο βιβλίο του Θανάση Βαλτινού μοιάζει διαφορετικό, σε μια πρώτη ματιά, από τα προηγούμενα έργα του. Ίσως, όμως, το ξάφνιασμα που νιώθει ο αναγνώστης —που γνωρίζει την πεζογραφία του— να οφείλεται περισσότερο στη θεματική του και λιγότερο στον τρόπο γραφής. Εδώ, ο συγγραφέας, μας εισάγει σε μια άλλη κοινωνική τοπογραφία, από αυτήν που περιγράφεται στο «Συναξάρι του Ανδρέα Κορδοπάτη», στην «Κάθοδο των εννιά» ή στον «Εθισμό στη νικοτινή». Οδηγός μας σ' αυτή την άλλη, αστική —κοσμοπολιτική για την ακρίβεια— τοπογραφία είναι η νυχτερινή εξομολόγηση μιας ώριμης γυναίκας.

Με ένα λόγο αποσπασματικό, μικροπερίοδο, συνειρμικό, αυτή η γυναίκα που δεν γνωρίζουμε το όνομά της, μέσα από συνεχείς μετατοπίσεις και χρονικά άλματα, μας μιλάει για τους φίλους, τους έρωτες, την οικογένεια, τη ζωή της. Μια ζωή που πέρασε σαν μέσα σε όνειρο, σαν μια ταινία με ξένους πρωταγωνιστές. Γερνάει. Είναι νύχτα. Μόνη. Μια μοναξιά που δεν πηγάζει από αίτια κοινωνικά —έχει σύζυγο, παιδιά, κύκλο γνωριμιών— αλλά από ένα βαθύ αίσθημα αχρησίας, ματαιότητας, υπαρξιακής αγωνίας. Το ύφος της αφήγησης, παρά τις προφανείς φορτίσεις, δεν γίνεται ποτέ μελοδραματικό. Ασθματικό, σκληρό, κάποτε αθώο και κάποτε σαρκαστικό, αποδεικνύεται εξαιρετικά δραστικό στη δημιουργία μιας ανήσυχης, απειλητικής ατμόσφαιρας. Όλα, ακόμα και οι πιο ανώδυνες παιδικές αναμνήσεις φιλτράρονται μέσα από ένα αίσθημα φθοράς και θανάτου. Η ηρωίδα του «Μπλε βαθύ σχεδόν μαύρο» δεν προκαλεί τη συμπάθεια ή τη συγκίνηση του αναγνώστη· κατορθώνει κάτι πολύ ισχυρότερο: του μεταδίδει τον τρόπο της.

«Σ' αυτό τον ωκεανό που ζούμε, από ενθύμια, από φωτογραφίες και τα λοιπά και τα λοιπά, όλα αυτά άμα κουνηθούν είναι άσχημα.» Επιμονή βυθομέτρηση, οδυνηρή πολιορκία πυκνοκατοικημένης μνήμης, που εισβάλλει στο χώρο ενός παρόντος διάτρητου και ενός μέλλοντος κενού. Λόγος προφορικός που ακροβατεί πάνω σε τεντωμένο σχοινί, μα δεν ολισθαίνει στο παραλήρημα. Η αφήγηση έχει εσωτερικό ρυθμό· οικοδομείται με θαυμαστή οικονομία, σχηματίζοντας μικρούς, αλληλεπένδρους κύκλους με συνεχείς κορυφώσεις —δίχτυ που κλείνει γύρω μας χωρίς αρχή μέση και τέλος.

Ο Θανάσης Βαλτινός επιμένει στην πρωτοπρόσωπη αφήγηση. Διαλέγει και πάλι το ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στον αφηγητή και τον αναγνώστη. Δεν πρόκειται για την απλή μορφή αυτής της διαμεσολάβησης, που είναι η ίδια η λογοτεχνική πράξη. Ο συγγραφέας, εδώ, πιο υπαινικτικά βέβαια από ό,τι στο «Συναξάρι του Αντρέα Κορδοπάτη», εμφανίζεται ως απλός αντιγραφάφας, γραφέας μάλλον, αφού απομαγνητοφωνεί την ταινία με το μονόλογο της γυναίκας.

Είναι ο λόγος της συγκεκριμένης γυναίκας, που, αν δεν γνωρίζουμε το όνομά της, έχουμε κοινωνήσει τις μυστικές πηγές της αγωνίας της. Στέκει ανοιχτή, μπροστά μας, με τα βιώματα, τις φαντασιώσεις, τα συναισθήματα και την παιδεία της. Τη γενική παιδεία των μαθητριών του κολλεγίου, που εμπλουτίζουν, κάποτε, κοινωνικά ως κοσμικές κυρίες και η οποία εύστοχα αποτυλώνεται στη γλώσσα του αφηγητή: με τις ξένες λέξεις να παρεισφρύνουν εδώ και εκεί και το ανακάτεμα καθαρευουσιάνικων καταλήξεων με το ιδίωμα της «άνετης» κοσμοπολίτισσας. Το αν αυτή είναι πρόσωπο υπαρκτό ή φανταστικό λίγο μας ενδιαφέρει. Σε τελευταία ανάλυση, αυτό που έχει σημασία είναι ότι η λογοτεχνική πρόθεση υποστασιώνεται με τον πλέον πειστικό τρόπο.

Ο Θανάσης Βαλτινός αποφεύγει την περιγραφικότητα και ακόμα περισσότερο τη γραφικότητα. Στο τελευταίο βιβλίο του μας παρουσιάζει «εκ των ένδον» ένα λογοτεχνικό πρόσωπο πολύ διαφορετικό από τον ίδιο: άλλη κοινωνική τάξη, άλλα βιώματα, και φυσικά, άλλο φύλο... Πείραμα δύσκολο και γοητευτικό για ένα συγγραφέα που στο αφήγημα «Μπλε βαθύ σχεδόν μαύρο» πραγματοποιείται με απόλυτη επιτυχία. Ο «ολιγογράφος» Θανάσης Βαλτινός βρίσκει πάντοτε το στόχο του.

Θανάση Βαλτινού, Μπλε βαθύ σχεδόν μαύρο, εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1985, σελ. 85.

ρωα. Το κεντρικό πρόσωπο, άσχημος δημοσιογράφος και ελαφρώς διανοούμενος, ονειρεύεται συνεχώς δημοσιογραφικές δόξες και ερωτικές επιτυχίες ενώ παραπατάει σε μια πεζή πραγματικότητα. Ζωντανός διάλογος, αφηγηματική άνεση, χιούμορ και κρυμμένη συγκίνηση, αφοπλιστική ειλικρίνεια που φτάνει στον αυτοσαρκασμό, είναι μερικά από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία του νέου μυθιστορήματος του Β. Αλεξάκη. Νέο για την Ελλάδα, βέβαια, γιατί πρωτοκυκλοφόρησε στα γαλλικά το 1975.

ΝΙΚΟΥ ΚΑΣΔΑΓΑΝ

Η νευρή
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1985, σελ. 263

Ένα μυθιστόρημα όπου τα γεγονότα διαδραματίζονται σε μια εποχή έντονα φορτισμένη ιδεολογικά και συναισθηματικά: δικτατορία της 21ης Απριλίου, Πολυτεχνείο, Κυπριακό πραξικόπημα, μεταπολίτευση. Η ηρωίδα, μια φοιτήτρια που διέρχεται μια σειρά από δοκιμασίες στο προσωπικό, στο πολιτικό και στο υπαρκτικό επίπεδο, δεν μπορεί να σταθεί μυθιστορηματικά σαν αντιπροσωπευτικός τύπος της «γενιάς του Πολυτεχνείου». Ωστόσο, η αφήγηση ενός έμπειρου συγγραφέα, η πλοκή και ο, συχνά εύστοχος, διάλογος γοητεύουν τον αναγνώστη και δεν τον αφήνουν να πλξεί ούτε στιγμή.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

GEORGE MARKSTEIN

Τελική λύση
Μτφ. Κύρα Αδάμ
Εκδ. Καρρέ, σελ. 408

LARRY COLLINS

DOMINIQUE LAPIERRE
Ο 5ος ιππότης
Μτφ. Κώστας Γαλανόπουλος
Εκδ. Καρρέ, σελ. 504

DEREK LAMBERT

Οι συνωμότες
Μτφ. Χρήστος Παπαγεωργίου
Εκδ. Καρρέ, σελ. 429

WILLIAM HEFFERNAN

Ο κορσικανός
Μτφ. Ελένη Ταμβάκη
Εκδ. Καρρέ, σελ. 473

WILLIAM HEFFERNAN

Φυλακισμένο γεράκι
Μτφ. Νέστορας Χούνος
Εκδ. Καρρέ, σελ. 434

NELSON DE MILLE

Κατάληψη
Εκδ. Καρρέ, σελ. 424

ΒΑΣΙΛΗ ΜΗΤΣΑΚΗ

'Ο,τι φάμε... 'Ο,τι πιούμε
(θέατρο)
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1985, σελ. 99

ΓΙΩΡΓΗ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΑΚΗ

Ο σπιτάρχης (θέατρο)
Εκδ. Γνώση, Αθήνα 1985, σελ. 70

ROBERT DALEY

Επικίνδυνη κόψη
Μτφ. Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος
Εκδ. Καρρέ, σελ. 480

JOHN GOLDSMITH

Στον πυρετό του χρυσού
Μτφ. Ελένη Κυπραίου
Εκδ. Καρρέ, σελ. 313

RICHARD CONDON

Η τιμή των Πρίτζι
Μτφ. Ν. Μπαρουζή
Εκδ. Καρρέ, σελ. 342

NORMAN LEWIS

Ο εκτελεστής από τη Σικελία
Μτφ. Βικτωρία Τράμπαλη
Εκδ. Καρρέ, σελ. 371

DANIEL EASTERMAN

Ο τελευταίος δολοφόνος
Μτφ. Κώστας Γαλανόπουλος
Εκδ. Καρρέ, σελ. 441

ROBERT DALEY

Η χρονιά του δράκοντα
Μτφ. Δημ. Μπουλασακίδης
Εκδ. Καρρέ, σελ. 437

GORE VIDAL

Ουάσιγκτον D.C.
Μτφ. Νέστωρ Χούνος
Εκδ. Καρρέ, σελ. 496

RAUL E. ERDMAN

Οι τελευταίες μέρες της Αμερικής
Μτφ. Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος
Εκδ. Καρρέ, σελ. 316

GERALD SEVMOUR

Η κόκκινη αλεπού
Μτφ. Ρούσος Βρανάς
Εκδ. Καρρέ, σελ. 307

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Επιλογή από το έργο των ποιητών:
Ταουφίκ Ζαγιάντ
Σαμίχ Κάσεμ
Μαχμούτ Νταρούις
Εκδ. Γενικής Ένωσης Παλαιστινίων Φοιτητών Θεσσαλονίκης, σελ. 102

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΑΜΠΑΒΙΑ

Κλεφτοφάναρα στην άναστηρ νύχτα (μυθιστόρημα)
Αθήνα 1986, σελ. 160

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΑΜΠΑΒΙΑ

Άνθρωποι στη θάλασσα (μυθιστόρημα)
Αθήνα 1986, σελ. 219

ANNA ΣΚΟΥΦΑ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Μέγας Αλέξανδρος ο Μακεδών
Ο βασιλιάς όλων των Ελλήνων και των Ασιατών (ποίηση)
Εκδ. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 69

ΕΛΛΗ ΑΛΜΕΤΙΔΟΥ — ΚΟΥΤΣΙΑΛΗ

Τα γαρύφαλλα θα ανθίζουν πάντα (πεζογράφημα)
Εκδ. Σφακιανικής, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 149

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

"Αθως Δημουλās ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (1951-1985)

Τ. Έλευθεριάδης ΛΗΘΙΑΡΧΕΙΟΝ (άφηγημα)

Θόδωρος Χατζηπανταζής ΤΗΣ ΑΣΙΑΤΙΔΟΣ ΜΟΥΣΗΣ ΕΡΑΣΤΑΙ...

‘Η άκμή του άθηναικού καφέ άμάν
στά χρόνια τής βασιλείας του Γεώργιου Α’

Συμβολή στη μελέτη τής προϊστορίας
του Ρεμπέτικου

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

Ο Μικρός
ΗΡΩΣ

ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ

της πρώτης έκδοσης

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΟΙ ΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

● Από την Ανω Αγόριανη του Παρνασσού μας γράφει ένας παλιός αγωνιστής. Η περίπτωση του δεν είναι μοναδική, αλλά είναι πάντως χαρακτηριστική. Και το γεγονός ότι αναγκάζεται να επικαλείται τους εθνικούς του αγώνες και να τους προσμετρά σε «ημέρες αντιστασιακής δράσης», δείχνει ανάγλυφα το χαρακτήρα αυτής της μετεμφυλιακής πολιτείας που απέρριψε από μόνη της την κληρονομιά των εθνικών αγώνων και αποξένωσε τους αγωνιστές, τους περιθωριοποίησε και την αγωνιστική παρουσία την παραπέμπει τώρα στις δικαιοδοσίες των γραφειοκρατών της εξουσίας:

Κύριε Διευθυντά,
Είμαι ένας από τους πρωτοπόρους αντάρτες του ΕΛΑΣ. Ξεκίνησα την ένοπλη δράση μου από τον Απρίλιο του 1942. Ήμουν τότε 19 χρονών, τελειόφοιτος Γυμνασίου. Τον Ιούλιο του 1942, μαζί με τον Νικηφόρο, τον Διαμαντή, τον Περικλή, τον Καθούλη κ.ά. φτιάσαμε την 8η Ομάδα Ανταρτών του ΕΛΑΣ στον Παρνασσό. Το Σεπτέμβριο του 1942 ανταμώσαμε τον Άρη και το τμήμα του στη Γκιώνα. Δώσαμε τη μάχη στη Ρεκά. Κατόπιν στο Κρίκελλο της Ευρυτανίας. Πήρα μέρος στο Γοργοπόταμο. Έπειτα στη μάχη του Μικρού Χωριού. Έγινε στη συνέχεια διμοιρίτης στα τμήματα του Αρχηγείου Παρνασσίδας που έγιναν Σύνταγμα. Πολέμησα τους κατακτητές σε πάνω από 30 μάχες έως το τέλος της κατοχής. Αμέσως μετά τη Βάρκιζα, παρουσιάστηκα για στρατιώτης και βρέθηκα φυλακισμένος. Καταδικάστηκε σε θάνατο (μαζί με πέντε ακόμα συναγωνιστές μου), για άτομο, για το οποίο

παρουσιάσαμε στο Δικαστήριο επίσημο έγγραφο του μεταβαρκιζιανού κράτους (Ανωτέρα Στρατιωτική Διοίκηση Ηπείρου) ότι ήταν συνεργάτης των Γερμανών και των Ιταλών (ένοπλος). Στο έγγραφο αυτό, εκτός από τα άλλα συγκεκριμένα στοιχεία δράσεως του ατόμου αυτού, αναφερόταν ότι βραδύτερον, αυτό, «εξοντώθη παρ' ανταρτών δρώντων εθνικώς». Έμεινα εφτά χρόνια φυλακή. Γλυτώσαμε το θάνατο πρώτα και κύρια χάρη στις υπεράνθρωπες προσπάθειες του δικαστικού μου μπάρμπα - Νίκου Δημητρίου, πατέρα του Νικηφόρου. Βγαίνοντας από τη φυλακή, συνάντησα ανελέητη μεταχείριση. Ζώντας στο χωριό μου, όπου ασφάλιση δεν υπήρχε, και δουλεύοντας μεροκαματιάρες, όποτε με άφηναν, στα έργα οδοποιίας και στον υλοτομικό συνεταιρισμό μας, κατόρθωσα στα 63 μου χρόνια να έχω 2.500 ένησμα. Την 21η Απριλίου 1967 πιάστηκε ξανά και βρέθηκε δεύτερη φορά στη Γιούρα.

Με την αποκατάσταση της Αντιστάσεως, μου αναγνωρίστηκαν 1.400 περίπου ημέρες αντιστασιακής δράσεως. Θα ήταν δυνατό να προσθέσω τις ημέρες αυτές στα 2.500 ένησμα, να έχω έτσι ασφαλιστική κάλυψη για 3.900 ημέρες, οπότε θα ήταν μέσα στις δυνάμεις μου να εξασφαλίσω άλλα 150 ένησμα (γιατί πλέον και η υγεία μου δεν είναι καλή), να φτάσω τα 4050 ένησμα και να πάρω τη στοιχειώδη σύνταξη του ΙΚΑ. Δυστυχώς η νομοθετική ρύθμιση του ν. 1543/85 και μια εγκύκλιος του κ. Τσοβόλα, δεν μου αφήνουν αυτό το περιθώριο. Μου ζητούν να έχω όριο 3.600 ένησμα (γιατί, λέει, έτσι ορίζει ένας νόμος περί ΙΚΑ!) και μόνο τότε το κράτος θα πληρώσει άλλα 4-5 ένησμα από τις 1.400 ημέρες της αντιστασιακής μου δράσεως, για να φτάσω στα 4.050. Που να τα βρώ όμως τα 3.600 ένησμα; δηλαδή, 1.100 παραπάνω από όσα έχω; Και γιατί, αφού το κράτος αποφάσισε να τιμήσει την Αντίσταση, γιατί η εθελοντική μου προσφορά προς την πατρίδα, σε ώ-

ρες σκλαβιάς, πρέπει να περάσει από κάποιο νόμο περί ΙΚΑ; Δεν είναι, η προσφορά αυτή η υπέρτατη αξία στον εθνικό μας βίο, που πρέπει να ορίζει τις άλλες ρυθμίσεις;

Στο μεταξύ, με την ίδια νομοθετική ρύθμιση, άλλοι αγωνιστές, με λιγότερη σε διάρκεια αντιστασιακή δράση από τη δική μου, που υπέφεραν βεβαία και αυτοί γενικώς αλλά που μπόρεσαν να δουλέψουν και να μαζέψουν π.χ. 9.800 ένησμα, επωφελούνται από το νόμο, παίρνουν άλλα 700 ένησμα πληρωμένα από το κράτος, και λαμβάνουν την ανωτάτη σύνταξη του ΙΚΑ, δυο χρόνια πριν από την κανονική συνταξιοδότησή τους. Πολύ ορθά βεβαίως για τους αγωνιστές αυτούς. Έτσι όμως οι άτυχοι γίνονται πιο άτυχοι και οι τυχερότεροι πιο τυχεροί. Δεν είναι λυπηρό και άδικο;

Ζητώ από την Πολιτεία να δώσει το δικαίωμα και στους αγωνιστές της κατηγορίας μου, να χρησιμοποιήσουμε όλη την αντιστασιακή δράση μας ως ασφαλιστικώς καλυπτόμενη. Ελάχιστη θα είναι η δαπάνη, μέγιστο όμως το χρέος των αρμοδίων να προβούν στη ρύθμιση αυτή και μέγιστη θα είναι η ηθική και πατριωτική απήχηση από αυτή.

Απευθύνομαι και για ένα άλλο ζήτημα στον κύριο πρωθυπουργό και στον κ. Κουτσόγιωργα. Με είχε πληροφορήσει παλιότερα ο Νικηφόρος ότι είχε κάμει πρόταση στον ίδιο κ. Κουτσόγιωργα, να καθιερωθεί ο τίτλος του πρωτοπόρου του Ενόπλου Αγώνα της Εθνικής Αντιστάσεως (με χρονικό όριο π.χ. τη νύχτα του Γοργοπόταμου ή το τέλος του 1942) και στους αγωνιστές αυτούς να απονεμηθεί τιμής ένεκεν ο βαθμός του ανθυπολοχαγού της Εθν. Αντιστάσεως (για τους εφέδρους αξιωματικούς, ο βαθμός του λοχαγού) με την ανάλογη σύνταξη. Ο κ. Κουτσόγιωργας είχε απαντήσει στο Νικηφόρο, ότι βρίσκει την πρόταση ιδιαίτέρως ενδιαφέρουσα και ότι το «υπουργείο τη μελετάει. Ζητώ και εγώ να εξετασθεί και να γίνει δεκτή η πρόταση αυτή. Ειλικρινά, δηλώνω ότι δεν είναι πρώτα το ατομικό μου συμφέρον που με κάνει να αναφερθώ και σ' αυτό το ζήτημα. Είναι το «μεράκι» που είχα και έχω και εγώ σαν πολίτης για την Πατρίδα. Αυτό το μεράκι μας ξεσήκωσε και τότε και θελήσαμε να πρωτοπορήσουμε στον απελευθερωτικό αγώνα. Πρέπει η Πολιτεία να δείξει, ότι, το μεράκι αυτό, ξέρει να το τιμάει. Για μερικές δεκάδες άτομα, που επιζούν σήμερα, θα πρόκειται και εδώ, η ζημιά δηλαδή για τον κρατικό προϋπολογισμό θα είναι μικρή, η ωφέλεια όμως για τον πατριωτικό φρονηματισμό θα είναι τεράστια. Θυμούμαι πόσο είχε συγκλονίσει τους πάντες ο Άρης, όταν, στην απελευθέρωση, έδωσε διαταγή, οι σκοποί να παρουσιάζουν όπλα στους πρωτοπόρους αντάρτες όπως και στους στρατηγούς του ΕΛΑΣ. Ας θυμηθούμε και τον Πρωτέα στην Τροία.

Ειλικρινά σας λέω, κύριε διευθυντά, ότι μου στοιχίζει αφάνταστα, ταπεινώνομαι, σαν Έλληνας, όχι σαν άτομο, να βλέπω όσους με γνωρίζουν —και όσους επισκέπτονται το χωριό μου και ζητούν να με γνωρίσουν— να τους βλέπω να θαυμάζουν ότι είμαι από τους πρώτους συμπολεμιστές του Άρη και ταυτόχρονα να με λυπούνται ως

παραπεταμένον αγωνιστή. Όταν κατόπιν μένω μόνος, πνίγομαι από την απελπισία γι' αυτή την κατάσταση.

Διατελώ με τιμή
Γιάννης Σουραβλής

ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ Ν. ΑΦΡΙΚΗ

● Τον απαγχονισμένο από το καθεστώς της Πραιτώριας, ποιητή Μολόιζε μνημονεύει ο αναγνώστης μας που ζητά να σταματήσουμε τα πολλά «πάρε - δώσε» με τα ρατσιστικά καθεστώτα:

Αγαπητή Σύνταξη,
Επιτρέψτε μου μέσα από τις στήλες σας, να εκφράσω την αγανάκτησή μου και τον αποτροπιασμό για την άδικη εκτέλεση με απαγχονισμό του μαυρού αγωνιστή της ελευθερίας και της αυτοδιάθεσης της μαύρης πλειοψηφίας της Νοτ. Αφρικής νεαρού ποιητή Μολόιζε. Η μνήμη του θα είναι αιώνια για να φωτίζει τον αγώνα των καταπιεσμένων ανθρώπων του κόσμου για δικαιοσύνη και πρόοδο. Ας μάθουν οι ανιστόρητοι δήμιοι του πως να το όπλο του λόγου του στήρησαν στην αγχόνη, χιλιάδες όπλα καταπιεσμένων γρήγορα θα κροταλίσουν για να φέρουν την άνοιξη στη Ν. Αφρική, που τα συμφέροντα και η υποκρισία κάποιων την τυλίγει στο σάβανο ενός όψιμου μεσαιώνα. Τέλος, η κυβερνήση να αναθεωρήσει τις διπλωματικές σχέσεις με το καθεστώς της Πραιτώριας και να σταματήσουν οι πωλήσεις όπλων από την Ελλάδα γιατί είναι άδικο μια χώρα σαν την Ελλάδα να συμβάλει έτσι στη δολοφονία αγωνιζόμενων πατριωτών.

Με εκτίμηση
Ιωάν. Φουρκιώτης

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

● Από τη Χρυσάνθη Σωτηροπούλου, που άρθρο της για το Φεστιβάλ Βερολίνου δημοσιεύθηκε στο 312 τευχ., πήραμε το διευκρινιστικό σημείωμα που ακολουθεί. Επειδή το άρθρο μου «Βερολίνο —άλλο ένα φεστιβάλ» συντομεύθηκε για λόγους χώρου θα ήθελα να επανέλθω όσον αφορά την ελληνική συμμετοχή, η οποία υπήρξε σημαντική (5 ταινίες σ' όλα τα προγράμματα) και στην οποία είχε συμβάλει, με την μέχρι τώρα δουλειά του το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου.

Η αποχώρηση του Παύλου Ζάννα από το Κέντρο Κινηματογράφου στην προβολή του οποίου έχει συμβάλει τα τελευταία χρόνια με το κύρος και τις ικανότητες του επιβάλλει την επαναφορά του θέματος. Στις μέρες μας είναι σπάνιο φαινόμενο οι διανοούμενοι να συνεισφέρουν στη διοίκηση με τη γνώση τους το ήθος και κυρίως την παραδοχή της πολυφωνίας και πολυμορφίας

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

- ΘΑ ΦΤΥΣΩ ΣΤΟΥΣ ΤΑΦΟΥΣ ΣΑΣ
- ΟΛΟΙ ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΕΧΟΥΝ ΤΟ ΙΔΙΟ ΔΕΡΜΑ
- Ο ΣΚΟΛΗΚΟΣΚΑΝΔΑΛΙΑΡΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΓΚΤΟΝ
- ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΧΟΡΤΑΡΙ
- ΓΟΥΝΙΝΗ ΩΡΙΤΣΑ

και τώρα
ΤΟ ΒΑΣΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗ

Βασ. Ήρακλείου 26, Θεσσαλονίκη, Τηλ. 236555

στην τέχνη. Όπου αυτό συμβαίνει δείχνει και την ικανότητα επιλογής του πολιτικού φορέα και καλό είναι το φαινόμενο να τονίζεται και όχι να αποσιωπάται.

Ευχαριστώ
Σωτηροπούλου Χρυσάνθη

Η ΖΩΣΙΜΑΙΑ

● Σε επιστολή δευτεροετών της Ζωσιμαίας Ιωαννίνων που δημοσιεύτηκε στο τχ. 311, απαντά ο διευθυντής της Σχολής κ. Θ. Νταλάκας, με αναλυτικό του γράμμα:

Κύριε Διευθυντή,

1. Οι πτυχιούχοι ΑΕΙ και ορισμένων άλλων Σχολών (Νηπιαγωγών, ΑΣΕΤΕΜ — ΣΕΛΕΤΕ κ.ά.) κατατάσσονται, ύστερα από επιτυχείς εξετάσεις, στο Β' (και τερματικό) έτος σπουδών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, με την αναγκαία προϋπόθεση ότι θα εξεταστούν και σε μαθήματα του Αου έτους τα οποία δεν διδάχτηκαν στις Σχολές απ' τις οποίες προέρχονται (Ν. 1286/82).

2. Όπως είναι γνωστό, τα προγράμματα σπουδών των ποικίλων Σχολών προέλευσης διαφέρουν σημαντικά εξαιτίας του διαφορετικού προσανατολισμού τους, με αποτέλεσμα τα προγράμματα ορισμένων απ' αυτές (π.χ. Νηπιαγωγών, Παιδαγωγικής ΣΕΛΕΤΕ, Φιλοσοφικής) να παρουσιάζουν μεγάλη ομοιότητα (συγγένεια) με το πρόγραμμα των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, ενώ τα προγράμματα άλλων (π.χ. Παντείου, Αν. Βιομηχανικής, Αν. Εμπορικής) να είναι τελείως διαφορετικά.

3. Στις διετεείς Παιδαγωγικές Ακαδημίες διδάσκονται συνολικά 36 μαθήματα (18 στο Α' έτος και 18 στο Β' έτος). Η Γενική Συνέλευση της Σχολής, στην οποία μετέχουν και εκπρόσωποι των σπουδαστών σε ποσοστό 2/3 του αριθμού των καθηγητών, με βάση την αναλυτική βαθμολογία των μαθημάτων που έχουν διδαχτεί οι πτυχιούχοι των διαφόρων Σχολών και το πρόγραμμα σπουδών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, απάλλαξε ομόφωνα τους καταταγέντες σπουδαστές σε αριθμό μαθημάτων που κυμαίνεται από 12 ως 22 απ' το σύνολο των 36 μαθημάτων του πρώτου και Δεύτερου έτους.

Αυτό σημαίνει πως ενώ όλοι οι κανονικοί σπουδαστές εξετάζονται σε 36 μαθήματα, οι καταταγέντες εξετάζονται σε αριθμό μαθημάτων που κυμαίνεται από 14 ως 24 ανάλογα με τη Σχολή προέλευσής τους.

Επιπλέον η Γενική Συνέλευση της Σχολής εξέτασε με ιδιαίτερη προσοχή και ικανοποίησε σε μεγάλο βαθμό ενστάσεις μεμονωμένων περιπτώσεων σπουδαστών.

4. Ο ευλογοφανής ισχυρισμός ότι σπουδαστές που προέρχονται απ' την «idia Σχολή έχουν απαλλαγεί σε διαφορετικά μαθήματα» είναι αβάσιμος για τους εξής λόγους:

α. Τα προγράμματα σπουδών των διαφόρων Τμημάτων των ίδιων Σχολών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους.

β. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν λάβει πτυχίο απ' την ίδια Σχολή σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, με συνέπεια να έχουν παρακολουθήσει προγράμματα σπουδών που διαφέρουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

γ. οι Σχολές προέλευσης προσφέρουν δυνατότητα επιλογής μαθημάτων και ασφαλώς δεν επιλέγουν όλοι οι σπουδαστές τα ίδια μαθήματα!

5. Έχουν χορηγηθεί δωρεάν διδακτικά βιβλία σ' όλους ανεξαιρέτα τους σπουδαστές της Σχολής. Για το θέμα των Μαθηματικών, η Σχολή έχει λάβει μέριμνα για συμπληρωματική διδασκαλία γιατί πιστεύει ότι η μαθηματική εκπαίδευση κατέχει κεντρική θέση στο πρόγραμμα μάθησης του Δημοτικού Σχολείου.

6. Το επιχείρημα ότι υπάρχει «φόρτος των υποχρεωτικών εργασιών, των υποχρεωτικών παρακολουθήσεων και, επίσης, των πολύωρων υποχρεωτικών παρακολουθήσεων και διδασκαλιών σε δημοτικά Σχολεία των Ιωαννίνων» και το «εύλογο» αίτημα για την «κατάρτησή» τους και για μη διαμονή των σπουδαστών που θα γίνουν δασκάλους στην έδρα της Σχολής, προκαλούν μελαγχολικές μάλλον σκέψεις γιατί:

α) Βασίζονται σε πρακτικές Σχολών με ασαφή επαγγελματικό προσανατολισμό που δεν είναι δυνατόν να ισχύουν για σχολές που προπαρασκευάζουν δασκάλους απ' τους οποίους μερικοί τουλάχιστον θα αναλάβουν ευθύνες διδασκαλίας μαθητών δημοτικών Σχολείων της πατρίδας μας απ' τον προσεχή κίονας Σεπτέμβριου. Κατανοούμε βέβαια το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι αντιμετωπίζουν προβλήματα «επιβίωσης» και ότι βιάζονται «να πάρουν το πτυχίο στα χέρια τους το ταχύτερο δυνατό» όπως γράφουν, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε το κρίσιμο ζήτημα της αγωγής και μόρφωσης των μαθητών για χάρη των οποίων υπάρχουν και οι δάσκαλοι και ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα.

β) Η επαγγελματική και Ακαδημαϊκή κατάρτιση του δασκάλου δεν μπορεί να γίνει «εξ αποστάσεως» και σε διάστημα 6-7 ουσιαστικά μηνών χωρίς εντατική σπουδή και πρακτική άσκηση στα σχολεία. Η πολιτεία έχει επίσημα αναγνωρίσει ότι και τα δύο έτη σπουδών στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες είναι ανεπαρκή και για το λόγο αυτό διπλασίασε τη διάρκεια σπουδών στα Πανεπιστημιακά Τμήματα δημοτικής Εκπαιδεύσεως που βρίσκονται στο δεύτερο έτος της λειτουργίας τους.

7. Οι καθηγητές που διδάσκουν στη Σχολή διαθέτουν τα προσόντα που προβλέπουν οι νόμοι της πολιτείας. Ως προς τη συμπεριφορά τους, δεν μας έχει αναφερθεί καμιά συγκεκριμένη περίπτωση και κατά συνέπεια εκφράζουμε τη λύπη μας για τους σχετικούς χαρακτηρισμούς που δεν θα επιθυμούσαμε να συσχετίσουμε με το ύφος, τις αντιφάσεις και τα έκδηλα κίνητρα της επιστολής.

8. Σε σχέση με τις δικαστικές αποφάσεις αρκούμαστε στην υπογράμμιση πως η δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητος θεσμός που αποβλέπει στην προάσπιση των δικαιωμάτων όλων ανεξαιρέτα των πολιτών ανεξάρτητα απ' τις υποκειμενικές τους αντιλήψεις και επιθυμίες.

Η απάντησή μας αυτή δεν σκοπεύει, με κανένα τρόπο, σε προσωπική αντιδίκια με τους επιστολογράφους σπουδαστές μας. Οι αντιθέσεις εξαντλούνται σε διαφορές εκτίμησης και εμφάνισης της πραγματικότητας. Τιμούμε την ομάδα των καταταγέντων σπουδαστών και σημειώνουμε ότι το ύφος και οι

Μαυρομιχαλή 168 και Λαοιαρέως

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **Έπεα πτερόεντα**
- **Δημήτρη Κυριάτα:** Η τεχνική της προφητείας. Προσεγγίσεις στους μηχανισμούς της θρησκευτικής μεταστροφής της ύστερης αρχαιότητας
- **Κ. Ρόντου - Γ. Μακρή:** Κοινωνικά, οικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των Ελλήνων μεταναστών που ζουν στις ΗΠΑ
- **Μαρίας Πετμεζίδου-Τσουλουβή:** Προβλήματα ορισμού των κοινωνικών τάξεων, εργασιακή διαδικασία, επαγγελματικές κατηγορίες και νέα μεσαία στρώματα
- **Αποστολή Γέροντα:** Σύνταγμα και κρατικός παρεμβατισμός - Σύγχρονοι προβληματισμοί πάνω στο οικονομικό καθεστώς
- **Άννας Παπαϊωάννου:** Η πολιτική σάτιρα του Σουρή: εφησυχαστική ηθιογραφία ή διεισδυτική κριτική;
- **Πόπης Βλοντάκη:** Νοημοσύνη και δημιουργικότητα
- **Φίλιππου Βάγγερ:** Διαπροσωπικές διαστάσεις της κατάθλιψης
- **Ελένης Τζαβάρα:** Η σχέση «άρρωστος - αρρώστια - γιατρός»: μία ανθρωπολογική άποψη
- **Δέσποινας Ναζιρη:** «Έκτρωση» και «αντισύλληψη»: (επι)φαινόμενα στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία
- **Θεόδωρου Μπερχάκη:** Η μεθοδολογία της «ανάλυσης δεδομένων» και η αξία της για τις επιστήμες του ανθρώπου και της κοινωνίας
- **Βιβλιοκριτική: Θ. Βαλαβανίδη:** *Λυκούργος Κομίνης: Η κρίση του ελληνικού Τύπου*

κυκλοφορεί το 26ο τεύχος

LUIS PRIETO ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΤΑ

Τα Μηνύματα και Σήματα του Luis Prieto άποτελούν τή συστηματική εισαγωγή στη γενική σημειολογία, μία επιστήμη πού ξεκινώντας από τον Saussure και τή γλωσσολογία έφτασε σήμερα να άποτελεί τό μεθοδολογικό όδηγό για όλες τίς κοινωνικές επιστήμες. Πρόκειται για θασαικό έργο πού συγκεντρώνει και όρίζει, μέσα από μία πληθώρα παραδειγμάτων, όλες τίς θεμελιώδεις έννοιες πού αναφέρονται στα λειτουργικά συστατικά, στους μηχανισμούς οικονομίας και στην ταξινόμηση των συστημάτων έπικοινωνίας (κώδικες). Η έλληνική έκδοση του έργου περιλαμβάνει μία εισαγωγή στην προβληματική τής σημειολογίας και στο έργο του ίδιου του Prieto, καθώς και αναλυτικό εύρετήριο όρων και θεμάτων.

Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομηάλη 9 Αθήνα 10679
Τηλ. 3607744 - 3604793

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **πολιτική**

προθέσεις του κειμένου της επιστολής μας εαφνιάζουν γιατί έρχονται σ' αντίθεση με τη σοβαρότητα, την υπευθυνότητα, την ωριμότητα σκέψης και την αφοσίωση στις σπουδές που χαρακτηρίζουν την ομάδα αυτή στο σύνολό της.

Ευχαριστούμε για τη φιλοξενία
Με πολλή εκτίμηση

Θεόδωρος Νταλάκας
Διευθυντής Ζωσ. Παιδαγ.
Ακαδημίας Ιωαννίνων

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ

● Σημειώνοντας ότι «Δεν έχει σχέση με τα παραλασσικά σχήματα», ο Γιάννης Ζαϊμάκης από το Ηράκλειο μας γράφει:

Αγαπητό Αντί,

Παίρνω αφορμή για να σου γράψω από την παραπομπή μου στο πειθαρχικό της ΝΕ (νομαρχιακής επιτροπής) ΠΑΣΟΚ Ηρακλείου, που όδηγησε στην καθαιρεσή μου από γραμματέας της ΚΟ ΠΑΣΠ (ΣΕΥΠ ΤΕΙ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ) —επακολουθημένη από την παραίτησή μου και από απλό μέλος του κινήματος— με ένα κατηγορητήριο που ενώ απέχει πολύ από το να θεωρηθεί πολιτικός λόγος παραπομπής στελέχους του κινήματος στο πειθαρχικό, ενέχει λάσπη και συκοφαντία (αστήρικτες κατηγορίες για φραξιοισμό, αντικομματική συμπεριφορά, μεταφορά πληροφοριών από το εσωτερικό του κινήματος σε στελέχη άλλων κομμάτων και άλλες «κατασκοπευτικές» μου δραστηριότητες που εν πάση περιπτώσει με κάνουν να απορώ γιατί η ΚΥΠ δεν με έχει προσλάβει ακόμα στο μηχανισμό της, απόντος του Κρυστάλη μάλιστα) σαν απάντηση στις εκφρασμένες εδώ και καιρό απόψεις και προτάσεις μου, σε σχέση με την κυβερνητική πολιτική (οικονομικά μέτρα, πολιτική στο χώρο της παιδείας και ειδικά στα ΤΕΙ, εξωτερική πολιτική ΕΟΚ, ΝΑΤΟ, τακτική απέναντι στο συνδικαλιστικό κίνημα κ.ά.) και τις σημερινές πρακτικές και λειτουργίες του κινήματος (εσωκομματικός διάλογος, διαγραφές, οργανωτική δομή και λειτουργία της ΠΑΣΠ κ.ά.).

● Και συνεχίζει με μερικές σκέψεις και απόψεις του:

Σήμερα χρόνια μετά αυτό το κίνημα, το όραμα, η προοπτική έχει μετατραπεί σε ένα μηχανισμό εξουσίας που με εκσυγχρονιστικές —πλην όμως αστικές τάσεις— δεν κάνει τίποτε άλλο από το να διαιώνίζει την ύπαρχουσα τάξη πραγμάτων αναπαράγοντας την άρχουσα ιδεολογία και την έρπουσα κοινωνική κρίση.

Και το πρώην κίνημα; Ο κομματικός μηχανισμός σήμερα βρίσκεται στην ουρά της κυβέρνησης σχηματίζοντας μαζί ένα μηχανισμό εξουσίας που θέλοντας

να έχει και το σκύλο χορτάτο και την πίτα ολάκερη, από τη μια ο βασικός μοχλός του συνασπισμού η κυβέρνηση αναγγέλλει αντιδραστικά μέτρα και από την άλλη το βοηθητικό σκέλος το κόμμα, επί του έργου αναλαμβάνει να τα προωθήσει ειδικά λυπώντας τα με κάποιο «αριστερό» λόγο, ενώ ανά τακτά διαστήματα αναμασά φράσεις από αραχνιασμένες συνόδους και διακηρύξεις καθησυχάζοντάς τους εναπομείναντες αριστερούς του κινήματος.

Η ανυπαρξία πολιτικού και ιδεολογικού επιπέδου σε επίπεδο βάσης (καθοριστικός παράγοντας σ' αυτόν υπήρξαν οι εκκαθαρίσεις και οι παραιτήσεις στελεχών που έχουν ξεκινήσει εδώ και πολλά χρόνια καθώς επίσης και η λογική που περνάει σήμερα στο κίνημα η ηγεσία του) επιτρέπει την υιοθέτηση και στήριξη συντηρητικών θέσεων, που η ηγεσία προωθεί για να στηρίζει το κυβερνητικό έργο. Το κίνημα λοιπόν αδύναμο εκ των πραγμάτων να συγκροτήσει κάποιο αριστερό λόγο, αντιπαραθέτει σε οποιαδήποτε διαφορετική λογική και αντίληψη εκφραστεί (σε σχέση με την πολιτική πρακτική σημερια κινήματος - κυβέρνησης) τη νομιμοποιημένη πια πρακτική του σταλινισμού μέσω του αυταρχισμού και της κομματικής καταστολής. Στη θέση των δημοκρατικών διαδικασιών του κινήματος έρχονται οι συνολτικές διαδικασίες και άλλοι βυζαντινιομοί του τύπου «θέτει εαυτόν εκτός κινήματος».

Ένας κομματικός μηχανισμός που αναπαράγει μέσω της οργανωτικής δομής μια σχέση εξουσίας - εξουσιαζόμενου αντανακλώμενη και στην κοινωνία. Από τη μια οι «πάνσοφοι» καρεκλοκένταυροι καθοδηγητές και από την άλλη τα καθοδηγούμενα κουρδιστά στρατιωτάκια.

Συνοψίζοντας και απευθυνόμενος στους ριζοσπάστες του χώρου, η συναίνεση στο πολιτικό παιχνίδι που διαμορφώνεται σήμερα από το κλειστό κύκλωμα εξουσίας του ΠΑΣΟΚ και από τον Α. Παπανδρέου προσωπικά, με την πολιτική ουράς των κομμάτων της παραδοσιακής αριστεράς που αδυνατούν να καταγράφουν μια εναλλακτική πρόταση εξουσίας, θέτει όσο ποτέ άλλοτε την ανάγκη μιας πολιτικής καταγραφής που θα αφήνει πίσω την εκσυγχρονιστική λογική του ΠΑΣΟΚ, τα αδιέξοδα των κομμάτων της παραδοσιακής αριστεράς και τον υποκειμενισμό των διαφόρων μικροκομματίδιων, μια καταγραφή ενός αριστερού λόγου που με την ανάλογη πολιτική πρακτική θα επαναπροσδιορίζουν και θα επαναποθετούν την προοπτική και το όραμα του σοσιαλισμού στο σήμερα.

Γιατί όπως πολύ σωστά έγραψε το ANTI ο σοσιαλισμός δεν είναι ουτοπία.

Γιάννης Ζαϊμάκης

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φίλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικά επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
Εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες απευθυνθείτε στα γραφεία της ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - Όθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μισούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.

STYLE OF LIFE

